

1906 ΣΑΡ

ΙΩΑΝΝΟΥ Σ. ΣΑΡΡΗ Δ.Φ.

ΓΕΝΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΜΕΤΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ

Έγχρωμα εν τῷ διαγωνισμῷ τῶν διδακτικῶν βιβλίων
διὰ τὴν πενταετίαν 1903 — 1908

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΜΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

(Η Γεωγραφία αὐτη είναι εύμεθόδως ουπέταγμένη, δὲ ουγγραφεῖς φαίνεται ἐν πελούσι, ἢ ἐκ μελέτης ἐποιάμενος τοὺς κανόνας τῆς διδακτικῆς. Καὶ αὖτις φασέα καὶ δυσχερῆ διδάσκαλα ἐκπίθενται ἀπλῶς, ἐναργῆς καὶ σαφέστατα προσαρμοζόμενα πρὸς τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν μικρῶν μαθητῶν.

Οἱ Κριταὶ).

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΟΥ ΑΙ "ΜΟΥΣΑΙ," ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

15—Οδός Ερμού—15.

1906

Αριθ. Πρωτ. 6196
Διεκπ. 7296

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 22 Μαΐου 1903.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Ἰωάνν. Σ. Σαρρῆν.

"Ἐχοντες ὥπει τὸν Νόμον ΒΤΓ τῆς 12ης Ἰουλίου 1895 περὶ διδακτικῶν βιβλίων τῆς μέσης καὶ δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως καὶ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 10 Ὁκτωβρίου 1895 καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας τῶν κριτῶν τῶν διδακτικῶν βιβλίων, τῶν εἰς τὰ "Ελληνικὰ σχολεῖα εἰσακτέων, γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι ἐγκρίνομεν τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπείας ταύτης, δπως τὸ ὑμέτερον σύγγραμμα Γεωγραφία ιὸ κατὰ τὸν εἰρημένον Νόμον ἐγκριθέν, εἰσαχθῆ ἐν τοῖς δημοσίοις, δημοσυντηρήτοις καὶ ἰδιωτικοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις ἐπὶ πέντε σχολικὰ ἔτη, ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1903—1908.

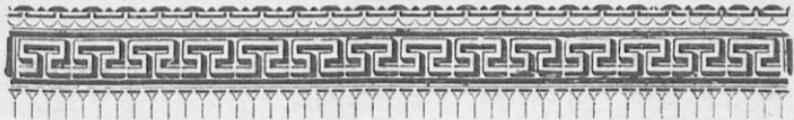
Ο. Υπουργὸς

Κ. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ

Στέφ. Μ. Παρίστης.

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἐκδότου.

ΓΕΝΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΡΟΣ Α'

ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΤΗΙ ΠΡΩΤΗΙ ΤΑΞΕΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Α'. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

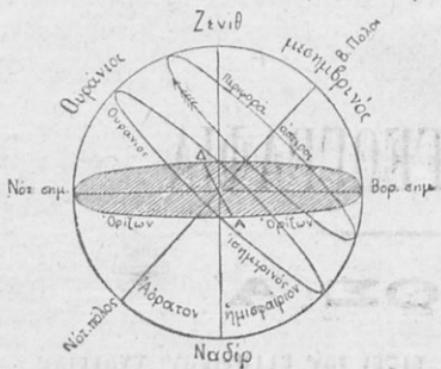
Ι. Φαινομενικὴ κίνησις τῶν οὐρανίων σωμάτων.

1. Ὁρίζων.— "Οταν ἴσταται τις εἰς ἀναπεπταμένον τόπον τῆς γῆς, παρατηρεῖ πέριξ αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ὡς κύκλον, ἐφ' οὐ ἐπικάθηται ὁ οὐρανὸς ὡς ἡμισφαῖρον κοιλον. Ἡ γραμμὴ ἥτις χωρίζει τὴν γῆν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὄνομάζεται δρίζων. Παραδεχόμεθα δὲ ὅτι καὶ κάτωθεν τοῦ δρίζοντος σχηματίζεται τὸ ἔτερον ἡμισφαῖρον τοῦ οὐρανοῦ. Τὸ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ σημεῖον τῆς κατακορύφου ἔνθεν τοῦ παρατηρητοῦ καλεῖται ζευτὶς ἢ κατακόρυφον σημεῖον, τὸ δὲ ἀπέναντι κάτωθεν ναδίρης ἢ ἀντικόρυφον.

"Ο οὐράνιος θόλος φαίνεται ὅτι φέρει τοὺς ἀστέρας, τὸν ἥλιον καὶ σελήνην.

2. Κίνησις τῆς οὐρανίου σφαίρας.— "Οταν παρατηρῶμεν τοὺς ἀστέρας κατὰ τὴν νύκτα, ἐισκρίνομεν ὅτι μεταβάλλουσιν ὀλίγον κατ' ὥλιγον θέσιν κινούμενοι πάντες ὁμοῦ καὶ διατηροῦντες τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν πρὸς ἀλλήλους. Ἐν τούτοις παρατηροῦμεν ἀστέρα τινὰς καλούμενον πολικόν, ὅστις οὐδόλως σχεδὸν κινεῖται. Εάν δὲ φέρωμεν εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ ἀστέρος τούτου μέχρις ἡμῶν καὶ πρεκτείνωμεν ταύτην καὶ πέραν, πρὸς τὸ ἀφανὲς μέρος τοῦ οὐρανοῦ,

φαίνεται ὅτι περὶ τὴν γραμμὴν ταύτην στρέφεται ὅλη ἡ οὐράνιος σφαῖρα, φέροντα τοὺς ἀστέρας ὡς προσηλωμένους ἐν αὐτῇ. Ἡ γραμμὴ

(Σχ. 1). Ἡ οὐράνιος σφαῖρα περιφορὰ ἀστέρων. Ὁ παρατηρητὴς ιστάται ἐν τῷ κέντρῳ.

παραλλήλως πρὸς τοῦτον κινοῦνται πάντες οἱ ἀστέρες.

3. Σημεῖα τοῦ διοίζοντος. — Κύκλος τῆς οὐρανίου σφαῖρας ἦστις διέρχεται ἐἰς τῶν πόλων καὶ τῶν σημείων ζευΐο καὶ ναδίρ οὐρανού μέσημβρινός. Ὁ μεσημβρινός εὗτος συναντᾷ τὸν διοίζοντα εἰς δύο σημεῖα· καὶ τὸ μὲν κείμενον πρὸς τὸν πολικὸν ἀστέρα ὄνομά-ζουμεν βόρειον σημεῖον ἡ βορρᾶ, τὸ δὲ ἔτερον νότιον ἡ νότιον. Ενοῦ-πεις τὰ σημεῖα ταῦτα δι' εὐθείας γραμμῆς καὶ φέροντες κάθετον εἰς ταύτην διὰ μέσου τοῦ παρατηρητοῦ, εύρισκομεν καὶ ἔτερα δύο σημεῖα ἐπὶ τοῦ ὄριζοντος, τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικόν (Σχ. 1). Οὕτω βλέποντες πρὸς βορρᾶν ἔχομεν δεξιὰ μὲν τὸ ἀνατολικὸν σημεῖον ἡ τὴν Ἀνατολήν, ἀριστερὰ δὲ τὸ δυτικὸν σημεῖον ἡ τὴν Δύσιν. Μεταξὺ τῶν 4 τούτων κυρίων σημείων διακρίνομεν καὶ ἔτερα 4 δευτερεύοντα, τὸ βορειοανατολικὸν (B. A.), τὸ νοτιοανατολικὸν (N. A.), τὸ νοτιο-δυτικὸν (N. D.) καὶ τὸ βορειοδυτικόν (B. D.).

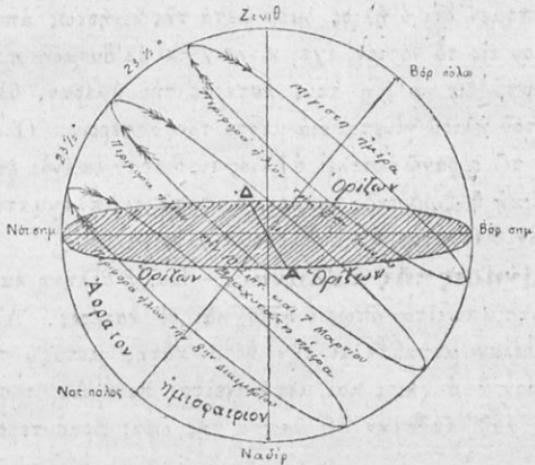
4. Κίνησις τοῦ ήλιου. — Οἱ ἀστέρες, ὡς εἴπειμεν, φαίνονται ὅτι κινοῦνται παραλλήλως τοῦ ἴπημερινοῦ ἐξ Α. πρὸς Δ. ὅπως δὲ ἐκτελέσωσιν δόλσκηρον τὴν περιφορὰν αὔτων γρειάζονται 24 σχεδὸν ὥρας. Όμοίσιν κίνησιν ἔχει συγχρόνως καὶ ὁ ἥλιος, ἐκτελῶν τὴν περιφοράν του εἰς 24 ὥρας ἀκριβῶς διὰ τῆς περιφορᾶς ταύτης σχηματί-

αύτη, καλεῖται οὐράνιος ἄξων, τὰ δὲ ἐπὶ τοῦ οὐραίου δύο σημεῖα, τὸ ἐξ αὐτῶν ἔχοντα τὸν βόρειον πόλον καὶ τὸν νότιον πόλον (Σχ. 1).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπειται ὅτι ἐκαστος ἀστήρ περιφερόμενος σχηματίζει κύκλον. Ἀν ἀστήρ στὶς ἀπέχῃ ἐξ ἵσου ἐκ τῶν δύο πόλων, περιγράφει εὗτος μέγιστον κύκλον, διτις δύομοζεται οὐράνιος ισημερι-

ζεται η ημέρα και η νύξ." Οταν διέρχηται ούτος διά του μεσημβρινού, τότε εύρισκεται εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ και εἶνε μεσημβρία. "Οταν δὲ διέρχηται κάτωθεν τοῦ ἰδίου μεσημβρινού, εἶνε μεσονύκτιον.

Τὸ ὑψὸς τοῦ ἡλίου ἐκ τοῦ ὄριζοντος καθ' ἔκαστην ημέραν μεταβάλλεται. Παρατηροῦντες τὸ ὑψὸς αὐτοῦ ἔκαστην μεσημβρίαν βλέπομεν ὅτι τὴν 8ην Ἰουνίου ὁ ἡλίος ἔχει τὸ μεγαλείτερον ὑψός, τὴν 8ην δὲ Δεκεμβρίου τὸ χαμηλότερον. Τὸ μέσον ὑψός κατέχει τὴν 7ην

(Σχέδ. 2). Ἡμηρησία περιφορὰ τοῦ ἡλίου.

Μαρτίου και τὴν 10ην Σεπτεμβρίου· κατὰ τὰς δύο ταύτας ημέρας ὁ ἡλίος ἀνατέλλει ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ σημείου και δύει εἰς τὸ δυτικόν· κινεῖται ἐπὶ τοῦ ἴσημερινοῦ και η ημέρα εἶνε ἵση πρὸς τὴν νύκτα. Ἀπὸ τῆς 7ης Μαρτίου μέχρι τῆς 10 Σεπτεμβρίου ὁ ἡλίος περιφέρεται ἐν τῷ βορειώ ημισφαίρῳ, αἱ δὲ ημέραι εἶνε μακρότεραι τῶν νυκτῶν. Ἀπὸ τῆς 10ης δὲ Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 7ης Μαρτίου βαίνει ἐν τῷ νοτιώ ημισφαίρῳ και αἱ ημέραι εἶνε βραχύτεραι τῶν νυκτῶν. Ἡ μεγίστη ημέρα εἶνε η 8η Ἰουνίου, η δὲ βραχυτάτη η 8η Δεκεμβρίου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ὁ ἡλίος ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους περιφέρεται μεταξὺ δύο κύκλων παραλλήλων τοῦ ἴσημερινοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μῆκος τῆς περιφερείας μετρεῖται εἰς μοίρας (ஓηλ. ἔκαστη περι-

φέρεια μετρεῖται εἰς 360 μέρη ή 360⁰ καλούμενα μοίρας), σημειοῦμεν τὴν ἀπόστασιν τῶν ὅρων τούτων κύκλων μετροῦντες αὐτὴν ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ, 23 $\frac{1}{2}^0$ πρὸς Β. τοῦ ἴσημερινοῦ καὶ 23 $\frac{1}{2}^0$ πρὸς Ν. (Ὄδε σχ. 2).

Ἐὰν παρατηρῇ τις δὲλίγον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀστέρα ἀντικρὺ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντα καὶ ἐπανιδῆ μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ἑβδομάδος πάλιν αὐτὸν, θὰ ἔσῃ ὅτι εύρισκεται ἥδη ὑψηλότερον, ἄλλοι δὲ ἀστέρες ὄντες πρότερον ἀφανεῖς ἥδη φαίνονται ἀνατείλαντες. Τὸ τόξον μεταξὺ τοῦ ἀστέρος καὶ τοῦ ἡλίου σὺν τῷ χρόνῳ ἐλαττοῦται καὶ οὕτω βλέπομεν ὅτι ὁ ἡλιος, ὅμοι μετὰ τῆς κινήσεως ἀπὸ τοῦ βορείου ἡμίσφαιρου εἰς τὸ νότιον, ἔχει κίνησιν καὶ ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. "Αν ἡδύνατό τις νὰ ἔσῃ τοὺς ἀστέρας τὴν ἡμέραν, θὰ ἔθλεπεν ὅτι ὁ ὀρόμοις τοῦ ἡλίου γίνεται διὰ μέσου τῶν ἀστέρων." Ολοντὸν κύκλον τοῦτον ἐν τῷ οὐρανῷ ἐκτελεῖ ὁ ἡλιος εἰς διάστημα ἑνὸς ἔτους, λέγεται δὲ ἐκλειπτικὴ ή ζῳδιακὸς κύκλος, διότι τὰ συμπλέγματα τῶν ἀστέρων δι' ᾧ διέρχεται ὁ ἡλιος ὀνομάζονται ζῷδια.

Β. Κίνησις τῆς δελνήνης.—Καὶ ἡ σελήνη κατὰ τὴν ἡμερησίαν κίνησιν κινεῖται ὅπως ὁ ἡλιος καὶ οἱ ἀστέρες. Ἀλλ' ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν μεταβάλλει τὴν θέσιν αὐτῆς μεταξὺ τῶν ἀστέρων περισσότερον ἢ ὁ ἡλιος καὶ μετακινεῖται πρὸς Α. τοσοῦτον, ώστε ἀνατέλλει καθ' ἕκαστην 50 λεπτὰ τῆς ὥρας βραδύτερον τῆς προτεραιας.

Ἡ σελήνη, ἐπειδὴ εἶνε σκοτεινὸν σῶμα καὶ φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀναλόγως τῆς θέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν γῆν παρουσιάζει διαφόρους μορφὰς φωτισμοῦ, αἵτινες καλοῦνται φάσεις. Πανσέληνος ἡ σελήνη λέγεται ὅταν αὗτη κεῖται ἀντικρὺ τοῦ ἡλίου, οὕτως ώστε εἶνε πρὸς ἡμᾶς ἐστραμμένον τὸ φωτιζόμενον μέρος αὐτῆς. Νέα δὲ σελήνη λέγεται ὅταν εύρισκηται πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἡλίου ἐπειδὴ αὕτη εἶνε πλησιεστέρα πρὸς ἡμᾶς, κατὰ τὴν νέαν σελήνην τὸ φωτιζόμενον μέρος αὐτῆς εἶνε ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἡλιον, καὶ ὡς ἐκ τούτου εἰς ἡμᾶς εἶνε ἀφανής.

"Οταν ἡ σελήνη, παρεμπέσῃ ἔμπροσθεν ἀκριβῶς τοῦ ἡλίου, ὁ ἡλιος, ἀποκρύπτεται καὶ συμβαίνει τότε ἡ δλικὴ ή ἡ μερικὴ ἐκλειψίς τοῦ ἡλίου. "Οταν δὲ κατὰ τὴν πα σέληνον ἡ γῆ παρεντεθῇ ἀκριβῶς μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, τότε συμβαίνει ἡ ἐκλειψίς τῆς σελήνης.

Ο χρόνος ἀπὸ τῆς νέας σελήνης μέχρι τῆς ἐπομένης οὐαύτης δῆλος. ὅλου τοῦ κύκλου αὐτῆς, εἶναι $29 \frac{1}{2}$ ήμερῶν.

II. Η Γῇ.

6. Σχῆμα τῆς γῆς. — Η γῆ εἶναι σφαιριστική, αἰωρούμενη εἰς τὸ σύμπαν. Τὴν κυρτότητα τῆς ἐπιφάνειας αὐτῆς δύναται τις νὰ ἀντιληφθῇ, ἂν ἴσταται ἐπὶ παραλίας τινὸς καὶ βλέπῃ πλοῖον πλησιάζον. Όταν εὔρισκηται τοῦτο μακράν, διακρίνονται μόνον οἱ ίστοι, διότι τὸ σκάφος κρύπτεται ὑπὸ τῆς κυρτότητος τῆς γῆς. Καθ' ὅσον δὲ πλησιάζει, βλέπομεν τὸ ἄνω μέρος τοῦ σκάφους καὶ τέλος ὀλόκληρον τὸ σκάφος. Τὸ ἀντίθετον δὲ φαινόμενον παρατηρεῖται. Όταν τὸ πλοῖον ἀποπλέῃ.

7. Πόδιοι, ἄξων, ισημερινός. — "Ενεκα τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τῆς τὸ ὑψός τῶν ἀστέρων, τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης κατὰ τὰ διάφορα μέρη τῆς γῆς ὀισφέρει. "Αν τις προχωρήσῃ πολὺ πρὸς Β., θὰ φθάσῃ εἰς μέρος, ὅπου ὁ πολικὸς ἀστὴρ ἴσταται εἰς τὸ ζενίθ. Τὸ σγυμεῖον τοῦτο καλεῖται βόρειος πόλος τῆς γῆς. Τὸ ἐκ διαμέτρου δὲ ἀντίθετον καλεῖται νότιος πόλος. "Αν βλέπῃ τις τὸν ἡλιον ἐκ τῶν σημείων τούτων, θὰ φαίνηται εύτος κατὰ τὴν ἡμερησίαν κίνησίν του περιφερόμενος παρὰ τὸν ὄριζοντα κύκλῳ. -

Η εὐθεῖα γραμμὴ ἡ συνδέουσα τοὺς δύο πόλους ὀνομάζεται ἄξων τῆς γῆς.

Μεταξὺ τῶν δύο πόλων ἐπὶ τῆς γῆς εὔρισκονται σημεῖα, ἐπὶ τῶν ὅποιών ιστάμενός τις βλέπει τὸ ζενίθ κείμενον ἐπὶ τοῦ οὐρανού ισημερινοῦ· ταῦτα ἀπέχουσιν ἐξ ἵσου ἐκ τῶν πόλων καὶ σχηματίζουσι κύκλον, τὸν ισημερινόν. Ο ισημερινός διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς Δ ἥμισυ σφαιρία, τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον.

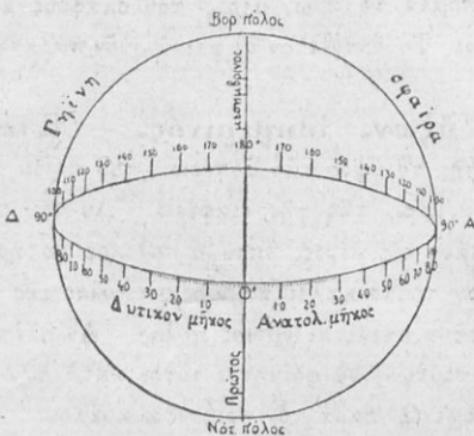
Εἰς τοὺς πόλους ἡ γῆ εἶναι ἔλαφρᾶς πεπιεσμένη, εἰς δὲ τὸν ισημερινὸν ὄλιγον ἔξωγκωμένη.

8. Μεσημβρινός, γεωγραφικὸν μῆκος. — Εἰς ἔκαστον τόπον τῆς γῆς δυνάμεθα νὰ ἐγγονήσωμεν μεσημβριγόν ἀντίστοιχον πρὸς τὸν τοῦ οὐρανοῦ. Δι' ἔκαστου δῆλος. τόπου διέρχεται κύκλος τῆς γῆς διερχόμενος καὶ διὰ τῶν δύο πόλων αὐτῆς· ὁ κύκλος οὗτος καλεῖται μεσημβρινός. Ἐπειδὴ δὲ ἔχομεν πολλοὺς τοιούτους ὄριζομεν τὴν θέ-

σιν ένδεικνυτού διὰ τῆς ἀπόστασεως αὐτοῦ ἀπὸ ὥρισμένου μεσημβρινοῦ, διστις καλεῖται πρῶτος.

Ἡ ἀπόστασις μεσημβρινοῦ τόπου τινὸς ἀπὸ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, μετρουμένη κατὰ μοίρας ἐπὶ τόξου τοῦ ἴσημερινοῦ, λέγεται γεωγραφικὸν μῆκος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μοιρῶν φθίνει μέχρις 180° ἀνατολ. μήκους ἢν ἡ ἀπόστασις ἦν πρὸς Ἀ. ατ. καὶ 180° δυτικοῦ μήκους ἢν ἦν πρὸς Δ. σημάδι.

Ω; πρῶτος μεσημβρινὸς διστις διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς δύο ημισφαῖρα, ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν, λαμβάνα εται συνήθως ὁ διερχόμενος διὰ τῆς

(Σχ.3). Γεωγραφικὸν μῆκος· μετρεῖται ἐκ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ.

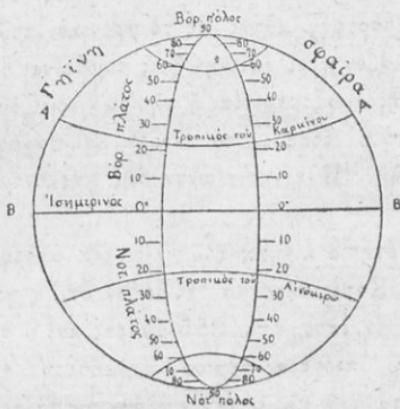
νήσου Φέρου (μιᾶς τῶν Καναρίων νήσων). Ἄλλ' ὑπὸ τῶν Γάλλων θεωρεῖται πρῶτος ὁ διερχόμενος διὰ τῶν Παρισίων (20° ἀνατολ. τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς Φέρου). Τινὲς δὲ λαμβάνουσιν ὡς πρῶτον μεσημβρινὸν τὸν τοῦ Γοργονοῦγίου (προαστείου τοῦ Λογδίνου).

Ἐπειδὴ ὁ ἥλιος εἰς 24 ὥρας ἐκτελεῖ ὅλοκληρον τὴν περιφορὰν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἢ εἰς $1440'$, ἔπειται ὅτι διὰ νὰ διατρέξῃ μίαν μοίραν θὰ χρειασθῇ $4'$. "Οθεν τὰ ἀνατολικῶτερον κείμενα μέρη ἔχουσιν ἐνωρίτερον μεσημβρίαν τῶν δυτικωτέρων, καὶ δὴ 4 λεπτὰ ἐνωρίτερον ἀνὰ ἔκαστην μετραν.

9. Γεωγραφικὸς πλάτος καὶ ζῶναι τῆς γῆς.— Ἡ θέσις ἔκαστου τόπου ἐπὶ τῆς γῆς μετρεῖται καὶ ἀπὸ τοῦ ἴσημερινοῦ κατὰ μοίρας ἐπὶ τόξου τοῦ μεσημβρινοῦ ἡ ἀπόστασις αὗτη καλεῖται

γεωγραφικὸν πλάτος (ἐν τῷ σχήμ. 4 ἡ ΑΒ). "Αἱ ἡ ἀπόστασις ἦνε
ἐπὶ τοῦ βορείου ήμισφυρίου καλεῖται βόρειον πλάτος, ἢ, δὲ, ἐπὶ τοῦ
νοτίου, νότιον.

Εἴπομεν ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται παρὰ τὸν οὐράνιον ισημερινὸν εἰς ζώ-
νην μεταξὺ 23 1/2° βορ. πλάτους (τοῦ οὐρανοῦ) καὶ ἄλλου τοσού-
του νοτίου. Ἀντιστοίχως πρὸς τὸν οὐρανόν, σὶ ὁνο παράλληλοι κύκλοι

(Σχ. 4). Γεωγραφικὸν πλάτος μετρεῖται ἐκ τοῦ ισημερινοῦ.

τῷ ισημερινῷ τῆς γῆς 23 1/2° βορ. πλάτους καὶ 23 1/2° νοτίου, κα-
λοῦνται τροπικὸς τοῦ Καρκίνου καὶ τροπικὸς τοῦ Αἰγαίου.

Ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρκίνου ὁ ἥλιος φύάνει εἰς τὸ
ζενίθ τὴν 8 Ἰουνίου καὶ ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου τὴν 8 Δεκεμβρίου. "Ἄλλοι
δύο κύκλοι ἔχοντες 66 1/2°. Βόρ. καὶ Νότ. πλάτος, ἢ τοι ἀπέχοντες
ἐκάτεροι 23 1/2° ἐκ τῶν πόλων, ὀνομάζονται βόρειος πολικὸς κύκλος
καὶ νότιος πολικὸς κύκλος (Σχ. 4). Εἰς τὸν πρῶτον κύκλον ὁ ἥλιος
τὴν 8 Δεκεμβρίου ἔν τινας ἀνατέλλει, μόλις δὲ τὴν μεσγυμβρίαν τῆς ήμέρας
ταῦτης φύάνει εἰς τὸν ὄριζοντα, τὴν δὲ 8 Ἰουνίου ὔντει. Εἰς δὲ
τὸν νότιον πολικὸν συμβαίνει τὸ αὐτὸν κατ' ἀντίστροφον χρονολογίαν.

Διὰ τῶν δύο τροπικῶν καὶ πολικῶν κύκλων διαιρεῖται ἡ γῆ εἰς δύ
ζώνας· τὴν θερμὴν μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν, τὰς δύο εὐκράτους
μεταξὺ τῶν τροπικῶν καὶ πολικῶν κύκλων, καὶ τὰς δύο ψυχρές,
πέραν τῶν πολικῶν κύκλων μέχρι τῶν πόλων.

10. Η περιφέρεια της γῆς είναι 40,000,000 γαλλικῶν μέτρων. Τὸ ὑψίστον ὁ ὅρος αὐτῆς 9 χιλιομέτρων.

11. Αἱ κινήσεις τῆς γῆς. — Ή φαινομένη ἡμερησία κίνησις τῆς οὐρανίου σφαῖρας προέρχεται ἐκ τῆς περιστροφῆς τῆς γῆς περὶ τὸν ἄξονά της. Περιστρεφομένης ἐηλ. τῆς γῆς ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατ. νομίζομεν ὅτι ὁ οὐρανίος θόλος μετὰ τοῦ ἥλιου καὶ τῶν ἀστέρων περιέρεται κατ' ἀντίθετον ὑεύθυνσιν εἰς 24 ὥρας, ἐνῷ πράγματι ἡ γῆ ἔκτεινται τὴν περιστροφὴν αὐτῆς εἰς τὸ χρονικὸν τοῦτο ὑπόστημα. Ή ἀπάτη αὕτη ὅμοιάσει πρὸς ἐκείνην ἡ τις συμβαίνει ὅταν ταξειδεύωμεν ὅπα σιδηροδρομικῆς ἀμαξεστοιχίας ἢ πλοίου· νομίζομεν δηλ. ὅτι ἡμεῖς δὲν κινούμεθα, τὸ δὲ ἔδαφος, τὰ δένδρα καὶ πάντα τὰ συναντώμενα φεύγουσι πρὸ ἡμῶν. Ή κίνησις αὕτη τῆς γῆς ὀνομάζεται περιστροφική.

Άλλὰ καὶ ἡ ἔτησία κίνησις τοῦ ἥλιου διὸ μέσου τοῦ οὐρανοῦ είναι φαινομενική. Ο Κοπέρνικος μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ἡ γῆ περιφέρεται πέρι τοῦ ἥλιου εἰς ἐν ἕτοι, ἡτοι 365 ὡμέρας καὶ ἦ σχέδιον ὥρας, μετὰ ταχύτητος πολλῷ ὑπερτέρας σφαῖρας τηλεβόλου. Ο κύκλος δὲν συγματίζει ἡ γῆ κατὰ τὴν περιφορὰν ταύτην ὄνομάζεται ἐκλειπτική.

III. Τὸ ἡλιακὸν σύστημα.

12. "Οπως ἡ γῆ φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἥλιου καὶ περιφέρεται περὶ κύτον, οὕτω ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα σώματα ὅμοια πρὸς τὴν γῆν καὶ περιφερόμενα περὶ τὸν ἥλιον ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Τὰ σώματα ταῦτα καλοῦντοι πλανῆται, διότι ἐν τῷ οὐρανῷ πλανῶνται, ἡτοι δὲν φαίνονται εὑρίσκομενα εἰς τὸ αὐτὸ πάντοτε σκομεῖον. Οὕτως ὁ ἥλιος, ὅστις είναι πολὺ μεγαλείτερος τῶν πλανητῶν, κεῖται εἰς τὸ μέσον περίπου τῶν τροχιῶν, ἃς περιγράφουσιν οἱ πλανῆται κατὰ τὴν περιφοράν των. Οἱ κυριώτεροι ἔξι αὐτῶν είναι 8 οἱ ἑξῆς, ἀριθμούμενοι ἀπὸ τοῦ πλησιεστέρου πρὸς τὸν ἥλιον."

Ἐρμῆς, Ἀφροδίτη, Γῆ, Ἄρης,
Ζεύς, Κρόνος, Οὐρανός, Ποσειδῶν.

Ο μέγιστος ἔξι αὐτῶν είναι ὁ Ζεύς, λαμπροτέρα ὅμως ἐκ τῆς γῆς φαίνεται ἡ Ἀφροδίτη, διότι είναι ὁ πλησιέστερος πρὸς αὐτὴν πλανῆτης.

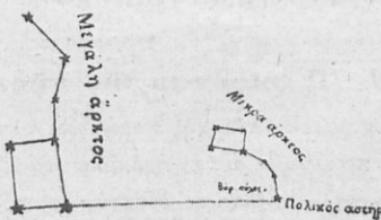
13. Ή γῆ ἀπέχει ἐκ τοῦ ἡλίου 37 ἑκατομ. λεύγα,¹ εἰνε δὲ 1,300,000 φοράς μικροτέρα αὐτοῦ.

14. Πολλοὶ ἐκ τῶν πλανητῶν συνοδεύονται ὑπὸ μικροτέρων σωμάτων, ἄτινα καλοῦνται δορυφόροι καὶ περιφέρονται πέριξ τοῦ πλανήτου ὃν συνοδεύουσιν. Ή γῆ ἔχει ἔνα μόνον δορυφόρον, τὴν Σελήνην. Αὕτη κεῖται πλησιέστερον παντὸς ἄλλου οὐρανίου σώματος πρὸς τὴν γῆν ἀπέχει ταύτης 95,000 λεύγας καὶ εἰνε 49 φοράς μικροτέρα.

15. Οἱ ἥλιοι, οἱ πλανῆται καὶ οἱ δορυφόροι καλοῦνται ὁμοῦ ἡλιακὸν σύστημα.

IV. Οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες.

16. Πάντες οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ, οἵτινες φαίνονται τηροῦντες τὴν αὐτὴν πρὸς ἄλληλους θέσιν, λέγονται ἀπλανεῖς. Οὔτοι εἰνε σώματα μέγιστα καὶ αὐτόφωτα, δπως ὁ ἥλιος, ἀπέχουσι δ' ἀπέλιρως ἀπὸ τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος, ὡς καὶ ἀπ' ἄλληλων. Τὰ διάφορα δ' ἀθροίσματα τῶν ἀστέρων, ὡς φαίνονται εἰς ἡμᾶς, ὄνομά-

(Σχ. 5). Ή Μεγάλη καὶ ἡ Μικρὰ "Αρκτος".

ζονται ἀστερισμοὶ καὶ ἔχουσι διάφορα ὀνόματα. Οἱ πολικὸι ἀστέρει ἀνήκει εἰς τὸν ἀστερισμὸν τῆς Μικρᾶς "Αρκτου" πλησίον δ' αὐτῆς κεῖται καὶ ἡ Μεγάλη "Αρκτος", ἣτις ἔχει 7 λαμπροὺς ἵστρους· ὅμοιότεροι οἱ ἀστερισμοὶ οὔτοι φαίνονται πάντοτε πρὸς Β.

V. Τοπογραφία καὶ Χαρτογραφία.

17. Έκαστη τοποθεσία παρουσιάζει εἰκόνα τινὰ ἀναλόγως τῆς ύψηλῆς θέσεως ἣν ἔχει ὁ περιστηρητής. Εν τῇ εἰκόνῃ ταύτη συνήθως

1. Μια λεύγα ἴσοδυναμεῖ πρὸς 4 χιλιόμετρα.

Δέν φείνονται όπως τα πέριξ, διότι ή ανωμαλία του έδάφους ή ποκύρητει διάφορα σημεῖα. "Οπως δ' ἀναγνωρίζωμεν τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ έδαφους καὶ ἀπαντα τὰ ἐν αὐτῷ, ἀπεικονίζομεν τὰς τοποθεσίας εἰς μικροτέρας διαστάσεις. Η ἔκτιμησις τῶν διαστάσεων ἐπὶ τοῦ πίνακος βοηθεῖται ὑπὸ τῆς κλίμακος· ἐν ταύτῃ γράφεται ἡ μονάς παριστῶσα πραγματικόν τι μῆκος, παρὸ ταύτην δ' ἀριθμός, ὅστις παριστᾷ ποσάκις τὸ μῆκος τοῦτο ἀπεικονίζεται μικρότερον· π. χ. ἐν τῇ κλίμακι 1:1000 τὸ μῆκος 1 μέτρου ἔχει χρηστηρίσθη διὰ τοῦ 1 χιλιοστομ., ἐπιφάνεια δὲ 1 □ μέτρου ἀπεικονίσθη 1000×1000 φορᾶς μικροτέρα. Η παράστασις τόπου τινὸς μεθ' ὅλων τῶν τοποθεσιῶν ὄνομάζεται τοπογραφία.

18. Η ἀπεικόνισις μεγάλου μέρους τῆς γῆς ἐπὶ χάρτου γίνεται συμφώνως πρὸς τὸ σφαιρικὸν τῆς γῆς. Η ἀναπαράστασις τῶν σφαιρικῶν γεωγραφικῶν μοιρῶν ἐπὶ ἐπιπέδῳ διομάζεται χαρτογραφία.

B. ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

I. Η ἐπιφάνεια τῆς γῆς.

1. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς παρατηρεῖ τις τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν. Η ξηρὰ περιλαμβάνει τὰς πεδιάδας, τὰς ιζήματα καὶ τὰ δρη.

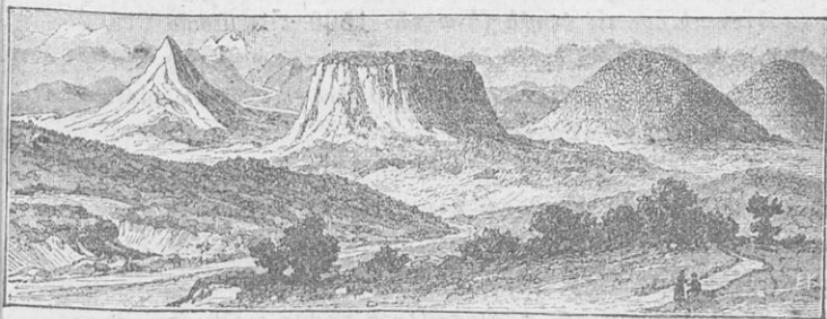
2. Πεδιάς λέγεται ἡ ἔκτασις ἔδαφους ἔχοντος ὁμαλὴν μεριήν. "Αν τὸ ὑψός τῆς πεδιάδος ἔχῃ μικρὰν διαφορὰν ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καλεῖται αὔτη βαθύπεδον· ἢν δ' ἔχει ὑψηλή, ἕνω τῶν 200 μέτρων, καλεῖται ὑψηπεδον.

3. Ιζηματα καλεῖται ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ξηρᾶς χαμηλὴ πεδιάς εἰς χαμηλοτέραν γραμμήν τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

4. Ορος λέγονται ἀνυψώσεις τοῦ έδαφους. Διακρίνομεν δ' εἰς ἔκαστον ὅρος. 1) οὓς πρόποδας, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνυψώσεως· 2) τὴν κορυφήν, εἰς τὸ ὕψιστον μέρος καὶ 3) τὰς κλιτοὺς ἢ καταφερείας, εἰς τὴν συνδέουσαν τοὺς πρόποδας καὶ τὴν κορυφὴν ἐπιφάνειαν.

"Ορη συνδεόμενα πρὸς ἀλληλα περὶ ἐν κεντρικὸν σημεῖον καλοῦνται σύστημα δρέων. Τὰ ἔκτεινόμενα δὲ κατὰ μίκην διεύθυνσιν καλοῦνται δροσειραί. Εἰς ταύτας ἀνήκουσι τὰ μακρότατα καὶ ὑψηλότατα ὅρη

τῆς γῆς. Εἰς τὰς ὄροσειράς διακρίνομεν πολλάκις κορυφής ὡς καὶ τὰς δάχεις, ἥτοι τὰς ὑψηλοτέρας γραμμὰς τοῦ ὄρους, αἵτινες χωρίζουσι κατὰ διάφορον διεύθυνσιν τὴν ροήν τῶν ὑδάτων, καὶ τὰς πύλας ἢ διό-

Οροσυστάσ. Εἰς τὸ βέβαος ὀροσειρά τις.

δους, ἥτοι τὰς στενάς ταπεινώσεις τῆς ὄροσειρᾶς. Τὰς ὑψηλοτάτας κορυφής τῆς γῆς ἔχουσι τὰ Ἰμαλάῖα, ὅρη τῆς Ἀσίας (8000 — 8800 μ. ὑψ.).

Οροσειραὶ καὶ κορυφαὶ διαφόρων ὑψῶν.

Οροσυστάσ ἴè ἡ κωιοιδῆ ὅρη λέγονται· τὰ συνιστάμενα ἐκ σωροῦ ὄρέων κωιοειδῶν κειμένων ἀτάκτως.

Τὸ ὑψός τῶν ὄρέων μετρεῖται συνήθως κατὰ κάθετον γραμμήν ἢ πό-

τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ λέγεται ἀπόλυτον ψύχος. Ἐάν δὲ μετρήται ἐκ τινος ἄλλου σημείου, ώς ἐκ παρακειμένης πεδιάδος ή λιμνης λέγεται σχετικόν. Κατὰ τὸ ἀπόλυτον ψύχος ἐκάστου ὅρους διαιροῦμεν τὰ ὅρη εἰς ὑψηλὰ (ἄνω τῶν 1500 μ.), μεσαῖα (1500—500μ.) καὶ εἰς χαμηλὰ ὅρη ἡ λόρφους (κάτω τῶν 500 μ.).

Τὰ ὑψηλότερα σημεῖα τῶν ὑψηλῶν ὁρέων εἰνε κεκαλυμμένα ὑπὸ αἰώνων χιόνων καὶ πάγων.

5. Τὸ ὅρος ὅπερ ἔχει ἐν τῇ κορυφῇ ὅπήν, δι' ᾧ ἐκπέμπει Ὡλας τετηκούτας (λάθαν), τέφραν καὶ ἀστρια, λέγεται ἥφαιστειον, ἢ δ' ὅπῃ κρατήρ. Προέρχονται δ' αἱ ἐκρήζεις αὕτα ἐκ τῆς μεγίστης θερμότητος τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς.

6. Κοιλάδες λέγονται τὰ διασχίζοντα τὰ ὅρη ἀνοίγματα καὶ σχηματίζοντα τὰς ἀρθρώσεις τούτων, ή καὶ ἀπλαῖς ταπεινώσεις τοῦ ἐδάφους. Αἱ κοιλάδες δύνανται νὰ κείνται μεταξὺ ὁρέων τῆς αὐτῆς ὕευθύνσεως καὶ τότε εἰνε μακραὶ καὶ μαγευτικαὶ. Αἱ ὡραιότεραι κοιλάδες εἰνε αἱ τῶν "Αλπεων, τῶν ὑψηλοτέρων ὁρέων τῆς Εὐρώπης.

II. Η ἀληθηλουχία τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης.

7. Η ξηρὰ περιλαμβάνει τὸ $\frac{1}{4}$ μόνον ὅλης τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς: σχηματίζει δὲ πέντε μεγάλα μέρη, ἀτινα καλοῦνται ἥπειροι, καὶ ἀπειρα μικρά, ἀτινα καλοῦνται νησοι. Αἱ ἥπειροι εἰνε αἱ ἔξης: Εὐρώπη, Ἄσια, Ἀφρική, Ἀμερικὴ καὶ Αὐστραλία. Ἐκ τούτων ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἄσια, ἡ Ἀφρικὴ καὶ ἡ Αὐστραλία κείνται εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἡμισφαίριον, ἡ δὲ Ἀμερικὴ εἰς τὸ δυτικόν. Η Ἀμερικὴ ἐγνώσθη εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1492, ὅτε ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Κολόμβου, ἡ δὲ Αὔστραλια ἀπὸ τοῦ 1606. "Ενεκα τούτου αἱ 2 αὗται τελευταῖαι ἥπειροι καλοῦνται καὶ νέος κόσμος.

8. Η θάλασσα περιλαμβάνει τὸ ὑπόλοιπον μέρος καὶ διαιρεῖται εἰς ὅ κύρια μέρη, ἀτινα καλοῦνται ωκεανοί. Είνε δ' οὗτοι: 1) ὁ Μέγας ή Ειρηνικὸς ωκεανός, δεστις εἰνε μεγαλείτερος καὶ τῆς ὅλης ξηρᾶς, 2) δὲ Ἰνδικός, 3) δὲ Ἀτλαντικός, 4) δὲ Βόρειος Παγωμένος καὶ 5) δὲ Νότιος Παγωμένος.

9. Εκ τῶν κυρίων μερῶν τῶν ωκεανῶν εἰσχωροῦσι πολλὰ μικρά-

τερα μέρη εἰς τὴν ξηρὰν καὶ σγηματίζονται ἐξ αὐτῶν αἱ θάλασσαι,
τὰ πελάγη, οἱ κόλποι καὶ οἱ πορθμοί.

10. Τυῆμα ξηρᾶς ἐνεύμενον μετὰ τῆς λοιπῆς ἐξ ἑ.ὸς μέρους, ἐ.ῷ
τὰ ὄλλα όρέα βρέχονται ὑπὸ τῆς θαλάσσης, καλεῖται χερσόνησος. Μικρὰ
πεδινὴ χερσόνησος λέγεται γλῶσσα· ἀνήνε δῆμος ἀνώμαλος· ὡς ὅρος
προχωροῦν εἰς τὴν θαλάσσαν, λέγεται ἀρκωτήριον· στειλὸν ἐὲ μέρος
ξηρᾶς ὅπερ ἐνώνει δύο μεγαλειτέρας καλεῖται λοιθμός.

11. "Λπαντα τὰ μέρη τῆς ξηρᾶς τὰ περιβαλλόμενα ὑπὸ θαλάσσης,
μικρότερα δῆμοις τῶν ἡπειρων, καλοῦνται αντίστοι. Κατὰ τὴν θέσιν δὲ
αὐτῶν διακρίνονται ως ἡπειρωτικαὶ, ὅσαι εἰναι πλησίον τῆς ξηρᾶς,
καὶ ως ὀρεάνιοι, ὅσαι εύρισκονται ἐν τῷ ὠκεανῷ. Πολλαὶ κείμεναι
πλησίον ἀλλήλων σγηματίζουσι συστάδα νήσων ἢ ἀρχιπέλαγος.

Πολλαὶ νῆσοι, ίδιως ἐν τῷ Μεγάλῳ ὠκεανῷ, σγηματίζονται ἐκ
κοραλλίων, δηλ. ὑπὸ ἀπειραρίθμων ζωύφιων δι' ὅλης τιτανώδους
(κοραλλιογενεῖς), ἀλλαὶ δὲ καὶ ἐξ ἥραιστειων (ἥραιστειογενεῖς).

12. Η ἄκρα τῆς ξηρᾶς, ως καὶ τῶν νήσων, ἥτις ἀπτεται τῆς
θαλάσσης ὄνομάζεται μὲν ἀκτὴ ἢ ὅχθη, ἀν αὐτῇ ἢ.ε ἀπόκρημνος,
αἴγιαλος δ' ἢ παραλία, ἀν ἣνε διαλήθ. θίς δὲ καλεῖται, ὅταν σγη-
ματίζωνται ἐπὶ τῆς παραλίας σωροὶ ἄμμου ἐκ τῶν κυμάτων καὶ
τῶν ἀνέμων.

13. Μέρος θαλάσσης ἀποχωριζόμενον τῆς λοιπῆς διὰ προχώμα-
τος καλεῖται λιμνοθάλασσα. Βράχος ἐξέχων τῆς ἐπιφανείας τῆς θα-
λάσσης καλεῖται σκόπελος· κείμενος δ' ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θα-
λάσσης καλεῖται ψφαλος.

III. Αἱ κινήσεις τῆς θαλάσσης.

14. Η θάλασσα ἔχει τρία εἴδη κινήσεων· 1) τὰ κύματα, 2)
τὰ θαλάσσια φένεματα καὶ 3) τὰς παλιρροίας.

15. Τὰ κύματα προέρχονται ἐκ τῆς πνοῆς τοῦ ἀνέμου ἐπὶ
τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἢ καὶ ἐκ σεισμῶν· εἰς τοὺς ὠκεανοὺς
τὰ κύματα εἰνε πλατέα καὶ φθάνουσιν ἐνίστε εἰς ὅψες 15 μέτρων.

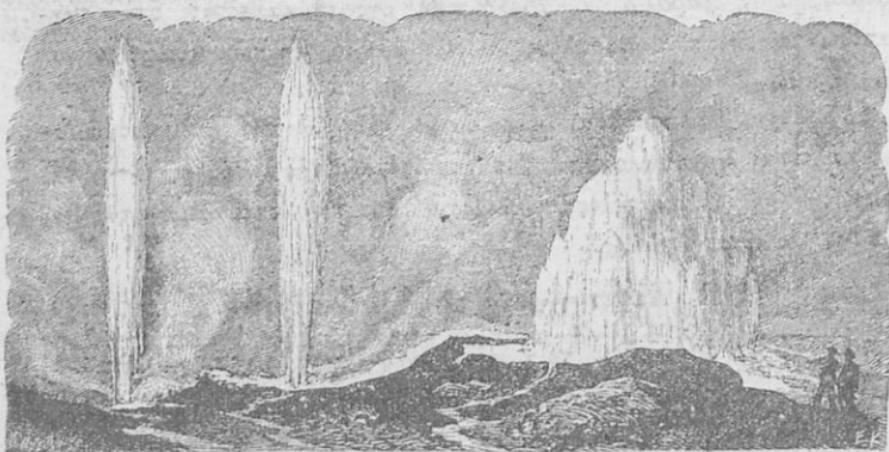
16. Τὰ θαλάσσια φενέματα συνιστανται εἰς τὴν διαρκῆ ὥρην
τοῦ θαλασσίου ὄδατος εἰς ὡρισμένας διευθύνσεις. Τὸ πλάτος αὐτῶν
ἄνε πολλῶν χιλιομέτρων, ἔχουσι δὲ πλὴν ἀρχήν των κυρίων ἐκ τῶν ἐτη-

σίων ἀνέμων (ἄγλ. τῶν τακτικῶν κατ' ἔτος πνεόντων). Διακρίνονται δὲ εἰς διεύματα ψυχρὰ ἢ πολικὰ ἐρχόμενα ἐκ τῶν πόλων καὶ εἰς διεύματα θερμά ἢ τοῦ Ἰσημερινοῦ. ὅταν δύο θαλάσσια διεύματα ἀντιθέτως φερόμενα συναντηθῶσι, τότε παράγεται φεβερά συστροφὴ ὑδάτος ἥτις λέγεται θαλασσία δίνη καὶ εἶναι λίαν ἐπικινδυνος εἰς τὰ πλοῖα.

17. Ἡ κανονικωτέρα κίνησις εἶναι ἡ τῆς **παλιρροοίας**. εἶναι δὲ αὕτη ἡ περιοδική ἀνάβασις καὶ κατάβασις τοῦ θαλασσοῦ ὑδάτος. Μᾶλλον εὐθείακριτος εἶναι αὕτη εἰς τὰς ἀβαθεῖς παραλίας· ὅταν ἀνέρχηται, καλύπτει τὰ παράλια, καὶ ἡ ἀνάβασις αὕτη καλεῖται πλημμυρίς· ὅταν δὲ κατέρχηται, ἀποσύρεται ἐκ τῶν παραλίων καὶ ἡ κατάβασις αὕτη λέγεται ἀμπωτις. Ἐκάστη ἀνάβασις καὶ κατάβασις δύο διαρκοῦσι 12 $\frac{1}{2}$ περίπου ὥρας. Αἰτία δὲ τῆς κινήσεως ταύτης εἶναι ἡ ἔλξις τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῆς γῆς.

IV Τὸ ὕδωρ τῆς ξηρᾶς.

Τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς πῖπτον ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ μέγα μέρος ἐξατμίζεται, ἔτερον δέ εἰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς καὶ περὶ τὸ $\frac{1}{4}$ εἰσδύει εἰς τὸ ἔσαφος.. Ἡ ἀνάβλυσις τοῦ ὕδατος τούτου εἰς τὰ χθαμαλώτερα

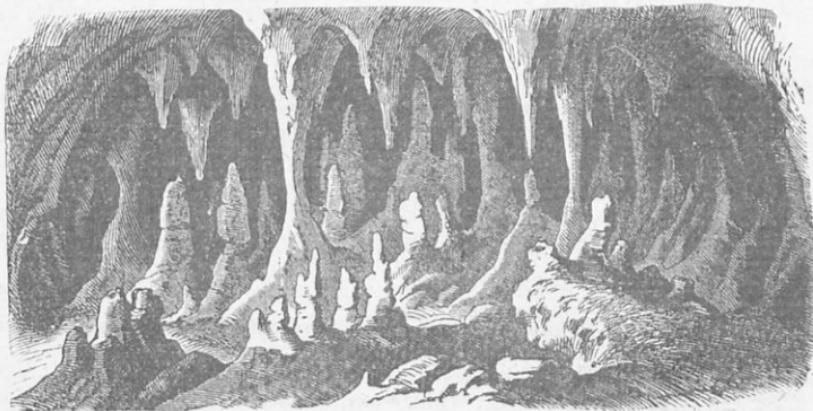

Θερμαὶ πηγαὶ (Γκέϋσορ τῆς Ἰσλανδίας).

μέρη καλεῖται πηγάν. Αἱ πηγαὶ διαιροῦνται εἰς ψυχρὰς καὶ θερμάς. Ψυχροὶ λέγονται οἱ ἔχουσαι ὕδωρ ψυχρότερον τῆς μέσης θερμοκρασίας τοῦ τόπου, ἔνθα εύροισκονται θερμαὶ δὲ οἱ ἔχουσαι ὕδωρ θερμότερον.

Πίδακες λέγονται αἱ θερμαὶ ἔκειναι πηγαὶ αἱ εὔρισκόμεναι εἰς ἡφαι-
στειώδεις τόπους καὶ ὅν τὸ ὄδωρ ἀνχπηδᾷ εἰς χρκετὸν ὕψος.

19. Εἰς κοιλώματα τῆς γῆς (σπήλαια) ὅταν πίπτῃ τὸ ὄδωρ κατὰ
σταγόνας λαμβάνει πολλάκις ἐπὶ τῶν λίθων δικλυτικὴν δύναμιν,
οὕτως ὥστε οἱ λίθοι ἐξ ὅν τὸ ὄδωρ πίπτει φαίνονται αὐξανόμενοι
εἰς διάφορα μέρη ὡς πτῦλοι μαρμάρινοι. Οἱ κρεμάμενοι ἀπὸ τῆς
ὅροφῆς τοιοῦτοι λίθοι λέγονται σταλακτῖαι, οἱ ἀπέναντι δὲ ἐκάστου
τούτων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ιστάμενοι, σταλαγμῖται.

Σπήλαιον σταλακτῖτῶν.

20. Τὰ ὄδατα δύνανται ἐκ τοῦ ἐδάφους νὰ περιέχωσι καὶ διαλε-
λυμένας μεταλλικὰς οὐσίας καὶ νὰ ἦνε ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀσθενεῖς·
αἱ πηγαὶ αὗται λέγονται μεταλλικαὶ ἢ ἱαματικαί.

21. Ποταμοί. Τὸ ὄδωρ μιᾶς ἢ πολλῶν ὁμοῦ πηγῶν ῥέον σχη-
ματίζει τὸν ὁρακαν· ἐκ τῆς ἑνώσεως δὲ δύο ἢ περισσοτέρων ὁρακῶν
σχηματίζεται ὁ ποταμός. Ποταμὸς δὲ ὅστις συμβάλλει εἰς μεγα-
λείτερον, λέγεται παραπόταμος.

Ποταμὸς μεθ' ὅλων τῶν παραποτάμων ὁρακῶν καὶ πηγῶν καλεῖται
σύστημα ποταμοῦ· ἡ χώρα δέ, ἣτις διαρρέεται διὰ τοῦ ποταμοῦ
καὶ τῶν εἰς αὐτὸν εἰσεόντων ὄδάτων, καλεῖται ποταμία χώρα. Με-
θύδοιον δὲ εἶναι τὸ ὄριον δύο ἢ περισσοτέρων ποταμίων χωρῶν, ἐξ οὗ
τὸ ὄδωρ ῥέει κατὰ διάφορον διεύθυνσιν.

22. Αγχιαλος ποταμὸς καλεῖται ὁ πλησίον τῆς παραλίας πηγάζων καὶ ἔχων βραχὺν ῥοῦν. Χείμαρρος δὲ ὁ ἀνυδρος ἢ ὄλιγούδρος ποταμός, ὅστις ἔχει ὕδωρ σχεδὸν μόνον τὸν χειμῶνα, ἢ δταν βρέχῃ.

23. Εκαπτος ποταμὸς ἔχει· 1) τὴν κοίτην (ἥτοι τὴν αὔλακα, ἐνθαρρέει τὸ ὕδωρ). 2) τὰς ὅχθας (ἥτοι τὰ ἔκατέρωθεν τῆς κοίτης διαβρωθέντα χείλη τῆς ξηρᾶς) καὶ δεξιὰ μὲν ὅχθη λέγεται ἡ οὖσα πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς διευθύνσεως τοῦ ῥεύματος, ἀριστερὰ δὲ ἡ πρὸς τὰ ἀριστερά). 3) τὴν αλίσιν (ἥτοι τὴν διαφορὰν τοῦ ὕψους διαφόρων αὐτοῦ σημείων κατὰ τὸν ῥοῦν), ἥτις εἶναι ἐνίστεται τόσον ἀπότομος, ὅστε τὸ ὕδωρ πίπτει μεθ' ὄρμῆς καὶ σηματίζει τοὺς «καταρράκτας». 4) τὴν ἐκβολὴν (τὸ μέρος ἐνθα χύνεται ὁ ποταμός, εἰς τὴν θάλασσαν ἢ εἰς λίμνην).

24. Εἰς τοὺς μεγάλους ποταμούς διακρίνομεν τὸν ἄνω, τὸν μέσον καὶ τὸν κάτω ὁρῶν. Εἰς τὰς ἐκβολὰς δέ, ἐνθα φέρει ὁ ποταμὸς ἰλύν, γίνεται ἐξάπλωσις τοῦ ἐδάφους πρὸς τὴν θάλασσαν (πρόσγωσις) καὶ ὁ ποταμὸς διασχίζεται εἰς πολλοὺς βραχίονας. Ή χώρα αὗτη ἡ περιλαμβανομένη μεταξὺ τῶν βραχίονων τούτων καλεῖται δέλτα ἐκ τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὸ ἑλλην. γράμμα Δ. Οἱ μέγιστοι ποταμοὶ τῆς γῆς εἶναι ὁ Μισσισιπῆς καὶ ὁ Ἀμαζόνιος ἐν τῇ Ἀμερικῇ, ὁ Νεῖλος ἐν τῇ Ἀφρικῇ καὶ ἄλλοι.

25. **Λίμναι.** Λίμναι καλοῦνται τὰ ὑπὸ τῆς ξηρᾶς περικλειόμενα ὕδατα καὶ ἡρεμοῦντα. Αἱ πλεῖσται τούτων σηματίζονται εἰς κοιλότητας τοῦ ἐδάφους ἐκ ποταμῶν ἢ πηγῶν. Λέγονται γλυκεῖαι οἱ ἔχουσαι γλυκὺ ὕδωρ, ἀλμυραὶ δὲ αἱ ἔχουσαι ἀλμυρόν. Ή μεγίστη ἀλμυρὰ λίμνη τῆς γῆς εἶναι ἡ Κασπία, ἥτις ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους ὀνομάζεται θάλασσα.

26. **Τὸ πεπηγός ὕδωρ.** Μέγα μέρος τοῦ ὕδατος εὑρίσκεται διαρκῶς ἢ ἐπὶ τινας χρόνον εἰς πεπηγοῦναν κατάστασιν. Καὶ ἐν μὲν τῇ ξηρᾷ φυίνεται ὡς παγῶνες ἢ ὡς χιών, ἐν δὲ τῇ θαλάσσῃ ὡς πάγοι ἢ ὡς ὅρη. Εὑρίσκεται δὲ πεπηγός ὕδωρ εἰς τὰ ὑψηλὰ ὅρη καὶ πρὸς τοὺς πόλους, ὅπου ἐπικρατεῖ ψυχρός.

V. Τὸ κλιμα.

27. Τὴν γῆν περιβάλλει ὁ ἀήρ ὡς κοίλη σφαῖρα· εὑρίσκεται δὲ οὕτος πάντοτε εἰς κίνησιν σηματίζων διάφορα ρεύματα, ἣτινα καλοῦνται

ἀνεμοι. Ἐκ τῆς διαφόρου δὲ ταύτης διευθύνσεως τῶν ἀνέμων, τῆς θερμοκρασίας, τῆς ὑγρασίας καὶ ἄλλων ἀποτελεῖται τὸ κλῖμα ἐνὸς τόπου. Οὕτω π. χ. τόπος τις δύνκται νὰ ἔχῃ κλῖμα ψυχρόν, ὑγρόν, νοσῶσες κ.τ.λ. Ἐν γένει δὲ εἰς τὴν θερμὴν ζώνην ἐπικρατεῖ τὸ θερμὸν κλῖμα, εἰς τὰς ψυχρὰς τὸ ψυχρὸν καὶ εἰς τὰς εὐκράτους τὸ εὐκρατον.

28. Τὸ κλῖμα, διακρίνεται καὶ εἰς ἡπειρωτικὸν καὶ εἰς ὥκεάνειον. Καὶ ἡπειρωτικὸν μὲν λέγεται τὸ κλῖμα, δταν ὁ μὲν χειμῶν ἦν λίαν ψυχρός, τὸ δὲ θέρος καυτικόν· τὸ κλῖμα τοῦτο ἐπικρατεῖ εἰς τὰ μεσόγεια. Ὦκεάνειον δὲ λέγεται, δταν ὁ μὲν χειμῶν ἦν ἥπιος, τὸ δὲ θέρος δροσερόν· ἐπικρατεῖ δὲ τοῦτο εἰς τὰ παράλια καὶ εἰς τὰς νήσους ἐνεκα τῆς γειτνιάσεως; τῆς θαλάσσης. Ἡ θάλασσα δηλ., ἐπειδὴ εἶναι δυσθερμαγγὸν σῶμα, βραδύτερον τῆς ξηρᾶς θερμαίνεται τὸ θέρος καὶ βραδύτερον ψύχεται τὸν χειμῶνα· διὰ τοῦτο ἡ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας τῆς θαλάσσης μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους εἶναι μικρότερη ἐκείνης ἢ ἔχει ἡ ξηρά· μεταδιδομένη δὲ ἡ θερμοκρασία τῆς θαλάσσης εἰς τὰ παράλια διὰ τῶν ἀνέμων καθιστᾷ τὸ κλῖμα γλυκύ

V. Ὁρυκτά, φυτά καὶ ζῷα.

29. Ὁρυκτά εἶναι τὰ ἄψυχα φυσικὰ σώματα τῆς γῆς. Σπουδαιότατα τούτων καὶ χρησιμώτατα εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸ ἄλας, οἱ γαιάνθρακες, τὸ πετρέλαιον, οἱ λίθοι καὶ τὰ διάφορα μέταλλα (χρυσός, ἀργυρός, μύλυνθός, γχλκός κ.τ.λ.).

30. Φυτά δὲ ἡ χλωρίς λέγονται τὰ φυόμενα ἐκ τῆς γῆς καὶ ἔξαπλούμενα ὡς ἔνδυμα ἐπὶ τῆς ἐπιφυνέις αὐτῆς. Ὑπάρχουσι πολλὰ εἰδήν φυτῶν ἀτινα δὲν εἶναι καθ' ὅμοιον τρόπον ἔξηπλωμένα ἐν τῇ γῇ. Ὅσω πλησιέστερον πρὸς τοὺς πόλους κείται ἡ χλωρίς, τόσῳ αὗτη εἶναι πτωχοτέρα καὶ ναννώδης, ὅσῳ δὲ πρὸς τὸν ισημερινόν, τόσῳ πλούσιωτέρα εἶναι καὶ κατὰ τὴν ποικιλίαν καὶ κατὰ τὸ μέγεθος. Δένδροι πεπυκνωμένη ἡ καὶ θάμνοι καλύπτοντα ἔκτασίν τινα γῆς ἀποτελοῦσι τὰ δάση.

31. Ὁ τι παρατηρεῖται εἰς τὰ φυτά, τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν διενομὴν τῶν ζώων ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀπὸ τῶν τροπικῶν δηλ. εἰς τοὺς πόλους ἐλκτροῦται ἡ ποικιλία τῶν εἰδῶν τῶν ζώων, ἐνῷ εἰς

τὴν θερμὴν ζώνην κατοικοῦσι τὰ μέγιστα καὶ μεγαλοπρεπέστατα ζῷα, ώς ὁ ἔλέφας, ὁ λέων, ἡ καμηλοπάρδαλις, οἱ κροκόδειλοι κ.τ.λ.

Γ'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

I. Οἱ ἄνθρωποι καὶ αἱ φυλαί.

Οἱ ἄνθρωποι εἰνε τὰ τελειότερα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πλασμάτων· ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 1,5:0 ἑκατομμύρια. Διαφέρουσι δ' ἄλληλων κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα. Ἀναλόγως δὲ τοῦ χρώματος, τοῦ δέρματος, τῆς κατασκευῆς τοῦ κρανίου καὶ τῆς φύσεως τῆς κόμης, δύνανται νὰ διαιρεθῶσι εἰς 5 κυρίας φυλάς, αἵτινες εἰνε αἱ ἔτη:

1) *Καυκασία* ἡ λευκὴ φυλή, ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡπείροις. Ἐχει χρῶμα λευκὸν ἢ σιτόχρουν, τρίγας μακρὰς καὶ εὐθείας.

2) *Μογγολικὴ* κιτρίνη φυλή, ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ ταῖς πολικαῖς χώραις. Ἐχει χρῶμα κιτρινοῦ μελανόχρουν, τὰ μῆλα τῶν παρειῶν προέχοντα, δρυχλμοὺς στενοὺς καὶ ώς ἐπὶ τὸ πολὺ λοξούς.

3) *Μαλαικὴ* φυλή, ἐν τῇ Νοτ. Ἀσίᾳ καὶ τῷ Ἀσιατικῷ ἀρχιπελάγει. Ἐχει χρῶμα κιτρινοῦ μελανίζον, τρίχωμα οὔλον, ρίνα πλατεῖαν καὶ στόμα μέγα.

4) *Αἰθιοπικὴ* ή *Νιγροπικὴ* φυλή, ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Ἐγει δέρμα μέλαν, τρίχας ἐριώδεις, σιαγόνας προεχούσας καὶ χείλη πλατέα.

5) *Ἀμερικανικὴ* φυλή, ἐν τῇ Ἀμερικῇ. Ἐγει δέρμα ἐρυθρόφρονον, τρίχας εὐθείας καὶ μακράς, μέτωπον χαμηλὸν καὶ σιαγόνας ἔξεχούσας.

II. Γλώσσα καὶ θρησκεία.

Οἱ ἄνθρωποι ὄμιλοῦσι περὶ τὰς 800 κυρίας γλώσσας, ἔχουσι δὲ καὶ διαφόρους θρησκείας. Δικιροῦνται δι' αὗται εἰς δύο τάξεις, εἰς τὰς φυσικὰς καὶ εἰς τὰς ἡθικάς.

1. Αἱ φυσικαὶ θρησκεῖαι ἔχουσιν ἀρχὴν ἵτας φυσικὰς δυνάμεις-

λατρεύονται δὲ κατὰ ταύτην πολλάκι θεότητες. Τοιαύτη θρησκεία ἔτοι
ἡ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, Αἰγυπτίων καὶ ἄλλων ἀρχαίων λαῶν.

2) Αἱ ἡθικαὶ θρησκεῖαι ἔχουσιν ὡς βάσιν τὴν ἀνθρωπίνην συν-
είδησιν. Τοιαῦται σπουδαιόταται εἰναι·

Ο Βουδισμὸς καὶ ὁ Βραχμανισμὸς (περὶ τὰ 410. ἑκατ.) ἐν τῇ N.

A. Ἀσίᾳ.

Ο Κομφουνικησμὸς (250. ἑκατ.) ἐν Κίνῃ.

Ο Ἰσλαμισμὸς (180. ἑκατ.)

Ο Ἐβραϊκὸς μονοθεῖσμὸς (11. ἑκατ.)

Ο Χριστιανισμὸς (500. ἑκατ.), ὃστις ὑποδιαιρεῖται εἰς τὴν Ὁρ-
θόδοξον, τὴν Καθολικήν, τὴν Διαμαρτυρομένην κτλ.

III. Πολιτισμὸς καὶ δίαιτα.

Οἱ ἀνθρώποι ἔχουσι μεγάλως προοδεύσῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξίν των
καὶ σχεδὸν πάντες ἥδη ἔχουσι βαθμὸν πολιτισμοῦ μέγαν ἢ μικρόν.
Κατὰ τὸν τρόπον δὲ τοῦ βίου διακρίνομεν τοὺς ἀνθρώπους.

1) Εἰς πλάνητας λαούς, μόλις ἔχοντας σταθεράν κατοικίαν καὶ
ζῶντας ἐκ τοῦ κυνηγίου καὶ τῆς ἀλιείας.

2) Εἰς νομάδας, μὴ ἔχοντας σταθεράν κατοικίαν, ἀλλὰ πλανωμέ-
νους ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ζῶντας πλὴν τοῦ κυνηγίου καὶ τῆς
ἀλιείας καὶ διὰ τῆς διατροφῆς ζώων (κτηνοτροφία).

3) Εἰς πεπολιτισμένους, ἔχοντας σταθεράν κατοικίαν καὶ ἴδιοκτη-
σίαν καὶ ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομη-
χανίαν, τὴν ναυτιλίαν, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ προσπαθοῦσι πάντοτε διὰ τῆς ἐργασίας
καὶ τῶν ἐφευρέσεων νὰ ἀναπτύξωσι τὸν πολιτισμὸν αὐτῶν. Οὕτω δι'
ἀδιακόπου ἐργασίας ἔξευγενίζουσι τὰ εἴδη τῶν φυτῶν, ἀποξηραίνουσιν
ἔλη καὶ λίμνας διπλαῖς ψεύσαι τοὺς πυρετοὺς καὶ καταστήσωσι γαίας
κατεκλήλους πρὸς καλλιεργίαν, τελειοποιοῦσι διαφόρους μηχανὰς διὰ
διάφορη εἴδη τῆς βιομηχανίας· χάριν τῆς πρὸς ἀλλήλους συγκοινω-
νίας κατασκευάζουσιν ὄδούς, σιδηροδρόμους, ἀτμόπλοια, τηλεγράφους,
τηλέφωνα, κατασκευάζουσι διώρυγχα, τέμνουσιν ισθμοὺς κτλ.

IV. Ἐθνη καὶ κράτη.

Ἄνθρωποι οἵτινες ἔχουσι τὴν αὐτὴν καταγωγὴν καὶ γλῶσσαν, τὰς αὐτὰς ἥθη καὶ ἔθιμος, πολλάκις δὲ καὶ τὴν αὐτὴν θρησκείαν λέγεται ἔθνος, ὡς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐνὸς ἔθνους συνδεόμενοι διὰ νὰ ἔχωσι κοινὴν ὀφέλειαν καὶ ἀσφάλειαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν σχηματίζουσι τὸ κράτος. Δύναται δῆμος ἐν ἔθνος νὰ σχηματίζῃ καὶ διάφορα κράτη (ὡς τὸ Γερμανικόν), ὅπως πάλιν ἐν κράτος δύναται νὰ περιλαμβάνῃ διάφορα ἔθνη (ὡς ἡ Αὐστροουγγαρία).

Εἰς ἔκαστον κράτος ὑπάρχει πολίτευμα καθ' ὃ διοικεῖται ὁ λαός.

Ὑπάρχουσι 4 εἰδή πολιτευμάτων.

1) Ἡ ἀνευ νόμου δεσποτεία, ὡς τὰ κράτη τῶν Μογγόλων καὶ Αἴθιόπων.

2) Ἡ ἀπόλυτος μοναρχία, καθ' ἣν ὑπάρχει μὲν πλήρης ἔξουσία τοῦ ἀρχοντος, ῥυθμίζεται δῆμος διὰ νόμων.

3) Ἡ ουνταγματικὴ μοναρχία, ἐν ἣ πλήν τοῦ ἀρχοντος καὶ ὁ λαός δι' ἀντιπροσώπων δύναται νὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν νομοθεσίαν, καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους.

4) Ἡ δημοκρατία, ἣτις ἀντίκειται πρὸς τὰ 3 ἀνωτέρω μοναρχικὰ πολιτεύματα. Κατὰ ταύτην σύμπασαν τὴν ἔξουσίαν ἔχει ὁ λαός, στις ἐκλέγει ἔνα ὑπεύθυνον ἀρχοντα (πρόεδρον) ἢ καὶ περισσοτέρους.

$$\begin{array}{r}
 700 \times 50 = 35000 \\
 200 \times 3 = 600 \\
 \hline
 34,200
 \end{array}$$

460

1

$$\begin{array}{r}
 46 \\
 \hline
 46
 \end{array}$$

V

$$\begin{array}{r}
 660 - 10 \\
 \hline
 66
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 34,200 - 34,280 \\
 \hline
 460 - 460
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 34,24 \quad 46 \\
 24 \quad 44,24 \\
 \hline
 16
 \end{array}$$

ΑΙ ΗΠΕΙΡΟΙ

1. ΕΥΡΩΠΗ

[18 έκατ. □ χιλ. 400 έκατ. κατ.]

Θέσις καὶ ἔκτασις. Ἡ Εὐρώπη κεῖται ἐν τῇ θορείῳ εὐκράτῳ ζώνῃ, ἔκτείνεται δῆμας καὶ ἐν τῇ θορείῳ φυχῇ. Περιβρέχεται ὑπὸ τοῦ Βορ. παγωμένου ωκεανοῦ πρὸς Β., ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πρὸς Δ., καὶ ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ Εὐξείνου πόντου πρὸς Ν. Πρὸς Α. δὲ συνδέεται μετὰ τῆς Ἀσίας. Κατὰ τὴν ἔκτασιν κατέχει τὴν τετάρτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἡπείρων, κατὰ δὲ τὸν πληθυσμὸν τὴν δευτέραν.

Διαμελιδυός τῆς ἡπείρου. Νῦνδοι. Τὸν μέγιστον κορμὸν τῆς Εὐρώπης δυνάμεθικ νὰ διακρίνωμεν πρὸς τὴν Ἀσίαν, διτις βαίνει στενούμενος πρὸς Δ. καὶ ἔκτείνων διάφορους χερσονήσους. Πρὸς Β. ἔκτείνεται ἡ μεγίστη χερσόνησος τῆς Εὐρώπης, ἡ Σκανδινανίκη, καὶ ἀπέναντι αὐτῆς ἡ Ἰουτλανδική Ν. Δ. ἔκτείνεται ἡ Πυρηναϊκὴ καὶ πρὸς Ν. ἡ Ἰταλικὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ.

Μέγισται δὲ νῆσοι εἰνε ἡ Βοειανία καὶ ἡ Ἰολανδία Β. Δ. ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ωκεανῷ.

Διάπλασις τοῦ ἔδαφους. Ὅροι. Ἡ Εὐρώπη διακρίνεται εἰς ὁρεινὴν καὶ πεδινὴν. Ἐὰν φέρωμεν μίαν γραμμὴν ἀρχόμενοι παρὰ τὴν Ἰουτλανδικὴν χερσόνησον μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου θὰ σχηματίσωμεν τὸ δριον τῶν δύο τούτων μερῶν· καὶ τὸ μὲν Β. Α. εἰνε πεδινόν, τὸ δ' ἔτερον εἰνε ὁρεινὸν ἔχον κέντρον τὰς Ἀλπεις, τὸ ὑψηλότερον σύστημα τῶν ὁρέων τῆς Εὐρώπης. Πέριξ αὐτῶν κεῖνται πρὸς Δ. τὰ Γαλλικὰ ὅρη, πρὸς Β. τὰ Γερμανικὰ καὶ πρὸς Α. ἡ σχηματίζουσα τόξον ὁρεινὴ χώρα τῶν Καρπαθίων. Πρὸς Ν. δὲ προεκτείνονται αἱ Ἀλπεις σχηματίζουσαι τὰ ὅρη τῆς Ἰταλικῆς καὶ Ἑλληνικῆς χερσονήσους.

Τὰ ὅρη τῆς Πυρηναϊκῆς χερσονήσου, τῆς Σκανδινανίκης, τῆς μικρᾶς Ταυρικῆς χερσονήσου ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ καὶ τὰ Οδράλια, εἰς τὸ ἀνατολικὸν δριον τῆς Εὐρώπης, εἰνε μεμονωμένα.

Τὰ ψδατά. Ἡ Εύρωπη ὑπερτερεῖ τῶν ἄλλων ἡπείρων κατὰ τὸ πλῆθος τῶν πλωάμων ποταμῶν. Οἱ σπουδαιότατοι ποταμοὶ εἰνεὶς τὴν πεδινὴν Εύρωπην ὃν μέγιστος εἶνε ὁ Βόλγας. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς Εύρωπης διακρίνει τις μεγάλους ποταμοὺς ἔχοντας ἐνεκκ τῆς δρεινῆς περιοχῆς ἀρκετὸν ὄντα. Οἱ μέγιστοι τούτων εἶνε ὁ Δού ναβίς, ὁ Ἔρηνος, ὁ Ἄλβις καὶ ἄλλοι.

Καὶ ἀριθμὸς τῶν λιμνῶν εἶνε μέγας. Ἰδίως διακρίνεται ἡ περιοχὴ τῶν Ἀνατολικῶν λιμνῶν διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος. Κεῖνται κατὰ μῆκος τῶν δύο πλευρῶν τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης τῆς κειμένης μεταξὺ τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου καὶ τῆς Ρωσσίας. Καὶ εἰς τὴν μέσην Εύρωπην πρὸς τοὺς πρύποδας τῶν "Αλπεων ὡς στεφάνη περικυκλοῦσι ταύτας ὥραται λίμναι.

Τὸ κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Εύρωπης εἶνε εὔκρατον ἐκτὸς τοῦ Β. Α. τμήματος ὅπερ ἔχει κλῖμα ψυχρόν.

Οἱ κάτοικοι. Ἡ Εύρωπη εἶνε ἡ πυκνότερον κατοικημένη ἡπειρὸς· πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Καυκασίαν φυλὴν καὶ τὴν Ἀσίαν ὁμοφυλίαν, ἢς διακρίνονται 3 ὁμοεθνίαι: 1) ἡ Ἑλληρο-λατινικὴ εἰς τὰ Ν. καὶ Ν. Δ. τῆς Εύρωπης. 2) ἡ Γερμανικὴ εἰς τὰ Β. καὶ κεντρικά. 3) ἡ Σλανικὴ εἰς τὸ Α. πεδινὸν τμῆμα καὶ ἐν μέρει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ.

"Ολίγοι δὲ λαοὶ τῆς Εύρωπης δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὁμοφυλίαν ταύτην· τοιοῦτοι δὲν εἰνεὶς Φίννοι, Λάπωνες, Οὖγγροι, Τοῦρκοι κτλ.

Η θρησκεία. Ἐκ τῶν 400 ἑκατ., κατοίκων τῆς Εύρωπης περὶ τὰ 17 δὲν εἶνε χριστιανοί. Καὶ ἡ μὲν ὀρθόδοξος χριστιανικὴ θρησκεία ἀριθμεῖ περὶ τὰ 100 ἑκατ., ἡ καθολικὴ 180, καὶ ἡ διακαρτυρομένη περὶ τὰ 100 ἑκατ. Οἱ Ἐβραῖοι εἶνε περὶ τὰ 8 ἑκατομ. καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ 7.

Τὰ κράτη. Ἡ Εύρωπη ἡπολιτικῶς διαιρεῖται εἰς 26 κράτη ὃν 22 εἶνε μοναρχίαι καὶ 4 δημοκρατίαι· 6 τούτων εἶνε ἡνωμένα ἀνὰ 2 ἀποτελοῦντα 3 ἡνωμένα μοναρχίας (Ἀυστρία καὶ Οὐγγαρία, Ρωσσία, Φιλλαρδία, Σουηδία καὶ Νορβηγία). 3 εἶνε προστατευόμενα (ἡ Βουλγαρία, τὸ Μονακὸν καὶ ἡ Ἀνδόρρα). 6 δὲ τὰ ἴσχυρότατα, καλούμενα μεγάλαι δυνάμεις, ἡ Ρωσσία, ἡ Γερμανία, ἡ Αὐστροουγγαρία, ἡ Γαλλία, ἡ Αγγλία καὶ ἡ Ιταλία.

Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

[65.000 □ χιλ. — 2.600.000]

I. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέσης. Η Ελλάς κείται εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου. Οὐδεμία ἄλλη χώρα εἶναι τοσοῦτον διαμεμελισμένη ὑπὸ τῆς θυλάσσης δύον ἢ Ἑλλάς. Τὸ Ἰόνιον πέλαγος πρὸς Δ. καὶ τὸ Αἰγαῖον πρὸς Α. εἰσχωροῦντα βαθέως πρὸς τὴν ἔηράν σχηματίζουσι πολλοὺς κόλπους καὶ ἀποχωρίζουσι πολλὰς χερσονήσους, καὶ νήσους. Καὶ αὐτὸς δὲ τὸ ἔδαφος δύπερ εἶναι ἀσβεστῶδες εἶναι ἀνάμακλον καὶ δρεινόν. Οὕτως ἡ συγκοινωνία καθίσταται εὔκολος κατὰ θάλασσαν, δύσκολος δὲ κατὰ ξηράν.

Φυσικὴ διαίρεσίς τῆς Ελλάδος. Τὸν μέγιστον κόλπον τῆς Ελλάδος σχηματίζει τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Ο κόλπος οὗτος δύτις στενοῦται εἰς τὶ σημεῖον καλεῖται πρῶτον μὲν Πατραϊκός, εἰς τὸ βάθος δὲ Κορινθιακός. Ἐκ τοῦ ἀπέναντι Αἰγαίου πελάγους εἰσχωρεῖ ὁ Σαρωνικὸς (κ. τῆς Αίγινης) κόλπος, καὶ σχηματίζεται οὕτω ισθμὸς στενός (ὁ Κορινθιακός), δύτις εἶναι τετμημένος διὰ δυώρυγας (6 χιλ. μήκους). Οἱ κόλποι οὗτοι χωρίζουσι τὴν Ελλάδα εἰς 2 τμήματα 1) εἰς τὴν Βόρειον Ελλάδα, περιλαμβάνουσαν τὴν Στερεάν Ελλάδα, τὴν Θεσσαλίαν καὶ μέρος τῆς Ἡπείρου. 2) τὴν Νότιον ἢ Πελοπόννυσον. Πάσι τούτοις διακρίνομεν καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ Ἰονίου πελάγους.

Τὰ σπουδαιότατα ἄκρα τῆς Ελλάδος εἶναι τὸ Ἀκτιον, τὸ βορειοδυτικώτατον, τὸ Ταίναρον, τὸ νοτιώτατον τῆς Ελλην. χερσονήσου, ἡ Μαλέας, τὸ νοτισαντολικώτατον, ἔνθα ὄριζονται τὸ Ἰόνιον καὶ τὸ Αιγαῖον πέλαγος καὶ τὸ Σούνιον, τὸ νοτιώτατον τῆς Στερεάς.

Τὰ ὄρη. Η Ελλάς ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς ἔχει ὑψηλὰ ὄρη· εἶναι δὲ ταῦτα ὡς καὶ ἀπαντα τὰ ὄρη τῆς Ελλην. χερσονήσου

προέκτασις τῶν "Αλπεων· τὸ μψηλότερον ὅρος τῆς ἐλευθέρας· Ελλάδος εἶνε ἡ Γκιώνα ἐν τῇ Στερεῷ· Ελλάδι (2515 μ. ὑψ.) Οὐχ' ἦττον ὁ Παρνασσός καὶ ὁ Κόραξ ἐν τῇ Στερεῷ καὶ ὁ Ταύγετος, ἐν Πελοποννήσῳ, δὲν ὑπολείπονται πολὺ κατὰ τὸ ὄψος. Μεγίστη δὲ πεδιάς εἶνε ἡ Θεσσαλικὴ πρὸς Β. περιβελλομένη πανταχόθεν ὑπὸ ὅρέων.

Τὰ ὕδατα τῆς ξηρᾶς. Οἱ ποταμοὶ τῆς· Ελλάδος εἶνε μικροὶ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χειμωνεῖδεῖς· οἱ σπουδαιότατοι αὐτῶν εἶνε οἱ Πηγείδος καὶ ὁ Ἀχελῷος ἐν τῇ Βορείῳ Ελλάδι. "Εχει δὲ καὶ μικρὸς λίμνας, αἵτινες τὸν μὲν χειμῶνα εὑρύνονται ἔνεκα τῶν εἰς αὐτὰς χυνομένων ποταμῶν ἢ χειμάρρων, τὸ δὲ θέρος συικρύνονται ἢ καὶ ὅλως ἀποξηραίνονται.. Ή ἀλλοτε μεγίστη λίμνη τῆς Ελλάδος Καππαδίς ἔχει κατὰ τὸ πλεῖστον ἥδη ἀποξηρανθῆ.

Τὸ κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Ελλάδος γενικῶς εἶνε εὔκρατον καὶ ὑγιεινόν· εἰς τὰς δρεινὰς μόνον χώρας ὁ χειμὼν εἶναι φυγρός, τὸ θέρος ὅμως δροσερόν. Τὸ κλῖμα τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος εἶνε τὸ χειρότερον, κλινον πρὸς τὸ ἡπειρωτικόν, τῶν δὲ παραλίων καὶ τῶν νήσων εἶνε τὸ γλυκύτατον.

Τὰ προϊόντα. Προϊόντα ἡ Ελλάς ἔχει ποικίλα.

1) Όρουντά. 'Ως μεταλλεύματα καὶ μάρμαρα εἰς διάφορα μέρη τῆς Ελλάδος· θεῖον, σμύριδα καὶ θηραϊκὴν γῆν ἐν τοῖς νήσοις τοῦ Αιγαίου πελάγους, γαιάνθρακας κτλ.

2) Φυσικά· ὡς δημητριακοὺς καρποὺς, σῦκα, οἶνον, ἔλαιον, ἔλατας καπνόν, ἐσπεριδοειδῆ (λεμόνια, πορτοκάλια) καὶ ἄλλας ὀπώρας, κατ' ἔξοχὴν δὲ σταφίδα, καλλιεργουμένην ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐν τισι νήσοις τοῦ Ιονίου πελάγους.

3) Ζῷα· ὡς αἴγας, πρόδικτα, βοῦς, χοίρους, ἵππους, ἡμιόνους, ὄνους κτλ.

Οἱ κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι εἶνε "Ελληνες· ἔχουσι καταγωγὴν ἐκ τοῦ ἀρχαιοτάτου καὶ ἐνδοξοτάτου λαοῦ τῆς Εὐρώπης, δστις παρήγαγε τόσους σοφοὺς καὶ τόσους ἡρωας. 'Ἐπι πολλὰ ἔτη βιθισθέντας εἰς ἀσημότητα καὶ εἰς δουλείαν ἀνέστησεν ἡ γενεὰ τοῦ 1821· δὲν ἡλευθερώθη ὅμως ἀπειπε ἡ Ελλάς, εἰμὴ τὸ νότιον αὐτῆς μέρος.

Ἡ θρησκεία καὶ ἡ παιδεία. Επικρατοῦσα θρησκεία· εἶναι ἡ δρυθόδοξος χριστιανική. Αὕτη διοικεῖται ὑπὸ πενταμελοῦς συνόδου

ἥς προεδρεύει ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν. Ἐπισκοπὴ εἶναι 39. Πλὴν τῶν δρυθοδόξων ὑπάρχουσι καὶ 20 χιλ. περίπου καθολικοὶ (ἰδίως ἐν Ἀθήναις, Πάτραις, Σέρφῳ καὶ ἄλλαις τισὶ νήσοις, καὶ τινες μωαμεθικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι).

Ἡ παιδεία εἶναι ἵκανως ἀνεπτυγμένη. Ἀνώτατα ἐκπαιδευτήρια ὑπάρχουσιν ἐν Ἀθήναις τὸ πανεπιστήμιον, τὸ πολυτεχνεῖον, ἡ στρατιωτικὴ σχολὴ τῶν Εὐελπίδων καὶ ἡ σχολὴ τῶν ὑπαξιωματικῶν· ἐν Πειραιεῖ ἡ σχολὴ τῶν ονυματικῶν δοκίμων· ἐν Κερκύρᾳ δὲ ἡ σχολὴ τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν. Προστέτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι σχολαὶ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ὡς γεωργικαὶ, διδασκαλεῖα, ὑποδιδασκαλεῖα, ἐμπορικαὶ σχολαί, γυμνάσια καὶ πολλὰ Ἑλληνικὰ καὶ δημοτικὰ σχολεῖα.

Τὸ πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος ἥπο τοῦ 1843 εἶναι συνταγματικὴ μοναρχία βασιλεὺς αὐτῆς ὥπο τοῦ 1863 εἶναι ὁ Γεώργιος δ' Α', δευτερότοκος γιὸς τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ τοῦ Θ'. Ἔχει ἡ Ἑλλὰς ἐν νομοθετικὲν σῶμα, τὴν Βουλήν, ἀποτελουμένην ἐκ 177 μελῶν (βουλευτῶν) ἐκλεγομένων κατ' ἐπαρχίας.

Η πολιτικὴ διοίκησις. Πρὸς εὔκολιαν τῆς διοικήσεως ἡ Ἑλλὰς διαιρεῖται εἰς 26 νομούς, ὃν 11 κενταὶ ἐν τῇ Βορείῳ Ἑλλάδι, 9 ἐν Πελοποννήσῳ, 2 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αιγαίου πελάγους καὶ 4 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ιονίου πελάγους. Ἐκαστος νομὸς περιλαμβάνει μίαν ἢ καὶ περισσοτέρας ἐπαρχίας, διαιρεῖται δὲ εἰς πολλοὺς δῆμους, ἀνερχομένους εἰς 44.

Ο προϋποδογισμός. Τὰ ἔποδα τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχονται εἰς 100 περίπου ἑκατομ. δραχμῶν, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς ἕσον ποσόν.

Δικαιοδόνη. Πρὸς ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσιν ὁ Ἀρειος Πάγος, τὸ ἀνώτατον δικαστήριον (ἐν Ἀθήναις), 5 ἔφετεῖα, εἰς διαφόρους πόλεις, κακουργιοδικεῖα περιοδικῶς καταρτιζόμενη, πρωτοδικεῖα, πιασματοδικεῖα καὶ πολλὰ εἰρηνοδικεῖα.

Στρατὸς καὶ στόλος. Ὁ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος ἐν εἰρήνῃ μὲν ἀνέρχεται εἰς 26,000 ἀνδρας, ἐν πολέμῳ δὲ μέχρις 120,000, ὁ δὲ στόλος σύγκειται ἐκ 45 πλοίων, ὃν τὰ 5 θωρηκτὰ (ὁ Γεώργιος ἢ Ὀλγκ, ἢ Γῆρας, αἱ Σπέτσαι καὶ τὰ Ψαρά) μετὰ 3,500 ἀνδρῶν.

Ἐμπόριον καὶ βιομηχανία. Τὸ ἐμπόριον ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἕκανῶς προηγμένον· ἡ ἑτησία εἰσαγωγὴ ἐκ διαφόρων ἐμπορευμάτων ἀνέρχεται εἰς 140 περίπου ἑκατ. δραχμῶν· ἡ δ' ἔξαγωγὴ εἰς 90 περίπου ἑκατ. Τὸ ἐμπορικὸν δὲ ναυτικὸν ἀριθμεῖ περὶ τὰ 1200 μεγάλα ἴστιοφόρα πλοῖα καὶ πλεῖστα μικρά, περὶ τὰ 210 δ' ἀτμόπλοιαν ἔνήκοντα εἰς διαφόρους Ἐλληνικὰς ἑταιρίας ἢ καὶ εἰς Ἰδιώτικς.

Ἡ δὲ βιομηχανία εἶναι ὀλίγον προηγμένη οὐχ ἡττον ὑπάρχουσι πολλὰ ἔργα στάσια εἰς τὰς μεγαλειτέρχες πόλεις μεταξουργίας, ἔριουργίας, βικρίνικουργίας, οίνοποιίας, οίνοπνευματοποιίας, μεταλλουργίας, σιδηρουργίας, θελουργίας, βιοσοδεψικῆς κτλ.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία ἐν Ἑλλάδι ἀνεπτύχθη ἐσχάτως ἕκανῶς καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θαλασσῶν διὰ τῆς κατασκευῆς πολλῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν, σιδηροδρόμων καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν ἀτμοπλοίων. Τηλέγραφοι δὲ καὶ ταχυδρομεῖα ὑπάρχουσιν εἰς ἄπαντας τοὺς δήμους τοῦ χράτους.

Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ

Α' ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΛΛΑΣ

(ΣΤΕΡΕΑ, ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΗΠΕΙΡΟΣ)

[33.000 □ Xil.—1.140.000 Kαι.]

I. Φυσικὴ γεωγραφία.

Οροί. Ἡ Βόρειος Ἐλλὰς συνδέεται πρὸς Β. μετὰ τῆς λαϊπῆς Ἐλληνικῆς χερσονήσου. Πρὸς Α. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ. Κορινθιακοῦ καὶ Ηατραϊκοῦ κόλπου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ιονίου πελάγους.

Κόλποι καὶ πορθμοί. Ήλην τῶν πρὸς Ν. κόλπων συγκρατίζονται καὶ οἱ ἔξι:

Ἐν τῷ Ἰονίῳ ὁ Ἀμβρακικὸς, δεστις ἔχει στενὸν στόμιον (πορθμὸς τῆς Πρεβέζης) κατὰ τὸ Ἀκτιον.

Ἐν τῷ Αἰγαίῳ¹⁾ ὁ Παγασητικὸς, ἔχων καὶ ωὗτος στενὸν στόμιον (πορθμὸς Τρικέρων·) 2) ὁ Μαλιακὸς καὶ 3) ὁ Εὐθυϊκός, δεστις σχηματίζεται κατὰ μῆκος τῆς Στερεάς Ἐλλάδος καὶ τῆς νήσου Εὔθοιας· εἰς τὸ μέσον τοῦ κόλπου σχηματίζεται στενὸς πορθμός, ἐνθαῦτα ὑπάρχει γέφυρα σιδηρᾶ κινητή, ἀνοιγομένη δταν διέρχονται τὰ πλοῖα. Εἰς τὸν πορθμὸν τοῦτον συμβίνει παλίρροια καθ' ἣν φέρονται τὰ ὄδατα μεθ' ὅρμῃς ἀλλοτε πρὸς βορρᾶν καὶ ἀλλοτε πρὸς νότον.

Χερδόνησος. 3) χερσόνησοι διακρίνονται ἐν Αἴγαλι. ἡ Ἀκαρνανικὴ ἐν τῷ Ἰονίῳ, ἡ τῆς Μαγνησίας καὶ ἡ Ἀττικὴ ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει.

Νῆσοι. Νῆσοι ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ είναι οἱ Σαλαμίς (κ. Κού-

Ἡ Σαλαμίς.

λουρη, ὡς ἐκ τοῦ σχήματός της), ἐνδοξός διὰ τὴν παρ' αὐτὴν γενο-

μένην ναυμαχίαν καὶ τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν τῷ 480 π. Χ. Ἐν αὐτῇ κεῖται καὶ ὁ ναύσταθμος τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Αἴγινα, ἐφ' ᾧ σύζονται λειψανα τοῦ ἀρχαιοτάτου ναοῦ τῆς Ἀφαίας, καὶ τὸ Ἀγαλαστριον, κατάφυτος ἐκ πευκῶν νησίς.

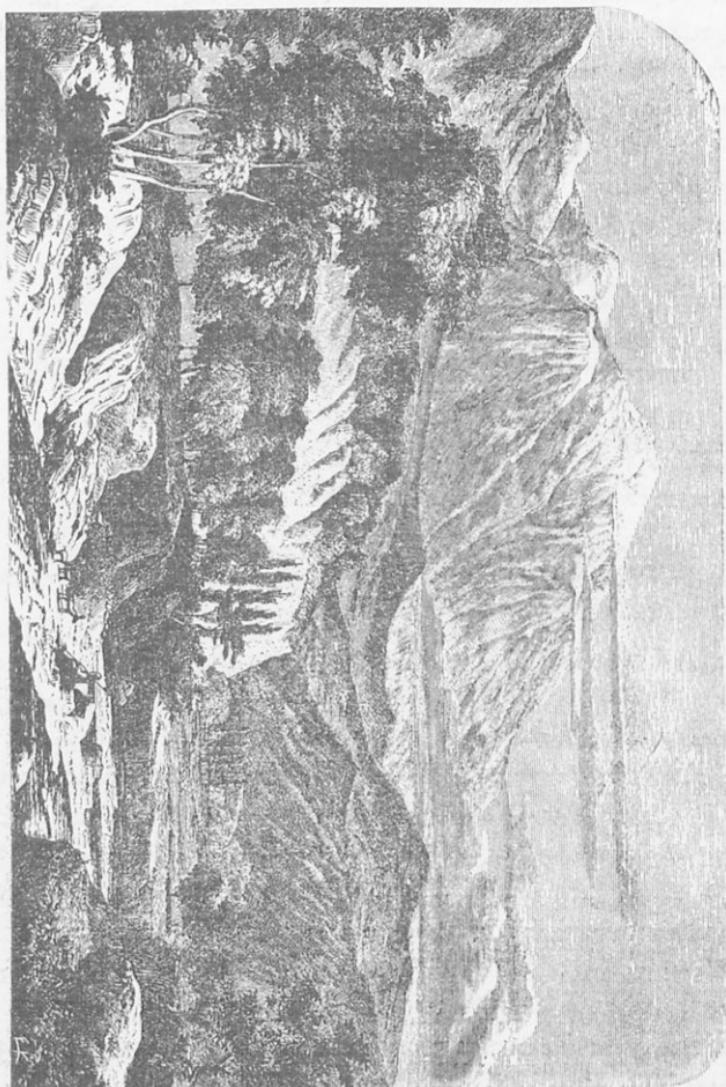

Ἡ Αἴγινα.

"Οοη, πεδιάδες καὶ ἀκρωτήρια. Εἰς τὸ βορειοδυτικώτατον ἔκρον τῆς Ἑλλάδος ὑψοῦται τὸ ὄρος Δάκμων (κ. Περιστέρι), δῆστις εἶνε τὸ κέντρον ἐξ οὗ ἐκφύονται τρεῖς ὁροσειράι, δύο πρὸς Ν. καὶ μία πρὸς Α.

'Ἐκ τῶν δύο πρώτων, ἡ μὲν δυτικωτέρα, ἡτις εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς καλεῖται Τουμέρον (2336 μ.), περιλαμβάνει τὴν ἐλεύθεραν "Ηπειρον ὡς καὶ τὴν Ἀκαρνανικὴν χερσόνησον. Ἡ δ' ἄλλη, ἡτις εἶνε χαμηλοτέρα, καλεῖται Πίνδος (κ. "Αγραφα) καὶ ἔχει πολλὰς καὶ ἀγρίας κορυφὰς. Ἡ πρὸς Α. δὲ βαίνουσα ἐκτείνεται πρὸς τὰ βόρεια ὅρια τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑνομάζεται κατ' ἀρχὰς μὲν Χασιά, ἐπειτα δ' ὑψοῦται εἰς τὸ ὄρος "Ολυμπον, συνιστάμενον ἐκ σχιστολίθου καὶ μαρμάρου. Εἶνε τὸ ὑψιστὸν ὄρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου

μετά τὸ Σκάρδον (3000 μ.), αἱ ὑψηλαὶ ὅμως κορυφαῖ, αἵτινες ὄλοκληρον σχεδὸν τὸ ἔτος εἶναι κατάλευκοι ἐκ χιόνος, ἀνήκουσιν εἰς τὴν

Οὐρανούρα, Ο.

Τουρκίκιν. Τπὸ τῶν ἀρχαίων ὁ "Ολυμπος" ἐθεωρεῖτο ιερὸς ὡς κατοικούμενος ὑπὸ τῶν θεῶν· πρὸ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως εἶγον

έκει οι κλέφται τὰ «λημέρια» τῶν, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι αὐτοῦ ὅρους "Οστης (Κισσάβου). Ἡ "Οσσα γωρίζεται ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου διὰ τῆς μαγευτικῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν καὶ κεῖται N. A. τούτου. Συνέχεια ταύτης εἰναι τὸ ώραῖον Πήλιον, ὅπερ ἔχει ἀφθονα πόδατα καὶ ἀπειρα διπλωροφόρα δένδρα. Πληροῦ τὴν χερσόνησον τὴν Μαγνησίας καὶ τελευτὴν εἰς τρικυμιῶδες ἀκρωτήριον Σημιάδα.

Ἡ Πίνδος πρὸς N. διασχίζεται εἰς πολλοὺς κλάδους· εἰς κλάδος ἔχει διεύθυνσιν πρὸς A. σχηματίζων τὸ ὄρος Ὅδρον, διὰ μηλῆς ὁρίζεως στρεφομένης B. A. ἐνοῦται μετὰ τοῦ Πηλίου, οὔτως ὥστε περικλείεται ὄλόκληρος ἡ χώρα αὕτη, ἢτις καλεῖται «Θεσσαλία». Ἡ μεγάλη πεδιάς ταύτης, ἢτις ἀλλοτε φεύγεται ὅτι ἡτο λίμνη, εἶναι μὲν εὐφοριώτατη· ἀλλ' ἀδενδρος καὶ οὐχὶ καλῶς καλλιεργημένη.

Ο σπουδαιότατος δύως κλαδὸς τῆς Πίνδου ἐκτείνεται πρὸς N. καὶ περαίτερῳ N. A., καταλήγων εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σούνιον. Σχηματίζει τὰ ἔξης ὄρη.

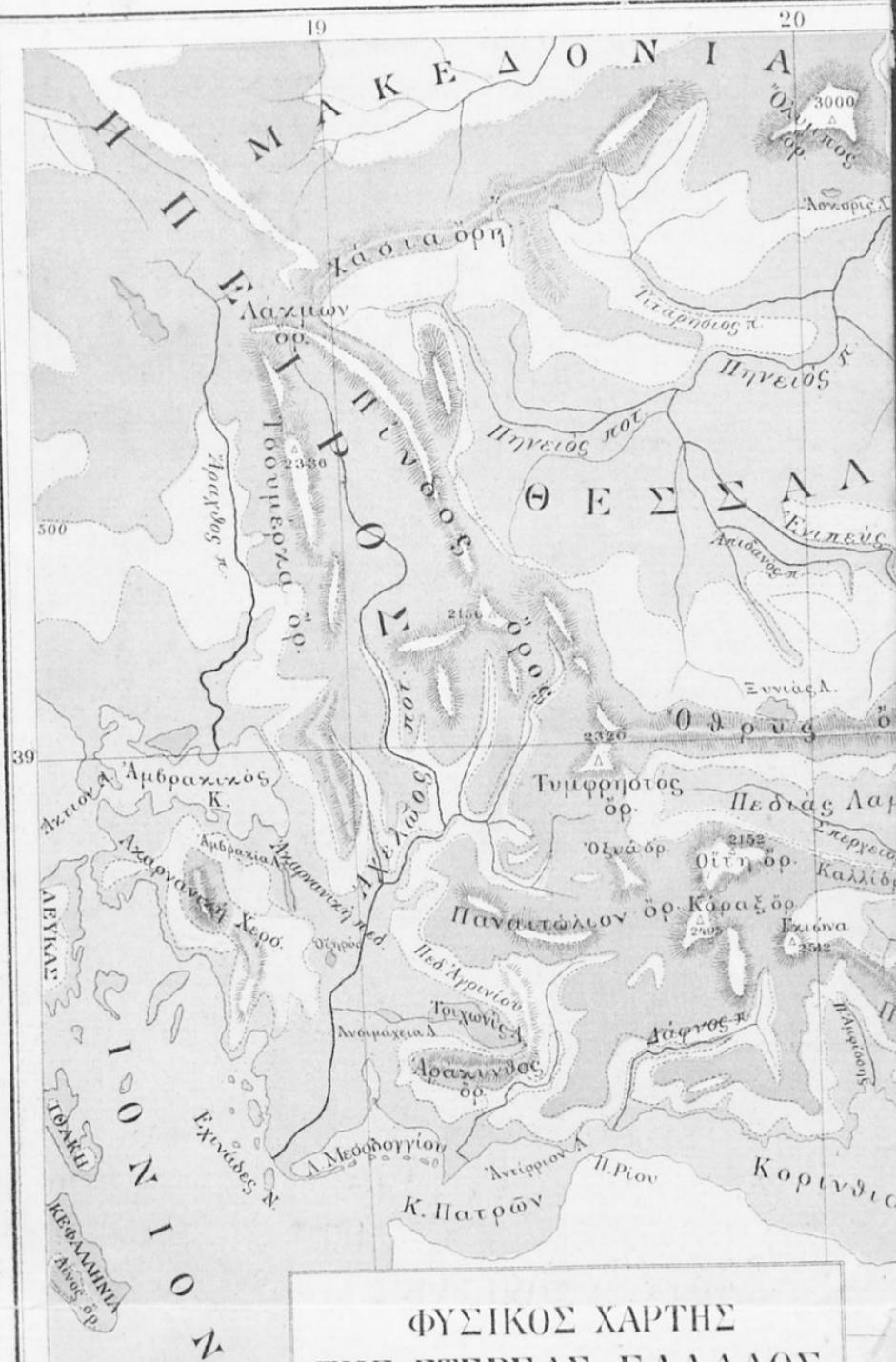
1) Τὸ κωνοειδὲς ὄρος Τυμφριστὸν (νῦν Βελούχι, 2320 μ.).

3) Τὴν Ὁξυάν, ἡς προέκτασις πρὸς N. εἶναι τὸ Παναιτώλιον (κ. Ηλοκοπάρι, Κυρὰ Βιέννα) καὶ ὁ Ἀράκυνθος (Ζυγός).

3) Τὴν Οἴην (2152 μ.), ἢτις εἰς τὰς βαρ. ὑπαρχείας ἔχει ιχματικὰ ὕδατα (λουτρὰ Ὑπάτης), πρὸς A. δὲ προεκτείνεται σχηματίζουσα τὰ ὄρη Καλλίδρομον καὶ Κημῆδα. Τὸ Καλλίδρομον προσεγγίζει τὸν Μαλιακὸν κόλπον καὶ καταπίπτει ἀποτόμως, σχηματίζοντὸ ἔνδοξον στενὸν «τῶν Θερμοπυλῶν» μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς θαλάσσης. Ωνομάσθη δὲ τὸ στενὸν τοῦτο οὔτω ἐκ τῶν αὐτόθι θειούχων θερμῶν πηγῶν· σήμερον καίτοι τὸ στενὸν τοῦτο ἐπλατύνθη ἐκ τῆς ίλίους τοῦ παρ' αὐτῷ Σπερχειοῦ ποταμοῦ καὶ δὲν σώζεται ἡ πλάξη ἡ φέρουσα τὸ ῥητὸν «ὦ ξεῖν ἀγγέλειν Λακεδαιμονίοις κ.τ.λ.», ἐν τούτοις τὸ ὄνομα μόνον τούτου ἀρκετὸν ἀναμνήσῃ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ Λεωνίδου μετὰ τῶν 300 Σπαρτιατῶν, μαχομένων κατὰ τῶν Περσῶν τῷ 480 π. X.

4) Τὸν Κόρακα (κ. Βαρδούσια, 2495 μ.)

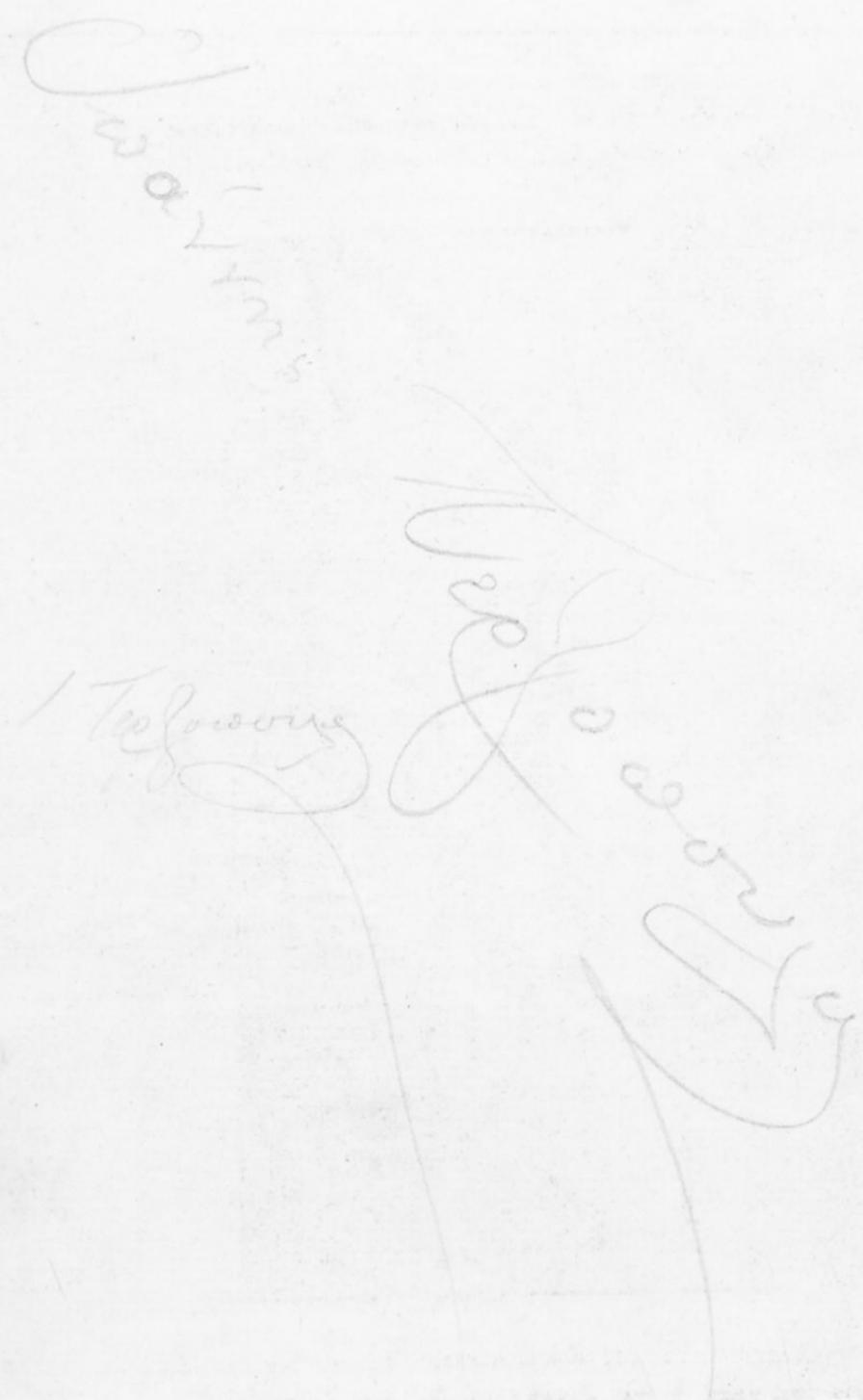
5) Τὴν Γκιώραν (2512 μ.), ἡς ἡ τραπεζοειδὴς καὶ ἀπότομος κορυφὴ εἶναι ἡ ύψηλοτέρα τῶν δρέων τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

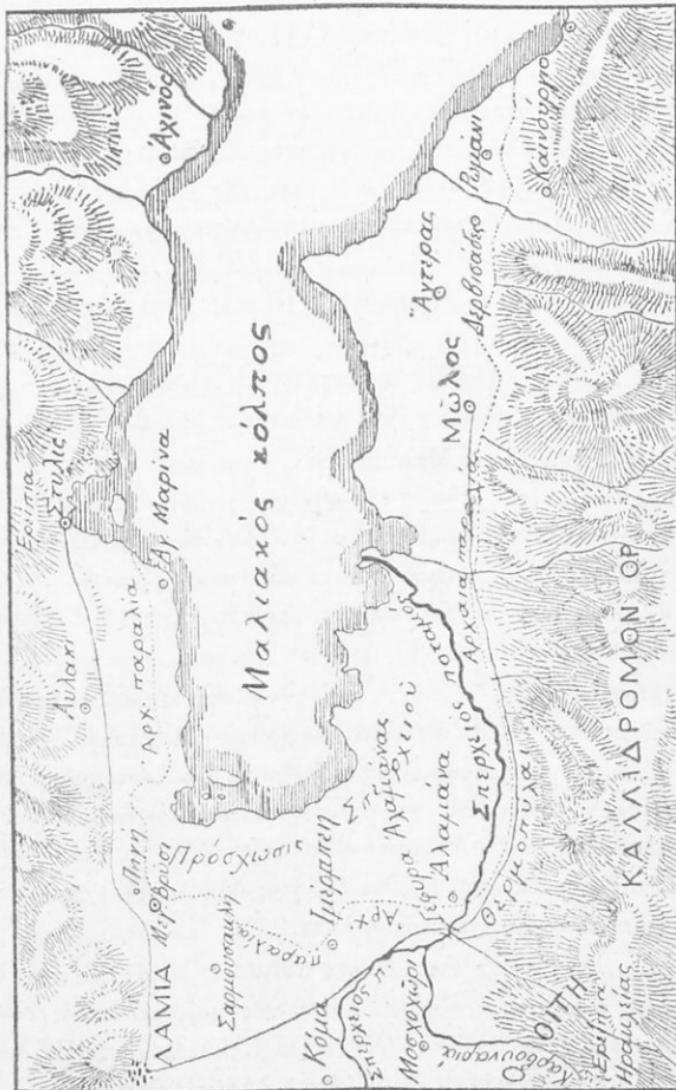
ΦΥΣΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
ΤΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

Κλιμαξ 1:1380000

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

6) Τὸς Παρνασσού, ὅστις εἶνε πολυκόρυφος, καὶ ὀγκωδέστερος τῶν δύο προηγουμένων, ἡ ὑψίστη ὅμως αὐτοῦ κορυφὴ Λιάκουρα (2460μ.)

Τοπογραφικὸς πίναξ τῶν Θερμοπυλῶν.

ὑπολείπεται κατέ τι. Τὸ δρός εἶνε ὄνοματόν νῦν μὲν διὰ τὸν ἔξαιρετον τυρόν του, κατὰ δὲ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὴν Κασταλίαν πηγὴν

τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον· εἶναι τὸ δριόν τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας Ἡπείρου.

Λίμναι. Λίμναι σπουδαιόταται εἶναι ἡ Βοιβήσ (κ. Κάρλχ), ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Θεσσαλίας, σχηματιζόμενη ἐκ τῆς ὑπερεχειλίσεως τοῦ Πηνειοῦ. Ἡ Ἀσκορίς (κ. Νεζερός), κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὁλύμπου. Ἡ Ξυνιάς (κ. Νταουκλῆ), εἰς τὰς βορ. ὑπωρείας τῆς Ὀθρούς. Ἡ Ἀμβρακία καὶ ὁ Ὀξηρός, ἐν τῇ Ἀκαρνανικῇ πεδιάδι. Ἡ Τριχωνίδος ἐκρέουσι δι' ἐλώδους ποταμοῦ εἰς τὸν Ἀχελῷον· τὰ ἔλη ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν καλουμένην Ανσιμάχειαν λίμνην (κ. τοῦ Ἀγγελοκάστρου). Ἡ Κωπαΐς, ἡ τὸ πλεῖστον ἀποξηρανθεῖσα, καὶ ἡ Υλικὴ κεῖνται ἀρκτικῶς τῆς πεδιάδος τῶν Θηρῶν.

Λιμνοθάλασσα δὲ εἶναι ἡ τοῦ Μεσολογγίου, πρὸ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν, ἐν ᾧ ἀλιεύονται ἵχθυες ἐξ ὧν κατασκευάζεται τὸ χαυγάριον.

Τὰ δάση. Ἡ Βόρ. Ἐλλὰς δὲν ἔχει ἐκτεταμένα δάση, διότι ἡ κακὴ ύλοτομία δὲν ἀφίνει ταῦτα νὰ ἀναπτυχθῶσι. Τὰ δρη αὐτῆς ἀλλοτε ἦσαν δασώδη· τὰ μᾶλλον νῦν διατηροῦνται δάσην εἶναι ἡ Πίνδος, ὁ Ὁλυμπός, ἡ Ὀσσα, τὸ Πήλιον, ἡ Οἴη, τὸ Καλλίδοομον, ὁ Παρνασός, ὁ Κιθαιρών καὶ ἡ Πάρνητς. Ἐπικρατοῦσι δὲ δένδρα ἡ πεύκη, εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη, εἰς δὲ τὰ ὑψηλότερα ἡ ἐλάτη. Δάσην καστανεῶν καὶ δευτῆν εὑρίσκονται κυρίως εἰς τὰ δρη Πίνδον, Ὁσσαν καὶ Πήλιον, βελανιδεῶν εἰς τὸ Ἀκαρνανικὰ καὶ δρυῶν εἰς τὸν Ἀράκυνθον.

Ηροιόντα. Ἡ Βόρ. Ἐλλὰς ἔχει τὰ ἔξης προϊόντα.

Ορυκτὰ μὲν μόλυβδον ἀργυρομιγῆ καὶ ψευδάργυρον (κυρίως ἐν Λακρείῳ), χαλκὸν (κυρίως ἐν Ὀθρᾳ), μάρμαρον (κυρίως ἐν τῷ Πεντελικῷ) κτλ.

Φυτικὰ δὲ δημητριακοὺς καρποὺς (σῖτον, ἀραβόσιτον κ.τ.λ.), κυρίως ἐν τῇ Θεσσαλικῇ πεδιάδι, οἶνον, ἔλαιον καὶ σῦκα εἰς ἀπάσας τὰς ἐπαρχίας. Ὁπώρας κατ' ἔξοχὴν ἐν τῇ Χερσονήσῳ τῆς Μαγνησίας, δητίνηρ ἐν Μεγαρίδῃ καὶ Αιγίνῃ, βάμβακα ἐν τῇ ποταμίᾳ χώρᾳ τοῦ Κηφισοῦ καὶ ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ, καπιόν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας, Ἀγρινίου καὶ Λακρίας, ὅρνζαν καὶ σήσαμον ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ.

Ζῷα δὲ αἴγας, πρόβατα, βοῦς, ὄνους, ἡμιόνους, ὥπλους (κυρίως ἐν Θεσσαλίᾳ), κτλ.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ἡ Βόρ. Ἑλλὰς διαιρεῖται διοικητικῶς εἰς 11 νομούς· ἣτοι εἰς τὸν τῆς Ἀττικῆς, τὸν τῆς Βοιωτίας, τὸν τῆς Φθιώτιδος, τὸν τῆς Φωκίδος, τὸν τῆς Αιτωλίας καὶ Ἀκαρναίας, τὸν τῆς Εὐρυτανίας, τὸν τῆς Ζαγορᾶς, τὸν τῶν Τρικκάλων, τὸν τῆς Καρδίτσης, τὸν τῆς Μαγνησίας καὶ τὸν τῆς Λαρίσης.

α') Νομὸς Ἀττικῆς.

[3,000 □ χιλ.—290.000 κάτ.]

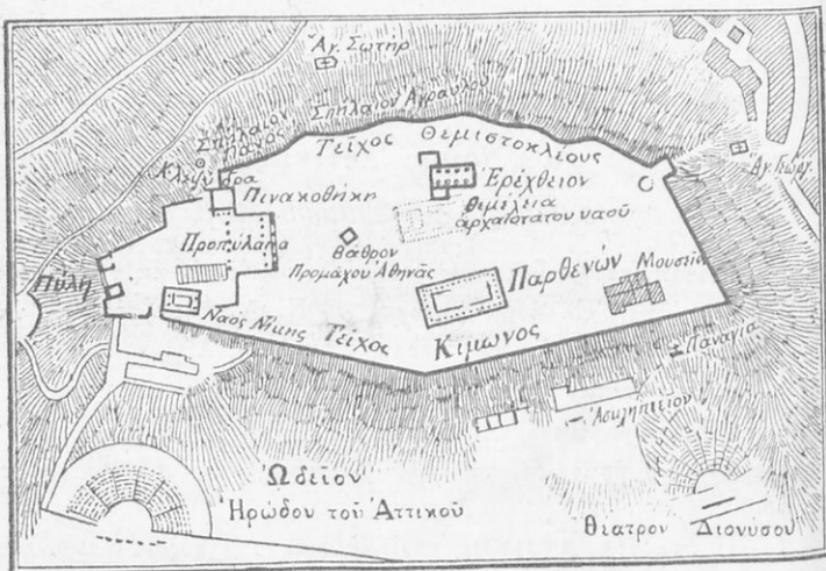
Ο σπουδαιότερος οὖτος τῆς Ἑλλάδος νομός, ἔνεκκ τῆς ἐν αὐτῷ πρωτευούστης τῆς Ἑλλάδος, κατέχει τὸ Ν. Α. τῆς Στερεάς, ἣτοι τὴν χερσόνησον Ἀττικήν, τὰς νήσους Σαλαμίνα, Αἴγιναν καὶ Ἀγκίστριον καὶ ἔκτεινεται πρὸς Δ. μὲν μέχρι τῆς Γερανείας πρὸς Β. δὲ μέχρι τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ τῆς Πάρνηθος.

Περιέχει 3 ἐπαρχίας, τὴν τῆς Ἀττικῆς, τῆς Αιγαίνης καὶ τῆς Μεγαρίδος.

1. Ἡ ἐπαρχία Ἀττικῆς περιλαμβάνει τὴν κυρίως χερσόνησον. Πρωτεύουσα πόλις είναι Ἀθῆναι (130.000 κατ.), κείμεναι μεταξὺ τῶν χειμάρρων Κηφισοῦ καὶ Ἰλισσοῦ ἀφ' ἐνὸς καὶ τῶν λόφων τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Δυκαβητοῦ ἀφ' ἑτέρου. Ἡ θέσις τῶν Ἀθηνῶν είναι ὡραιοτάτη, ἔχουσα λαμπρὰν εἰκόνα τοῦ Γυμντοῦ, τοῦ Πεντελικοῦ, τῆς Πάρνηθος καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Εἶναι πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1834, ὅπότε περιελάμβανε μόνον 10.000 κατ. περίπου. Νῦν ἔχει ἀναπτυγθῆ καταπληκτικῶς, ἔχουσα ῥυθμὸν κανονικόν, πλατείας ὡραίας, ὡς τὰς τοῦ Συντάγματος, τῆς Ὀμονοίας, τοῦ Ζαππείου, μεγάλα ωραῖα οἰκοδομήματα ὡς τὰ ἀνάκτορα, τὸ μέγαρον τοῦ Διαδόχου, τὸ βουλευτήριον, τὸ πανεπιστήμιον, τὴν Σιναίαν ἀκαδημίαν, τὴν Βαλλιάνειον βιβλιοθήκην, τὸ Ἀρσάκειον, τὸ

Μετούβειον πολυτεχνεῖον, τὸ Ἐθνικὸν μουσεῖον, τὸν Σιραπιωτικὴν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, τὸ Ζάππειον, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸ δημοτικὸν θέατρον, τὸ ἐθνικὸν θέατρον, τὸν μητροπολιτικὸν γαὸν κτλ.

Πάλαι δ' αἱ Ἀθῆναι εἶχον τὰ λαμπρότατα καὶ περικλεέστατα οἰκοδομήματα τῆς ἀρχαιότητος, ὡν πολλὰ σήμερον σώζονται κατεστραμμένα. Εἶνε δὲ ταῦτα ἐν μὲν τῇ Ἀκροπόλει τὰ Προπύλαια, ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, τὸ Ἐρεχθεῖον, καὶ τὸ λαμπρότερον πάντων ὁ Παρθενών· ἐν δὲ τῇ πόλει τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου, τὸ Ὁδεῖον

Τοπογραφικὸς πίναξ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, τὸ μημεῖον τοῦ Λυσικράτους, ὁ ὅρος τοῦ Ἀδριανοῦ (κ. ἡ πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ), τὸ Ὀλυμπεῖον, τὸ Θησεῖον, τὸ ὀρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου (κ. ναὸς τοῦ Αἰόλου) κτλ. Τὸ ἀρχαῖον δὲ στάδιον, κείμενον πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ, νῦν ἀνεκκινίσθη.

Αἱ Ἀθῆναι ἔχουσι τερπνὰ προάστειχ ὡς τὰ Παιήσια, τοὺς Ἀμπελοκήπους καὶ ἄλλα· 2 ὥρας δὲ μακρὰν ΒΑ. κείνται τὰ χωρία Ἀμαρούσιον (1800 κ.) καὶ Κηφισία (1600 κ.), ἔχοντα ὥραίς θερινὰς ἐπαύλεις.

Ἐπίνειον τῶν Ἀθηνῶν καὶ σπουδαία πόλις εἶνε ὁ Πειραιεὺς (50.000

κατ.) Ἀπέχει τῶν Ἀθηνῶν 1 3/4 ὥρας καὶ ἔχει ἀσφαλέστατον λιμένα. Ὡς ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων τούτων ἔχει τὸ ζωηρότερον ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἀκμαιοτέραν βιομηχανίαν. διάφορα ἐργοστάσια κλωτήρια, ύφαντήρια, σιδηρουργεῖα καὶ πολλὰ ἄλλα ἐργάζονται συγχρόνως μὲ τὴν ζωηρὰν αὐτοῦ κίνησιν εἶναι χρή τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου ὡς καὶ τοῦ τῆς Λαρίσης.

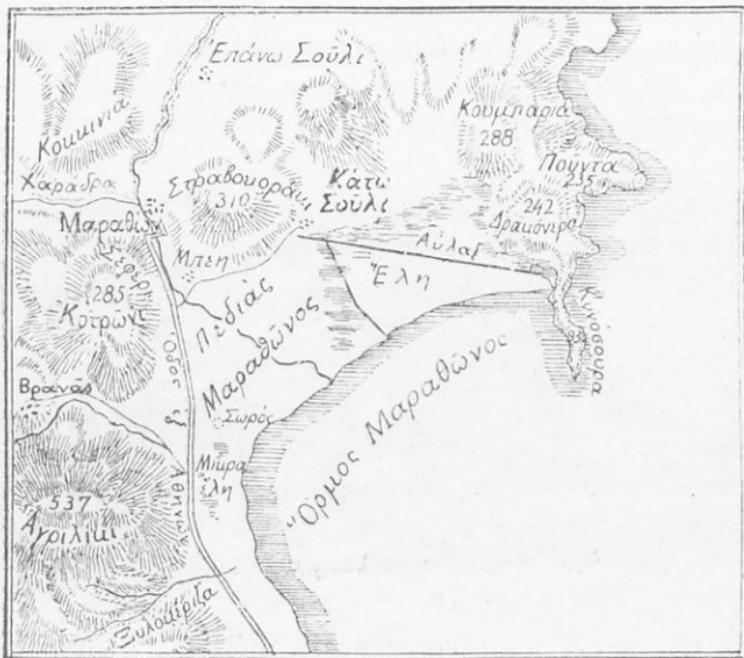
Ο Παρθενών.

Πλησίον τοῦ Πειραιῶς κεῖται τὸ Νέον Φάληρον, καὶ πιο ριτέρω τὸ Παλαιὸν Φάληρον, πρὸς τὸν ὄμώνυμον δρόμον, τερπνῇ θερινῇ διεισίδαι.

Κῦμας δὲ καὶ σπουδαιότερα γωρίχ ἀπωτέρω εἶνε τὸ Μενίδιον, πρὸς Β. τῶν Ἀθηνῶν (3.000 κατ.) τὸ Τατεῖον, περὶ τὴν ἀρχαίαν Δεσκέλειαν καὶ πρὸς τὰς ὑπωρείας τῆς Πάρνηθος, ὡραιοτάτη ἔπαυλις τοῦ βχσιλέως. Οἱ Ωρωπὸς καὶ ἡ Σκάλα τοῦ Ωρωποῦ, βορειότατα, πρὸς τὸν Εὔβοικὸν κόλπον. Οἱ Μαραθῶν (1000 κατ.), παρὰ τὴν ὄμώνυμον μικρὰν πεδιάδα, γνωτὴν διὰ τὴν αὐτόθι λαμπρὰν νίκην τῶν Ἀθηναίων καὶ Πλαταιέων κατὰ τῶν Περσῶν τῷ 490 π. Χ. Σφέζεται δ' ἀκόμη ἐκεῖ ὁ τύμβος (σωρὸς) ὃ καλύπτων τὰ δεστᾶ τῶν πεσόντων Μαραθωνομάχων.

Τὸ Κορωπὶ (3,700 κατ.), τὸ Μαρκόπουλον (2,100 κατ.) καὶ ἡ Κερατέα (2,500 κ.), κείνται ἐν τοῖς Μεσογείοις. Τὸ Λαύρειον δὲ ἡ τὰ Εργαστήρια ἐν τῇ λοφώδει γωρᾷ τοῦ Λαυρείου (8,000 κ.), ἔνθικ-

ύπάρχουσι λαμπρά μεταλλουργεῖα τῆς Ελληνικῆς καὶ Γαλλικῆς ἐπαιρίας.

Τοπογραφικὸς πίναξ τοῦ Μαραθῶνος.

2. Ἡ ἐπαρχία Αἰγίνης περιλαμβάνει τὰς νήσους Αἴγιναν (9,000 κ.), Αγκιστρίου (800 κατ.) καὶ τινας ἀκατοικήτους. Έχει πρωτ. τὴν Αἴγιναν (5,000 κ.), γνωστὴν διὰ τὰ ψυχροποιὰ αὐτῆς ἀγγεῖα· πλεῖστοι δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπουγγαλιείαν.

3. Ἡ ἐπαρχία Μεγαρίδος περιλαμβάνει τὸ πρὸς τὸν ισθμὸν μέρος τοῦ νομοῦ καὶ τὴν νῆσον Σαλαμίνα. Πρωτ. εἶναι τὰ Μέγαρα (7,000 κ.), οὓς μακρὰν τῆς θαλάσσης, ἔνθα τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς γίνεται ὁραῖος χορὸς κορασίων. Κῶμαι δὲ καὶ κωμοπόλεις εἶναι η Ἐλευσίς (1,800 κ.) ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πεδιάδι (π. Θριάσιον πεδίον), σπουδαία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, διότι ὑπῆρχεν αὐτόθι ὁ ναὸς τῆς Δήμητρος, ἔνθα ἐτελοῦντο τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια· ή ἐξ Ἀθηνῶν ὅδός, ἔχουσα μῆκος 4 ὥρῶν, ὠνομάζετο πάλαι ιερά. Ἡ Μάνδρα

(3,500 κ.) καὶ τὸ Κριενούκιον (2,600 κ.) κεῖνται ἐπὶ τῆς εἰς τὴν Βοιωτίαν ἀγούσης ὁδοῦ. Ἡ Σαλαμῖς (κ. Κούλουρη 4,000 κ.) πρώτη τῆς ὄμωνύμου νήσου.

β'.) Νομὸς Βοιωτίας.

[3,600 □ Χιλ.—63,000 Κατ.]

Ο νομὸς Βοιωτίας ἔχει σχῆμα περιαλληλογράμμου· ἐκτείνεται Β. Δ. τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ τῆς Πάρνηθος μέχρι τοῦ Παρνασσοῦ Ν.Δ. ἔχει τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ Β.Α. τὸν Εὔβοικόν.

Περιλαμβάνει 2 ἑπαρχίας, τὴν τῆς Λεβαδείας, καὶ τὴν τῶν Θηρβῶν.

1. Ἡ ἑπαρχία Λεβαδείας κατέχει τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Βοιωτίας. Πρωτεύουσα αὐτῆς ὡς καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Λεβάδεια (7,000 κατ.), κειμένη εἰς ὡραίων τοποθεσίαν, οὐ μακρὰν τῆς Κωπαΐδος. Εἰς ἔργοστάσικ ταύτης γίνεται ἐπεξεργασία τοῦ βάμβακος, ὅστις παράγεται ἐν τῇ εὐφόρῳ αὐτῆς πεδιάδι. Πλησίον ταύτης κεῖται τὸ ἀντρὸν τοῦ Τροφωνίου, ὅπερ ἦτο πάλαι μαντεῖον.

Κωμόπολις ἀξία λόγου τῆς ἑπαρχίας εἶναι ἡ Αράχωβα (3,500 κ.), ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ, γνωστὴ διὰ τὸν οἶνον αὐτῆς· παρὰ ταύτην ὁ Καραϊσκάκης τῷ 1826 ἐπροξένησεν ὅλεθρον εἰς τοὺς Τούρκους. Μικραὶ κῶμαι παρὰ τὸν Παρνασσὸν εἶναι τὸ Διστομον καὶ ἡ Λαύλεια π. Δαυλίς 1800 κ.).

Εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχον ἐνταῦθι σπουδαῖαι πόλεις, ὡς ὁ Όρχομενός, παρὰ τὴν Κωπαΐδα, ἔδρα τῶν ἀρχαιοτάτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος Μινωῶν, ἡ Χαιρώνεια (παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Κάπραινα), πατρὸς τοῦ Πλουτάρχου καὶ γνωστὴ διὸ τὴν ἥτταν τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος τῷ 333 π. Χ. καὶ ἡ Κορώνεια, Ν.Α. τῆς Λεβαδείας, παρ' ἣν τῷ 447 ἐνίκησαν οἱ Θηβαῖοι τοὺς Ἀθηναίους. Ἔτι παραπτέρω τῆς Κορωνείας κεῖται ἡ θέσις Πέτρα, παρ' ἣν ὁ Γύψηλάντης τῷ 1829 ἐνίκησε τοὺς Τούρκους τελευταίαν νίκην.

2. Ἡ ἑπαρχία Θηβῶν κατέχουσα τὸ ἀνατ. μέρος, ἔχει πρώτη τὰς Θηβαῖς, (3,500 κ.), κειμένας ἐπὶ λόφου τῆς ὄμωνύμου πεδιάδος, ὅστις ἦτο ἡ ἀκρόπολις τῶν ἀρχαίων Θηβῶν, ἡ «Καδμεία». Εἶνε

πατρὶς τοῦ Πινδάρου, Ἐπαμεινάνδου καὶ Ηελοπίδου. Ἐπὶ τῶν τε λευταίων τούτων στρατηγῶν κατὰ τὸν 4ον π. Χ. αἰῶνα αἱ Θῆραι ἡκμασαν, ἀφιεύσασαι ἀπὸ τῆς Σπάρτης τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἐλλάδος, ὡς καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα.

Αἱ κῶμαι νῦν τῆς Βοιωτίας εἰνε ἀσήμαντοι· εἰς τὴν ἀρχαιότητα ὅμως εἶχε σπουδαῖας πόλεις παρ' ἃς ἀναφέρονται πολλαὶ σπουδαῖαι μάχαι. Ἐνταῦθα ἔκειντο αἱ Πλαταιαί, πρὸς Ν. τῶν Θηρῶν καὶ παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Κόκλα, περιώνυμος διὰ τὴν αὐτόθι νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν τῷ 479 π.Χ., αἱ Θεσπιαὶ (νῦν Ἐρημόκαστρο), ἤς 700 κάτοικοι ἐφονεύθησαν μετὰ τοῦ Λεωνίδου πολεμήσαντες ἐν Θερμοπύλαις κατὰ τῶν Περσῶν τὰ Λευκίρα, ἐνθα κήτηθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν Θηραίων τῷ 371 π. Χ. Ἡ Ἀοκοῃ (νῦν Νεοχώριον), πατρὶς τοῦ ποιητοῦ Ἡσιόδου. Ἡ Τάναγρα, παρὰ τὸν Ἀσωπόν, ἐνθα ἔξ ἀνασκαφῶν εὑρέθησαν ἐντὸς τάφων πολυάριθμα πήλινα ἀγαλμάτια, ἀγγεῖα κ.τ.λ. Ἡ Αδίλις (παρὰ τὸ χωρίον Βαθύ), ἐψ ἦς ἐξεπλευσαν οἱ Ἑλληνες ἐπὶ τὴν Τροίαν.

γ'.) Νομὸς Φθιώτιδος

[4,800 □ χιλ. — 110,000 κατ.]

Ο ἐπιμήκης οὗτος νομὸς ἔκτείνεται ἐκ τοῦ Παρνασσοῦ μέχρι τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ Ὁθρους, κατὰ μῆκος τοῦ Εύβοϊκου καὶ Μαλιακοῦ κόλπου. Περιλαμβάνει δὲ 3 ἐπαρχίας· τὴν τῆς Φθιώτιδος, τῆς Λοκρίδος καὶ τοῦ Δομοκοῦ.

Η ἐπαρχία Φθιώτιδος περιλαμβάνει τὴν ποταμίαν χώραν τοῦ Σπερχειοῦ καὶ τὸν πρὸς τὴν θάλασσαν κλάδους τῆς Ὁθρους, ἔκτεινομένη μέχρι τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου. Πρωτ. αὐτῆς ὡς καὶ τοῦ νομοῦ εἰνε ἡ Λαμία (ἄλλοτε Ζιτοῦνι, 8 χιλ. κ.), ἐν τῇ ὁμώνυμῳ πεδιάδι, ἔχουσα ἀκρόπολιν, τὸν τάφον τοῦ Ἀθανασίου Διάκου καὶ ἀνδριάντα αὐτοῦ. Ἀπὸ ταύτης δ' ἔλκετε τὸ ὄνομα ὁ Λαμιακὸς πόλεμος (323—322). Ἐπίνειον τῆς Λαμίας εἰνε ἡ Στυλίς (1900 κατ.), εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, ἔχουσα λαμπρὸν ὄριζοντα.

Αλλαὶ σπουδαῖαι κῶμαι πρὸς τὴν Οίτην εἰνε ἡ Υπάτη (ἄλλοτε Πατρατζίκι), γνωστὴ διὰ τὰ παρ' αὐτὴν ιαματικὰ λουτρά, καὶ τὸ

*Αγα. Τὸ Γαρδίκιον κεῖται ἐπὶ κλάδου τῆς Ὀθρυος, ἡ Σούρη καὶ ἡ Νέα Μιζέλα ἢ Ἀμαλιά πολις, πρὸς τὸν Παγασητικὸν κόλπον.

2. Ἡ ἐπαρχία **Λοκρίδος** ἔκτείνεται κατὰ μῆκος τοῦ Ευβοϊκοῦ κόλπου· ἔχει τὰς ἑξῆς καὶ μοπόλεις καὶ κώμας:

τὴν Ἀταλάντην, εἰς τὸ ἀκρον τῆς ὁμωνύμου πεδιάδος, πρωτ. τῆς ἐπαρχίας, συνεχομένην μετὰ τῆς ὑπὸ Μακεδόνων συνοικισθείσης Νέας Πέλλας (2.200 x. ὁμοῦ)· παρ' αὐτὴν ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις ***Οποῦς**· τὸ Δαδίον (3.500 x.), εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κηφισοῦ· τὴν **Βελίσσαν** (1600 x.) εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ· τὸ Αραχμάνιον (1.100 x.), παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἐλάτειαν, ἥτις ἐθεωρεῖτο σπουδαιοτάτη στρατηγικὴ θέσις· τὰς Λιβανάτας (1200 x.), πατρίδα τοῦ ***Ανδρούτσου** καὶ τὸν **Μῶλον** (1.200 x.), παρὰ τὰς Θερμοπύλας.

3. Ἡ ἐπαρχία **Δομοκοῦ** περιλαμβάνει τὰς περὶ τὴν Ευνιάδα λίμνην βορείους ὑπωρείας τῆς Ὀθρυος· ἔχει πρωτ. τὸν **Δομοκὸν** (π. Θαυμακοί), ἔχοντα 1800 x. καὶ ὀχυρὸν φρούριον. Ὡς ἐκ τῆς ὑψηλῆς θέσεως τῆς κώμης βλέπει τις ἔκειθεν ὄλοκληρον σχεδὸν τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα.

δ') Νομὸς Φωκίδος.

[2.200 □ χιλ.—65.000 Κατ.]

Ο νομὸς οὗτος ἔκτείνεται πρὸς Ν. τῆς σειρᾶς τῶν ὄρέων Κόρακος, Οἴτης καὶ Καλλιδρόμου, μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Εἰς τοῦτον περιλαμβάνεται καὶ τὸ δυτικὸν τμῆμα τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ἡ ἄνω κοιλάς τοῦ Κηφισοῦ. Περιέχει 2 ἐπαρχίας, τὴν τῆς **Παρνασίδος** καὶ τὴν τῆς **Δωρίδος**.

1. Ἡ ἐπαρχία **Παρνασίδος** περιλαμβάνει τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ καὶ ἔχει πρ. τὴν ***Αυγούσδαν** (ἄλλοτε Σάλωνα, 6 χιλ. Κ.), κειμένην παρὰ πεδιάδα κατάφυτον ὑπὸ ἔλαιων, παραγουσῶν ἑξαριθμον ἔλαιον. Εἶναι πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ ἐπίνειον ἔχει τὴν **Ιτέαν**, παρὰ τὸν ὁμώνυμον κόλπον. ***Αξιόλογοι** κωμοπόλεις καὶ κῶμαι εἶναι τὸ **Γαλαξείδιον** 4 $\frac{1}{2}$ χιλ. x. ἔχον ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικόν. Τὸ **Χρισόδη** (π. Κρητα, 1400 K.), ἐξ ἡς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐκλήθη τὸ παρὰ ταύτην πεδίον Κριταῖον ἐνθα ἐτελοῦντο τὰ Ηύθια. Τὸ **Καστρὶ** ἢ **Δελφοὶ** (1.100 K.). παρὰ τὸ περιώνυμον ἀργαῖον μαντεῖον τοῦ Απόλλωνος. ***Η Δεσφίνα** (2.500 K.).

‘Η Μουσουνίτισα, Β.Δ., πατρὶς τοῦ Ἀθανασίου Διάκου. Ἡ Γραβιά, πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Κηφισσοῦ, μικρὸ μὲν κώμη (600 Κ.), ἔνδοξος ὅμως διὰ τὸ χάνι της, εἰς ὃ ὁ Ὁδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος ὀχυρωθεὶς τῷ 1821 μετὰ 117 ἀνδρῶν, ἐπολέμησε πρὸς τὸν πολυάριθμον στρατὸν τοῦ Ὄμερος Βριώνης.

2. Ἡ ἐπαρχία Δωρίδος κατέχει τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ νομοῦ, ὅπερ εἶναι ὀρεινότατον· ὡς ἐκ τούτου οἱ κάτοικοι, πτωχοὶ ὄντες, μεταβαίνουσι μὲ τὰ ποίμνιά των εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐγείρει πρωτ. τὸ Λιδωρίκιον (1.100 Κ.), εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς ἐπαρχίας. Ἀλλαι ἔξιαι λόγου κῶμαι εἶναι ἡ Ἀριτίρα (1.700 κ.), πρὸς Β., ἡ Γρανίτισα καὶ ἡ Βιτρινίτισα, παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

ε'.) Νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

[5.300 □ χιλ.—140.000 κατ.]

Ο νομὸς οὗτος, ὁ μέγιστος τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἔκτασιν, κατέχει τὸ Ν.Δ. μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, πρὸς τὸ Ιόνιον πέλαγος ἀποτελεῖται ἐκ 5 ἐπαρχιῶν τοῦ Μεσολογγίου. τῆς Ναυπακτίας, τῆς Τοιχωνίας, τοῦ Βάλτου καὶ τῆς Βορίτης καὶ Ξηρούμερου.

1. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μεσολογγίου, κειμένη μεταξὺ τῆς ὁμωνύμου λιμνοθάλασσης, τοῦ Ἀχελώου, τῆς Τριχωνίδος λίμνης καὶ τοῦ Εὐήνου, πόλις εἶναι τὸ Μεσολόγγιον (8,600 κ.), πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ. Κεῖται παρὰ τὴν ὁμώνυμον λιμνοθάλασσαν καὶ εἶναι περιβόητον διὰ τὰς κατὰ τὰ ἔτη 1822 καὶ 1825—1826 πολιορκίας ὑπὸ τῶν Τούρκων· ἡ γενομένη κατ' Απρίλιον τοῦ 1826 ἔξοδος τῶν Ἑλλήνων, προύκάλεσε τὸν θαυματιμὸν καὶ τὴν συγκίνησιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσι καὶ τὰ ὄστα τοῦ ἥρωος Μάρκου Βότσαρη καὶ τοῦ φιλέλληνος λόρδου Βύρωνος. Πρὸ τοῦ Μεσολογγίου δὲ κεῖνται τὰ νησίδια Κλείσοβα καὶ Βασιλάδι, περίφημα διὰ τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων.

Κῶμαι ἔξιαι λόγου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶναι τὸ Αἴτωλικὸν (3.500 κ.), ἐπὶ νησιδίου τῆς λιμνοθάλασσης συνδεομένου μετὰ τῆς ἔηρας διὰ γεφύρας, τὸ Νεοχώριον (1,700 κ.), καὶ ἡ Γαβαλοῦ (800 κ.).

2. Ἡ ἐπαρχία Ναυπακτίας ἔκτεινομένη πρὸς Α. τοῦ Εὐήνου εἶναι χώρα ὀρεινὴ (Γκράβαρα κοινῶς) καὶ ἀκατάλληλος πρὸς καλλιερ-

γίαν. Πρωτ. είνε ἡ Ναύπακτος (2,600 κ.), πόλις παράλιος, ἔχουσα μαγαντικὴν θέαν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἔχει πολλὰ ἐνετικὰ τείχη ἐπὶ λόφου, ἐφ' οὗ καὶ ἀκρόπολις. Μικρὰ κῶμαι είνε ὁ Πλάτανος καὶ ἡ Βετούστα.

3. Ἡ ἐπαρχία Τριχωνίας ἔκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἀχελώου μέχρι τοῦ Εύηνου καὶ ἀπὸ τῆς Λυσιμαχείας καὶ Τριχωνίδος μέχρι τοῦ Παναγιτωλίου. Πρωτ. αὐτῆς είνε τὸ Ἀγρίνιον (κ. Βραχῶν 7,000 κ.), ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁμωνύμου εύφορωτάτης πεδιάδος, ἢτις παράγει ἐξαιρετον καπνόν. Παρὰ τὴν Τριχωνίδα ἔκειτο τὸ Θέρμον, ἡ ἀρχαία πρωτ. τῶν Αἰτωλῶν.

4. Ἡ ἐπαρχία Βάλτου κατέχει τὸ μεταξὺ τοῦ Ἀχελώου καὶ Ἀμβρακικοῦ κόλπου μέρος τοῦ νομοῦ. Πρωτ. αὐτῆς είνε ὁ Καρθασσαρᾶς, κείμενος εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. ἔχει περὶ τὰς 2,500 κ. καὶ ἐξάγει βελανίδια ἐκ τῶν Ἀκαρνανικῶν ὁρέων. Πρὸς Ν. αὐτοῦ κεῖται ἡ Δεπαίνου (1,200 κ.), παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Στράτου, τῆς ἀρχαίας πρωτ. τῆς Ἀκαρνανίας.

5. Ἡ ἐπαρχία Βονίτσης καὶ Ξηρούμερου κατέχει τὸ δυτικὸν ὅρεινὸν καὶ πολύκολπον μέρος τοῦ νομοῦ. Ἐχει πρωτ. τὴν Βονίτσαν, παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν (1,800 κ.), καὶ σπουδαίας παραλίους κώμαις τὴν Ζαβέρδαν (1,800 κ.) καὶ τὸν Ἀστακὸν (1,400 κ.), ἔχουσας ἐξαγωγὴν βελανιδίων.

Μεταξὺ τοῦ Ἀστακοῦ καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελώου κείνται αἱ νησιδεῖς Ἐχινάδες, ὃν τινες, ὡς εἴρηται, ἔνεκα τῆς προσήγωσεως τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ ἐξηπειρώθησαν. Παρὰ τινα τούτων, τὴν καλουμένην Ὁξεῖαν, συνεκροτήθη ἡ περίφημος ναυμαχία μεταξὺ τῆς Ἰσπανίας καὶ Ἐνετίκης ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου, καθ' ἣν κατετροπώθη ὁ τουρκικὸς στόλος (ἡ καλουμένη ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου).

στ'). Νομὸς Εύοσμανίας.

[2,150 □ γιλ.—45 γιλ. Κατ.]

Ο νομὸς οὗτος, μικρότερος τῶν προηγουμένων, ἔκτείνεται ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν διακλαδώσεων τῆς Πίνδου (κ. Ἀγράφων). Ορίον πρὸς Ν. ἔχει τὸ Παναγιτώλιον, πρὸς Δ. δὲ τὸν Ἀχελῶον. Είνε δθεν ὅρεινότατος, οὐδαμόθεν βρεχόμενος ὑπὸ θαλάσσης.

Περιλαμβάνει μίαν μόνην ἐπαρχίαν καὶ ἔχει πρωτ. τὸ Καρπενήσιον, πρὸς τὰς ὑπωρείας τοῦ Τυρφηντοῦ (2,300 κ.). παρ' αὐτῷ ἐφορεύθη τῷ 1823 ὁ Μέρκος· Βότσαρης εἰς ἕφοδόν τινα κατὰ τῶν Τούρκων. Ἐτεροι δέξιαι λόγου κῶντραι εἶναι τὰ Φουρά, ὁ Προυσός, τὸ Κεράσοβον καὶ τὰ Ἀγραφα.

ζ'). Νομὸς Ἀρτης.

[1350 □ χιλ.—42 χιλ. Κ.].

Ο νομὸς οὗτος κεῖται μεταξὺ τοῦ Ἀράχθου καὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ Δάκρυνος πηγάζοντος Ἀχελώου. Εἶναι μικρὸν καὶ ὀρεινὸν μέρος τῆς Ἡπείρου, παραχωρηθὲν τῇ Ἑλλάδι τῷ 1881 διὰ τῆς Βερολινείου συνθήκης μετὰ τοῦ πλείστου μέρους τῆς Θεσσαλίας.

Περιλαμβάνει καὶ οὗτος μίαν ἐπαρχίαν καὶ ἔχει πρωτ. τὴν Ἀρταν (π. Ἀμβρονίαν), εἰς τὴν ὀριστερὰν ὅχθην τοῦ Ἀράχθου, ἐφ' οὐλήνη γέφυρα. Εἶναι 7.800 κατ. καὶ δέξιον θέρξ τὸν μέγιστον καὶ ὄραιοτεταν τοῦτον τῆς Εὐχυγελιστρίας (Παναγίας Ηχρηγορητίσσης). Ἐπίνειον αὐτῆς εἶναι ἡ Κόρωνα, παρὰ τὸν Ἀμβροσικὸν κόλπον. Ἄξιαι λόγου κῶντραι εἶναι ἡ Πέτα, Β. Α. τῆς Ἀρτης, ἐπὶ λόφου (1,400 κ.), παρὸ τὴν κατὰ τῷ 1822 ἐπετον πολλοὶ φιλέλληνες μηχανενοι πρὸς τοὺς Τούρκους· ἡ Σιουλημαριὰ πρὸς Α., πατρὸς τοῦ Καραϊσκάκη· ἡ Ἀγραντα (1,200 κ.) καὶ ἡ Πράμαντα (2,800 κ.), ἐπὶ τῶν Τσουμέρκων· αἱ Καλαρούται, εἰς τὴν βορειοτάτην γωνίαν, παρὰ τὰ τουρκικὰ δρια.

η'). Νομὸς Τοικκάλων.

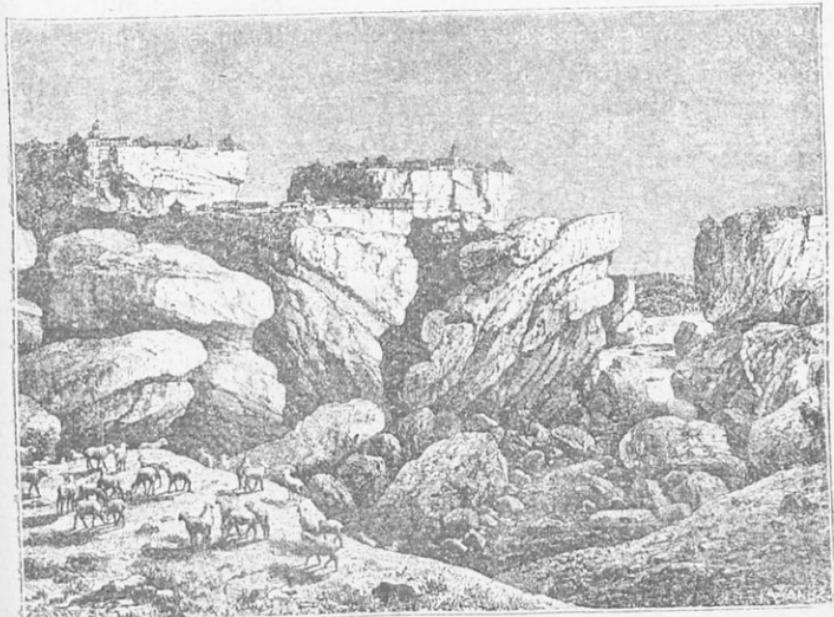
[2,500 □ χιλ.—195 χιλ. κ.].

Ο νομὸς οὗτος περιλαμβάνει τὴν βόρειον κοιλάδα τοῦ Ἀχελώου, τὴν ὁροσειρὰν τῆς Πίνδου καὶ τὴν ἀνω ποταμίαν χώραν τοῦ Πηνειοῦ· οὐδακμοῦ δὲ βρέχεται ὑπὸ θαλάσσης. Αποτελεῖται ἐκ 2 ἐπαρχιῶν, τῆς τῶν Τοικκάλων καὶ τῆς Καλαμάκας.

1. Ἡ ἐπαρχία Τοικκάλων κατέχει τὸ νότιον μέρος. Πρωτ. αὐτῆς καὶ τοῦ ναμοῦ εἶναι τὰ Τοικκαλα (π. Τρίκη), ὄραία πόλις ἐπὶ τῶν ὅχθῶν τοῦ παραπόταμου τοῦ Πηνειοῦ Δηθαίου, ἐφ' οὐ μεγάλη σιδηρᾶ γέφυρα. Εἶχε περὶ τὰς 21 χιλ. κ. τὸν χειμῶνα ὅμιλος πληθυσμός της αὐξάνεται, ἐπειδὴ ἔχονται ἐκ Μακεδονίκης πολλοὶ

ποιμένες καὶ ἐργάται. Σπουδαῖαι κῶμαι εἰνε ὁ Ζάρκος (1200 π.), πρὸς Α. τῶν Τρικκάλων· τὸ Γαρδίκι (2.400 π.), ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἀχελώου. Ἡ κοιλάς αὕτη περιέχει πολλὰ γωρία, ὡν οἱ κάτοικοι εἰνε Βλαχικῆς καταγωγῆς καὶ ὀνομάζονται ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἀσπροπόταμίται.

2. Ἡ ἐπαρχία Καλαμπάκας κατέχει τὸ βόρειον μέρος τοῦ νομοῦ. Πρωτ. εἰνε ἡ Καλαμπάκα (ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων Σταγοί), ἔχουσα 2,500 π. Κεῖται παρὰ τὸν Πηνειὸν ὅστις κατέστος πλημμυρεῖ καὶ καταστρέφει τοὺς ἀγρούς αὐτῆς. Ηλησίον δ' αὐτῆς, πρὸς Β.,

Τὰ μετέωρα.

ὑψοῦνται μεγαλοπρεπεῖς βράχοι ὑψηλοί καὶ ἀπότομοι, καλούμενοι Μετέωρα, ἐφ' ὧν εἰνε ἐκτισμένα μοναστήρια. Ἐκ τῶν 24 τοιούτων, τημέρον 7 διατηροῦνται καλῶς· ἡ ἀνάβασις δὲ εἰς αὐτὰ γίνεται ἡ διὰ κρεμαστῶν κλιμάκων ἡ διὰ δικτύου ἀνασυρομένου ὑπὸ τῶν μοναχῶν.

"Αλλαὶ κῶμαι τῆς ἐπαρχίας εἰνε τὸ Μαλακάσι (1300 π.), πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Πηνειοῦ· ἡ Κρανιά καὶ ἡ Καστανιά, ἀνὰ 1200 π., ἐπὶ τῆς Πίνδου.

0') Νομὸς Καρδίτσης.

[2.800 □ χιλ. — 90 χιλ. κατ.]

Ο νομὸς οὗτος κατέχει τὸ Ν. Δ. τμῆμα τῆς θεσσαλικῆς πεδιάδος καὶ τὸ πρὸς τοῦτο μέρος τοῦ Πίνδου. Περιέχει μόνον τὴν ὄμβωνυμον ἐπαρχίαν καὶ πρωτ. ἔχει τὴν **Καρδίτσαν**, κειμένην ἐν τῇ πεδιάδι. Ἐγειρεῖται κατοίκους περὶ τὰς 10 χιλ. οὔτινες αὐξάνονται τὸν γειμῶνα, καθ' ὃν παραχειμάζουσι πολλοί, κατερχόμενοι ἐκ τῆς Πίνδου.

Σπουδαῖται κωμοπόλεις καὶ κῶμαι εἰνε ὁ **Παλαμᾶς** (3,600 κ.), τὸ **Φανάριον**, κείμενον ἐπὶ λόφου (1900 κ.), οἱ **Σοφάδες** (1900 κ.), ἡ **Ρεντίνα** ἐπὶ τῆς Πίνδου καὶ ὁ **Μεσενικόλας** πρὸς τὰς ὑπωρείας αὐτῆς.

i) Νομὸς Λαρισῆς.

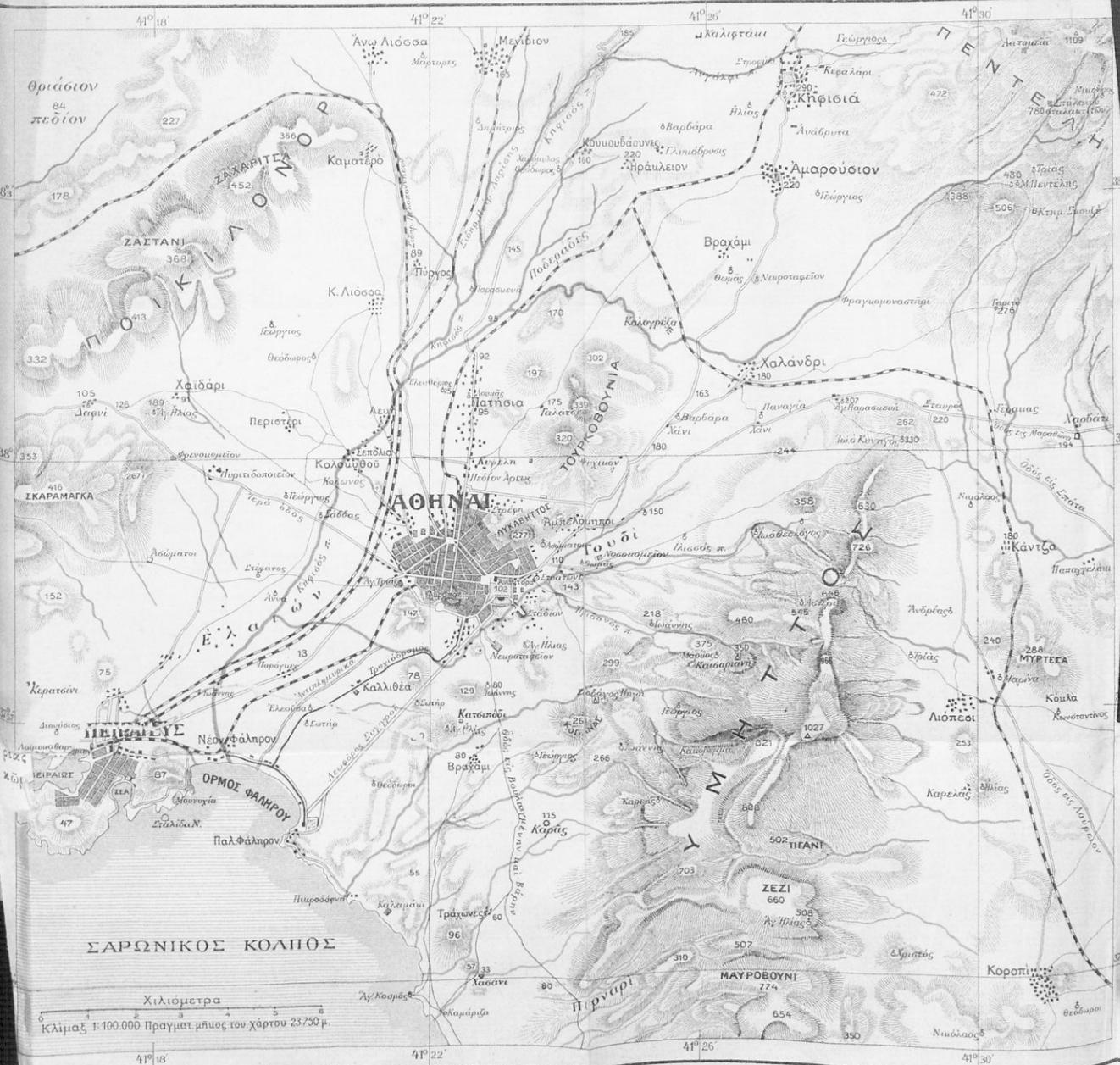
[4.000 □ χιλ.—95 χιλ. κατ.].

Ο νομὸς οὗτος περιλαμβάνει τὸ Ἀν. τμῆμα τῆς θεσ. πεδιάδος, τὴν **Οσσαν** καὶ τὸν νοτίους προθύμους τοῦ **Ολύμπου**. Περιέχει 4 ἐπαρχίας, τὴν τῆς **Λαρισῆς**, τοῦ **Τυρνάβου**, τῆς **Αγυιᾶς** καὶ τῶν **Φάρσάλων**.

1. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας ὡς καὶ τοῦ νομοῦ **Λαρισῆς** εἰνε ἡ **Δάρισα**, πρὸς τὴν δεξιὰν ὅχθην τοῦ Πηνειοῦ, πόλις ἀρχαιοτάτη Πελασγική. Ἐγειρεῖται ὑπὲρ τὰς 16 χιλ. κατ., ἐν οἷς καὶ τινες Τοῦρκοι καὶ Ἐβραῖοι. Κῶμαι ἀξιαι λόγου εἰνε τὸ **Μέγα Κεσερῷ** καὶ τὰ **Αμπελάκια**, ἀνὰ 1500 κ. Τὰ **Αμπελάκια** κεῖνται ἐπὶ τῆς **Οσσης**, πρὸ τῶν Τεμπῶν, ὑνομαστὰ διὰ τὴν πρὸ μιᾶς ἐκατονταετηρίδος ἀκμαῖαν αὐτῶν βιομηχανίαν βαμβακίνων ὑφασμάτων.

2. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ **Τυρνάβου**, ἥτις καταλαμβάνει ὄλόκληρον τὸ θέρ. τμῆμα τοῦ νομοῦ περαν τοῦ Πηνειοῦ, πρωτ. εἰνε ὁ **Τύρναβος** (5.700 κ.), ἔχων ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν βαμβακίνων ὑφασμάτων. Κῶμαι δ' ἀξιαι λόγου εἰνε ἡ **Ραψάνη** (2.200 κ.) ὄνομαστὴ καὶ αὕτη διὰ τὰ ἄλλοτε ὑφαντουργεῖά της ἡ **Νεζερός** καὶ τὸ **Δερελῆ**, πρὸς τὰ σύνορα τῆς **Ἐλλάδος**.

3. Ἡ ἐπαρχία **Αγυιᾶς** περιλαμβάνει τὴν **Οσσαν** καὶ τὸ μέχρι Βοιβηΐδος καὶ Αιγαίου τμῆμα· ἔχει πρωτ. τὴν **Αγυιάν** (2.700. κ.)

Επίσημη Εκπαιδευτική Πολιτική
Νέο/Φαντάριο
Επίσημη Εκπαιδευτική Πολιτική
Νέο/Φαντάριο

Επίσημη Εκπαιδευτική Πολιτική
Νέο/Φαντάριο
Επίσημη Εκπαιδευτική Πολιτική
Νέο/Φαντάριο

ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΝΕΟ/ΦΑΝΤΑΡΙΟ

Επίσημη Εκπαιδευτική Πολιτική
Νέο/Φαντάριο

ἀκμάζουσαν διὰ τὴν κατασκευὴν μεταξωτῶν καὶ βαμβακίνων ὑφασμάτων. Κώμας ἔχει τὸ Κεραμίδι τὸ ναυτικὸν χωρίον Τσάγες παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ καὶ ἄλλα.

4. Ἡ ἐπαρχία **Φαρσάλων** κατέχει τὸ νότιον μέρος τοῦ νομοῦ καὶ ἔχει πρωτ. τὰ **Φάρσαλα** (π. ἡ Φάρσαλος), ἔχοντα 2,100 κ. Παρὰ ταύτην ὁ Ἰούλιος Κατσαρ ἐνίκησε τὸν Πομπήιον τῷ 48 π. Χ. Παρὰ δὲ τοὺς μεταξὺ Φαρσάλων καὶ Βοιβηῆδος λόφους τοὺς λεγομένους «Κυνὸς κεφαλαίν», ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Φλαμινῖος ἐνίκησε τὸν Βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον τὸν Γ' τῷ 197 π. Χ.

ιά) Νομὸς Μαγνησίας

[1.900 □ χιλ.— 95 χιλ. κατ.]

Ο νομὸς οὗτος περιλαμβάνει τὴν χερσόνησον τῆς Μαγνησίας, τὸ πρὸς Δ. τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου παράλιον πεδίον (πεδιὰς Ἀλμυροῦ) καὶ μέρος τῆς πρὸς τὴν Βοιβηῆδα λεκάνης. Ἐτι δὲ τὰς πλείστας νήσους τῶν Βορείων Σποράδων, κειμένας ἀνατολ. τῆς χερσονήσου, ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἦτοι τὴν Σκίαθον, τὴν Σκόπελον (122 □ χιλ. π. Πεπάρθην), Ἀλόννησον ἡ Ἡλιοδόρμα (π. Ἰκὸν) καὶ ἄλλα νησίδια ἀσήμαντα. Ηερίγεται ὁ νομὸς 3 ἐπαρχίας, τὴν τοῦ Βόλου, τοῦ Ἀλμυροῦ καὶ τῆς Σκόπελου.

1. Ἡ ἐπαρχία **Βόλου** περιλαμβάνει τὴν δρεινὴν χερσόνησον τῆς Μαγνησίας καὶ τὸ πρὸς τὴν Βοιβηῆδα τμῆμα τοῦ νομοῦ. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ είνε ὁ **Βόλος** (20 χιλ. κ.), εἰς τὸ βάθος τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου. Εἶνε νέα πόλις μὲ κανονικωτάτην ῥυμοτομίαν καὶ ἐμπορικωτάτη, χρησιμεύουσα ὡς ἐπίνειον ὅλης τῆς Θεσσαλίας. Εἶνε δ' ἀρχὴ τῶν σιδηροδρόμων Θεσσαλίας. Παρὰ τὸν Βόλον ἔκειντο δύο πόλεις, αἱ Παγασαὶ πρὸς Ν., ἐξ ἣς ἐκλήθη ὁ Παγασητικὸς κόλπος καὶ ἡ Δημητριάς πρὸς Δ.

B. A. τοῦ Βόλου κεῖται ὁ **Ἄγω Βόλος**, παρὸ δὲ ἔκειτο ἡ ἀρχαίας Ἰωλκὸς, ἡ πατρὶς τοῦ Πελίου καὶ τοῦ ἥρωας τῆς ἀργοναυτικῆς ἐπαρχτείξ **Ιάστονος**. Πρὸς Δ. τοῦ Βόλου κεῖται τὸ **Βελεστῖνον** (π. Φεραί. 1600 κ.), ἡ πατρὶς τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας **Ρήγα**. Ἐπὶ τοῦ Πηλίου δὲ κείνται πολλαὶ ὡραῖαι καμουπόλεις καὶ κῶμαι ἐν μέσῳ καστανεῶν, μηλεῶν καὶ ἄλλων ὄπωροφόρων δένδρων

(κ. «24 χωριά»). Σπουδαιότεραι τούτων ἐπὶ μὲν τῆς διατ. πλευρᾶς εἶναι ἡ Μακρυνίτσα (5200 κ.), γνωστὴ διὰ τὴν κατὰ τὸ 1878 νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων ἡ Πορταριά (2500 κ.), τὰ Λετώνια (1.200 κ.), ἡ Δράκη (2.700 κ.), ὁ Ἀγιος Λαυρέντιος (2.000 κ.), ὁ Ἀγιος Γεώργιος (1.800 κατ.), κι Μηλέαι (2.000 κατ.), τὸ Νεοχώριον (1400 κ.), ἡ Αργαλαστὴ (2.300 κ.), ὁ Λαῦκος (2.000 κ.), καὶ τὸ Τείκερι (1300 κ.). Ἐπὶ δὲ τῆς θνατολικῆς ἡ Ζαγορά (3.200 κ.), ὁ Κισσός (1500 κ.) καὶ ἡ Τσαγγαράδα (1.700 κ.).

2. Ἡ ἐπαρχία Ἀλυροῦ, ἥτις περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον πεδιάδα ἀπὸ τοῦ Παγασητικοῦ μέχρι τῆς "Οθρυοῦ, πρωτ. ἔχει τὸν Ἀλυρὸν (5.000 κ.). ἐν τῇ πεδιάδι ἥτις παράγει ἄφθονον καὶ ἐκλεκτὸν καπνόν. Χωρία δὲ ἀξια λόγου εἶναι τὸ Ἀιδίνιον, παρ' ὃ ἡ Κασσαβέτειος γεωργικὴ σχολὴ καὶ ὁ Πλάτανος πρὸς Ν.

3. Ἡ ἐπαρχία Σκοπέλου ἀποτελεῖται ἐκ τῶν προμηνυμένων νήσων καὶ ἔχει πρωτ. τὴν Σκόπελον (3.800 κατ.), ἐπὶ τῆς ὁμώνυμου νήσου, γνωστὴς διὰ τὰ ἄφθονα ἀπίδια καὶ παράγει. Ἐν τῇ νήσῳ Σκιάθῳ κεῖται ἡ ὁμώνυμος Σκίαθος (2.700 κ.).

Β' ΝΟΤΙΟΣ ΕΛΛΑΣ Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ (Κ. ΜΩΡΙΑΣ) (22.000 □ χλ.—950.000 κ.)

I. ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ἡ Πελοπόννησος εἶναι χερσόνησος ὁμοιάζουσα πρὸς νῆσον, καθότι διὰ στενοῦ μόνον ισθμοῦ συνδέεται μετὰ τῆς Στερεοῦ Ἑλλάδος· ὡς ἐκ τοῦ διαμελισμοῦ αὐτῆς ἔχει σχῆμα φύλλου πλατύνου. Βρέχεται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου καὶ Ιονίου πελάγους ὥφ' ὃν συγκρατίζονται οἱ ἔξις κόλποι.

"Υπὸ μὲν τοῦ Ιονίου πελάγους·

1) Ὁ Κορινθιακὸς καὶ ὁ Πατραϊκὸς πρὸς Β., οὓς καὶ θνωτέρω εἴδομεν.

2) Ὁ Κυπαρισσιακὸς πρὸς Δ.

3) Ὁ Μεσσηνιακὸς καὶ ὁ Λακωνικὸς πρὸς Ν.

Τύπο δὲ τοῦ Αἴγαιου πελάγους.

Ὁ Ἀργολικὸς καὶ ὁ Σαρωνικός.

Οἱ 4 τελευταῖοι κόλποι βρίθεω; εἰσχωροῦντες εἰς τὴν Ἑρέαν, σχηματίζουσι 4 χερσονήσους. Τὴν Μεσσηνιακήν, πρὸς Δ. τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου τὴν Δυτικὴν Λακωνικὴν (ἢ τῆς Μάνης) καὶ Ἀγαθολικὴν Λακωνικὴν (ἢ τοῦ Πάρνωνος), ἐκεκτέρωθεν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου καὶ τὴν Ἀργολικήν, μεταξὺ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ Σαρωνικοῦ κόλπου.

Νῦν δοι δὲ πρόκεινται πρὸ μὲν τῆς Ἀνατ. Λακωνικῆς τὰ Κύθηρα (κ. Τσιρῆγο) καὶ Ἀντικύθηρα (ύπαγομένας εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου πελάγους), πρὸ δὲ τῆς Ἀργολικῆς αἱ Σπέτσαι, ἢ Ὑδρα καὶ ὁ Πόρος.

“Οοον. Ἡ Πελοπόννησος εἶνε ὀρεινή· τὸ κέντρον τῶν ὀρέων κεῖται εἰς τὸ μέσον, ἔνθα σχηματίζεται καὶ μέγα ὅροπέδιον (τῆς Ἀρκαδίας). Πρὸς Β. τοῦ ὅροπεδίου τούτου κεῖνται τὰ δύο ὑψηλὰ καὶ δασώδη ὄρη Κυλλήνη (κ. Ζίριχ, 2,370 μ. ὑψ.) καὶ Ἀροάντα (κ. Χελμός, 2355 μ.). Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς Κυλλήνης ἔκτείνονται δύο ὁροσειραί. Ἡ μία βρίνει πρὸς Α. σχηματίζουσα τὰ ὄρη τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, ἡς τὸ σπουδαιότερον εἶνε τὸ Ἀραχναῖον (“Αγιος Ἡλίας”). Ἡ δὲ ἀλληλούχηνει πρὸς Ν. περικλείουσα τὸ Ἀρκαδικὸν ὅροπέδιον ἐξ ἀνατολῶν. Εἰς ταύτην ὑπάγονται τὰ ἔξης ὄρη· τὸ Λύρκειον, τὸ Ἀριεμίσιον, τὸ Παρθένιον καὶ ὁ Ηάρων, διτις διακλαδίζεται εἰς τὴν Ἀνατ. Λακωνικὴν χερσόνησον καὶ φθίνει μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέα.

Ἄπο δὲ τῶν Ἀροανίων ἔκτείνονται 2 ἐπίστης ὁροσειραί. Ἡ μία βρίνει πρὸς Ν. σχηματίζουσα τὸ ὄρος Μαίναλον καὶ τὴν ΒΔ. ὁροστάτα δὲ τῆς Ἀρκαδίας (Γορτυνία). Νοτιώτερον κεῖται τὸ ὅροπέδιον, μεθ' ὃ ὑψοῦται πάλιν τὸ ἔδαφος πρὸς Ν. εἰς τὸν Ταύγετον (κ. Πενταδάκτυλον), τὸ ὑψηλότερον καὶ μακρύτερον ὄρος τῆς Πελοποννήσου (2410 μ.), καταταλαμβάνον ὄλοκληρον τὴν Δυτ. Λακωνικὴν χερσόνησον καὶ τελευτῶν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Τακίναρον. Καὶ ἐκ τῆς δυτ. δὲ πλευρᾶς τοῦ ὅροπεδίου διακλαδίζονται ὄρη καταταλαμβάνοντα τὰ ΝΔ. τῆς Πελοποννήσου· ταῦτα εἶνε τὸ Λύκαιον, τὰ Νόμια, τὸ Τειράγιον, τὸ Αιγαλέον, ἡ Ἰθώμη (γνωστὸν φρούριον ἐκ τῶν Μεσσηνιακῶν πολέμων) καὶ τὸ Λυκόδημον ἐν τῇ Μεσσηνιακῇ χερσονήσῳ.

Ἡ δὲ ἑτέρα ἐκ τῶν Ἀροανίων σειρὰ βρίνει πρὸς Δ. σχηματίζουσα

τὸν Ἐρύμανθον (νῦν Ωλονός) καὶ τὴν Φολόην. Πρὸς Β. δὲ τοῦ Ἐρύμανθου ἔκτείνεται τὸ ὅρος Παραχαικὸν (νῦν Βοδιζάς).

Ακρωτήρια. Τὸ πρὸς Β., σχηματίζον μετὰ τοῦ Ἀντιρρίου τὸν ὁμώνυμον πορθμόν. Ὁ Ἄραξος, ὁ Χελωνάτας καὶ Ἰχθὺς (κ. Κατάκαλον) κεῖνται Β. Δ. Ὁ Ἀκρίτας, εἰς τὸ ἄκρον τῆς Μεσσηνιακῆς χερσονήσου τὸ Ταίναρον, τὸ νοτιώτατον, εἰς τὴν Δυτ. Λακωνικήν, ὁ Μαλέας, εἰς τὴν Ἀνατ. Λακωνικήν καὶ τὸ Σκύλλαιον (κ. Σπαθί), εἰς τὸ ἄκρον τῆς Ἀργολικῆς.

Πεδιάδες. Πλὴν τοῦ Ἀρκαδικοῦ δροπεδίου ἔτερα εὐφορώτατα βαθύπεδα είναι τὸ τῆς Ἰλεας, πρὸς Δ. τῆς Φολόης, τὸ τῆς Μεσσηνίας, πρὸς Β. τῆς Μεσσηνιακῆς χερσονήσου, τὸ τῆς Λακωνίας, παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου. Μικραὶ πεδιάδες είναι ἡ Ἀργολική, μεταξὺ τοῦ Ἀρτεμισίου καὶ Ἀραχναίου, καὶ ἡ τῆς Κορινθίου καὶ Αίγαίου, κατὰ μῆκος τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου.

Ποταμοί. Οἱ ποταμοὶ τῆς Πελοποννήσου είναι μικροί καὶ εἰς μὲν τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἐκβάλλουσιν οἱ ἔξι τοις:

1) Ὁ Κορινθιακὸς Ἀσωπός, πηγάζων ἐκ τῆς Κυλλήνης καὶ διαρρέων τὴν πεδιάδα τῆς Κορίνθου.

2) Ὁ Κρῆτης (κ. ποτ. τῆς Ἀκράτας), πηγάζων ἐκ τῶν Ἀριδαίων. Πηγή τις αὐτοῦ καλουμένη Σιύξ, καταπίπτει ἀπὸ ὑψηλᾶς ἀποτόμους πέτρας εἰς ἄγριον χάος, διασκορπιζομένη εἰς κόνιν πρὸς φύσει τοῖς κάτω.

3) Ὁ Σελινοῦς ἐκ τοῦ Ἐρυμάνθου, διαρρέων τὴν πεδιάδα τοῦ Αίγαίου. Εἰς δὲ τὸ Ιόνιον πέλαγος.

1—2 Ὁ Πηρειός (κ. ποτ. τῆς Γαστούνης), πηγ. ἐκ τοῦ Ἐρύμανθου καὶ ὁ Ἀλφειός, ἐκ τοῦ Ἀρκαδικοῦ δροπεδίου (ὁ μέγιστος τῆς Πελοποννήσου), διαρρέοντες ἀμφότεροι τὴν πεδιάδα τῆς Ηλείας Παραπόταμοι τοῦ Ἀλφειοῦ είναι ὁ Λάδων καὶ ὁ Ἐρύμανθος.

3) Ἡ Νέδα, πηγάζουσα ἐκ τοῦ Λυκαίου καὶ ἐκβάλλον εἰς τὸ Κυπαρισσιακὸν κόλπον.

4) Ὁ Πάμιος, πηγ. ἐκ τῶν Νομίων καὶ ἐκβάλλον εἰς τὸ Μεσσηνιακὸν κόλπον.

5) Ὁ Εὔρωτας, πηγ. ἐκ τοῦ Ἀρκαδικοῦ δροπεδίου καὶ ἐκβάλλον εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον.

Πρὸς δὲ τὸ Αίγατον πέλαγος οὐδεὶς σπουδαῖος ποταμὸς ὑπάρχει.

πλὴν τοῦ χειμάρρου Ἰνάχου καὶ τοῦ ἀγχιάλου Ἐρασίνου, ἡμέρατερον ἐν τῇ Ἀργολικῇ πεδιάδι, ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Ἀργολικόν.

Αἴμναι. Αἱ λίμναι τῆς Πελοποννήσου εἶναι ἀσήμαντοι. Ἡ μεγίστη αὐτῶν, ἡ Φενεός (κ. τοῦ Φονιᾶ), κεῖται εἰς ἀπόλυτον ὕψος 750 μ., μεταξὺ τῆς Κυλλήνης καὶ τοῦ νοτίου κλάδου τῶν Ἀροκίων καὶ ἔχει καταβόθρας, δι' ᾧ τὸ ὄδωρ ἀναβλύζει κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Λάδωνος. Ἡ παρὰ ταύτην γνωστὴ λίμνη Σινυφαλίς διὰ τὰς Στυμφαλίδας ὤρνιθας, ἡς ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς, ἔχει ἥδη ἀποξηρανθῆ. Ἡ Λέρων δέ, ἐνθα ὁ Ἡμακλῆς ἐφόνευσε τὴν Λερναίαν ὄδραν, κεῖται παρὰ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον καὶ εἶναι ἔλος.

Τὰ δάση. Τὴν μεγαλειτέραν βλάστησιν ἡ Πελοπόννησος ἔχει πρὸς τὸ βόρ. καὶ δυτ. μέρος. Ἡ Κυλλήνη καὶ τὰ Ἀροάνια ἔχουσι τὰ μεγαλειτέρα δάση πευκῶν, ἐλατῶν καὶ δρυῶν. Ωσκύτως ἡ κοιλάδης τοῦ Λάδωνος καὶ ἔπασσα ἡ ἐκ τῶν Ἀροανίων δυτικὴ πειρᾶ ὡρίζει λαμπρὰ δάση δρυῶν καὶ ἐλατῶν. Ἐν τῇ δυτικῇ ὁσκύτως Ἀρκαδίᾳς καὶ ἐν τῷ Λυκαίῳ εύρισκομεν ὡραῖα δάση. Ἐν τῷ Ταΰγετῷ εἰς τὰ ύψηλὰ μέρη ὑπάρχουσιν ἐλάται, χαμηλότερον δὲ βελανίδεαι. Τὰ πρὸς Α. δὲ ὅρη εἶναι σχεδὸν γυμνὰ καὶ μόνον ἐν Ἀργολίδι ὑπάρχουσιν εἰς τινὰ μέρη δάση πευκῶν.

Προϊόντα. Τὸ κατ' ἔξοχὴν προτὸν τῆς Πελοποννήσου εἶναι ἡ σιαρίς, ἥτις καλλιεργεῖται εἰς ἔπαντα τὰ βαθύπεδα τῆς Πελοποννήσου. Οὐχ ἥττον ἡ Πελοπόννησος παράγει δημητριακοὺς καρποὺς (χυρίως ἐν τῇ Λακωνίᾳ καὶ ἐν τῷ Ἀρκαδικῷ δροπεδίῳ), καπνὸν (ἐν Ἀργείῳ), οἴνον, ἔλαιον, σῦκα, ἐσπεριδοειδῆ. Ἡ πλουσιωτέρα κατὰ τὴν παραχωρὴν τῶν τελευταίων τούτων εἶναι ἡ Μεσσηνιακὴ πεδιάς, ἥτις εἶναι ἐκ τῶν εὐφοριωτάτων τῆς Ἑλλάδος. Τρέφονται δὲ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ πολλὰ ποιμνια.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ἡ Πελοπόννησος πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς 9 νομούς, ἥτοι τὸν τῆς Αργολίδος, τῆς Κορινθίας, τῆς Ἀχαΐας, τῆς Ἡλείας, τῆς Τοιρυώνιας, τῆς Μεσσηνίας, τῆς Δακτυνικῆς, τῆς Λακεδαίμονος καὶ τῆς Αρκαδίας.

α) Νομός Ἀργολίδος

[2,600 □ χιλ.— 85 χιλ. κατ.].

Ο νομὸς Ἀργολίδος ἔκτείνεται πρὸς Α. τοῦ Λυρνείου, Ἀρτεμί-
σίου καὶ Παρθενίου, μέχρι τοῦ Σκυλλαίου, περιλαμβάνων τὴν Ἀργο-
λικὴν χερσόνησον καὶ τὰς παρ' αὐτὴν νήσους, Πόρον, Ὑδραν καὶ
Σπέτσας. Περιέχει δὲ ἐπαρχίας, ἥ μᾶλλον ἐκλογικὰς περιφερεῖας,
τὴν τῆς Ναυπλίας, τοῦ Ἀργονούς, τῆς Ἐρμιονίδος, τῆς Τροιζηνίας,
τῆς Ὑδρας, καὶ τῶν Σπετσῶν.

1. Η ἐπαρχία Ναυπλίας κειμένη εἰς τὸ μέσον τοῦ νομοῦ, ἔχει
πρωτ. τὸ Ναύπλιον (6,000 κ.), εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ
κόλπου καὶ ἐπὶ μικρᾶς χερσονήσου. Τὸ Ναύπλιον εἶναι πρωτ. καὶ τοῦ
νομοῦ, ἔχρημάτισε δὲ πρωτ. καὶ τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1829—34.
ἔχει 3 διχρυρὰ ἐνετικὰ φρούρια, ὃν τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ Παλαμή-
διον, ἐπὶ ὑψηλοῦ βράχου, εἰς ὃ ἀνέρχεται τις διὰ πολλῶν βαθμίδων
ἐκυριεύθη τοῦτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστα-
σιν τῇ 30 Νοεμβρίου 1822, χρησιμεύει δὲ σήμερον ὡς φυλακαί.

Προάστειον δὲ τοῦ Ναυπλίου εἶναι ἡ Πρόνοια (1,700 κ.), παρ' ἥ
σφύζονται λείψανα πελασγικῶν τειχῶν τῆς ἀρχαιοτάτης πόλεως «Τύ-
ρινθος». Ἐτεραι κώμαι εἶναι τὸ Λυγουριό (1,300 κ.), παρ' ὅ κεν-
ται τὰ ἔρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὡς καὶ τὸ θέατρον τῆς
ἀρχαίας Ἐπιδαύρου. Παρὰ τὴν ἀρχαίαν δὲ Ἐπίδαυρον λεῖται ἡ Νέα
Ἐπίδαυρος. (1,100 κ.), ἔνθα συνῆλθεν ἡ πρώτη ἔθνική Συνέλευσις
τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἑλλην. ἐπανάστασιν.

2. Η ἐπαρχία Ἀργονούς κεῖται εἰς τὸ δυτ. μέρος τοῦ νομοῦ
Πρωτ. εἶναι τὸ Ἀργος (11,000 κ.), ἐν τῇ Ἀργολικῇ πεδιάδι, ἀ-
χαϊο. ἀτη πόλις μετ' ἀκροπόλεως (Λαρίσης), κτισθείσης ὑπὸ τῶν Πε-
λασγῶν. Ἐτέρα κώμη εἶναι ὁ Ἀχλαδόκαμπος, παρὰ μικρὰν πεδιάδα
μεταξὺ Ἀρτεμισίου καὶ Παρθενίου· ὀνομάζεται δὲ οὔτω ἐκ τοῦ πλη-
θους τῶν ἀγρίων ἀπιδεῶν, κίτινες φύονται εἰς τὰς κλιτούς τῶν ὅρεων.
Πρὸς τὸ βόρ. δὲ ἄκρον τῆς Ἀργολ. πεδιάδος κείνται τὰ ἔρείπια τῶν
ἀρχαίων «Μυκηνῶν», ἔνθα δι' ἀνασκαφῶν εὑρέθησαν πολυτιμότατοι
χρυσοί, ἀργυροί καὶ χαλκᾶ νομίσματα καὶ διάφορα ἄλλα κοσμήματα
καὶ σκεύη· ταῦτα σήμερον ἀπόκεινται ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολο-
γικῷ μουσείῳ.

3. Ἡ ἐπαρχία Ἐρυθρίδος κεῖται εἰς τὸ Ν. Α. ἀκρον τῆς Ἀργολ. χερσονήσου. Πόλις ἐνταῦθα εἶναι τὸ ναυτικὸν **Κοανίδιον** (7,000 κ.), οὗ ἐπίνειον τὸ Χέλιον, κωμόπολις δὲ ἡ Ἐρυθρίδη, (2,½ 600 κ.), οὖσα παράλιος.

4. Ἡ ἐπαρχία Τροιζηνίας κατέχει τὸ Β. Α. ἀκρον τῆς πρὸς τὸν Σαρωνικὸν χερσονήσου, περιλαμβάνουσα τὴν ἐν τῷ Σαρωνικῷ προεύλλουσαν μικροτέραν ἡφαιστειογενῆ χερσόνησον τῶν Μεθάρων, ἐν τῇ ὑπάρχουσι τὰ δυναματὰ θειοῦχα λουτρὰ αὐτῆς, ὡς καὶ τὴν νῆσον Πόρον. Πρώτ. εἶναι ὁ **Πόρος** (4,600 κ.), ἐπὶ τῆς νήσου, τερπνὴ διατριβὴ κατὰ τὸ θέρος. Ἀπέναντι αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς Τροιζηνίας, παραλίας ὑπάρχει ἔκτεταμένον δάσος λεμονεῶν καὶ νερανζεῶν. Εἰς τὴν Τροιζηνίαν καὶ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Τροιζήνα κεῖται τὸ χωρίον Δαμαλᾶς, ἐν τῷ συνήθιθεν ἡ Γ' ἐθνικὴ συνέλευσις τῷ 1827.

5. Ἡ βραχώδης νῆσος **Τύρος** ἔχει μίαν μόνον πόλιν ὄμώνυμον (7,000 κ.), ἀποτελεῖ δὲ προνομιοῦχον ἐκλογικὴν περιφέρειαν διὰ τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰ λαμπρὰ κατορθώματα τῶν τέχνων τῆς Μιαούλη, Κουντουριώτου καὶ τῶν ἄλλων.

6. Καὶ ἡ νῆσος **Σπέτσαι** ἔχει μίαν μόνον πόλιν (4,500 κ.) καὶ προνομιοῦχον ἐκλογικὴν περιφέρειαν διὰ τὰ κατορθώματα τῶν τέχνων τῆς κατὰ τὴν Ελλ. ἐπανάστασιν.

β') Νομὸς Κορινθίας

[2,300 □ χιλ.—70 χιλ. κατ].

Ο νομὸς Κορινθίας ἔκτεινεται ἀπὸ τῶν Ἀροανίων δρέων, μεταξὺ τῆς Ἀργολίδος καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου μέχρι τῆς Γεράνειας, ἔκτεινόμενος οὕτω καὶ πέραν τῆς διώρυχος. Περιλαμβάνει μίαν ἐπαρχίαν, τὴν ὄμώνυμον.

Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ **Νέα Κόροινθος** (4,500 κ.), παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, κτισθεῖσα τῷ 1858, ὅτε κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ ἡ Παλαιὰ Κόροινθος. Ἡ Α. Κόροινθος κεῖται 1 1)2 ὥραν μακράν τῆς Νέας, ὑπὸ τὸν Ἀκροκόρινθον καὶ ᾧτο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους πολυκατοικητάτην. Μετὰ τὴν ἔτει 146 π. Χ. καταστροφὴν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ρωμαίων Μομμίου

εἶχεν ἀνοικοδομηθῆ πάλιν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ τοῦ Αὐγούστου.

Παρὰ τὴν νέαν Κόρινθον, ἐκεῖ ἔνθισ ὁ ὄμώνυμος ισθμός, ἐτελοῦντο πάλαι τὰ Ἰσθμικά. Ἐπὶ τῶν ἀκρων δὲ τῆς ἐνταῦθη διώρυχος ἐκτίσθησαν δύο πολίγυντι, ἡ Ποσειδωνία πρὸς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ἡ Ἰσθμία πρὸς τὸν Σαρωνικόν.

Ἄξιαι λόγου κώμαι εἰνε αἱ ἑζῆς· ἡ Περαχώρα (1,400 x.), ἐπὶ δρεινῆς χερσονήσου σχηματιζομένης ὑπὸ τῆς Γερανείας· τὸ Δοιτράκιον, ἔχον ἑξάρετα ἵσματικά ὅδατα· τὸ Σοφικόν, Ν. Α. τῆς Κορίνθου (1,700 x.), τὸ Κιάτον (2,800 x.) καὶ τὸ Ξυλόναστρον (1,200) παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον· τὰ Τοίκκαλα (1,700 x.). ἐπὶ τῆς Κυλλήνης· ἡ Γκούρα (1,200 x.) παρὰ τὸν Φενεόν· ὁ Ἀγιος Γεώργιος (2,200 x.), παρὰ τὸν Ἀσπαπόν, γνωστὸς διὰ τὸν ἐκλεκτὸν αὐτοῦ οἶγον· παρ’ αὐτὸν ἔκειτο πάλαι ἡ Νεμέα, ἐν τῇ ὁ Ήρακλῆς ἐφόνευσε τὸν λέοντα καὶ ἐτελοῦντο τὰ Νέμεια· παραιτέρω δὲ κείνται τὰ περίφημα στενὰ τῶν «Δερβενακίων» (ἐπὶ τῆς ἐν τῆς Κυλλήνης διαχλαδιζομένης ἀνατολικῆς σειρᾶς), ἔνθισ οἱ Ἑλληνες ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην καὶ ἄλλους ὄπλωρχηγοὺς κατετρόπωσαν τὸν πολυάριθμον στρατὸν τοῦ Δράμαλη (τῷ 1822).

γ') Νομὸς Ἀχαΐας

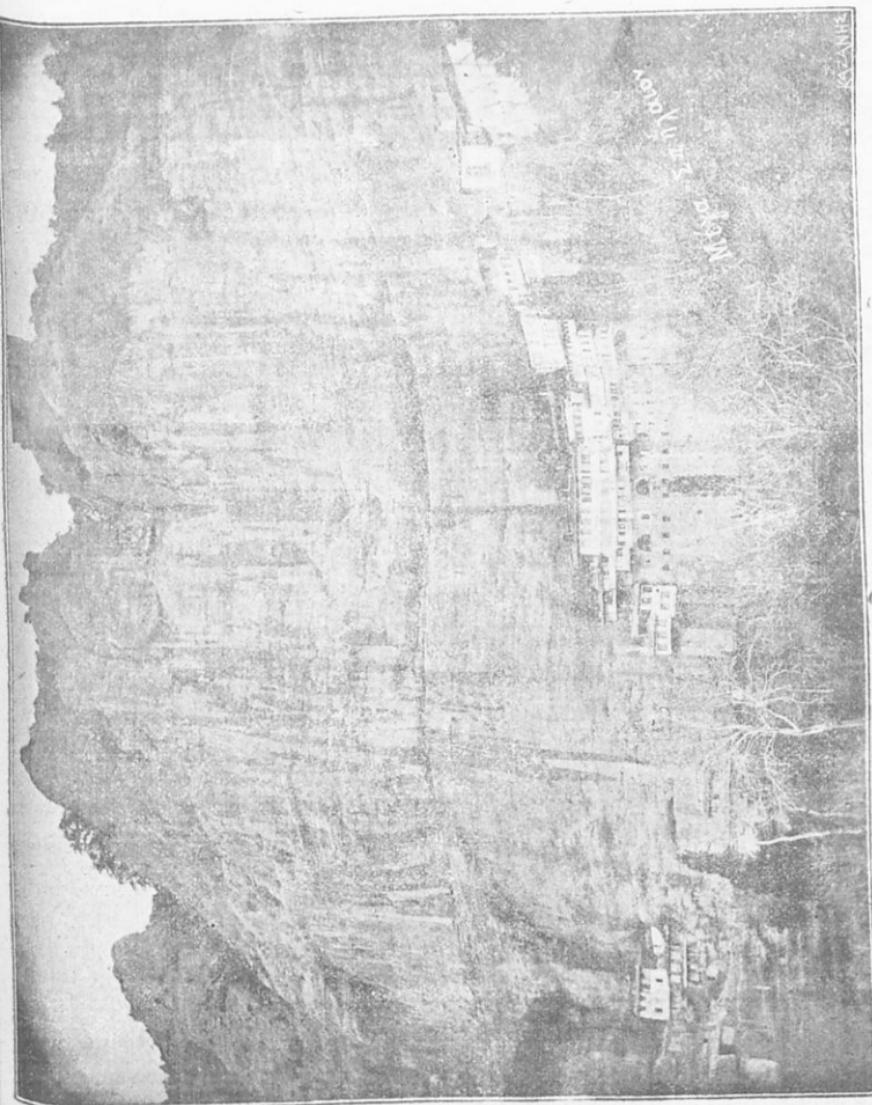
[3,250 □ χιλ.—160 χιλ. κατ.]

Ο νομὸς οὗτος ἐκτείνεται δυτικῶς τῶν Ἀροανίων, μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀράξου καὶ βρέχεται πρὸς Β., ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ Πάτραϊκοῦ κόλπου. Περιλαμβάνει 3 ἐπαρχίας· τὴν τῶν Πατρῶν, τῆς Αλιγαλείας καὶ τῶν Καλαβρώντων.

1. Ἡ ἐπαρχία Πατρῶν περιλαμβάνει τὸ δυτ. ἥμισυ τοῦ νομοῦ, ὁρίζομένη Ν. Α. ὑπὸ τοῦ Ἐρυμάνθου· ἔχει πρωτ. αὐτῆς καὶ τοῦ νομοῦ τὰς Πάτρας (42,000 x.). Αἱ Πάτραι εἰνε ἡ μεγίστη καὶ ἡ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Πελοποννήσου· ἔχει γεύθειας καὶ εὔρεις ὄδοις, τεχνητὸν λιμένα, ἐξ οὗ ἐξάγεται τὸ πλεῦστον ποσὸν τῆς σταφίδος κτλ. Ἀξίας λόγου κώμαις ἔχει τὸν Ἀγιον Βασίλειον, τὴν Κάτω Ἀχαΐαν καὶ τὴν Χαλανδρίσαν.

2. Η ἐπαρχία Λίγιανείας περιλαμβάνει τὴν κατὰ μῆκος τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἐκτεινομένην παραλίαν ἀπὸ τῶν ἀνατολ. κλι-

To Méta Σπήλαιον.

τύων τοῦ Παναχαϊκοῦ μέχρι τῆς Κορινθίας. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε τὸ Αἴγιον (8,500 κ.), ἀρχαία πόλις παρὰ τὸν Κορινθιακὸν καὶ ἔξαγουσα τὴν ἀρίστην σταφίδαν. Ἄξιος θέας εἶνε ὁ μέγας αὐτῆς πλά-

τανος, οπτικις ἔχει τόσον μέγαν κορμόν, όπτε ἐντὸς τοῦ κοιλώματος αὐτοῦ τίθενται τράπεζαι μετὰ καθισμάτων, οπως κάθηνται θαμῶνες. Πλησίον τοῦ Αἴγιου καὶ πρὸς Ν. κεῖται ἡ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν. Μικραὶ κῶμαι ἀξιαι λόγου εἶναι ἡ Ἀκράτα καὶ τὸ Διακοφτόν, πρὸς τὸ ἀνατ. μέρος.

3. Ἡ ἐπαρχία **Καλαθούτων** περιλαμβάνει τὴν ὁρεινὴν χώραν τῶν Ἀροανίων καὶ Ἐρυμάνθου ὡς καὶ μέρος τῆς πρὸς τὸν Δάδωνα κοιλάδος. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ κωμόπολις **Καλάθουτα** (1.500 x.), δύναμισθεῖσα σύτῳ ἐκ τῶν αὐτόθι ὄντων, ἔτινα ἀναβρύσουσιν ἐν ἀφθονίᾳ μέχρις αὐτῶν ἀνέρχεται ἐκ Διακοφτοῦ διοντωτός ἐν μέρει σιδηρόδρομος. Παρ' αὐτὰ δὲ κεῖται τὰ ἐπίσημα μοναστήρια **Μέγα Σπήλαιον** καὶ Ἀγία Λαύρα. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον κεῖται ἐπὶ ἀποτόμου βράχου καὶ ἐντὸς σπηλαίου, εἶναι δὲ πλουσιώτατον, ἔχον παλύτιμα κειμήλια. Ἡ δὲ Ἀγία Λαύρα εἶναι περίφημος διότι ἐν αὐτῇ ὁ ἐπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὑψώσει τὴν σημαίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τῇ 25 Μαρτίου 1821.

Κῶμαι ἀξιαι λόγου εἶναι ἡ Σιρέζοβα (1600 x.), τὰ Μαζέινα καὶ τὸ Κέρτεζι ἀνὰ 1400 x., τὸ Σοπωτὸν κτλ.

δ'.-) Νομὸς Ἡλείας.

[2,000 □ χιλ. 95 χ. x.]

Ο Νομὸς Ἡλείας ἔκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἀράξου μέχρι τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ Ιονίου μέχρι τοῦ Ἐρυμάνθου. Περιλαμβάνει τὴν ὁμώνυμον ἐπαρχίαν.

Πρωτ. αὐτῆς εἶναι ὁ **Πύργος** (13 χιλ. x.), οὐ μακρὸν τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τῆς θαλάσσης, πόλις νέα καὶ ἀκμάζουσα· ἐκ τοῦ ἐπινείου αὐτοῦ, τοῦ **Κατακώλου**, ἔξαγεται πολλὴ σταφίς. "Αλλαὶ κωμοπόλεις καὶ κῶμαι εἶναι ἡ Ἀμαλιάς (6.200 x.) ἡ Γαστούρη (2.400), παρὰ τὸν Πηνειόν· τὰ **Δεχανά** (3.000 x.), ἔτινα ἔχουσιν ἐπίνειον τὴν **Κυλλήνην**· παρὰ ταύτην κεῖνται τὰ ιχματικὰ λουτρὰ τῆς Κυλλήνης (x. Δίντζι). ἡ Ἀρδραβίδα (2.100 x.), ἀκμάσσα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐν Ἑλλάδι φραγκοκρατίας· τὸ **Βαρδολομεῖον** (1.900 x.) καὶ βρειότατα ἡ **Μαρωλάδα**, παρὸ τὴν ἐκτεταμένα δάση θαλανιδεῶν, κτῆμα

τοῦ Δικδόχου τῆς Ἐλλάδος· ἡ Λίβρη (1.600 χ.), πρὸς τὸν Ἑρύμανθον ἡ Λάλα, ἔνθα κατώκουν οἱ διαβόητοι Λαλαῖοι Ἀλβανοὶ ἐκδιωγμέντες τῷ 1821 ὑπὸ τοῦ Μεταξᾶ· τὸ Κριεκούνιον (1.400 χ.). Πλησίον τούτου καὶ παρὰ τὸν Ἀλφειὸν κεῖται ἡ μικρὰ πεδιάς εἰς Ὀλυμπίαν· ἐνθα ἐτελοῦντο τὸ πάλκι οἱ διαβόητοι Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ, γενομένων πρὸ δὲ λίγων ἐτῶν ἀνασκαφῶν, ἀνευρέθησαν τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός καὶ ὄλλων οἰκοδομημάτων, ὡς καὶ πολλὰ ἀγάλματα, κείμενα νῦν εἰς τὸ αὐτόθι μουσεῖον· τὰ κάλλιστα πάντων εἶναι ὁ «Ἐρμῆς τοῦ Πραξιτέλους» καὶ ἡ «Νίκη τοῦ Παιωνίου».

ε.) Νομὸς Τριφυλίας.

[1520 □ χιλ. 90 χιλ. χ.]

Ο νομὸς οὗτος εἶναι ἐπιμήκης, ἔκτεινόμενος πρὸς Ν. τὸν Ἀλφειοῦ ποταμοῦ μεταξὺ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τῆς ὁρεῦς σειρᾶς τῶν Νομίων καὶ Αἰγαλέου. Περιλαμβάνει 2 ἐπαρχίας, τὴν τῆς Τριφυλίας καὶ τὴν τῆς Ὀλυμπίας, χωρίζομένας ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Νέδα.

1. Ἡ ἐπαρχία Τριφυλίας κεῖται πρὸς Ν. τῆς Νέδα. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Κυπαρισσία (7 χ. χ.), παρὰ τὸν ὄμώνυμον κόλπον· ἐπὶ Φράγκων ὠνομάζετο Ἀρκαδία.

Ἄλλαι κωμοπόλεις εἶναι τὰ Φιλιατρὰ (8 χιλ. χ.), νοτιώτερον, κατάρρητοις ὑπὸ ἐλαιῶν καὶ σταφιδαμπέλων· οἱ Γαργαλιάνοι (6 χιλ. χ.) καὶ ἡ Λιγούδιστα (3.000 χ.) νοτιώτατα.

2. Ἡ ἐπαρχία Ὀλυμπίας⁽¹⁾ κεῖται μεταξὺ τῆς Νέδα καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ Ἀνδροίτσαινα (2.200 χ.), εἰς τοὺς Βαρείους πρόποδας, τοῦ Λυκαίου. Ἄλλαι κῶμαι εἶναι ἡ Ζοῦρισα (1.700 χ.), τὰ Κρέσταινα (1.600 χ.) καὶ ἡ Ἀγουλινίτσα (2.600 χ.). Ἡ τελευταῖα αὕτη κεῖται παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀλφειοῦ· πρὸς Ν. δὲ ταύτης ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ἡ ὄμώνυμος λιμνοθάλασσα.

στ'.) Νομὸς Μεσσηνίας.

[1.650 □ χιλ.—125 χιλ. χ.]

Ο νομὸς Μεσσηνίας περιλαμβάνει τὴν ὄμώνυμον χερσόνησον καὶ

(1) Ἡ ἐπαρχία αὕτη κεῖται ἐν τῇ ἀρχαϊκῇ Τριφυλίᾳ.

τὴν εὐφοριωτάτην καὶ χαριεστάτην πεδιάδα τῆς Μεσσηνίας, ἐκτεινόμενος μέχρι τοῦ Ταύγετου καὶ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὁροπεδίου. Περιλαμβάνει 3 ἑπαρχίας, τὴν τῶν Καλαμῶν, τῆς Μεσσήνης καὶ τῆς Πυλίας.

1. Ἡ ἑπαρχία **Καλαμῶν** κατέται εἰς τὸ ἀνατολ. μέρος τοῦ νομοῦ. Πόλις εἶναι αἱ **Καλάμαι** (16 χιλ. κ.), παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, πρωτ. τῆς ἑπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ. Εἶναι πόλις ἐμπορικωτάτη ἔχουσα καὶ ἀξιόλογον βιομηχανίαν μεταξώτων ὑφασμάτων. Κῶμαι δ' ἀξιού λόγου εἶναι τὸ Ἀσλάναγα (2.100 κ.), ἡ Θοιρία (1.500 κ.) καὶ τὰ Ἀρφαρὰ (1.600 κ.)

2. Ἡ ἑπαρχία **Μεσσήνης**, περιλαμβάνουσα τὸ μέγιστον μέρος τῆς Μεσσηνικῆς πεδιάδος, ἐκτείνεται παρὰ τὸν Πάμισον καὶ ἔχει πρωτ. τὴν **Μεσσήνην** (κ. Νησίου 6.500 κ.), παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Πημίσου. Ἡ ἀρχαία δὲ Μεσσήνη ἔκειτο βορειότερον, παρὰ τὸ γνωστὸν φρούριόν της, τὴν Ἰθώμην "Αλλαι κῶμαι εἶναι ἡ Ἀνδρούσσα, ὁ Μελιγαλᾶς (1600 κ.) καὶ τὸ Διαβολίτισον, τὸ βορειότερον πασῶν.

3. Ἡ ἑπαρχία **Πυλίας** κατέχει τὴν Μεσσηνικὴν χερσόνησον. Πρωτεύουσα τῆς ἑπαρχίας εἶναι ἡ **Πύλος** (ἄλλοτε Ναυαρίνον ἢ Νεόκαστρον, 2.100 κ.). Κεῖται παρὰ εὐρύτατον καὶ ἀσφαλέστατον λιμένα, οὗτινος τὸ στόμιον φράσσει ἡ μικρὰ νῆσος Σφακτηρία. Ἐντὸς τοῦ λιμένος τούτου συνέβη τῷ 1827 ἡ ἐν Ναυαρίνῳ λεγομένη ναυμαχία, καθ' ἣν ὁ ἡνωμένος στόλος τῆς Ρωμαίας, Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας κατέστρεψαν τὸν Τουρκοκιγυπτιακὸν στόλον. Πρὸς τὰ δρια τῆς Μεσσήνης κατέται τὸ χωρίον **Μανιάκι**, ἔνθα τῷ 1825 ἔπειτεν ὁ Παππαφλέσσας ἡρωϊκὸς μαχόμενος πρὸς τὸν Ἰμβραήμ. Σπουδαῖαι κῶμαι εἶναι ἡ **Μεθώρη**, πρὸς Ν. τῆς Πύλου (1.700 κ.) καὶ ἡ **Κορώνη** (3.000 κ.) πρὸς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, ἔχουσαι ἀμφότεραι ἐνετικὰ φρούρια.

ζ) Νομὸς Λακωνικῆς.

[1. 450 □ χιλ.—65 χιλ.]

Ο νομὸς οὗτος ἀποκριτίζεται ἐκ τῆς πετρώδους δυτικῆς Λακωνικῆς χερσονήσου (κ. Μάνης), τῆς διασχιζομένης ὑπὸ τοῦ Ταύγετου καὶ τῶν νήσων **Κυθήρων** καὶ **Αντικυθήρων**.

Πολλοί κάτοικοι τοῦ νομοῦ τούτου ἔνεκα τοῦ ὄρεινοῦ ἔδαφους, μεταναστεύουσιν ἀλλαχοῦ. Περιλαμβάνει δέ 3 ἐπαργίας, τὴν τοῦ Γυθείου, τῆς Οἰτύλου καὶ τῶν Κυθήων.

1. Ἡ ἐπαρχία **Γυθείου** κατέχει τὸ ἀνατολ. μέρος τῆς χερσονήσου (Ἀνατολικὴ Μάνη) καὶ ἔχει πρωτ. τὸ **Γύθειον** (4.300 x), ὃν πρωτ. καὶ τοῦ νομοῦ. Χρησιμεύει καὶ ὡς ἐπίνειον τῆς Σπάρτης. Ἐπίσημα χωρία εἶναι ὁ **Κότιρωνας** καὶ ὁ **Παλυάραβος**, παρ' ὃν ἀπεκρούσθη γενναῖος ὁ **Ιμβραήμ** ὑπὸ τῶν Δακώνων.

2. Ἡ ἐπαρχία **Οἰτύλου** κατέχει τὸ δυτικὸν μέρος (Δυτικὴ Μάνη) καὶ ἔχει πρωτ. τὴν **Αοεόπολιν** (2 χιλ. x.). Επίσημοι δὲ κῶμαι εἶναι ὁ **Οἴτυλος** (1.200 x.), ἡ **Καρδαμύλη** καὶ ὁ **Κάμπος**.

3. Ἡ ἐπαρχία **Κυθήων** ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου **Κυθήρων** (x. Τσιρίγου, 12 χιλ. x.) καὶ τῶν **Αντικυθήων** (500 x.). Κῶμαι ἐπὶ τῶν Κυθήρων εἶναι τὰ **Κύθηρα** (800 x.), πρωτ. καὶ ὁ **Ποταμὸς** (1000 x.), βορειότ.

ά.) Νομὸς Λακεδαιμονος.

[3.350 □ χιλ.—90 χιλ. x.]

Ο νομὸς οὗτος κεῖται μεταξὺ τοῦ Ταΰγέτου καὶ τοῦ Πάρνωνος περιλαμβάνων καὶ τὴν τοῦ Πάρνωνος χερσόνησον. Περιλαμβάνει 2 ἐπαρχίας, τὴν τῆς Λακεδαιμονος καὶ τὴν τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς.

1. Ἡ ἐπαρχία **Λακεδαιμονος** περιλαμβάνει τὸ μεταξὺ τοῦ Ταΰγέτου καὶ τοῦ Πάρνωνος μέρος τοῦ νομοῦ. Πρωτ. αὐτῆς, ὡς καὶ τοῦ νομοῦ, εἶναι ἡ **Σπάρτη** (4,600 x.), κειμένη παρὰ τὴν δεξιὰν ὅχθην τοῦ Εὔρωτα καὶ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Εὐδαιμονεῖ ἐνταῦθα πολὺ ἡ μέταξ. Κῶμαι δ' ἀξιαι λόγου εἶναι ὁ **Μιστρᾶς** εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ταΰγέτου· οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ἔνεκα τοῦ νοσηροῦ κλίματος μετοικοῦσιν εἰς Σπάρτην· ἀλλοτε δέ το πόλις ἐπίσημης καὶ πατρὶς τῶν Παλαιολόγων, σώζονται δέ τι αὐτῷ ἀξιόλογα μνημεῖα τῆς βυζαντίακης τέχνης· ἡ **Καστανά** (1500 x.) καὶ τὸ **Γεωργίσιον** (2000), ἐπὶ τοῦ Ταΰγέτου· ὁ **Βουρλιᾶς**, Β. Α. τῆς Σπάρτης παρὰ τὴν ἀρχαίαν Σελλασίαν· ἡ **Λεβέτισοβα** (1,800 x.), πρὸς Ν.

2. Ἡ ἐπαρχία Ἐπιδαύρου Αιγαϊδας κατέχει τὴν χερσόνησον. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι οἱ Μολάοι (1.500 κατ.). Ἀλλας κώμας ἡ ἐπαρχία ἔχει τὴν ὀχυρωτάτην Μονεμβασίαν, κειμένην ἐπὶ νησίδος ἡνωμένης μετὰ τῆς Ἑπρᾶς διὰ γεφύρας καὶ τὴν Νεάπολην (κ. Βάτικα, 1400 κ.), παράγουσαν ἐκλεκτὸς κρόμμιον.

0') Νομὸς Ἀσκαδίας

[4.340 □ χιλ.—175 χιλ. κατ.]

Ο νομὸς οὗτος κατέχει τὸ κεντρικὸν ὅροπέδιον τῆς Πελοποννήσου καὶ τὴν μεταξὺ Πάρνωνος καὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου χώραν, τὴν καλουμένην Κυνουρίαν (κ. Τσακωνιά). Περιέχει 4 ἐπαρχίας τὴν τῆς Μαντινείας, τῆς Γορτυνίας, τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τῆς Κυνουρίας.

1. Ἡ ἐπαρχία Μαντινείας περιλαμβάνει τὸ ἀνατ. τοῦ ὅροπεδίου. Πρωτ. εἶναι ἡ Τοίπολις (12 χλ. κ.), εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Μαινάλου, οὖσα πρωτ. καὶ τοῦ νομοῦ. Ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας ἦτο πρωτ. δῆλης τῆς Πελοποννήσου, κυριευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη πρωτ. δηλ. τῆς Πελοποννήσου, κυριευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη πρωτ. δηλ. τῆς Τοίπολεως. Πρὸς Ν. ταύτης ἔκειτο ἡ ἀρχαίκη Τεγέα, ἔνθα ὑπῆρχεν ὁ διασημότατος ναὸς τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς, οὗτοις σῷζονται τὰ ἔρειπια. Ν. Δ. δὲ τῆς Τοίπολεως κεῖται τὸ ιστορικὸν Βαλτέσι, ἔνθα ἐγένετο ἡ πρώτη νίκη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1821. Κῶμαι δὲ ἔτεραι ἀξιόλογοι εἶναι τὰ Τσιπιανά (2,200 κ.) παρὰ τὸ Ἀρτεμίσιον τὸ Λεβίδιον, πρὸς Β. (2.500 κ.) οἱ Καλτεζαί, πρὸς Ν., παρὸς δὲ κεῖται ἡ μονὴ τῶν Καλιεζῶν, ἔνθα συνῆλθε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἡ πρώτη γερουσία τῆς Πελοποννήσου.

2. Ἡ ἐπαρχία Γορτυνίας περιλαμβάνει τὴν πρὸς Δ. τοῦ Μαινάλου ὀρεινὴν χώραν μέχρι τῶν ποταμῶν Ἀλφειοῦ καὶ Ἐρυμάνθου. ἔνεκκα τοῦ ὀρεινοῦ ἐδάφους οἱ κάτοικοι ἀποδημοῦσι. Πρωτ. ἔχει τὴν Δημητσάναν (2.500 κ.), πατρίδα τοῦ ἀπαγχονισθέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1821 πατριάρχου Γρηγορίου καὶ τοῦ ὑψώσαντος τὴν σημαίαν τῆς ἑλλην. ἐπαναστάσεως Γερμανοῦ. Ἡ πυρτίς δὲ τῆς Δημητσάνης, ἥτις καὶ νῦν ἐνταῖθα κατασκευάζεται, ἔχρησίμευσε πολὺ

εις τὸν ιερὸν ἡμῶν ἀγῶνα. Σπουδαῖαι κῶμαι εἰναι τῇ Γορτυνίᾳ εἶναι ἡ Καρύαια, παρὰ τὸ Ἀλφεῖον (1200 χ.), ἔχουσα φραγμικὸν φρούριον, ἡ Στεμνίσα (2,500 χ.), τὰ Δαγκάδια, ἃς οἱ πλεῖστοι κάτοικοι εἶναι κτίσται (7.000), περιοδεύοντες εἰς διάφορα μέρη τῆς Πελοποννήσου, ἡ Βυτίρα, Β. Α., ἔχουσα γεωργικὸν καὶ δασονομικὸν σταθμὸν καὶ ἡ Κοριοβάζαυα (1300 χ.), βορειότατα.

3. Η ἐπαρχία Μεγαλοπόλεως κατέχει τὸ Ν. Δ. μέρος τοῦ νομοῦ. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι ἡ Μεγαλόπολις (κ. Σινάνον, 1600 χ.), παρὰ τὴν ἀρχαίαν Μεγαλόπολιν, τὴν συνοικισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἐπακμειώνδου μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην. Εἶναι πατρὸς τοῦ ἱστορικοῦ Πολυμενίου καὶ τῶν στρατηγῶν Λυκόδρατα καὶ Φιλοπόλεμος. Ἐτεραις κῶμαι εἶναι τὸ Ἰσαρι (1,600 χ.), παρὰ τὴν ἀρχαίαν «Λυκόσουραν» καὶ τὸ Λεοντάριον.

4. Η ἐπαρχία Κυνουρίας ἔχει πρωτ. τὸ Λεωνίδιον, ἀπέχον ἡμίσειαν ὥραν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ ἔχον περὶ τὰς 4 χιλ. κατ. Ἐν Λεωνίδιῳ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις τῆς ἐπαρχίας, ὅμιλεται ἡ Τσακωνικὴ διάλεκτος, ἡτις εἶναι καθωμιλουμένη ἑλληνικὴ περιέχουσα καὶ τινας ἀρχαίους δωρισμούς. Σπουδαῖαι κῶμαι ἐπὶ τοῦ Πάρνωνος εἶναι ὁ Κοσμᾶς (2,200 χ.), ὁ Ἀγιος Πέτρος (4 χιλ. χ.) καὶ ὁ Ἀγιος Νικόλαος (Καστρὸς 2.400 χ.). Μεταξὺ τοῦ Παρθενίου καὶ τοῦ Πάρνωνος κεῖνται τὰ Δολιανὰ καὶ τὰ Βέροβαια, ὀνομαστὰ διὰ τὰς παρὰ αὐτὰ νικηφόρους μάχας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Παρὰ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον εἶναι τὸ Ἀστρος (800 χ.), ἐνθα συνῆλθεν ἡ δευτέρα ἑθνικὴ συνέλευσις τῷ 1823.

Γ'. ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

[7.200 □ χιλ. — 260.000 κατ.]

I. ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Αἱ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνήκουσαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους εἶναι ἡ Εὖβοια, ἡ μεγίστη, αἱ Σποράδες καὶ αἱ Κυκλαδες. Καὶ αἱ μὲν Σποράδες, καλοῦνται οὕτω, διότι κεῖνται σποράδην ἐν τῷ πελάγει καὶ διακρίνονται εἰς Βορείους Σποράδας καὶ εἰς Νετίους. Βόρειοι Σποράδες

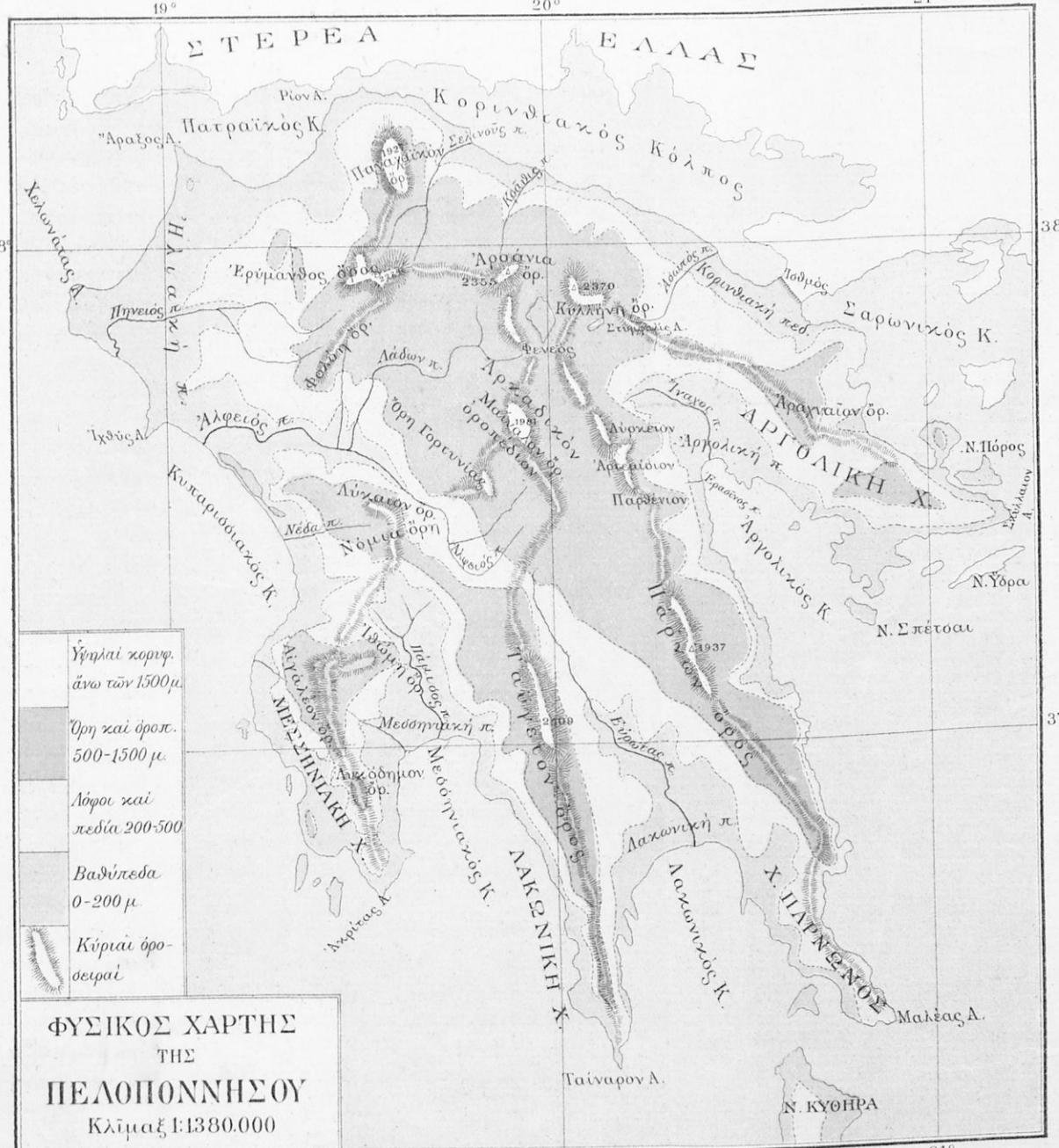
ράδες είναι η Σκίαθος, η Σκόπελος, η Αλόνησος καὶ η Σκῦρος. Νότιοι δέ εἰ Σαλαμίς, η Αἴγυρα, τὸ Ἀγκίστριον, ὁ Πόρος, η "Υδρα, καὶ αἱ Σπέτσαι. Αἱ δὲ Κυκλαδες είναι λείψανα χώρας καταβυθισθεῖσαις ἐν προϊστορικοῖς χρόνοις, οἵτις συνέδεε τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Κρήτης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας· καλοῦνται δ' αὕτω, διότι σχηματίζουσι τούπον τινὰ κύκλον πέριξ τῆς Δίλου, οἵτις ἔθεωρετο πάλαι ιερά.

Ἐκ τῶν Σποράδων εἰδομεν τὴν Σκίαθον, τὴν Σκόπελον, καὶ τὴν Ἀλόνησον, ἐν τῷ νομῷ Μαγνησίας, τὴν Σαλαμῖνα, τὴν Αἴγυραν καὶ τὸ Ἀγκίστριον ἐν τῷ νομῷ Ἀττικῆς, τὸν Σάρον, τὴν Ὑδραν καὶ τὰς Σπέτσας ἐν τῷ νομῷ Ἀργολίδος.

Ἡ μακρὰ νῆσος Εὔβοια (3,600 χιλ.), ὀνομασθεῖσα αὕτῳ ὡς τρέφουσα καλοὺς βοῦς, ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῆς ἀνατολ. παραλίας τῆς Στερεᾶς Ἐλλάδος καὶ ἀπέναντι τῆς Λοκρίδος, τῆς Βοιωτίας καὶ Ἀττικῆς. Ἡ μεταξὺ τῆς νήσου καὶ Στερεᾶς στενὴ θάλασσα καλεῖται Εὐβοϊκὸς κόλπος, οἵτις στενοῦται πρὸς τὴν Βοιωτίαν καὶ σχηματίζει τὸν πορθμὸν τοῦ Εὔριπου. Ἡτο δὲ ἀλλοτε ἡ νῆσος τημῆκτη Στερεᾶς ἀποχωρισθὲν ἀπ' αὐτῆς κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους διὰ τοῦτο τὰ πλεῖστα δρη αὐτῆς είναι συνέχεια τῶν δρέων τῆς Στερεᾶς Ἐλλάδος. Εἶναι δὲ ταῦτα πρὸς Β. μὲν τὸ Τελέθριον, ἐξ οὗ χαμηλὴ καὶ προεκτάσεις πρὸς Δ. μὲν σχηματίζουσι τὸ ἀκρωτήριον Κήραιον, πρὸς Β. δὲ τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ γνωστὸν διὰ τὴν περὶ τοῦτο γενομένην ναυμαχίαν μεταξὺ Ἐλλήνων καὶ Περσῶν. Νοτιώτερον είναι τὸ Κανδῆλι, ὅπερ καταπίπτει ἀποτόμως πρὸς τὸν Εὐβοϊκόν. Εἰς τὸ μέσον τῆς νήσου περίπου ὑψοῦται ἡ Δίοφνος, τὸ ὑψηλότερον δρος τῆς Εὐβοίας (1750 μ.) καὶ πρὸς Ν. ἡ "Οχη (κ. "Άγιος Ἡλίας), ἀπολήγουσα εἰς τὸ θυελλῶδες ἀκρωτήριον Καφηρέα (κ. Κάβο-Ντάρο).

Πεδιάδας δ' ἀξίας λόγου ἔχει τὴν τῆς Χαλκίδος (π. Ληλάντιον πεδίον), μεταξὺ τῆς Δίοφνος καὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ πρὸς Β. τὴν τοῦ Ξηροχωρίου (π. Ἰστικιῶτις). Εἶναι εὐφορώταται, δικρόερμεναι ἡ μὲν πρώτη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Αηλάντου, ἡ δὲ δευτέρη ὑπὸ τοῦ Κάλλαντος (κ. Ξηριά). Υδατηρότεροι δῆμοι ποταμοὶ είναι οἱ ΒΑ. εἰς τὸ Αιγαῖον ὄμοι ἐκβάλλοντες Νηλεὺς καὶ Κηρεύς.

Τὸ μὲν μέσον καὶ βόρειον τῆς Εὐβοίας είναι δασῶδες καὶ εὔφορον παράγον ἔξαίρετον οἶνον, ξυλείαν καὶ ῥητίνην, τὸ δὲ νότιον τὸ πλεύ-

ΦΥΣΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
ΤΗΣ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
Κλίμαξ 1:1380.000

στὸν γυμνὸν καὶ ἄγονον. "Εχει δέ προσέτι ἡ Εὔβοια καὶ διάφορα
δρυκτὰ (μάρμαρον, λιθάνθρακας, λευκόλιθον κτλ.).

Μεταξὺ τῆς Εύβοιας καὶ τῆς Ἀττικῆς πρὸς Ν. κεῖνται αἱ νη-
σὶδες Πεταλίαι, κτῆμα τοῦ βασιλέως ἥμῶν.

"Η Σκῦρος κεῖται ἀνατολ. τῆς Εύβοιας, εἶνε δρεινή, πετρώδης
καὶ ἔξαγει μάρμαρα.

'Ορεινόταται εἶνε καὶ αἱ Κυκλαδες. Τὰ δρη αὐτῶν σχηματίζουσι
δύο σειράς, μίαν ΝΑ. τῆς Εύβοιας καὶ μίαν δυτικώτερην. Εἶνε δ'
αἱ σπουδαιότεραι αἱ ἔξης 21.

"Ανδρος, Τήνος, Μύκονος,

Σῦρος, Δῆλος, Ρήνεια,

Νάξος, Ιος, Αμοργός,

Πάρος καὶ Αντίπαρος.

Κέα, Κύνθος, Σέριφος,

Σίφνος, Μῆλος, Κίμωλος,

Σίκινος, Φολέγανδρος.

ἡ Αράφη καὶ ἡ Θήρα.

Τὸ ὅψιστον τῶν δρέων τῶν Κυκλαδῶν εἶνε τὸ Αρίος (κ.Δριός 1,003
κ.), ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ, τῇ μεγίστῃ τῶν Κυκλαδῶν [448 □ χιλ.]

'Η "Ανδρος κεῖται ΝΑ. τῆς Εύβοιας, ἀφ' ἣς χωρίζεται διὰ τοῦ
θυελλώδου πορθμοῦ τοῦ Καφηρέως: εἶνε ἡ δευτέρα τῶν Κυκλαδῶν
κατὰ τὸ μέγεθος [405 □ χιλ.] καὶ ἔχει τερπνάς κοιλαδας καὶ παν-
τοῖς ὀπωροφόρα δένδρα. Τὸ κύριον πρύτανον εἶνε τὰ λεμόνια.

'Η Τήνος χωρίζεται ἀπὸ τῆς "Ανδρου διὰ στενοῦ πορθμοῦ πλήρους
κοκπέλων· ἔχει λατομεῖται μαρμάρου λευκοῦ καὶ πρασίνου.

'Η Μύκονος, ΝΑ. τῆς Τήνου, εἶνε πετρώδης· παράγει ἔξαρτετον
καλακόν τυρόν.

'Η Σύρος εἶνε μικροτέρα τῶν προηγουμένων, ὅλῃ ἐπισημοτάτη,
ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς· εἶνε τραχεῖται καὶ ἄγονος.

"Η Δῆλος καὶ ἡ "Ρήνεια κεῖνται μεταξὺ τῆς Μυκόνου καὶ τῆς Σύ-
ρου, εἶνε δὲ νησίδια ἀκατοίκητα· εἰς τὴν ἀρχαιότητα δύμας ἡ Δῆλος
ἥτο κατωρχημένη καὶ ἐθεωρεῖτο ιερά, διότι ἐν αὐτῇ ἐγεννήθη κατὰ τὸν
κύριον ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ "Αρτεμις. 'Η Ρήνεια (ἢ Μεγάλη Δῆλος)

πάλαι ἔχοντας μεν τὸν ὡς νεκροταφεῖον τῶν Δηλίων, νῦν δὲ χρησιμεύει ὡς λουρικαθαρτήριον.

Ἡ μεγίστη Νάξος, ἔχουσα σχῆμα βοριθειόδες, εἶναι εὐφορωτάτη· Ἐξάγει οἶνον, τυρὸν ἐξαίρετον καὶ κίτρῳ. Πλούσιον προϊὸν εἶναι ἡ σμύρις, (πέτρα σκληροτάτη, ἐξαγομένη εἰς τὴν Εὐρώπην πρὸς λείανσιν μετάλλων, λίθων κτλ.).

Ἡ Πάρος κεῖται πρὸς Ν. τῆς Νάξου, περίφημος διὰ τὰ λευκὰ αὐτῆς μάρμαρα.

Ἡ Ἀρτίλαρος εἶναι μικρὰ νῆσος δυτικώτερον· ἐν αὐτῇ ὑπάρχει μέγχι σπήλαιον σταλακτίτην, εἰς ὃ κατέρχεται τις διὰ σκοτεινῶν κρημνῶν διόδων.

Ἡ Κέα κ. τζιά (π. Κέως), Ν.Α. τοῦ Σουνίου, ἔχει σχῆμα φοειδές. Παράγει καλὸν οἶνον καὶ βελκνάδια.

Ἡ Κύθρος, καλουμένη κοινῶς «Θερμιά» διὰ τὰ θερμὰ ιαματικὰ αὐτῆς ὅδατα, κεῖται νοτιώτερον.

Ἡ Σέριφος ἔγειρι δρυχεῖς σιδήρου.

Ἡ Σίφνος, εἶχεν ἄλλοτε μεταλλεῖα χρυσοῦ· σήμερον ἐν αὐτῇ κατασκευάζονται πήλιναι γύτραι (τσουκάλια) καὶ ψιάθιναι πῆλοι.

Ἡ Μήλος κατέχει τὸ Ν.Δ. ἀκρον τοῦ ἀρχιπελάγους καὶ σχῆμα τίζει πρὸς Β. μέγαν ὁρατὸν λιμένα. Εἶναι νῆσος ἡφαιστειώδης καὶ διὰ τοῦτο εἰς διάφορα μέρη ἀναβλύζουσι πηγαὶ θερμοὶ καὶ ἀναδίδονται ἀτμοὶ θειώδεις. Ἐξάγει θεῖον, μυλοπέτρας καὶ οἶνον ἐξαίρετον. Πολὺ τιμοτάτον δ' ἀρχαῖον ἐνταῦθα εἴρημα εἶναι τὸ ἔγαλμα τῆς Ἀρροδίης τῆς Μήλου, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν τῷ Λούθρῳ τῶν Παρισίων.

Ἡ Κίμωλος (Β. Α. τῆς Μήλου) ἔχει γῆν λευκὴν καὶ παχεῖαν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα κιμωλία.

Ἡ Φολέγανδρος καὶ ἡ Σίκινος ἀντίτ. τῆς Μήλου, εἶναι μικραὶ τραχύταται νῆσοι παράγουσαι οἶνον.

Ἡ "Ιος" κεῖται ἔτι ἀνατολικώτερον καὶ ἔχει ἀσφαλέστατον λιμένα.

Ἡ Ἀμοδογός, ἡ ἀνατολικωτέρα πατῶν, εἶναι νῆσος στενὴ καὶ ἀπόκρημνος.

Ἡ Θήρα (κ. Σαντορίνη) κεῖται πρὸς Ν. τῆς "Ιου καὶ" εἶγαι ἡφαιστειογενής· ἔχει σχῆμα ἡμικυκλίου, τὸ ἔτερον δὲ ἡμικυκλίου ἀποτελοῦσιν καὶ πρὸ αὐτῆς μικραὶ νῆστοι Θηρασία καὶ Ασπρονῆσι.

δέ μεταξύ τῶν δι νήσων θαλασσίη λεκάνη είνε ὁ κρατήρα παλαιοῦ ήφαιστείου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς λεκάνης ταύτης ἐσχηματίσθη νέος κρατήρα ἐνεργοῦ ήφαιστείου ἐξ οὗ ἀνέδυσαν ἐξ ἔκρηκεων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τρεῖς νησίδες ὄνομασθεῖσαι. Καὶ μέρια τῷ δὲ 1866 ἀνέδυσαν δύο νέαι,

Ἡ ήφαιστειώδης νῆσος Θήγα (κ. Σαντορίνη).

ὁ Γεώργιος καὶ ἡ Ἀφρόδεσσα, ἐνωθεῖσαι μετὰ τῆς Νέας Καῦμένης. Ἡ νῆσος ἔχει Θηραικὴν γῆν (κ. πορσελάνην) καὶ παράγει ἀφθονον καὶ ἑκλεκτὸν οἶνον.

Ἡ Ἀνάφη τέλος, ἡ νοτιοανατολικωτάτη πασῶν, είνε μικρὰ καὶ ἀλιμενος.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ἐκ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἡ μὲν Εὔβοια καὶ ἡ Σκύρας ἀποτελοῦσι τὸν νομὸν Εὔβοιάς, αἱ δὲ Κυκλαῖδες τὸν νομὸν Κυκλαῖδων.

α') Νομὸς Εὐβοίας.

[3.860 □ χιλ. — 110 χιλ. κατ. J.]

Ο νομὸς Εὐβοίας περιέχει τρεῖς ἐπαρχίας, οἵν της Χαλκίδος, τὴν τοῦ Ξηροχωρίου καὶ τὴν τῆς Καρνατίας.

1. Ἡ ἐπαρχία Χαλκίδος ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Δίρφυος μέχρι τοῦ Τελεθύρου. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ είνε ἡ Χαλκίς (10

χιλ. κ.), κειμένη παρὰ τὸν πορθμὸν τρῦ Εὔριπου. Ἡ παλαιὰ πόλις περιεκλείετο ἐντὸς τοῦ σωζομένου ἑνετικοῦ φρουρίου, ἔνθα κατοικοῦσιν Ἐβραῖοι τινές.

Ἄλλαι σπουδαῖαι κῶμαι εἰνεὶ ἡ Ἔρετρα (κ. Νέα Ψαρά), συνοικεῖσθεῖσα ὑπὸ Ψαριανῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος τῶν κατὰ τὴν Ἑλλην. ἐπανάστασιν (640 κ.). Ἐνεκα τῶν ὑπηρετιῶν τῶν Ψαριανῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ταύτην ἔχουσι τὸ δικαίωμα οἱ κάτοικοι αὐτῆς νὰ ἐκλέγωσιν ἰδίους βουλευτὰς (2 τὸν ἀριθμὸν). Γνωστὸς εἰναιὶ ἡ καταστροφὴ τῆς ἀρχαιοτάτης Ἐρετρίας ὑπὸ τῶν Περσῶν τῷ 490 π.χ. Τὰ Ψαργά (1500 κ.) πρὸς Β. τῆς Χαλκίδος. Ἡ Λίμνη (2100 κ.), παρὰ τὸν Εὔβοικὸν παρ' ὁ ἔξορυσσεται λευκόλιθος καὶ ἡ Ἀγία Άρρα (1.500 κ.). Τὸ Μαντοῦδι (1000 κ.), πρὸς τὸ βόρ. μέρος τῆς ἐπαρχίας.

2. Ἡ ἐπαρχία Ξηροχωρίου κατέχει τὸ βορειότατον τῆς νήσου. Πρωτ. εἰνεὶ τὸ Ξηροχώριον (3.500 κ.), μίκην ὥραν μικρὰν τῆς θαλάσσης, εἰς ὡραιοτάτην τοποθεσίαν παρὰ τὸ εὔφορον πεδίον τῆς ἀρχαίας Ἰστιαίας, παράγον ἄρθρον καὶ ἐκλεκτὸν οἶνον. Ἐπίνειον αὐτοῦ εἰνεὶ οἱ Ὡρεοί, (π. Ἰστιαία). Ἀξία λόγου εἰνεὶ ἡ κῶμη Αἰδηψός (1200 κ.), παρ' ἡνὶ ὑπάρχουσι παρὰ τὸν Εὔβοικὸν κόλπον λαμπρὰ θερμὰ ιαματικὰ ὅματα.

3. Ἡ ἐπαρχία Καρυστίας κατέχει τὸ Ν.Α. τῆς νήσου Εὔβοιας καὶ τὴν νήσον Σκῦρον.

Πρωτ. εἰνεὶ ἡ Κύμη (5.000 κ.), οὐ μακρὰν τῆς παραλίας τοῦ Αίγαλου, παραγόντα οἶνον ἔξαιρετον παρ' αὐτὴν κεντκαὶ τὰ ἀνθρακοῦχετα. Ἄλλαι κῶμαι εἰνεὶ οἱ Καλημεριάνοι καὶ τὸ Αὐλωνάριον, πρὸς νότον τῆς Κύμης τὸ Ἀλιβέριον (1500 κ.), πληνσίον τοῦ Εὔβοικοῦ, εξ οὗ ἔξαγεται τὸ πλεῖστον τοῦ οἴνου τῆς ἐπαρχίας ταύτης τὰ Στύρα κ. Στοῦρα· ἡ Κάρυστος, ὑπὸ τὴν "Οχην" (1.500 κ.), ἔχουσα κήπους καταφύτευσε ἐκ καρποφόρων δένδρων· ἡ Σκῦρος (3.500 κ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου.

β') Νομὸς Κυκλαδῶν.

[2.700 □ χιλ. 135 χιλ. κατ.].

Ο νομὸς Κυκλαδῶν περιλαμβάνει τὴν ἐπαρχίας, ἦτοι τὴν τῆς Σύ-

ρου, τῆς Τήνου, τῆς Ἀρδαρού, τῆς Κέας, τῆς Νάξου, τῆς Μήλου καὶ τῆς Θήρας.

1. Ἡ ἐπαρχία **Σύρου** περιλαμβάνει τὰς νήσους Σῦρον, Μύκονον, τὰς ἀκτοικήτους Δῆλον, Ρόνειαν καὶ τινὰ ἄλλα νησίδια. Πρωτ. αὐτῆς καὶ δῆλου τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ ἐπὶ τῇ νήσῳ Σύρῳ **Εσμουύπολις** (19 χιλ. κ.), ἐκτισμένη ἐπὶ κατωφεροῦς ἐδάφους καὶ παρὰ εὐρύχωρον λιμένα. Συνῳίσθη ὑπὸ Χίων, Σμυρναίων καὶ Ψαρειῶν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως; καὶ ἔχει μέγα ἐμπόριον καὶ ἀξιόλογον βιομηχανίαν. Πρὸς ταύτην ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου κεῖται ἡ **Αρω Σύρος** (3,300 κ.), κατοικουμένη ὑπὸ καθολικῶν Ἑλλήνων (Φραγκοσυριανοί).

Ἡ **Μόκονος** (3,200 κ.), κεῖται ἐπὶ τῆς ὁμονύμου νήσου.

2. Ἡ ἐπαρχία **Τύνου** σύγκειται ἐκ τῆς ὁμονύμου μόνον νήσου (12 χιλ. κ. δι τινὲς καθολικοί)· καὶ ἔχει πρωτ. τὴν **Τύνον** (2, 400 κ.) ἐπὶ τῆς νοτ. παραλίας, ἔνθι ό περιφημος ναὸς τῆς Εὔχγγελιστρίας, εἰς ὃν συρρέουσι κατὰ τὰς αὐτούς πανηγύρεις τῇ 25 Μαρτίου καὶ 15 Αὐγούστου χιλιάδες προσκυνητῶν ἐκ τε τῆς ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἐλλάδος. Ἐτέρᾳ κώμῃ ἀξία λόγου εἶναι ὁ **Πύργος** (1,500 κ.).

3. Ἡ ἐπαρχία **Ἀνδρού** σύγκειται ἐκ τῆς ὁμονύμου νήσου (19 χιλ. κ.) καὶ ἔχει πρωτ. τὴν **Ἀνδρον** (1,800 κ.), ἐπὶ τῆς ἀνατ. παραλίας τῆς νήσου. Σπουδαῖξι κῶμοι εἶναι τὸ **Γαύρειον** καὶ τὸ **Κόρθιον**.

4. Ἡ ἐπαρχία **Κέας** σύγκειται ἐκ τῶν νήσων Κέας, Κύθου καὶ Σερίφου, ἔχει δὲ πρωτ. τὴν **Κέαν** (4,700 κ.), εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς ὁμονύμου νήσου. Ἐπὶ τῆς Κύθου εἶναι αἱ κῶμοι **Κύδνος** (2,000 κ.) καὶ ἡ **Δρυοπὶς** (2,500.), ἐπὶ τῆς Σερίφου δὲ ἡ **Σέριφος** (2,500 κ.).

5. Ἡ ἐπαρχία **Νάξου** περιλαμβάνει τὰς νήσους Νάξον (15 χιλ. κ.), Πάρον (8 χιλ. κ.) καὶ Ἀντίπαρον. Πρωτ. εἶναι ἡ **Νάξος** (1800 κ.), εἰς τὴν Β. Δ. παραλίαν. Ἐτέραιι κῶμοι ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ εἶναι τὸ **Χαλκὶ** καὶ ἡ **Ἄπειραιθος**. Ἐπὶ τῆς Πάρου εἶναι ἡ **Παροικία** (2,700 κ.). ἡ **Νάουσα** (1,800 κ.), μετὰ εὐρυχώρου λιμένος καὶ αἱ **Λεῦκαι** (1,800 κ.).

6. Ἡ ἐπαρχία **Μήλου** περιλαμβάνει τὰς νήσους Μήλον, Κίμωλον, Σίρνον, Φολέγανδρον, Σίκινον καὶ ἄλλα τινὰ νησίδια ἀκατοί-

κητα. Πρωτ. είνε ἡ Πλάκα (1,000 x.), ἐπὶ τῆς Μήλου. Ἐτεροῦ κῶμαι είνε ἡ Κίμωλος (1,800 x.), ἐπὶ τῆς όμωνύμου νήσου ἡ Ἀπολλωνία (800 x.), καὶ ἡ Ἀρτεμόλη (1,700 x.), ἐπὶ τῆς Σίφνου, ἡ Φολέγανδρος καὶ ἡ Σίκινος ἐπὶ τῶν όμωνύμων νήσων.

7. Ἡ ἐπαρχία Θύρας περιλαμβάνει τὰς νήσους Θύραν, Θηρασίαν, "Ιων, Ἀμοργὸν καὶ Ἀνάφην. Πρωτ. είνε τὰ Φηρὰ (1000 x.) ἐπὶ τῆς Θύρας. Ἐτεροῦ κῶμαι τῆς αὐτῆς νήσου είνε ὁ Πύργος καὶ ὁ Οἴλα. Ἐπὶ τῆς "Ιου είνε ἡ "Ιος (2,200 x.), ἐπὶ τῆς Ἀμοργοῦ ἡ Ἀμοργὸς (κ. Χώρα, 1,000 x.), καὶ ἐπὶ τῆς Ἀνάφης ἡ Ἀνάφη (700 x.).

Δ'. ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ [2,500 □ χιλ.—260,000 κατ.]

I. ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Αἱ νήσοι αὗται κείνται κατὰ μήκος τῶν ἀκτῶν τῆς τουρκικῆς Ἡπείρου, Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου καὶ φένεται ὅτι ἐν προϊστορικοῖς χρόνοις ἀπεσπάσθησαν ἐκ τῆς στερεᾶς δικὸν καθιζότεως τῆς μεταξὺ χώρας. Είνε δέ, ἔξαιρουμένων τινῶν νησιδίων, 15 τὰν ἀριθμόν, αἱ ἔξης: ἡ Ἐρικοῦσα, οἱ Ὀθωνοί, τὸ Μαθράκι, ἡ Κέρκυρα, ὁ Παξός, ὁ Ἀντίπαξος, ἡ Λευκάς, ἡ Τάφος, ὁ Κάλαμος, ὁ Καστός, ἡ Ἰθάκη, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ζάκυνθος, τὰ Κύθηρα καὶ τὰ Ἀντικύθηρα. Ἐκ τούτων πάλιν 7 είνε αἱ σπουδαιόταται, αἱ ἔξης: ἡ Κέρκυρα, οἱ Παξοί, ἡ Λευκάς, ἡ Ἰθάκη, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ζάκυνθος, καὶ τὰ Κύθηρα, δι' ὃν καὶ διπασχεῖ αἱ Ιόνιοι νήσοι καλοῦνται καὶ Ἐπιτάγησος.

Αἱ τρεῖς πρώται, Ἐρικοῦσα, Οθωνοί καὶ Μαθράκι είνε μικραὶ κατεκίνται εἰς τὸ βορειοδυτικώτατον ἀκρον. Ἡ μακρὰ νήσος Κέρκυρα (712 □ χιλ.) κείται παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς τουρκικῆς Ἡπείρου. Τὰ ἀκρότατα αὗτῆς ἀκρωτήρια είνε τὸ Φαλακρὸν (κ. Κάθεο-Δράστι) καὶ ἡ Λευκίμη Β. Δ. καὶ ἡ Ἀμφίπαγος (κ. Ἀσπερόκαβος) πρὸς Ν. Ἡ Κέρκυρα είνε νησίσσος εὔφορος, ἔχουσα κύριον προτὸν τὸ Ἐλαῖον καὶ η δικὸν τοὺς γερεὺς αὐτῆς τόπους.

Οι Παξοί κεντάται Ν. Α. τῆς Κερκύρας καὶ εἶναι 2 μικραὶ νῆσοι (Παξός καὶ Ἀντίπαξός), παράγουσκι ἔλαιον.

Ἡ Δευκάς (κ. Ἀγία Μαύρα, 287 □ χιλ.) κεῖται παρὰ τὴν Ἀκερνανίνην ἥφ' ἣς χωρίζεται διὰ λιμνοθαλάσσης· διασχίζεται δ' ἡ νῆσος δι' ὁροστοιχίας, ἦτις λήγει πρὸς Ν. εἰς τὸ ἀπόκρημνον ἄκρωτήριον Δευκάταν (νῦν τῆς Κυράς), ἐξ οὗ ἐλέγετο ὅτι ἐκρημνίσθη εἰς τὴν θάλασσαν ἡ διάσημος παιάνια Σαπφώ. Ἡ νῆσος παράγει οἶνον, ἔλαιον καὶ σταφίδα.

Ἡ Ἰθάκη, ἡ πατρὶς τοῦ Ὄδυσσεως καὶ ἡ Κεφαλληνία κεντάται πρὸς Ν. τῆς Δευκάδος, καὶ ἡ μὲν Ἰθάκη εἶναι ὀρεινὴ καὶ τραχεῖα ἔχουσα ὑψίστον ὅρος τὸ Νήριον (κ. Ἀνωγή, 808 μ.) πρὸς Β. Ἡ δὲ Κεφαλληνία, ἵστη σχεδὸν τῇ Κερκύρᾳ (700 □ χιλ.) ἔχει ὑψηλὰ ὅρη καὶ σχηματίζει δύο χερσονήσους, τὴν Ἐρισσον πρὸς Β. καὶ τὴν Παλικήν πρὸς Δ. ἦτις στρεφομένη πρὸς Ν. σχηματίζει τὸν κόλπον Ληξούριον—Λιβαδίου. Εἰς τὸ Ν. ἀκρον τῆς χερσονήσου ταύτης λίθος τις μέγας κεῖται ἐν τῇ θαλάσσῃ κινούμενος βραδέως καὶ διαρκῶς. Τὸ ὑψηλότερον ὅρος τῆς νῆσου καὶ ὅλων τῶν Ιονίων εἶναι ὁ Αἴνος (κ. Μεγάλο Βουνό 1620 μ.). Ἡ νῆσος παράγει οἶνον, ἔλαιον καὶ σταφίδα.

Ἡ Ζάκυνθος [438 □ χιλ.] εἶναι ὥραιοτάτη καὶ ἡ μάλιστα καλλιεργημένη νῆσος. Κεῖται πρὸς τὴν Πελοπόννησον καὶ σχηματίζει πρὸς Ν. τὸν κόλπον τοῦ Κερίου· παρὰ τὸν κόλπον τοῦτον καὶ νοτιώτατα κεῖται τὸ ἄκρωτήριον Κερί, παρ' ὃ ὑπάρχουσι πηγαὶ πισσασφάλτου (π. Νάρθης φρέατα). Παράγει ἥφθονον σταφίδα, οἶνον, ἔλαιον καὶ ὄπωρας.

Τὰ δὲ Κύθηρα [285 □ χιλ.] κεντάται, ως εἰδομεν πρὸς Ν. τῆς Πελοποννησιακῆς χερσονήσης Ἀνατ. Δακτωνικῆς καὶ ὑπάγονται διοικητικῶς εἰς τὸν νομὸν Δακτωνικῆς.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

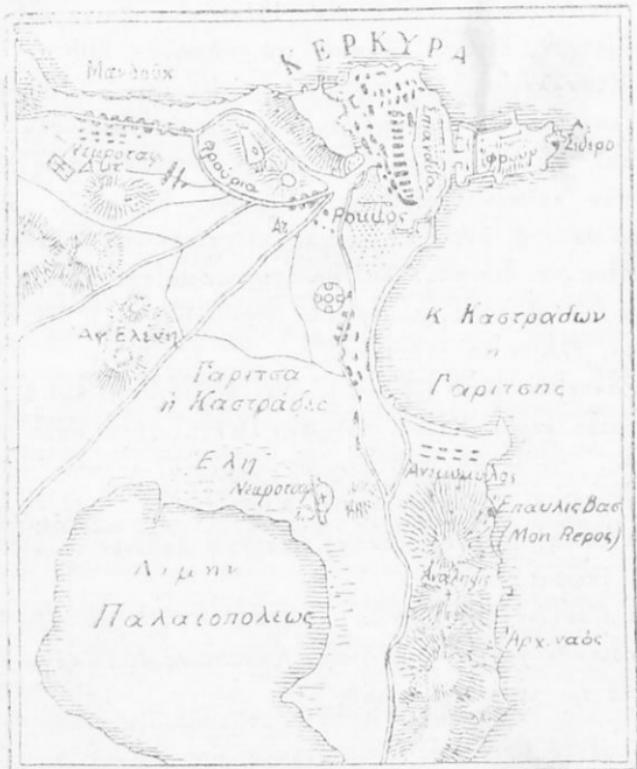
Αἱ Ιόνιοι νῆσοι ἀπετέλουν μέχρι τοῦ 1865 τὸ Ιόνιον καλούμενον κράτος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο πα-

φεγγωρήθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀποτελοῦσι δέ, ἐκτὸς τῶν Κυθήρων καὶ Ἀντίκυθήρων 4 νομούς, τὸν τῆς Κερκύρας, τὸν τῆς Λειψαδός, τὸν τῆς Κεφαλληγίας καὶ τὸν τῆς Ζακύνθου. Εἶνε δὲ οἱ πικνότεροι κατωκημένοι νομοὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ δὴ ὁ νομὸς Κερκύρας (128 κ. ἀνὰ 1 □ χιλ.).

α') Νομὸς Κερκύρας

[750 □ χιλ.—97 χιλ. κ.]

Ο νομὸς Κερκύρας περιλαμβάνει τὰς νήσους, Κέρκυραν, Ερικοῦσαν,

Κέρκυρα

Οθωνούς, Μαθράκι, Παξών καὶ Ἀντίπαξον καὶ περιέχει 3 ἑπαρχίας, τὴν τῆς Κερκύρας καὶ τὴν τῶν Παξῶν.

1. Ἡ ἑπαρχία Κερκύρας περιλαμβάνει τὴν Κέρκυραν (90 χιλ.)

κ.) καὶ τὰς νησιδας Ἐρυκοῦσαν, Ὄθωνοὺς καὶ Μαθράκι. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας, ως καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ **Κέρκυρα** (19 χιλ. κ.), ἐπὶ τῆς ἀνατ. περιφερίας τῆς ὁμωνύμου νήσου. Εἶνε πόλις ὡραία, ἔχουσα φρούρια ἑνετικά, ἀνάκτορον βασιλικόν, σχολὴν τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, φρενοκομεῖον καὶ λαμπρὰς ἐξοχάς. Οἱ διασημότεροι δὲ τῶν ναῶν τῆς πόλεως εἶνε ὁ τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος, ἐνῷ εὑρίσκεται τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ Ἀγίου. Προάστεια δὲ ἀξια λόγου εἶνε τὸ *Μανδοῦκι*, ἡ Γαρίτσα, ὁ Ἀγιος Ρόκος καὶ ὁ Ἀνεμόμυλος. Ἐτεροι δὲ κῶμαι ἐν τῇ νήσῳ εἶνε ὁ *Ποταμὸς* (1,800 κ.), τὸ *Σκωπερόν* (1,100 κ.), τὸ *Γαστοῦρι*, ἔνθα ἡ ὡραιοτάτη ἐπαυλις τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Αὐστρίας Ἐλισσάβετ καλουμένη «Ἀγίλλειον». Οἱ *Μαγουλάδες* καὶ *Καρουσάδες* πρὸς Β. ὁ Ἀγιος Θεόδωρος (1,100 κ.), εἰς τὰ νότια τῆς νήσου κτλ.

2. Ἡ ἐπαρχία **Παξών** περιλαμβάνει τὰς νήσους Παξῶν 4 χιλ. κ.), καὶ Ἀντίπαξον (150 κ.) καὶ ἔχει πρωτ. τὸ **Γάϊον**, ἐπὶ τῆς Παξῶν (400 κ.).

β') Νομὸς Λευκάδος

[470 □ χιλ.—44 χιλ. κατ.]

Οἱ μικρὸι οὖτοι νομὸι τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Λευκάδος καὶ Ἰθάκης καὶ τῶν νησίδων Τάφου, Καλάμου καὶ Καστοῦ. Περιλαμβάνει 2 ἐπαρχίας, τὴν τῆς Λευκάδος καὶ τὴν τῆς Ἰθάκης.

1. Ἡ ἐπαρχία Λευκάδος περιλαμβάνει τὴν νῆσον Λευκάδα (28 χιλ. κ.), καὶ τὴν νησίδα Τάφον. Πρωτ. ἔχει τὴν **Λευκάδα** (6 χιλ. κ.), οὐ μακρὰν τοῦ παρθενοῦ, ἔχουσαν φρούριον. Ἐτεροι κῶμαι τῆς νήσου εἶνε ἡ *Καρονὰ* (1,900 κ.), καὶ ὁ Ἀγιος Πέτρος (1,300 κ.).

2. Ἡ ἐπαρχία **Ιθάκης** περιλαμβάνει τὴν νῆσον Ἰθάκην καὶ τὰς νησίδας *Ιαστίν* καὶ *Καλάμον*. Πρωτ. εἶνε ἡ **Ιθάκη** (κ. Βαθύ, 5,000 κ.), ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου. Ἐπὶ τῆς Καλάμου εἶνε ἡ ὁμώνυμος *Κάλαμος* (1,200 κ.).

γ') Νομὸς Κεφαλληνίας

[700 □ χιλ.—72 χιλ. κατ.]

Οἱ νομὸι οὖτοι ἀποτελεῖται μόνον ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ πε-

ριλαχμένει 3 έπαρχίας, τὴν τῆς Κραναίας, τὴν τῆς Πάλης καὶ τὴν τῆς Σάμης.

1. Ἡ ἐπαρχία **Κραναίας** κατέχει τὸ Ν. Δ. μέρος τῆς νήσου. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι τὸ **Άργοστρόλιον** (9,500 x.), δύν πρωτ. τοῦ νομοῦ. Κεῖται εἰς τὸ βαθύς μικροῦ ὄμβωνύμου κόλπου πλησίον τῆς πόλεως ὑπάρχει καταβόθρα εἰς ἣν δέει θαλάσσιον ὅδωρο θυμιζόμενον μετὰ μεγάλης ὁρμῆς κινοῦν ὑδρομύλους. Ἀξιαὶ λόγου καμάτη εἶναι τὰ Δειλιγάτα (2 χ. x.), τὰ Φαρακλάτα (1,500 x.), καὶ τὰ **Βαλσαμᾶτα**, παρ' ἧς εὑρίσκεται ἡ μονὴ τοῦ Ἀγίου Γερασίμου ἔνθα κεῖται τὸ σεπτὸν αὐτοῦ λείψανον.

2. Ἡ ἐπαρχία **Πάλης** περιλαχμένει τὴν εὐφοριώτατην Παλικήν χερσόνησον καὶ ἔχει πρωτ. τὸ **Απόξουριον** (5,600 x.), παρὰ τὸν ὄμβωνυμον κόλπον.

3. Ἡ ἐπαρχία **Σάμης** περιλαχμένει τὸ Β. Α. τῆς νήσου μετὰ τῆς χερσονήσου Ἐρίσσου. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι ὁ **Λιγιαλὸς Σάμης** παρὰ τὴν ἀρχαίνην Σάμην.

δ'.) Νομὸς Ζακύνθου

[440 □ χιλ.—46 χιλ. x.]

Ο νομὸς Ζακύνθου διποτελεῖται μόνον ἐκ τῆς ὄμβωνύμου νήσου καὶ περιλαχμένει μίαν ἐπαρχίαν. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι ἡ **Ζάκυνθος** (16 χιλ. x.), ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας, ὥραία πόλις μετὰ φρουρίου καὶ ὀρατῶν ἔξοχῶν ὀνουραστὸς ἐν αὐτῇ εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Διονυσίου ἐν ᾧ εὑρίσκεται τὸ σεπτὸν τοῦ Ἀγίου λείψανον. Ἔχει δὲ ἡ νήσος πολλὰς κάματας καὶ χωρία, ὡν ἀξιαὶ λόγου εἶναι τὸ **Γερακάριον** (2 χιλ. x.), αἱ **Βολίμες** (1,600 x.), τὸ **Μαχαιράδον** (1,500 x.), καὶ τὸ **Κατασιάριον** (1,300 x.).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ σπουδαιότερα
ωρία τὰ συνδεόμενα διὰ τούτων εἰνε :

- 1) Ἀθῆναι—Πειραιεύς.
- 2) Ἀθῆναι—Ἑράκλειον—Ἀμφρούσιον—Κηφισία—Ἡράκλειον—
Χαλάνδριον—Λιόπεσι—Κορωπὶ—Μαρκόπουλον—Κερατέα—Θορικὸν—
Λαύρειον.
- 3) Κονοτέριον—Μεσολόγγιον—Αίτωλικὸν—Ἄγρινον.
- 4) Βόλος—Βελεστῖνον—Λάρισσα· Βελεστῖνον—Φάρσαλα—Σοφά-
δες—Καρδίτσα—Φυνάριον—Τρίκκαλα—Καλαμπάκα.
- 5) Πειραιεὺς—Ἀθῆναι—Ἐλευσίς—Μέγαρα—Ν. Κόρινθος—Καά-
τον—Ευλόκαστρον—Ἀκράτα—Διακοφτὸν—Αἴγιον—Πάτραι—Κα-
τω Ἀχαΐα—Μανωλάδα—Λεχαίνα—Καβάσιλα—Γαστούνη—Ἀμα-
λιάς—Πύργος· Ὁλυμπία· Καβάσιλα—Βαρθολομίον—Κυλλήνη· Ν.
Κόρινθος—Νεμέα—Ἄργος—Ναύπλιον· Ἄργος—Μύλοι—Ἀχλαδό-
καμπος—Τρίπολις—Διαβολίτσιον—Μελιγαλᾶς—Ἀσλάναγκα—Θου-
βαία—Καλάμαι· Καλάμαι—Νησίον.
- 6) Ηύριος—Κατάκωλον.
- 7) Διακοφτὸν—Καλάβρυτα (ἐν μέρει ὀδοντωτός).
- 8) Πύργος—Κυπαρισσία—Μελιγαλᾶς.
- 9) Βόλος—Λεχώνιο—Μηλέαι.
- 10) Πειραιεὺς—Ἀθῆναι—Ζαχρατάρι—Χαλκίς· Σχηματάρι—Θη-
βαί·—Λεβάδεια—Δαρδίον.

**Συγκριτικός πίναξ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῆς
ἐλευθέρου Ελλάδος.**

ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΟΙ		ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	
Kορυφαὶ	Mέτρα	Kορυφαὶ	Mέτρα
Γκιώνων	2519		
Δάζκμων (κορ. Περιστέραι) . . .	2498		
Κόρκες (κ. Βρέδούτια) . . .	2495 Ταῦγετον(κορ. Ἀγ. Ήλίας)	2409	
Παρνασσὸς (κορ. Διάκουρα) . . .	2459 Κυλλήνη	2374	
Σιρογγύλος (Ναυπακτία)	2366 Αροάνια (Χελμός) . . .	2355	
Τσουμέρκα	2336 Ερύμανθος (κ. Ὄλονός) . . .	2224	
Τυμφρηστός (κορ. Βελοσχι). . .	2319 Πεντέλεια(κ. Δουρδοβάνα) .	2112	
Πίνδος (κορ. Βουτσιάνη) . . .	2156 Λάζαπεια(κ. Καλλιφῶνι) . .	1918	
Οἴτη (κορ. Γρεβενά) . . .	2152 Μαίναλος (κορ. Ἀγ. Ἡλίας)	1981	
Καλλιακούδα (Εύρυτανία)	2 04 Πάρνων (κ. Μακεδόνα) . . .	1937	
Χελιδόνι (Εύρυτανία) . . .	1980 Ολέγυρτος (κ. Σκίπιζα) . .	1930	
"Οσσα(Κίπσαβος)	1958 Παναχαίειν	1927	
Πανκιτώλιον (Κυρὰ Βιέννη)	1927 Πτέρι (Ἀχαΐα)	1780	
Ἐλικών (κορ. Παληγόδουνο)	1749 Αρτεμίσιον	1772	
Δίρφυς (Εῦδοια)	1745 Χελιδόρεα(κ. Μαῦρον ὄρος).	1759	
Τρίκοδον (Ναυπακτία) . . .	1736 Λύρκειον (κ. Γούπατο) . .	1648	
Οθρυς (κορ. Γερακοθοῦνι)	1728 Θρυμάσιον(κ. Φραγκόδουνο)	1646	
Αἴνος (Κεφαλληνία) . . .	1620		
Πήλιον (κορ. Ξεφόρτι) . . .	1618		

**Συγκριτικός πίναξ τῶν μεγαλειτέρων
νήσων κατὰ □ χιλ.**

Εῦδοια . . . 350	Zάκυνθος . . . 438	Παρός 209
Κέρκυρα . . . 712	"Ανδρος . . . 405	Σκύρος . . . 205
Κεραλληνία . . . 700	Λευκάς . . . 287	Τήνος . . . 204
Νάξος . . . 448	Κύθηρα . . . 285	Κέα 173

Συγκριτικός πίνακας των πόλεων και κωμοπόλεων
της Ελλάδος ἔχουσθων ἄνω τῶν 4^{1/2} χιλ. κατ.

Πόλεις	Κάτ.	Πόλεις	Κάτ.
Αθήναι	130.000	Αγρίνιον	7.000
Πειραιεύς	50.000	Κυπαρισσία	7.000
Πάτραι	42.000	Λαγκαδία	7.000
Τρίκαλα	21.000	Μέγαρο	7.000
Βόλος	20.000	Λεβάδεια	7.000
Κέρκυρα	19.000	Μεσσήνη	6.500
Ερμούπολις	19.000	Αμαλιάς	6.200
Δάρισα	16.000	Λευκάς	6.000
Ζάκυνθος	16.000	Γαργαλιάνου	6.000
Καλάμαι	16.000	Ναύπλιον	6.000
Ηύριος	13.000	Αμφισσα	5.700
Τρίπολις	12.000	Δηξιούριον	5.600
Αργος	11.000	Τύρναβος	5.600
Χαλκίς	10.000	Μακρυνίτσα	5.200
Καρδίτσα	10.000	Αλμυρός	5.000
Αργοστόλιον	9.500	Κύμη	5.000
Μεσολόγγιον	8.500	Βαθύ (Ιθάκη)	5.000
Αίγιον	8.500	Κέα	4.700
Δαύρειον	8.000	Πόρος	4.600
Δαμία	8.000	Σπάρτη	4.600
Φιλιατρά	8.000	Σπέτσαι	4.500
Αρτα	7.800	Κόρινθος	4.500
Υδρα	7.000	Γαλαξείδιον	4.500
Κρανίδιον	7.000	Γύθειον	4.500

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΤΑΞΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΝΟΤΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

ΤΗ Νότιος Εύρωπη περιλαμβάνει τὰς 3 πρὸς Ν. χερσονήσους, ἥτοι
τὴν Ελληνικὴν, τὴν Ιταλικὴν καὶ Ηγερναϊκήν.

Α' ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Σχῆμα καὶ ὅρια. ΤΗ Ελληνικὴ χερσόνησος (κακλουμένη καὶ
χερσόνησος τοῦ Αἴμου ή Βαλκανική), εἶναι ἡ ἀνατολικωτέρα τῶν
νοτίων χερσονήσων τῆς Εὐρώπης, τῶν εἰσχωρουσῶν εἰς τὴν Μεσό-
γειον θάλασσαν. Έχει σχῆμα τριγωνικὸν περίπου καὶ εἶναι περὶ
σύτερον τῶν ἄλλων ὑπὸ τῆς θαλάσσης διαιμελισμένη, ιδιως ἐν τῷ
νοτίῳ καὶ στενωτέρῳ μέρει, ἐν τῇ Ελλάδι.

Πρὸς βορρᾶν τὰ δριαὶ ἔκτείνονται μέχρι τοῦ παραποτάμου τοῦ Δου-
νάβεως Σαύσου, τοῦ κάτω Δουνάβεως καὶ τῶν Ισανουλβανικῶν ή Ακ-
πεων. Πρὸς ἀνατ. βρέγγεται ὑπὸ τοῦ Εὔξείνου πόντου, τῆς Προπο-
τίδος καὶ τοῦ Αιγαίου πελάγους· πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ιονίου καὶ Α-
δριατικοῦ πλάγους· πρὸς Ν. δὲ συμπίπτει τὸ Ιόνιον πέλαγος μετὰ
τοῦ Αιγαίου πελάγους εἰς τὸ ἀκρωτ. Μαλέαν.

Πορθμοί. Ο Εὔξεινος πόντος καὶ η Προποντίς συνδέονται διὰ
τοῦ πορθμοῦ Λησπόδου, η Προποντίς μετὰ τοῦ Αιγαίου διὰ τοῦ

Ἐλλησπόντου (κ. Δαρδανελλίων), τὸ Ιόνιον καὶ Ἀδριατικὸν διὰ τοῦ Ὄρωντος.

Κόλποι καὶ Χερσόνησοι εἶναι οἱ ἔξης:

Πρὸς Δ.

Πρὸς Α.

1. Ὁ μικρὸς κόλπος τῆς Αὐ-
λῶνος παρὰ τὸ ἀκρωτ. «Πλαστα» Εὔζεινον πόντον.
(π. Ἀκροκεφαλίνικ) καὶ τὸν πορθ.
τοῦ Ὄρωντος.
2. Ὁ Ἀμβρακικὸς (κ. τῆς
Ἀρτης), εἰς οὖν τὴν εἴσοδον κε-
ται τὸ ἀκρωτ. "Ακτιον.
3. Ὁ Κορινθιακὸς κόλπος, Χαλκιδικὴ γερσόνησος, ήτις δια-
μεθ' οὖν συνδέεται καὶ ὁ Πατροχεί-
κός ("Ιδ. Ἐλλάδα).
- 3, 4. Ὁ Σιρυμονικὸς καὶ ὁ
Θεομαϊκὸς (ἢ τῆς Θεοσαλονίκης).
Μεταξὺ αὐτῶν σχηματίζεται ἡ
γερσόνησος, ητις δια-
μεθ' οὖν συνδέεται εἰς 3 μικροτέρας, τὴν τοῦ
Ἀγ. Ορούς (π. Ἀκτή), τὴν τοῦ
Λόγγου (π. Σιθωνίκ) καὶ τὴν τῆς
Κασσάρδος (π. Παλλήνη).

5. Ὁ Παγασητικὸς (κ. τοῦ
Βόλου, πρὸς Δ. τῆς χερσον. Μα-
γνησίας.

6. Ὁ Σαρωνικὸς (κ. τῆς Αί-
γίνης).

Οἱ πρὸς Δ. καὶ Α. τελευταῖοι κόλποι σχηματίζουσι τὸν Ἰσθμὸν
τῆς Κορίνθου καὶ συνδέονται διὰ τῆς ἐν αὐτῷ διώρυχος· οὕτως ἀπὸ
Χωρίζουσι τὴν Πελοπόννησον, ἥς τὸ νοτιώτερον ἀκρωτ. Ταίναρον εἶνε
τὸ νοτιώτατον τῆς Ἐλληνικῆς χερσονήσου (36ο 12' βορ. πλάτους).

Νῦν δαί. Αἱ πλεῖσται νῆσοι τῆς Ἐλλην. χερσονήσου ἀνήκουσιν εἰς
τὴν Ἐλλάδα κείμεναι παρ' αὐτήν· ὑπάρχουσιν δύος καὶ πολλαὶ
ἄλλαι· ὡς ἐν τῷ Αιγαίῳ πελάγει Θάσος, Σαμοθράκη, Ἰμβρος
καὶ ἡ ἡρακιστειογενής Αἴγιρος. Ἡ μεγίστη πατεῖν εἶνε ἡ ἡρακι-
κή Κοίητη διπλασία καὶ πλέον τῆς Εύβοίας, [8,600 □ χιλ.], ητις κε-
ταὶ μεταξὺ τοῦ νοτ. μέρους τοῦ Αιγαίου πελάγους, ὅπερ καλεῖται
Κρητικὸν πέλαγος καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Τὸ δυτικὸν αὐτῆς
ἄκρον πληγιάζει τὴν νησιδίαν Ἀντικύθηρα.

"Ορον. Τὰ ὅρη τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, συνέχεια ὄντα τῶν
ἐν Εὐρώπῃ Ἀλπεων, δύνανται νὸς διαιρεθῆσιν εἰς 3 ὅγκωδην συστή-
ματα, ἃ τινα σχηματίζουσι πρὸς ἔλληλα δύο καιλώματα, δι' ὧν δι-
έρχονται οἱ δύο σπουδαιότατοι σιδηρόδρομοι τῆς χερσονήσου, ὁ ἐκ
Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης, πρὸς τὴν κεντρικὴν Εύ-
ρωπην διευθυνόμενοι.

Αριν. Τὸ Ἑλληρο-Ιλλυρικὸν σύστημα. Τοῦτο ὑφοῦται ἀπὸ τὴν βο-
ρεοδυτικωτ. ἀκραν τῆς χερσονήσου καὶ διὰ δικρόων κλάδων κατα-
λαμβάνει ὄλοκληρον τὸ Ν. Δ. τμῆμα τῆς χερσονήσου. Ὁροσειραὶ καὶ
ὅρη τοῦ συστήματος τούτου εἰνε :

- 1) Αἱ Διαριμαὶ ἄλπεις εἰς τὸ Β. Δ. ἄκρον.
- 2) Τὰ ὅρη τῆς Βοσπόρου, ἐν οἷς ὁ Δορομίτωρ (2.500μ.) καὶ ὁ Κω-
μός (ἐν τῷ Μαυροβουνίῳ).
- 3) Τὸ Σκάρδον (κ. Σάρ-δάγ, 3.050 μ.), ἔχον διεύθυνσιν πρὸς Α.-
τὸ ὑψηλότερον ὅρος τῆς Ἑλλην. χερσονήσου.
- 4) Τὰ Κανδανία.
- 5) Τὰ ὅρη τῆς Ἡπείρου, ὡν σπουδαιότερα εἰνε τὸ Βοῖον, (κ.-
Γράμμος), ἡ Τύμφη, ὁ Λάκμων, τὸ Μιτσικέλι, ὁ Τόμαρος καὶ τὰ
Κεραύνια (κ. Βουνὰ τῆς Χιμάρρος), τελευτῶντα εἰς τὸ ἄκρωτ. Γλασ-
σαν (π. Ἀκροκεραύνικ).

'Ο Λάκμων, δι' οὗ γνωρίζομεν συνδέονται αἱ 3 σειραὶ τῶν ἐλευθέ-
ρων ὁρέων τῆς Ἑλλάδος, σχηματίζει διόδον (διόδος Ζυγοῦ, 550 μ.),
δι' οὗ διέρχεται ἡ ὁδὸς ἡ συνδέουσα τὴν Ἡπείρον μετὰ τῆς Β. Θεσ-
σαλίας. Καὶ αἱ μὲν δύο σειραὶ, ἡ τῆς ἐλευθέρως Ἡπείρου καὶ ἡ τῆς
Πίνδου, ἔκτείνονται πρὸς Ν., ὡν τὰ διάφορα ὅρη ἐμνημονεύθησαν ἀλ-
λαχοῦ. Ἡ δὲ τρίτη, ἡ πόδες Α. ἔκτεινομένη, περιλαμβάνει τὰ Χά-
σια, τὰ Καμβούνια, τὸ ὅρος τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος Πίερον,
τὸν Ὀλυμπον, τὴν Ὀσσαν, τὸ Πήλιον καὶ τὰ ὅρη τῆς Χαλκιδικῆς
χερσονήσου, ἃ τινα χωρίζονται ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου διὰ τοῦ Θερμαϊκοῦ
κόλπου. Ἐπὶ τοῦ ἀνατολικωτάτου αὐτῆς δακτύλου, τῆς χερσονήσου
Ἀκτῆς, ὑφοῦται εἰς τὸ τὸ ἄκρον τὸ πυρχμιδοειδὲς καὶ ὑψηλὸν ὅρος Ἄθως
(κ. Ἀγιον ὅρος, 1935μ.). τὸ πρόξενησαν τὴν καταστροφὴν τοῦ στόλου
τῶν Περσῶν ὅτε τὸ πρῶτον ἔζεστράτευον κατὰ τῆς Ἑλλάδος. "Ιχν
τῶν Περσῶν ὅτε τὸ πρῶτον ἔζεστράτευον κατὰ τῆς Ἑλλάδος. "Ιχν

ισθμὸν τῆς χερσονήσου ταύτης ἐπὶ κοιλώματος κεκαλυμμένου ὑπὸ καλάμων.

Βον. Ἡ τριγωνικὴ Μακεδονοῦ θρακικὴ ὁρεινὴ χώρα. Αὔτη ἀρχεται: B.A. τῆς Μακεδονίας καὶ ἔκτεινεται πρὸς τὸ Αιγαῖον καὶ πρὸς τὴν ἀνατολικῶν κειμένην Θράκην, σχηματίζουσα πρὸς ταύτην τὴν βασιν τοῦ τριγώνου. Ὑψηλὰ αὐτῆς ὅρη εἰνε τὸ Σκόδιον, τὸ 'Ρῆλον, ὁ "Ορβηλός καὶ ἡ 'Ροδόπη (κ. Δεσποτοθοῦνι, 2930 μ.), ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ συστήματος τούτου. Νοτίως ταύτης κεῖται τὸ πλούσιον ἄλλοτε διὰ τὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου Παγγαῖον.

Γον. "Ο Άιμος (κ. Βαλκάνια, δηλ. δασώδη ὅρη). Ἡ σειρὰ αὕτη εἰνε συνέχεια τῶν Καρπαθίων, χωριζομένη ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως" ἀρχεται ἀπὸ τοῦ παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως Τιμόκου καὶ λήγει εἰς τὸ ἀκρωτ. Αίμονον (κ. Αίμονὲ) τοῦ Εὐξείνου πόντου. "Εχει μῆκος 600 περίπου χιλιομέτρων καὶ διαιρεῖται εἰς "Υψηλὸν Άιμον πρὸς Δ. (2930 μ.) καὶ Μικρὸν Άιμον πρὸς Α. Σπουδαῖα δὲ δίοδος ἐν αὐτῷ εἰνε ἡ τῆς Σιπκας; (1330 μ.). Ἐκ τῶν ὥρων τούτων ὀνομάζεται συνήθως ἡ "Ελληνικὴ χερσόνησος".

Πεδιάδες. Πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν. τοῦ Αἵμου ἔκτεινονται αἱ μεγαλείτεραι πεδιάδες τῆς χερσονήσου καὶ πρὸς Β. μὲν κεῖται τὸ βαθύπεδον τοῦ Δουνάβεως, πρὸς Ν. δὲ ἡ πεδιάς τοῦ "Ἐβρου ποταμοῦ. Παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον εἰνε ἡ εὐδαίμων πεδιάς τῆς Κάτω Μακεδονίας, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Ἀλιάκμωνος, Ἄξιοῦ καὶ ἄλλων ποταμῶν. Σπουδαῖαι δ' ἄλλαι πεδιάδες εἰνε ἡ Θεσσαλικὴ ἐν 'Ελλάδι καὶ τὸ ὄροπέδιον Κοσσυφοπέδιον πρὸς Β. τοῦ Σκάρδου.

Ποταμοί. Οἱ ποταμοὶ τῆς Ἑλλην. χερσονήσου δὲν ἔχουσι μαράδην διοῦν. "Ο πρὸς Β. μέγας ποταμὸς Δούναβις (π. "Ιστρος) ῥέει ἐκ τῆς κεντρικῆς Εύρωπης (πηγάζων ἐκ τοῦ ὅρους Μέλανος Δρυμοῦ τῆς Γερμανίας) καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν εὐξείνον πόντον κατὰ τὸ Β.Α. ἄκρον τῆς χερσονήσου διὰ τριῶν στομάτων, τῆς Κιλίας πρὸς Β., τοῦ Σουλινᾶ ἐν τῷ μέσῳ καὶ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου πρὸς Ν. Εἶνε δ' ὁ δεύτερος ποταμὸς τῆς Εύρωπης κατὰ τὸ μῆκος καὶ πλωτὸς ὡς καὶ οἱ παραπόταμοι αὐτοῦ Σαῦνος καὶ Μοραύας. Παραπόταμοι τοῦ Σαύνου καὶ τοῦ Δουνάβεως πρὸς τὴν Ἑλλην. χερσόνησον εἰνέ οἱ ἔξης."

•Αριστερά	Δεξιά
δ Ἀλούτας	δ Βόσνας
δ Σερέτης	δ Λρίνας
δ Προσθός	δ Μοράνας
	δ Τήμοκος
	δ "Ισκερός

Εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος χύνονται οἱ ἔξης:

- 1) δ *Νάρων* (κ. Ναρέντα), πηγάζων ἐκ τῶν Διναρικῶν "Αλπεων.
- 2) δ *Δρίλων* ἢ *Δρίνος*, συνιστάμενος ἐκ δύο βραχιόνων πηγαζόντων τοῦ μὲν ἐκ τῆς λίμνης Λυγνίτιδος, τοῦ δέ ἐκ τοῦ Σκάρδου.
- 3) δ *Γενούσσος*, ἐκ τῶν Κανδαυίων ὄρέων.
- 4) δ *"Αψος*, ἐκ τοῦ Βοίου.
- 5) δ *'Αφρος* (κ. Βογιεύσσα), ἐκ τοῦ Λάκμονος.

Εἰς τὸ Ιόνιον πέλαγος:

- 1) δ *Θύαμις* (κ. Καλαμᾶς), πηγάζων ἐκ τῶν Νεμερτίκων.
- 2) δ *"Αχέρων* (κ. Μαυροπόταμος), μετὰ τῆς "Αχερούσιας λίμνης, δι' ης κατὰ τὴν μυθολογίαν αἱ ψυχὴι κατέβαινον εἰς τὸ "Αδην.
- 3) δ *Λοῦρος*.
- 4) δ *"Αραχθός* (κ. ποτάμι τῆς "Αρτας), πηγ. ἐκ τοῦ Λάκμονος.
- 5) δ *'Αχελῷος* (κ. *'Ασπροπόταμος*), πηγ. ἐκ τοῦ Λάκμονος καὶ τῆς Πίνδου.
- 6) δ *'Αλφειός*, διά μέγιστος τῆς Πελοποννήσου.

Εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

- 1) δ *Πηνειός*, πηγ. ἐκ τοῦ Λάκμονος καὶ τῆς Πίνδου.
- 2) δ *'Αιλιάκμων* (κ. Βιστρίτσα), πηγ. ἐκ τοῦ Βοίου.
- 3) δ *'Αξιός* (τουρκ. Βαρεδάρι), πηγ. ἐκ τοῦ Σκάρδου.
- 4) δ *Σιρινμών* (τουρκ. Κερά-σοῦ), ἐκ τοῦ Σκορμίου.
- 5) δ *Νέστος*, ἐκ τῆς Ροδόπης.
- 6) δ *"Εβρος* (κ. Μαρίτσα), πηγάζων καὶ οὗτος ἐκ τῆς Ροδόπης.

Εἶνε ἐν μέρει πλωτὸς καὶ ἔξαιρουμένου τοῦ Δουνάβεως ἔχει τὴν μεγίστην ποταμίαν γόραν τῆς χερσονήσου. Παραποτάμους δέχεται ἀριστερὰ τὸν Τόνιτζον καὶ τὸν *'Εργίνην*, δεξιὰ δὲ τὸν ἐκ τῆς Ροδόπης πηγαζόντα *"Αρδαν*.

Λίμναι — Αἱ λίμναι τῆς Ελλάς. χερσονήσου εἶνε μικραί. Αἱ πλεῖ-

σται κείνται ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τρέφουσι πολλοὺς ἵγθυς. Ἡ μεγίστη αὐτῶν εἶναι ἡ ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ Δεβεᾶτις (κ. τῆς Σκόδρας), ἥτις ἔχει ἔκρουν εἰς τὸν Δρίλωνα ποταμόν. Ἐν τῇ Μακεδονίᾳ εἶναι ἡ Λυχνῖτις (κ. τῆς Ἀχρίδος), ἡ τῆς Πρέσπας, ἡ Ὁρεστιάς (κ. τῆς Καστοριᾶς), ἡ τοῦ Οστρόβου, ἡ Βόλβη πρὸ τὴν Χαλκιδικὴν καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος διαρρεομένη Κερκινῖτις. Ἐν τῇ Ἡπείρῳ δὲ ἡ Παμβῶτις (κ. τῶν Ἰωαννίων), ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ γησίδιον.

Διμυοθάλασσαι δὲ εἶναι ἡ παρὰ τὸν Ἀμερικικὸν κόλπον Αογαροῦ, ἐν ᾧ ἀλιεύονται ἵγθυες πλήρεις ὄῶν, ἐξ ὧν κατασκευάζεται περίφημον αὐγοτάραχον (τῆς Πρεβέζης), καὶ ἡ Ραζέλμη, πρὸς τὸν Εὔξενον πόγον, οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάθεως.

Τὸ κλιμα.—Τὸ πρὸς Β. τοῦ Αἴμου μέρος τῆς Χερσονήσου ἔχει τὸ θέρος ώς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θερμόν, τὸν δὲ χειμῶνα ψυχρόν. Ἡ δὲ πρὸς Ν. τοῦ ὅρους τούτου χερσόνησος ἔχει κλίμα εὔκρατον. Οὕτω εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Αἰγαίου καὶ Ἰονίου πελάγους σπανιώτατα πίπτει χιών, ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐπὶ τρεῖς ἡ τέσσαρας ἡμέρας τὸ ἔτος. Τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ διαφορὰ τοῦ κλίματος τῶν δύο τούτων μερῶν, ὥστε κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι δυνατὸν ἡ θερμοκρασία εἰς τὸ Βελιγράδιον νὰ κατέληθῃ μέχρι -20° , καὶ ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ τὴν αὐτὴν ἡμέραν νὰ φθάσῃ $+20^{\circ}$.

Οἱ κατὰ τὸ θέρος κανονικῶς πνέοντες ΒΑ. ἀνεμοί, οἵτινες πάλαι ἐλέγοντο ἐτησίαι, εὐνοοῦσι τὴν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει συγκοινωνίαν· μετριαζούσι τὸν καύσωνα τοῦ θέρους, οὐδέποτε δὲ φέρουσι βροχήν. Σχηματίζονται δὲ οὔτοι ἐνεκα τῆς μεγάλης ἀραιώσεως τοῦ ἀέρος ἐπὶ τῆς ἐρήμου Σαχάρας, προερχομένης ἐκ τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας ἀρχονταὶ ὀλίγον μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ καταπαύουσι τὸ ἐσπέρας.

Βλάστησις καὶ προϊόντα.—Τὸ ωκεάνειον κλίμα τοῦ πρὸς Ν. τοῦ Αἴμου μέρους ἐπιτρέπει τὴν βλάστησιν τῶν ἐλαιῶν καὶ τῶν ἀμπέλων. Εἰς τὰ ἔτι νοτιώτερα ἀκμάζουσι καὶ ἄλλα προϊόντα (ώς ἡ Κορινθιακὴ σταφίς, τὰ σῦκα, τὰ ἀμύγδαλα καὶ λοιπαὶ ὄπωροι), εἰς τὴν Μεσσηνίαν δὲ καὶ νοτίους νήσους καὶ αὐτὸς ὁ φοῖνιξ, ἀποφέρων εἰς εύνοικὰ ἔτη καρπούς.

Προϊόντα δὲ σπουδαιότατα σύμπαντος τοῦ εύφορου μὲν ἀλλὰ κα-

νῆς καλλιεργημένου ἐδάφους; τῆς χερσονήσου εἶναι δημητριακοὶ καρποί,
ἔξαλετος καπνὸς (ἰδίᾳ ὁ τουρκικός), βάμβαξ καὶ οἶνος. Τὰ μᾶλλον
ὅτι τεφόμενα ζῶα εἶναι τὰ πρόβατα καὶ αἱ αἴγες, εἰς δὲ τὰ ἐκ δρυῶν
σάση τῆς ποταμίκης χώρας τοῦ Μοραύα οἱ χοῦροι.

Ο πληθυσμός. — "Ο πληθυσμὸς τῆς χερσονήσου παρουσιάζει:
υχμέτεν παλαιῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης μετὰ λαῶν πρό τινων ἐκα-
τενταστηρίων μεταναστευσάντων. Οι ἀρχαιότατοι κάτοικοι εἶναι οἱ
Αλβαροί, οἱ ἀρχαῖοι Ἰλλυριοί, συγγενεῖς πρὸς τοὺς "Ελληνας. Οὗτοι
κατοικοῦσιν εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τινες ἐν Ἡπείρῳ ἐποικήσαντες
κατὰ μεταγενεστέρους χρόνους. Οι "Ελληνες κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἑλευ-
θερᾷ Ελλάδι, ἐν Κρήτῃ, ἐν Ἡπείρῳ, καὶ κατὰ μέγα μέρος ἐν Μα-
κεδονίᾳ, Θράκῃ καὶ Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ. Σέρβοι καὶ Σλαβοί ΒΔ.
Οι "Ρουμάνοι πέρα τοῦ Δουνάβεως. Οἱ Βούλγαροι ἐπ' ἀμφοτέρων
τῶν κατωφερειῶν τοῦ Αἴμου, ἐγκατασταθέντες ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς ἐβδό-
μη. μ. Χ. ἐκ τουτετηρίδος, κατοικοῦντες πρότερον παρὰ τὸν ποτα-
μὸν Βόλγαν. Οἱ ἔξι "Ασίας ἐλθόντες Τούρκοι κατοικοῦσιν εἰς τινας
πόλεις, ιδίᾳ τῆς πρὸς Ν τοῦ Αἵμου Ἀνατολ. "Ρωμυλίας καὶ τῆς
Βουλγαρίας. Κατοικοῦσι δὲ ἔτι καὶ τινες "Αρμένιοι, "Εβραῖοι καὶ "Α-
θηγαροί. Θρησκείαν δὲ ἔχουσι τὴν ὄρθοδοξὸν χριστιανικὴν (πλὴν τῶν
Ἀλβανῶν, Τούρκων, Αρμενίων καὶ "Εβραίων).

Β'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η "Ελληνικὴ χερσόνησος περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς 10 κράτη :

- 1) Τὸ βασίλειον τῆς "Ελλάδος· 2) τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν (αὐ-
τοκρατορίαν)· 3) τὴν αὐτόνομον Κρητικὴν πολιτείαν· 4) τὴν φόρου
ὑποτελῆ εἰς τὴν Τουρκίαν ἡγεμονίαν Βουλγαρίαν· 5) τὴν αὐτόνομον
ἐπαρχίαν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν· 6) τὸ βασίλειον τῆς Σερβίας· 7)
τὴν ἀνεξάρτητον ἡγεμονίαν τοῦ Μαυροβουνίου· 8) τὸ Νόβε-Παζάρ.
τουρκικὴν ἐπαρχίαν κατεγομένην ὑπὸ τῶν αὐστροουγγρικῶν στρατευ-
μάτων· 9) τὴν Βοσνίαν καὶ "Ερζεγοβίνην, διοικουμένας ὑπὸ τῆς αὐ-
τοροւγγαρίας· 10) τὸ βασίλειον τῆς "Ρουμανίας.

I. ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(*Ίδε σελ. 25*).

2. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

[170,000 π. χιλ. — 6,130,000 κ.]

Θέσις καὶ ἔκτασις. — Η Εύρωπαική Τουρκία ἔκτείνεται πρὸς Β. τῆς Ἐλλάδος, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Προποντίδος. Πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ καὶ Ιονίου πελάγους καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὔξείνου πόντου καὶ τῆς Προποντίδος.

Η ἔκτασις αὐτῆς εἶναι τριπλασία σχεδὸν τῆς Ἐλλάδος, τὸ δὲ μέγιστον μῆκος εἶναι ἐκ Δ. πρὸς Α., ἀπὸ τοῦ ἀκρωτ. Γλώσσης μέχρι τοῦ Βοσπόρου.

Ιστορία. Τὸ τουρκικὸν κράτος ἄλλοτε ἦτο ἴσχυρότατον. Ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σολεϊμᾶν (τὴν 16ην ἑκατονταετηρίδα) ἡ ἐν Εύρωπῃ Τουρκία περιελάμβανεν οὐ μόνον ἀπασκον σχεδὸν τὴν Ἐλληνικὴν χερσόνησον, ἀλλ' ἐξετείνετο καὶ πέραν αὐτῆς πρὸς Β. καθ' ἀπασκον τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Ρουμανίαν καὶ τὴν ἀκτὴν τοῦ Εὔξείνου πόντου. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς 17ης ἑκατονταετεῖται. ἥρχισεν ἡ παρακμὴ αὐτῆς. Ἀπεδιώχθησαν πρῶτον ἐκ τῆς Οὐγγαρίας καὶ ἀπώλεσαν τὰς πέραν τοῦ Προύθου κτήσεις τῶν. Η Ἐλλὰς τὴν 3ην δεκαετηρίδα τῆς 19ης ἑκατονταετεῖται. ἀνέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, καὶ συνεπείχ τοῦ ταλευταίου πολέμου αὐτῆς μετὰ τῆς Ρωσίας (1877—78) ἀπώλεσε τὴν Ρουμανίαν, Σερβίαν καὶ τὸ Μαυροβούνιον. Συγχρόνως δὲ ἡ Βουλγαρία ἐγένετο ἡγεμονία φόρου ὑποτελής εἰς ταύτην, ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία αὐτόνομος ἐπαρχία καὶ ἡ Βοσνία μετὰ τῆς Ἐρζεγοβίνης περιηλθον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Αὐστρίας. Τέλος δὲ ἡ Θεσσαλία (π. την τινος βορείου τμήματος καὶ μέρος τῆς Ἡπείρου παρεχωρήθησαν τῇ Ἐλλάδι, ἐσχάτως δὲ καὶ ἡ πολυπαθῆς νῆσος Κρήτη ἐγένετο πολιτεία αὐτόνομος.

Κάτοικοι καὶ θρησκεία. — Οἱ κάτοικοι τῆς Εύρωπαικῆς Τουρκίας ἀνέρχονται εἰς 6,130,000 κατ. Τούτων $2\frac{1}{2}$ ἑκατ. εἶναι "Ἐλληνες, 1 ἑκ. Ἀλβανοί, οἱ δὲ λοιποὶ Τούρκοι, Ἄρμένιοι, Σέρβοι,

Βλάχοι, Έβραιοι, Αθίγγαροι καὶ Βούλγαροι. Θρησκεία δ' ἐπικρατεῖσα εἶναι ἡ δρυόδοξος χριστιανική.

Πολιτευμα. — Απόλυτος μοναρχία. Οἱ ἀνώτατος πολιτικὸς καὶ θρησκευτικὸς ἄρχων εἶναι ὁ Σουλτάνος· ἡ θρησκευτικὴ ὅμως αὐτοῦ ἔξουσία περιορίζεται ὑπὸ τοῦ Σεΐχ-ουλ-ισλάμ. Οἱ Βεζύρης εἶναι ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ σουλτάνου· σουλτάνος δὲ νῦν εἶναι ὁ "Αβδούλ-χαμίτ.

Ἐμπόριον καὶ βιομηχανία. — Τὸ ἐμπόριον τῆς Τουρκίας, μετρίως ὃν ἀνεπτυγμένον, εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, Ἀρμενίων καὶ Ἐβραίων. Ἐκ δὲ τῆς βιομηχανίας ἄξιοι λόγου εἶναι οἱ ἔξαιρετοι τουρκικοὶ τάπητες.

Συγκοινωνία. — Ἡ συγκοινωνία δὲν εἶναι πυκνή· ἔχει τρεῖς γραμμὰς: σιδηροδρόμων, δύλιγας ἀμαξιτὰς ὁδούς, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον ἐνεργεῖται κυρίως δι' ὁδῶν βατῶν.

Πολιτικὴ καὶ φυσικὴ διαίρεσις. — Ἡ Τουρκία διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς νομοὺς (βιλαέτια) ἢ ἐπαρχίας (μουτεσαρίφια). Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία περιλαμβάνει 7 νομοὺς καὶ ἐν μουτεσαρίφιον (τῶν Σερβίων καὶ Ἐλασσόνος). Ἡμεῖς ὅμως ἀκολουθοῦμεν τὴν φυσικὴν διαίρεσιν.

α'). Θράκη.

[42,000 □ χιλ.—2,250,000 κ.]

Θέσις. — Ἡ Θράκη κατέχει τὸ ἀνατολ. μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ ποτ. Νέστου μέχρι τοῦ Βοσπόρου. Πρὸς Ν. βρέχεται ὑπὸ τοῦ εἰς τὸ Αιγαίον ἀνήκοντος Θρακικοῦ πελάγους καὶ τῆς Προποντίδος, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου. Μεταξὺ τοῦ Θρακικοῦ πελ. καὶ τῆς Προποντίδος σχηματίζεται ἡ Θρακικὴ χερσόνησος, μεταξὺ δὲ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὔξεινου ἡ τῆς Κωνσταντινούπολεως.

Φυσικῶς ἡ Θράκη ἐκτείνεται πρὸς Β. μέχρι τοῦ Αἴμου, περιλαμβάνουσα δηλ. καὶ τὴν Ἀνατολ. Ρωμυλίαν. Ἄλλος δὲ Τουρκ. Θράκη καταλαμβάνει τὸ νότιον μέρος μέχρι τοῦ παραποτ. τοῦ "Εβρου" Αρδα, ὃν ἔχει μέχρι τινὸς ὅριον, ἐκεῖθεν δὲ τὰ ὅρια διατέμνοντα τὸν "Εβρον" καταλήγουσιν εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον.

Πόλεις. — 1) Παρὰ τὸν Βόσπορον καὶ τὴν Προποντίδα.

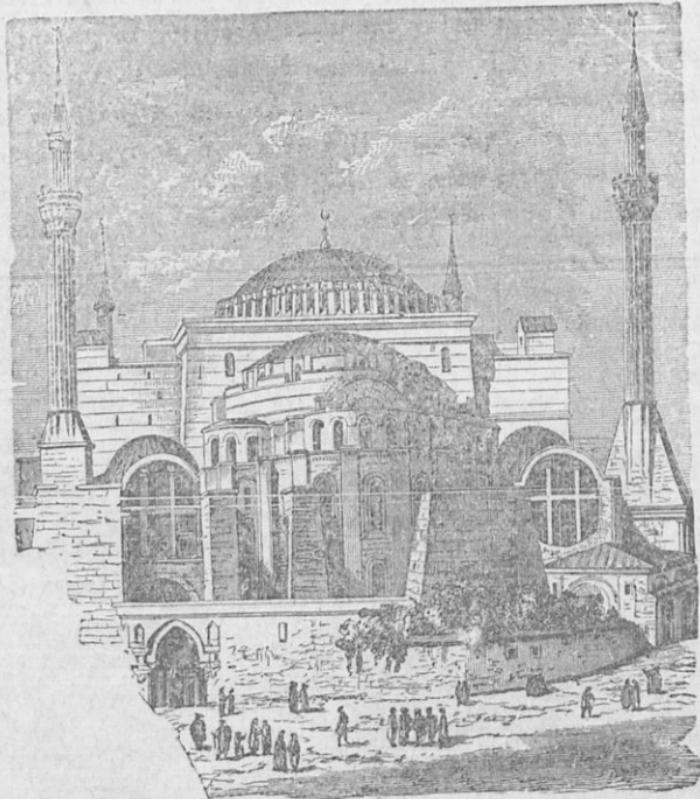
Η Κωνσταντινούπολις (ή ἀπλῶς ἡ Πόλις, τουρκ. Στομπούλ), έχουσα 940 χιλ. κ. Η περιώνυμος αὕτη πόλις κεῖται εἰς μαγευτικωτάτην τοποθεσίαν ἐπὶ μικρᾶς λοφώδους τριγωνικῆς χερσονήσου ἐχούσης πρὸς Ν. τὴν Προποντίδα καὶ πρὸς Β. τὸν στενὸν καὶ βαθέως εἰσχωροῦντα πρὸς τὴν ξηρὰν Κεράτιον κόλπον, ἵνα ἐκ τῶν καλλίστων λιμένων τῆς γῆς. Η ἀνατολ. γωνία σχηματίζεται ὑπὸ τῆς ἄκρας τῆς χερσονήσου, κειμένης ἀπέναντι τῆς Ἀσίας ἐπὶ τοῦ ἄκρου τούτου ἔκειτο τὸ Βυζάντιον, ἀρχαία ἀποικία τῶν Μεγάρων.

Η Κωνσταντινούπολις.

Η Κων/πολις ἐκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 4 μ.Χ. ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ ὠνεμάσθη κατ' ἀρχὰς μὲν Νέα Ρώμη καὶ Ἐπιτάλοφος, ώς ἐκτισμένη ἐπὶ ἐπτὰ λόφων, ἐπειτα δὲ πρὸς τιμὴν τοῦ ἰδρυτοῦ Κωνσταντινούπολις. Η λαμπρὰ αὕτη πρωτ. τῆς Βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας ἐπέπρωτο ἀπὸ τοῦ 1453^ο γὰρ διατελῆ πρωτ. τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν θόλων τῶν τζαμίων καὶ τῶν μιναρέων αὕτης διακρίνεται ὁ εἰς τζαμίον μεταβε-

ολημένος διάσημος ναός τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτο-
κράτορος Ἰουστινιανοῦ τῷ 537 μ. Χ.

*Η Ἀγία Σοφία.

Πρὸς τὸ ἔκρον τῆς γερσονήσου κεῖνται τὰ ἀρχαῖα ἀνάκτορα τῶν
Σουλτάνων (Σεράτ) καὶ ἡ «Τύψηλὴ πύλη» δηλ. τὰ ὑπουργεῖα. Παρὰ
τὸν Κεράτιον δὲ κόλπον κεῖται ἡ συνοικία Φανάριον, ἐνθα κατώκουν
πρὸ τῆς Ἑλλην. ἐπαναστάσεως οἱ εὐγενεῖς καὶ πεπαιδευμένοι Φανα-
ριῶται. Ἐνταῦθα εἶναι τὸ «Πατριαρχεῖον» καὶ ἡ «Μεγάλη σχολὴ
τοῦ Γένους», τὸ διασημότατον τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνικῶν ἐκπα-
δευτηρίων.

*Η νῦν Κωνσταντινούπολις περιλαμβάνει καὶ τὰ πέραν τοῦ Κερα-

τίου ώς προάστεια κείμενα Γαλατᾶν καὶ Πέραρ, ἐνθα κατοικουσιν εἰς Εύρωπαιοι καὶ τὸ πλεῖστον τῶν Ἑλλήνων, ἔτι δὲ τὸ ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς παραλίας Σκούταρι (π. Χρυσόπολις), συμποσουμένων οὖτω τῶν κατοικων τῆς πόλεως εἰς 1,110,000 κατ. (ῶν 400 χιλ. Ἑλληνες). Πρὸς τὸν Βόσπορον καὶ Β. Α. τοῦ Γαλατᾶ κεῖται ὁ Δολμᾶ Μπαξὲς καὶ τὸ Γιλδίζ—Κιόσκι, ἐνῷ τὰ περικαλλῆ ἀνάκτορα τοῦ Σουλτάνου. Καθ' ὅλον δὲ τὸ μῆκος τοῦ Βοσπόρου κείνται εἰς τὰς ἀκτὰς γραφικὰ μικρὰ προάστεια.

'Η Σηλυμβρία (4,500 κ.). 'Η Ἡράκλεια (π. Πέρινθος, 6,000. κ.) 'Η Ραιδεστὸς (π. Βισάνθη, 25 χιλ. κ.), πόλις ἐμπορικωτάτη. 'Η Καλλίπολις (20 χιλ. κ.), κατὰ τὴν εἶσοδον τοῦ Ἑλλήσποντου, ἔχοντος ἐνταῦθα εὔρος 1250 μ. Πρὸς Ν. αὐτῆς καὶ ἐν τῇ Θρακικῇ χερσονήσῳ ἔκειντο πάλαι οἱ Αἴγιος ποταμοί, παρ' οὓς οἱ Ἀθηναῖοι τῷ 404 π. Χ. κατεναυμαχήθησαν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν. "Ετι νοιώτερον κεῖται ἡ Σηστός, παρ' ἣν ἐγεφύρωσε τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Ξέρξης.

2) Παρὰ τὸ Θρακικὸν πέλαγος.

'Η Αἶνος, οὐ μακρὰν τῶν ἑκοιλῶν τοῦ "Ἐβρου" ἐνταῦθα ἀλιεύονται οἱ ἰχθύες; οἵτινες καπνιστοὶ εἶνε γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα «νίτικα». Δεδε-Αγάτη (9 χιλ. κ.), ἐπίνειον τῶν ἐν τῇ κοιλάδῃ τοῦ "Ἐβρου πόλεων" Γιουμουρτζίνα, Ξάνθη καὶ Γενιτσέ, ὀνομασταὶ διὰ τὰ λαμπρὰ καπνά των. Μεσόγειοι αὕται οὖσαι ἔχουσιν ἐπίνειον τὸ Πόρτο-Λαγό, παρὰ τὰ ἀρχαῖα "Αθένηρα.

3) Ἐν τῇ ποταμίᾳ χώρᾳ τοῦ "Ἐβρου".

'Η Ἄδριανούπολις, ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Τόντζου μετὰ τοῦ "Ἐβρου, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥώμης Ἀδριανοῦ ἐπὶ τῆς ἀρχαῖας Ὁρεστιάδος. "Εχει μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα τῶν Σουλτάνων, καθάπερ διατελέσασα πρωτ. τοῦ Τουρκικοῦ κράτους πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. "Εχει 82 χιλ. κ. ὡν τὸ $\frac{1}{3}$ Ἑλληνες.

Διδυμότειχον (10 χιλ. κ.), εἰς τὸ μέσον τῆς Θράκης. Σαράντα Εκκλησίαι (17 χιλ. κ.) καὶ Βιζύη Β. Α.

β'.) Μακεδονία.

[80.000 Π χιλ.—2.500.000 κ.]

Θέσις καὶ ἔκτασις. — 'Η μεγίστη καὶ πλουσιωτάτη αὕτη Ἑλ-

ληνική χώρα τῆς Τουρκίας (κατά τι μεγαλειτέρα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἵση αὐτῇ κατὰ τὸν πληθυσμὸν) κεῖται πρὸς βορρᾶν τῶν ὄρέων Καρπουνίων καὶ Ὀλύμπου, τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ Στρυμονικοῦ κόλπου. Ὁρια πρὸς Δ. ἔχει τὴν ὄροσειρὰν τοῦ Ἑλληνο-ἰλλυρικοῦ συστήματος ἐκ τοῦ Σκάρδου μέχρι τοῦ Λάκμονος. Πρὸς Β. τὴν ἐπέκτασιν τοῦ Σκάρδου καὶ τὰ ὄρη Σκόμιον καὶ Ρίλον. Ἡ ὁροθετικὴ ὅμως γραμμὴ τῆς Τουρκίας κεῖται ἐντεῦθεν τῶν δύο τούτων ὄρέων, ἀνήκοντος οὕτω τμήματός τινος εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Πρὸς Α. δὲ ὥριζεται ἐκ τῆς Θράκης διὰ τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Νέστου.

Ἡ Μακεδονία περιλαμβάνει τὴν παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον εὗφορον πεδιάδον τῆς Νότιου Μακεδονίας καὶ πολλὰς ἄλλας ὑψηλὰς καὶ μικροτέρας διαρρεομένας ὑπὸ τοῦ Ἀλιάκμονος, Ἄξιος, Στρυμόνος καὶ Νέστου. Εἰς ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ Χαλκιδικὴ χερσόνησος.

Πληθυσμός. — Οἱ ἄρχαιοι Μακεδόνες, συγγενεῖς ὄντες τῶν Δωριέων, ἐνεφάνησαν ὡς ἴσχυρὸς λαὸς ἐπὶ Φιλίππου καὶ Μεγάλου Ἀλεξανδροῦ. Τῷ 168 π. Χ. ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Ρωμαίους καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ 15ου αἰώνος διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Τουρκίας. Σήμερον, ἐκτὸς τῶν Ἑλλήνων (συμποσουμένων ὑπὲρ τὸ ἔκατον μύριον), κατοικοῦσιν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Βουλγαροι, Σέρβοι, Βλάχοι, Ἀλβανοί, Εβραῖοι, Τούρκοι καὶ διάφοροι Εύρωπαῖοι. Ὁ Ἑλληνικὸς δὲ πληθυσμὸς καίτοι συνεγῶς ἐνοχλεῖται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ κινδυνεύει νὰ γάσῃ τὴν ὑπεροχήν του, ἐν τούτοις διαλάμπει κατὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν διατηρῶν πλεῖστα ἐκπαιδευτήρια ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν. Εἰς τὴν Νότιον Μακεδονίαν ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς εἶνε ἀμιγῆς.

Πόλεις. 1) Ἐν τῇ παρὰ τὸν Θερμαϊκὸν πεδιάδι.

Ἡ **Θεσσαλονίκη** (π. Θέρμη, ἐξ οὐ καὶ δὲ κόλπος), κειμένη εἰς τὸ βάθος τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου καὶ ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς. Εἶναι πρωτεύουσα καὶ ἐπίνειον τῆς Μακεδονίας, ἔχουσα 105 χιλ. κατ., ὡν εἰς ἡμίσεις Εβραίοι. Θεωρεῖται ἡ σπουδαιοτάτη πόλις τῆς Τουρκίας μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐνεκα τῆς λαμπρᾶς αὐτῆς θέσεως καὶ τοῦ εὐρυχώρου λιμένος, ἀτινα καθιστῶσιν αὐτὴν καταλληλοτάτην διὰ τὸ μεταξὺ τῆς Εύρωπης καὶ Ασίας ἐμπόριον. Συνδέεται δὲ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Βιέννης ὡς καὶ μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Γιαννιτσά (10 χιλ. κ.), παρὰ τὴν ἀρχαίαν Πέλλαν, τὴν πρωτ. τῆς Μακεδονίας ἐπὶ Φιλίππου καὶ Μεγ. Ἀλεξάνδρου. Βοδενά (11 χιλ. κ.), ἐπὶ τῶν ἀρχαίων Αἰγῶν ἡ Ἐδέσσης, τῆς ἀρχαιοτάτης πρωτ. τῆς Μακεδονίας. Νιάουσα (7 χιλ. κ.), πρὸς Ν. τῶν Βοειῶν. Βέρροια (15 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ἄλιάκμονα, εἰς λαμπρὰν οποθεσίαν. Κατερίνη καὶ Κίτρος, οὐ μακρὰν τοῦ Θερμαϊκοῦ. Παρὰ δὲν Κίτρον ἔκειτο πάλαι ἡ πόλις Πύδνα, παρ' ἣν ὁ στρατηγὸς τῶν Ρωμαίων Αἰμίλιος Παῦλος ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Περέα τῷ 168 π. Χ.

2) Παρὰ τὸν ἄνω Ἄλιάκμονα.

Καστορία, παρὰ τὴν ὄμώνυμον λίμνην (π. Ὁρεστιάδα), 10 χιλ. κ. Κοζάνη, Σιάτιστα, Γρεβενά καὶ Σέρβια, μικραὶ πόλεις.

3) Ἐν τῇ ποταμίᾳ χώρᾳ τοῦ Ἄξιοῦ.

Μοραστήριον ἡ Βιτώλια, ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Ἅξιοῦ (45 χιλ. κ.), γεννηθεόμενον μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης σιδηροδρομικῶς. Φλωρένα, νοτιώτερον (8 χιλ. κ.). Περιλεπὲς καὶ Κρούσσοβορ, πρὸς Β. Βελεσσά, πὲ τοῦ Ἅξιοῦ καὶ Ἰστίπλανατολικώτερον. Σκόπια (π. Σκούποι), παρὰς τοῦ Αύτοκράτορος Ιουστινιανοῦ, ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἅξιοῦ καὶ πὲ τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Βιέννην σιδηροδρομικῆς γραμμῆς (50 χιλ. κ.).

4) Παρὰ τὴν Λυχνίτιδα καὶ Δρίλωνα.

Ἡ Ἀχρίς, παρὰ τὴν ὄμώνυμον νῦν λίμνην (π. Λυχνίτιδα) καὶ Δίβρα (14 χιλ. κ.).

5) Ἐν τῇ ποταμίᾳ χώρᾳ τοῦ Στρυμόνος.

Ἡ Στρούμνισσα, ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Στρυμόνος (12 χιλ. κ.). Γό Μελένικον (10 χιλ. κ.). Αἱ Σέρραι, οὐ μακρὰν τῆς λίμνης Κερκινίτιδος καὶ ἐπὶ εὐφοριωτάτης πεδιάδος, παραγούσης ἄφθονον βάμβακα (40 χιλ. κ.). Δράμα, ἀνατολικώτερον (10 χιλ. κ.). Πρὸς Ν. αὐτῆς ἔκειτο πάλαι ἡ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου κτισθεῖσα πόλις Φιλίπποι (Παῦλος πρὸς Φιλιππησίους). Καβάλλα, ὁ μόνος σπουδαῖος λιμὴν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, παράγουσα ἔξαρτετον καπνὸν (6 χιλ. κ.).

6) Ἐν τῇ Χαλκιδικῇ.

Βασιλικά, Γαλάτιστα καὶ Πολύγειρος, κωμοπόλεις. Κασσάνδρα, εἰς τὸν ὅντες δάκτυλον τῆς χερσονήσου, ἐξ ἣς ὀνομάσθη ἡ μικρὰ αὔτη χερσόνησος (π. Παλλήνη).

Πάλαι ήκακόν ενταῦθα σπουδαῖαι πόλεις, ὡς ἡ "Ολυμπος, ἡ Ποτίδαια, τὰ Σιάγειρα, ἡ πατρὶς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἡ Τορώνη, ἐξ ἣς ώνομάσθη ὁ μεταξὺ τῆς Παλλήνης καὶ Σιθωνίας κόλπος Τορωναῖος, καὶ ἡ Σίγγος, ἐξ ἣς ώνομάσθη ὁ μεταξὺ τῆς Σιθωνίας καὶ Ἀκτῆς κόλπος Σιγγυτικός. Εἰς δὲ τὸν ἀνατολικὸν ὄπατυλον, τὴν Ἀκτήν, κείντας 20 μοναὶ καὶ 12 σκῆται, ἔνθα κατοικοῦσιν 7 χιλ. μοναχοὶ "Ελληνες καὶ Σλαῦοι (ἰδίως Ρῶσσοι). Διοικοῦνται δ' αὗται ὑπὸ τῆς ἐν τῷ χωρὶ φ Καρναῖς ἐδρευούσης «Ιερᾶς Συνάζεως».

γ'). Τὸ Κοσσυφοπέδιον

[10,000 □ χιλ.—350.000 κ.]

Τὸ μέγα τοῦτο ὄροπέδιον κείται πρὸς Β. τῆς Μακεδονίας, χωριζόμενον ἀπ' αὐτῆς διὰ τῆς ὄροσειρᾶς τοῦ Σκάρδου. Πρὸς Δ. περιβάλλεται ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ Μαυροθουνίου ταπεινουμένων διακλαδώσεων μέχρι τοῦ Σκάρδου· μεταξὺ τῶν ὄρέων τούτων διέρχεται ὁ Δρίλων καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν. Τὸ ὄροπέδιον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν ποταμίαν χώραν τοῦ Μοραύα (παραποτ. τοῦ Δουνάβεως) καὶ τοῦ Δρίλωνος. Ἐνταῦθα συνεργήθη ἡ μάχη τοῦ Κεσσυφοπέδου μεταξὺ τῶν Τούρκων καὶ Σέρβων τῷ 1447, καθ' ἣν οἱ Σέρβοι ἡττηθέντες ἀπώλεσαν τὴν ἐλευθερίαν των.

Πόλεις κυριώταται ἐνταῦθα εἶναι ἡ Πριστένη (24 χιλ. κ.), ἡ Πριστίνα (15 χιλ. κ.), τὸ Ἰπέκ Β. Δ. (15 χιλ. κ.).

δ'). Ἐλασσών.

[1.900 □ χιλ.—60.000 κ.]

Τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Θεσσαλίας δὲν ἀπεδόθη μετὰ τῆς λοιπῆς εἰς τὴν Ἐλλάδα ἔνεκκα τῆς στρατηγικῆς αὐτοῦ θέσεως. Ἐκτείνεται πρὸς Ν. τῷ Καρβουνίων μέχρι τῶν Ἐλληνικῶν ὄριων, περιλαμβάνον τὸν "Ολυμπὸν καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ παραποτάμου τοῦ Πρηνείου Τιταρησίου (κ. Σαρανταπόρου).

Πόλεις καὶ κωμοπόλεις εἶναι ἡ Ἐλασσών (π. Ολοσσών, 1500 κ.), ἔχουσα καὶ φρούριον. Ἡ Δισκάτα (4 χιλ. κ.), πρὸς Δ. Τὸ Βλαχολίβαδον (3 χιλ. κ.). Τὸ Λιτόχωρον καὶ ἡ Πλαταμών, παρὰ τὸν Θερμαϊκόν.

ε'). Λί παρὰ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν νῆσοι.

[1,300 Π χιλ.—45,000 κ.]

Αἱ πόλεις τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν νῆσοι τῆς Τουρκίας εἶναι ἡ Θάσος (12 χιλ. κ.), ἀπέναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου, ἀνήκουσα εἰς τὸν ἀντιθεσιαλέα τῆς Αἰγύπτου· ἡ Σαμοθράκη (10 χιλ. κ.) ἡ Ἰμβρος (13 χιλ. κ.) καὶ ἡ μεγίστη Αῆμνος (18 χιλ. κ.), ἐν τῇ κατὰ τὴν μυθολογίαν ἔκειντο τὰ ἔργαστήρια τοῦ Ἡφαίστου. Πλησίον δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κείνται καὶ τὰ νησίδια Πρώτη, Ἀντιγόνη, Πρίγκηπος καὶ Χάλκη, χρησιμεύοντα ως τερπναὶ διατριβαὶ τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης.

στ'). "Ηπειρος.

[20.000 Π χιλ.—600,000 κ.]

"Η "Ηπειρος κατέχει τὴν Ν. Δ. ὅρεινὴν χώραν τῆς Τουρκίας τὴν ἐκτεινομένην πρὸς Δ. τῆς κυρίας σειρᾶς τοῦ Ἑλληνο-ἰλλυρικοῦ συστήματος, ἀπὸ τῶν Καγδαούϊῶν μέχρι τῆς Πίνδου. Πρὸς Ν. ἔχει τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, πρὸς Β. δὲ χωρίζεται ἀπὸ τῆς Ἀλβανίας διὰ τοῦ Γενούσου ποταμοῦ.

Μικρὸν μέρος τῆς Ἡπείρου, τὸ μεταξὺ Πίνδου καὶ Ἀράχθου, προσηργήθη τῷ 1881 εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατοικεῖται δ' ἡ χώρα κυρίως ὑψηλή Ἑλλήνων, ὃν πολλοὶ διὰ τοῦ πλούτου αὐτῶν εὐηργέτησαν τὸ θύμος, ἴδρυσαντες μεγαλοπρεπέστατα εὐεργετικὰ καταστήματα ἐν Ἑλλάδι. Τοιοῦτοι εὐεργέται εἶναι οἱ Ζωσιμάδαι, Καπλάναι, Ριζάραι, Ἀρσάκαι, Χατζηκώσται, Ζάππαι, Τοσίτσαι, Στουρνάραι, Ἀβέρωφ, Στῖναι κ.λ.π.

Πόλεις ἐνταῦθα εἶναι.

1) Πρὸς νότον.

Ταὶ Ιωάννινα, παρὰ τὴν διμώνυμον λίμνην, ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδίασσος πρωτεύουσα τῆς Ἡπείρου (26 χιλ. κ.) καὶ πατρὶς τῶν Ζωσιμαδῶν καὶ Καπλανῶν. Ν. Δ. αὐτῶν ἔκειτο πάλαι τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης. Τὸ Ζαγόριον, περιοχὴ χωρίων παρὰ τὸ ὄρος Μιτσικέλι. Τὸ Μέτσοβον, παρὰ τὴν δίοδον τοῦ Λάκμονος (Ζυγόν), ἔχον οὖτα στρατιγικωτάτην θέσιν (18 χιλ. κ.). εἶναι ἡ πατρὶς τοῦ Τοσίτσα, Στευρ-

νάρχα καὶ Ἀθέρωφ.^ε Η Παραμυθιά, παρ' ἡν τὰ ὅρη τοῦ Σουλίου, τῆς πατρίδος τῶν ἡρώων Σουλιωτῶν. Η Φιλιππιάς, οὐ μακρὰν τοῦ Ἀράχθου. Η Πρέβεζα (6 χιλ. κ.), εἰς τὸν ὄμώνυμον πορθμόν, ἀντικρὺ τοῦ Ἑλλην. Ἀκτίου. Η Πάργα, παράλιος, παράγουσα ἐκλεκτὰ ἐσπεριδοειδῆ. Οἱ Φιλιάται, οὐ μακρὰν τοῦ Θυάμιδος.

2) Πρὸς βορρᾶν.

Τὸ Δέλβινον (3 χιλ. κ.). Τὸ Ἀργυρόκαστρον (12). Η Κόνιτσα, τὸ Πρεμέτι καὶ τὸ Τεπελένι (ἡ πατρὶς τοῦ διαβοήτου Ἀλήπατσα), παρὰ τὸν Ἀφον. Η Χιμάρρα εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Κεραυνίων καὶ παρὰ τὴν θαλασσαν. Γύπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο περιλαμβάνεται ἀπασα ἡ περιοχὴ τῶν Κεραυνίων ὄρέων· οἱ Χιμχριῶται διακρίονται ἐπὶ ἀνδρείᾳ. Η Αὖλων (6 χιλ. κ.), παρὰ τὸν ὄμώνυμον κόλπον, ἐμπορικὴ πόλις.^ε Η Κοριτσά (15 χιλ. κ.) καὶ ἡ Μοσχόπολις ἡ πατρὶς τοῦ Σίνα, πρὸς τὴν Μακεδονίαν. Τὸ Βεράτιον (11 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ἀψον.

ζ). Αλβανία.

[11.000 π. χιλ.—320.000 κ.]

Η Ἀλβανία (π. μέρος τῆς Ἰλλυρίας) κατέγει τὸ ἀπὸ τοῦ Γενούσου μέχρι τῆς Λεβεάτιδος καὶ τῶν ὄρέων τοῦ Μακροθουνίου τμῆμα. Ἐνταῦθα ὁ Δρίλων, ὁ ἀποτελούμενος ὥδη ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο βραχιόνων αὐτοῦ κατερχυμένων τοῦ μὲν ἐκ τῆς Μακεδονίας, τοῦ δὲ ἐκ τοῦ Κοσσυφοπεδίου, διαρρέει μέχρι τῶν ἐκβολῶν τον τὴν πειάδα τῆς Σκόδρας.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς, οἱ Ἀλβαροί, διαιροῦνται εἰς Γκέγκηδες, Τόσκηδες, Λιάπηδες καὶ Τσάμηδες. Ἐκ τούτων οἱ δύο πρώτοι κατοικοῦσιν ἐν τῇ κυρίως Ἀλβανίᾳ, οἱ Λιάπηδες παρὰ τὰ Κεραύνια ὄρη καὶ οἱ Τσάμηδες ἐν τῇ νοτίῳ Ἡπείρῳ.

Πόλεις. Η Σκόδρα ἡ Σκούταρι, παρὰ τὴν Λεβεάτιδα, πρωτ. καὶ ὄχυρά πόλις (32 χιλ. κ.). Τὸ Ἀλέσιον, ἐπὶ τοῦ Δρίλωνος, ἔνθα ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ὁ ἥρως τῶν Ἀλβανῶν Γεώργιος Καστριώτης ἡ Σκενδέρμπενης. Κρόδια, ἐπὶ βραχον., ὄχυρωτάτη πόλις, πατρὶς τοῦ ἀνωτέρω ἥρωος (7 χιλ. κ.). Λυρράχιον (ἡ ἀρχαῖα Ἐπεδαμνός), λιμήν ἐμπορικὸς (7 χιλ. κ., ὃν τινες Ἑλληνες). Τύραννα, ἡ ὥραιοτάτη πόλις τῆς Ἀλβανίας (20 χιλ. κ.). Ελβασσάν, ἐπὶ τοῦ

Γενούσου καὶ τῆς ἀπὸ Μοναστηρίου εἰς Σκόδραν δημοσ. ὁδοῦ, πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ (25 χιλ. κ.).

3. ΚΡΗΤΗ

[8,600 π. χιλ.—310,000 κ.]

Ἡ πολυπαθής νῆσος Κρήτη ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες καὶ εἶναι διπλασία καὶ πλέον τῆς Εύβοιας. Διασχίζεται ὑπὸ σειρᾶς ὑψηλῶν ὄρέων ἐκ Δ. πρὸς Α., καλυπτομένων πάντοτέ σχεδὸν ὑπὸ χιόνων. Τὰ κυριώτερα ὄρη εἶναι τὰ δασώδη Αευκά δρυ (2,470 μ.), ἡ Ἰδη (κ. Ψηλορρίτης, 2,460 μ.) ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἡ Δίκη (κ. Λασῆθι). Ἡ ὄροςειρὰ δὲ τελευτᾶ πρὸς Α. εἰς τὸ ἀκρωτ. Σαμώνιον (κ. Σίδηρος).

Τὰ χαμηλὰ μέρη τῆς νήσου σχηματίζουσιν εὐφοριωτάτας μικρὰς πεδιάδας παραγόντας ἔξαρτα προεόντα, ως ἔλαιον, σάπωνα, τυρόν, κάστανα, πορτοκάλια καὶ διαφόρους ἄλλας ὄπωρας. Τὰ βόρεια δὲ παράλια σχηματίζουσι πολλοὺς κόλπους ἐν εἰς ὁ τοῦ Μιραμπέλου καὶ ὁ εὐρὺς καὶ ἀσφαλής λιμὴν τῆς Σούδας (π. Ἀμφιμαλλικός).

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς (310 χιλ.) εἶναι Ἑλληνες διατηρήσαντες ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸ ἑλληνικὸν αὐτῶν φρόνημα· λαὸς γενναῖος καὶ ἀτίθασος, οὐδέποτε ἡθέλησαν νὰ ἀνεχθῶσι τοὺς ξένους κατακτητάς, ἀλλὰ δὲ ἀλλεπαλλήλων ἐπαναστάσεων διετέλεσαν διαμαρτυρόμενοι, μὴ φοβούμενοι τὰς ἐρημώσεις καὶ ἐκδικήσεις τῶν Τούρκων, μέχρις οὗ τῷ 1898 ἐκηρύχθη ὑπὸ τῆς Εύρωπης ἡ νῆσός των ἡγεμονίᾳ αὐτόνομος ὑπὸ τὸν ὅπατον ἀρμοστὴν αὐτῆς Γεώργιον, τὸν πρίγκηπα τῆς Ἐλλάδος. “Ο μόνος δὲ” ἔτι πόθος τῶν Κρητῶν εἶνε νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῆς μητρὸς Ἐλλάδος.

Κατοικοῦσι δὲ ἐν Κρήτῃ καὶ τινες Μωαμεθανικοῦ θρησκεύματος, οἵτινες ὅμως εἶναι Ἑλληνες ἔξιστα μισθέντες.

Διαιρεῖται εἰς 5 νομούς.

- 1) Νομὸς **Χανιών**, πρὸς Β. τῶν Λευκῶν ὄρέων. Πρωτ. εἶναι τὰ **Χανιά** (π. Κυδωνία), οù μακρὰν τῆς Σούδας, ἡ ἔδρα τοῦ ἡγεμόνος (25,000 κ.). Προστετον δὲ αὐτῶν εἶναι ἡ Χαλέπα, ἐνθα τὸ ἀνάκτορον τοῦ Πρίγκηπος. Πρὸς Δ. εἶναι τὸ Καστέλι (7 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς ἐπαρχίας Κισάμου.
- 2) Νομὸς **Σφακίων**, πρὸς Ν. καὶ Α. τῶν Λευκῶν ὄρέων. Εἰς

τὸν νομὸν τοῦτον κατοικοῦσιν οἱ ἡρωῖκοι Σφρκιῶται, οἵτινες οὐδέποτε ἐπέτρεψαν εἰς Τούρκου ἢ ἄλλον κατακτητὴν· νὰ πατήσωσι τὴν χώραν τῶν. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Γεωργιούπολις (ἢ ἄλλοτε "Α") μυρός, ἐπὶ τῆς βορ. παραχλίας, κληθεῖσα οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ πρίγκηπος. **Βάμος**, ἔτερα κώμη (6 χιλ. κ.).

3) Νομὸς **Ρέθυμνης**, πρὸς Α. τοῦ προηγουμένου. Πρωτ. εἶναι ἡ **Ρέθυμνα** (10 χιλ. κ.), εἰς τὴν βόρειον παραλίαν. Ν.Α. αὐτῆς κεῖται ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, διάσημος διὰ τὴν ἐν 1866 ἐκουσίαν δλοκκυτωσιν τῶν αὐτόθι πολιορκηθέντων χριστιανῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὸ Μελιδόνι, κώμη τῆς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου.

4) Νομὸς **Ηρακλείου**, εἰς τὸ μέσον τῆς νήσου. Πρωτ. τὸ **Ηράκλειον** (23 χιλ. κ.), εἰς τὴν βόρ. παραλίαν, πόλις ὀχυρά. Πάλαι ἦτο ἐπίνειον τῆς ἀρχαιοτάτης πόλεως Κνωσσοῦ, ἐν ἣ γενομένων ἐσχάτως ἀνασκαφῶν εὑρέθησαν τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα τοῦ Μίνωος. **Άγιοι Δέκα**, πρὸς Ν. τῆς Ἰδης, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος· καὶ ἐν ταύτῃ δὲ εὑρέθησαν πολύτιμοι ἀρχαιότητες.

5) Νομὸς **Λασιθίου**, δυτικές περιλαμβάνει τὸ ἀνατ. τῆς νήσου. Πρωτ. ἡ **Νεάπολις** (2,300 κ.), οὐ μακρὰν τῆς βορ. παραχλίας. **Ιεράπετρα** (2,500 κ.), πρὸς τὸ Δυσικὸν πέλαγος, ἔχουσα φρουρίον. **Λιμήν**, πρωτ. τῆς ἐπαρχίας Σητείας, τῆς ἀνατολικωτάτης τῆς νήσου.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

[64,000 π. χιλ.—2,650,000 κ.]

Ἡ Βουλγαρία (π. Κάτω Μοισία) κεῖται μεταξὺ τοῦ Ρίου (Ν.Δ.), τοῦ Αἴμου (πρὸς Ν.), τοῦ Δουνάβεως (πρὸς Β.) καὶ τοῦ Εὔξείνου πόντου (πρὸς Α.). Διαρρέεται ὑπὸ πολλῶν παραποτάμων τοῦ Δουνάβεως, ὃν σπουδαιότεροι ὁ Τίμοκος, ὁ Οσκιος καὶ ὁ Ιάντρος. Οἱ ποταμοὶ οὗτοι καθιστῶσι τὸ ἔδαφος εὔφορον, ὅπερ ὅμως δὲν εἶναι καλῶς καλλιεργημένον.

Ἡ Βουλγαρία εἶναι ἡγεμονία ἀνεξάρτητος, φόρου δὲ ὑποτελής εἰς τὴν Τούρκαν.

Κάτοικοι καὶ Θρησκεία. Οἱ κάτοικοι εἶναι Βούλγαροι, δρυθόδοξοι μὲν τὸ θρήσκευμα, ἀλλ᾽ ἡ ἐκκλησία των εἶναι σχισματική. Ἐκτὸς τούτων κατοικοῦσι καὶ τινες Τούρκοι, Βέρβατες καὶ Ἑλληνες.

Πολίτευμα. Συνταγματική μοναρχία μετά Βουλῆς (τῆς Σοφράνιας). Ήγεμῶν δὲ νῦν είναι ὁ Φερδινάνδος δ' Α'.

Έμπόριον καὶ βιομηχανία. Έκπαίδευσις. Τὸ ἐμπόριον καὶ ἴδια ἡ βιομηχανία ἐν Βουλγαρίᾳ ἔχουσιν ἀναπτυχθῆ. Κύριον ἔξαγόμενον προϊὸν εἶναι δημητριακοὶ καρποί. "Ετι δὲ ζῶα, ἀρώματα καὶ ςλα. Ἡ πατεία δ' εἶναι λίαν προηγμένη.

Πόλεις.

1) Μεσόγειοι:

Ἡ Σόφια (70 χιλ. κ.), πρωτ., ἐν ὑψηλῇ πεδιάδι καὶ ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου Κων/πόλεως-Βελιγραδίου. Ἡ Πλέβρα (19 χιλ. κ.), Β. Α., γνωστὴ διὰ τὴν ἐπει 1877 πολιορκίαν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ρώσων. Ὁ Τύρναβος (15 χιλ. κ.), πρωτ. ςλαστε τῆς Βουλγαρίας. Ἡ Σοῦμλα (23 χιλ. κ.), ἀνατολικώτερον, ὄχυρά πόλις.

2) Παράλιοι ἐπὶ τοῦ Εὔξείνου:

Ἡ Βάρνα (π. Οδησσός, 35 χιλ. κ.) Ἡ Καβάρρα, ἐλληνικὴ κωμόπολις.

3) Παραδουνάδιαι (ἐκ Δ. πρὸς Α.).

Τὸ Βιδίνιον (15 χιλ. κ.), ὄχυρά πόλις ἡ Νικόπολις· τὸ Σίστοβον· τὸ Ρουστούνιον (33 χιλ. κ.), ἐμπορικὸς λιμὴν συνδεόμενος σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Βάρνης· ἡ Σιλίστρα.

5. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΟΥΜΥΛΙΑ

[33.000 □ χιλ.—4.100.000 κ.]

Ἡ χώρα αὗτη, ἥτις εἶναι τὸ βόρειον μέρος τῆς Θράκης, κεῖται πρὸς Ν. τοῦ Αἴμου διαχρεωμένη ὑπὸ τοῦ ἄνω ῥοῦ τοῦ "Εἵρου καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ" Αρδα καὶ Τόντζου. Πρὸς Α. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὔξείνου πόντου, ἔνθα σχηματίζεται ὁ κόλπος τοῦ Πύργου.

Ἡ Ανατολ. Ρουμυλία διὰ τῆς Βερολινείου συνθήκης εἶχε κηρυχθῆ ἐπαρχία αὐτόνομος· ἀλλὰ τῷ 1885 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ σύτῳ σήμερον διατελεῖ ἡγεμόνη μετὰ τῆς ἡγεμονίας τῆς Βουλγαρίας, καίτοι αἱ δυνάμεις καὶ ἡ Τουρκία δὲν ἀνεγνώρισαν ἐπισήμως τὴν ἔνωσιν ταύτην. Καὶ δὲν ἔχουσιν ἀρκεσθῆ εἰς τοῦτο οἱ Βουλγαροί, ἀλλὰ ζητοῦσι νὰ κυριαρχήσωσι καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης καὶ νὰ παραγωγίσωσι τὰ δικαιώματα τῶν Ελλήνων.

Κάτοικοι. Οι κατοικοί αὐτῆς εἶναι τὸ πλεῖστον Βούλγαροι, ἀρχετοὶ δῆμος "Ελληνες. (περὶ τὰς 150 χιλ.), Τοῦρκοι καὶ "Εβραῖοι.

Πόλεις. 1) Παρὰ τὸν "Εἵρον"

Ἡ Φιλιππούπολις (44 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ "Εἵρου, ἡρωτ., κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ἔνθι οἰκανοί "Ελληνες Τατάρ — Παζαρτζίκ (15 χιλ. κ.), πρὸς Δ. Στενήμαχος, πόλις ἐλληνικωτάτη.

2) Ἐν τῇ ποταμίᾳ χώρᾳ τοῦ Τόντζου"

Ἡ Σιαρα-Ζαγορὰ (20 χιλ. κ.). Ἡ "Υάμπολις (10 χιλ. κ., ἐπὶ πεδιάδος. Τὸ Καζανλίκ (τουρκ. Γιουλιστάν, δηλ. χώρᾳ τῶν δέδων), παράγον περίφημον δεδέλαιον.

3) Παρὰ τὸν Μικρὸν Αἶμαν"

Τὸ Σλίβρον (Σέλιμπον, 25 χιλ. κ.), πόλις βιομηχανικὴ ὑφασμάτων.

4) Ἐπὶ τοῦ Εὔξείνου πόντου"

Μεσημβρία (2 χιλ. κ.), Ἀγγίαλος (5 1/2 χιλ. κ.), Πύργος (7 χιλ. κ.) καὶ Σφεζόπολι (π. Ἀπολλωνία, 4 χιλ. κ.), ἀπασται ἀρχαῖαι Ἐλληνικαὶ ἀποικίαι κατοικούμεναι καὶ νῦν ὑφ' Ἐλλήνων.

6. ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

[48,000 □ χιλ.—2.650.000 κ.]

Θέσις καὶ ἔκτασις. Ἡ Σερβία (π. "Ανω Μασία) κεῖται πρὸς Ν. τοῦ Δουνάβεως περὶ λαμβάνοντα τὴν δυσώδη ποταμίαν χώραν τοῦ Μοράνα· πρὸς Α. ὁρίζεται ἐκ τῆς Βουλγαρίας διὰ τοῦ παραποτάμου Τιμόκου, μὴ βρεχομένη σύδαμος ὑπὸ θαλάσσης. Τὸ μέγεθος αὐτῆς εἶναι κατά τι μικρότερον τῆς Ειλάδος, ὁ δὲ πληθυσμὸς ἵσσει.

Κάτοικοι καὶ θρησκεία. Οἱ κατοικοί εἶναι Σέρβοι, ὁρθόδοξοι τὸ θρήσκευμα. Ἀπολέσαντες τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Κοσσυφοπεδίῳ μάχης (1447), ἀπέκτησαν ἀπὸ τοῦ 1815 περιωρισμένην τινὰ ἐλευθερίαν, ἔχοντες μικρὸν ἥγεμονίαν φόρου ὑποτελῆ τῷ Σουλτάνῳ. Ἀπὸ τοῦ 1878 ἐγένετο ἥγεμονία ἀνεξάρτητος, αὐξηθέντων καὶ τῶν ὄρων της· τέλος δὲ τῷ 1882 προήχθη εἰς βασίλειον.

Πολιτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία. Βασιλεὺς αὐτῆς νῦν εἴναι ὁ Ηέρδος δ' Α', δ' Καραγεώργεβιτς. Ἡ βουλὴ δὲ καλεῖται Σκονφίρα.

Ἐμπόριον, βιομηχανία καὶ ἔκπαιδευσις. Τὸ ἐμπόριον τῆς Σερβίας εἶναι μικρόν. Ἡ βιομηχανία ἐλαχίστη, τῶν Σέρβων ἀσχο-

λουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν (ἰδίως χοίρων). Κύρια δ' ἔξαγόμενα προϊόντα εἶναι ζῷα, κτηνοτροφικά καὶ γεωργικά προϊόντα.

Ἡ ἐκπαίδευσις ἥρξατο ἀναπτυσσομένη.

Πόλεις. Βελιγράδιον (Σερβ. Βεσιγράδ, δηλ. λευκὸς πύργος), ἐπὶ τοῦ Δουνάθεως, κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Σαխου (72 χιλ. ν.). Εἶναι πρωτ. τῆς Σερβίας, ἔχουσα σπουδαιωτάτην θέσιν διὰ τε τὴν ἀρχὴν τοῦ πρὸς τὴν Ἑλλην. γερσόνησον ἐκ τῆς Εύρωπης σιδηροδρόμου καὶ διὰ τὸ φρούριον αὐτῆς, θεωρούμενον ὡς κλεῖς τοῦ κάτω Δουνάθεως. *

Σεμέρδρια, ὁγυρὰ πόλις ἐπὶ τοῦ Δουνάθεως. Κρογγούγιεβατς, πρὸς Ν. τοῦ Βελιγραδ. (16 χιλ. ν.), ἔχουσα χυτήριον πυροβόλων καὶ ὄπλοστάσιον. Ποσιάρεβιτς (15 χιλ. ν.), πόλις ἐμπορική. Νίσσα (π. Ναϊσσός, ἡ γενέθλιος τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου), Ν. Α. τῆς γώρας, ἐπὶ τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐκ Θεσσαλονίκης σιδηροδρόμων (26 χιλ. ν.). Πιρώτ, Λέσκοβατς καὶ Βράντα, μικραὶ πόλεις πρὸς Ν.

7. Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ

[9.000 □ χιλ.—230.000 ν.]

Θέσις καὶ ἔκτασις. Η μικρὰ αὕτη ἡγεμονία κεῖται παρὰ τὰ δύο Δορυλίτορα καὶ Κάδμον, πρὸς Β. τῆς Ἀλβανίας τὸ μέγεθος αὐτῆς εἶναι ἵσσον τῇ Κρήτῃ Τὸ δ' ἔδαφος εἶναι λίαν πετρώδες, πλὴν τοῦ παρὰ τὴν Λεβεζάτιδα λίμνην, ἔνθα εἶναι εὔφορον.

Κάτοικοι καὶ θρησκεία. Οἱ Μανδροβούνιοι ἔλκουσι τὴν καταγωγὴν ἐκ Σλαύων καὶ εἶναι τὸ θρήσκευμα ὁρθόδοξοι εἶναι πάντες ἀνδρες φιλοπόλεμοι, πολεμήσαντες συνεχῶς κατὰ τῶν Τούρκων μετὰ παραδειγματικῆς ἀνδρείας, ἔως οὖν ἀνεκηρύχθη ἡ χώρα των ἡγεμονίας διὰ τῆς Βερσαλινέου συνθήκης.

Ηγεμῶν εἶναι ὁ Νικόλαος.

Κωμοπόλεις. Κετίγνην, πρωτ., εἰς δυσπρόσιτον θέσιν, ἀριθμοῦσα μόλις 3 χιλ. ν. Νίξιας (3.500 ν.), Ποδγορέα (6.500 ν.), πρὸς Ν., κωμόπολις βιομήχανος, Ἀριβάρι (2.100 ν.) καὶ Δουλτίνων (5.000 ν.), κείμεναι ἐν τῇ πρὸς Ν. ἐλώδει πεδιάδι, ἀλλ᾽ εὐφόρῳ.

8. ΤΟ ΝΟΒΙ-ΠΑΖΑΡ

[7.000 □ χιλ.—170.000 κ.].

Τὸ Νόβι-Παζάρ (π. μέρος τῆς Ἰλλυρίας), εἶναι στενή χώρα μεταξὺ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Σερβίας· κατὰ τὴν Βερολίνειον συνθήκην κατέχεται ὑπὸ τῆς Αὐστροουγγαρίας, διοικεῖται ὥμως ὑπὸ τῆς Τουρκίας.

Κατοικεῖται ὑπὸ Σέρβων ὀρθοδόξων καὶ ἔχει πρωτ. ὄμώνυμον (10 χιλ. κ.).

9. ΒΟΣΝΙΑ ΚΑΙ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

[51.000 □ χιλ.—1.750.000 κ.]

Θέσις καὶ ἔδαφος. Αἱ χῶραι αὗται (π. μέρος τῆς Ἰλλυρίας) κείνται πρὸς Α. τὸν Δινχρικῶν Ἀλπεων καὶ πρὸς Ν. τοῦ Σαύου πρὸς Α. χωρίζονται ἐπὸ τῆς Σερβίας διὰ τοῦ Δρίνου, παραποτάμου τοῦ Σκύρου.

Αἱ Ἀλπεις ἐκτείνουσι πολλοὺς κλάδους εἰς τὰς χώρας ταύτας. Καὶ ἡ μὲν μείζων καὶ βορειότερα Βοσνία ἔχει παρὰ τοὺς ποταμοὺς εὐφοριωτάτας κοιλάδας, ἡ δὲ πρὸς Ν. Ἐρζεγοβίνη εἶναι βραχώδης.

Αμφότεραι καὶ χῶραι εἶναι δασώδεις, ἔχουσαι πολλοὺς λειμῶνας, ἐνθα τρέφονται χούραι καὶ ἵπποι· ἔτι δὲ πλούσιαι εἰς ὀρυκτά, ιδίᾳ σιδηρούς καὶ γαϊανθράκων.

Κάτοικοι καὶ Θρησκεία. Οἱ κάτοικοι (Βόσνιοι καὶ Ερζεγοβίνιοι) εἶναι Σερβίης καταγωγῆς. Τὰ 43% αὗτῶν ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον ἐκκλησίαν, τὰ 35% εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν καὶ τὰ 21% εἰς τὴν Καθολικὴν ἐκκλησίαν.

Διὰ τῆς Βερολίνειον συνθήκης κατέχονται καὶ διοικοῦνται ὑπὸ τῆς Αὐστροουγγαρίας.

Πόλεις.

1) Ἐν τῇ Βοσνίᾳ·

Σεράγεβον (45 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ Βόσνα, ἐξ οὗ ἐκλήθη καὶ ἡ χώρα, πρωτ. Ἐκ τούτου ἄγει σιδηρόδρομος διὰ τοῦ ποταμοῦ Νάρωνος εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Σβέρνικον, Β. Α., μετὰ μεταλλείων ἀργύρου. Βαταλούκα, Β. Δ. (15 χιλ. κ.).

2. Έν τῇ Ἑρζεγοβίνῃ.

Μοστάρη (17 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Ἑρζεγοβίνης. Τρεβίγγη, πρὸς N.

10. ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

[131.000 □ χιλ.—6.300.000 κ.]

Θέσις. Μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἀλπεων κεῖται ἡ χώρα Βλαχία, βαθύπεδον διαιρούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀλούτα εἰς Μικρὰν Βλαχίαν πρὸς Δ. καὶ Μεγάλην πρὸς Α. Ἀπ' ἀμφοτέρων δὲ τῶν ὄχθων τοῦ Σερέτου (παραπ. τοῦ Δουνάβεως) ἔκτείνεται μέρος τοῦ Β. Α. εὐρωπαϊκοῦ βαθυπέδου, χωριζόμενον τῆς Ῥωσίας διὰ τοῦ Προύθου καὶ καλούμενον Μολδανία, ἥτις κεῖται ἔξω τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου. Μεταξὺ τέλος τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Εύζείνου πάντου κεῖται τρίτη χώρα, ἡ Δοβρούνισᾶ. Αἱ τρεῖς αὗται χώραι ἀποτελοῦσι τὸ βασίλειον τῆς Ῥουμανίας (διπλάσιον τῆς Ἐλλάδος κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ ὑπερδιπλάσιον κατὰ τὸν πληθυσμόν).

Κλῖμα καὶ προϊόντα. Τὸ κλῖμα τῆς Ῥουμανίας εἶναι τὸ μὲν θέρος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θερμόν, τὸν δὲ χειμῶνα τοσοῦτον ψυχρόν, ὥστε ὁ Δούναβης πήγνυται καὶ ἡ διὰ τούτου συγκοινωνία διακόπτεται. Τὸ δὲ ἐδάφος τῆς Ῥουμανίας, πλὴν τοῦ πρὸς τὸ δέλτα τοῦ Δουνάβεως, ὅπερ εἶναι ἐλῶδες, εἶναι εὐφορώτατον. Τὸ κύριον προϊόν εἶναι οἱ δημητριακοὶ καρποί, ἔτι δὲ καὶ σίνος, ὀπώραι καὶ καπνός· μέγα δὲ μέρος τοῦ ἐδάφους χρησιμεύει εἰς βοσκὴν προθάτων, αἰγῶν, βοῶν καὶ χείρων. Παρὰ τὰ Καρπάθια ὅρη ὑπάρχουσι στρώματα ὀρυκτοῦ ἀλατος, νίτρου καὶ πετρέλαιον. Καίτοι δὲ τὰ προϊόντα αὐτῆς εἶναι ἄφθονα, ἡ βιομηχανία ὑπολείπεται, ἡ δὲ ὑπάρχουσα εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τῶν ζένων.

Ιστορία. Η Βλαχία καὶ ἡ Μολδανία διετέλεσαν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐκατέρᾳ διαιρεῖτο ὑπὸ ἡγεμόνων Ἐλλήνων Φαναριωτῶν· τῷ 1829 ἔλαθον τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγωσιν ισοβίους ἡγεμόνας· τῷ δὲ 1851 ἡνάθησαν εἰς τὴν ἡγεμονίαν Ῥουμανίαν καὶ ἡγεμῶν αὐτῆς μετὰ ἓν ἔτος ἐγένετο ὁ καὶ νῦν βασιλεὺς Κάρολος Α'. ὁ Χοεντσόλλερν. Διὰ τῆς Βερολινείου δὲ συνθήκης ἡ πέραν τοῦ Προύθου χώρα Βεσσαραβία ἐδόθη εἰς τὴν Ῥωσίαν, ἀντ' αὐτῆς δὲ ἀπεδόθη ἡ Δοβρούντση. Εἶναι βασίλειον νῦν ἀπὸ του 1881.

Ἐν Ρουμανίᾳ ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἡ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐργαζόμενη Φιλικὴ Ἐταιρία· ἐκεῖ δ' ἤρχισε τὸ πρῶτον τὴν Ἑλλην. ἐπανάστασιν ὁ Υψηλάντης.

Κάτοικοι καὶ θρησκεία. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς κατὰ τὰ $\frac{4}{5}$ εἶνες Ρουμάροι (ἢ Βλάχοι), ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Δακῶν, ἐκρωματισθέντες διὰ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ καὶ ἀναμιγθέντες μετέπειτα μετὰ Σλαύων. Τὸ θρήσκευμα εἶνε Ορθόδοξοι. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ Ἰουδαῖοι, Ἀθίγγαροι καὶ περὶ τὰς 60 χιλ. Ἑλληνες.

Πολιτευμα. Συνταγματικὴ μοραρχία μετὰ δύο βουλῶν.

Πόλεις.

1) Ἐν τῇ Μεγάλῃ Βλαχίᾳ·

Βουκουρεστίου (Ρουμ. Βουκουρέστ. δηλ. πόλις φίλων), ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως, πρωτ. μετὰ 285 χιλ. κ. "Εγει λαμπρὰς σίκοδομάς καὶ ἐπίσημον πανεπιστήμιον. Γιούργεβον, ἐπίνειον τοῦ Βουκουρεστίου ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Πλοέσσι (47 χιλ. κ.), πρὸς Β. τοῦ Βουκουρ. Βραΐλα, ἐμπορικὴ πόλις παρὰ τὸν Δούναβιν μετὰ 58 χιλ. κ., δῶν ἔκανοι "Ἑλληνες.

2) Ἐν τῇ Μικρᾷ Βλαχίᾳ·

Κραϊώβα (46 χιλ. κ.), ἔχουσα ἀξιόλογα ἀλατωρυχεῖα. Β. Α. ταύτης καὶ παρὰ τὸν Ἀλούταν κεῖται τὸ γωρίον Δραγατσάνι, ἔνθα ἔπειτον οἱ Ιερολογίται.

3) Ἐν τῇ Μολδαυίᾳ·

Ιάσιον (90 χιλ. κ., δῶν οἱ ἡμίσεις Ἐβραῖοι), παρὰ τὸν Προῦθον, πρωτ. τῆς Μολδαυίας μετὰ πανεπιστημίου. Βοτοσάνη, πρὸς Β. (33 χιλ. κ.), δι' εὗ διέρχεται ὁ πρὸς τὴν Αὐστρίαν σιδηρόδρομος. Φωξάνη πρὸς Ν. (24 χιλ. κ.). **Γαλάζιον**, ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, οὐ μακρὸν τῆς Βραΐλας, ἡ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Ρουμανίας (65 χιλ. κ., δῶν ἔκανοι "Ἑλληνες).

4) Ἐν τῇ Δούρεωστῷ·

Κωνστάντια, ἐπὶ λιμένος τοῦ Εύζείνου, συνδεσμένη μετὰ τοῦ Δουνάβεως διὰ σιδηροδρόμου καὶ ἐκεῖθεν μέχρι Βουκουρεστίου. Σουλινᾶς ἐπὶ τοῦ ^{μέσου} στρεμμού τοῦ Δουνάβεως.

Συγκριτικὸς στατιστικὸς πίνακας τῶν κρατῶν
τοῦ Αἰμου.

Κράτη	"Εκτασις κατὰ Χλ. κατὰ γλιάδων		Κάτιοικοι	0/0 τῆς επιφ.		Τόνοι κατὰ γλ. εμ- πορικ. ναυτικοῦ	Σιδηρόδρομοι κατὰ γλιάρετρα	Στρατὸς ἐν πολέμῳ κατὰ γλιάδων		Πολεμικὴ πλοΐα		
	Κατὰ γλιάδων			Ἐπι: 1 Δ Χλ.		Δάση		Ἐρημοι				
	Κατὰ γλ.	Χλ.		Δάση	Χλ.	Ερημοι	Χλ.	Δάση	Χλ.			
Ελλὰς	65	2.600	40	9	30	350	1.360	120	45			
Βουλγαρία (καὶ Ανατ. Ρωμανία)	97	3.750	39	—	—	2	1.600	190	16			
Εύρωπ. Τουρκία .	170	6.130	36	—	—	260	2 000	1.700	82			
Κρήτη	8.6	310	35	—	—	—	—	—	—			
Μαυροβούνιον . . .	9	230	25	—	—	4	—	—	—			
Τρουμανία	131	6.300	48	17	25	78	3.178	200	21			
Σερβία	49	2.650	54	50	24	—	562	353	—			

Σημ. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρῳ πίνακος συνάγεται ὅτι πρωτεύει ἡ μὲν Τουρκία κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἡ Ρουμανία κατὰ τὴν πυκνότητα τῆς συγκοινωνίας ἡ Σερβία κατὰ τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὰ δάση ἡ δ' Ελλὰς κατὰ τὸ ἐμπορεύοντα ναυτικόν της.

**Συγκριτικὸς πίναξ τῶν πόλεων τῆς Ἑλλ. χερσονήσου
ἐχουσθῶν ἄνω τῶν 20 χιλ. κατοίκων.**

Πόλεις	Κάτ. κατὰ χιλ.	Πόλεις	Κάτ. κατὰ χιλ.
Κωνσταντινούπολις	1110	Ρουστσούκιον	33
Βουκουρέστιον	280	Βατσσάνι (Μολδανία)	33
Αθῆναι	130	Σκόδρα	32
Θεσσαλονίκη	105	Ἐλβασσάν	28
Ιάσιον	90	Ιωάννινα	26
Άδριανούπολις	82	Ραιδεστός	25
Βελιγράδιον	72	Σλίβνον	25
Σόφια	70	Χανιά	25
Γαλάζιον	65	Νίσσα	25
Βραΐλα	60	Βερλάζιον (Μολδανία)	25
Σκόπια	50	Φωζάνη (Μολδανία)	24
Ηερσαιεὺς	50	Πριστένη	24
Πλοέστι	47	Σοῦμλα	23
Κραϊώβια	46	Ηράκλειον (Κρήτη)	23
Μοναστήριον	45	Βούζεον (Βλαχία)	23
Σεράγεβον	45	Τρίκκαλα	21
Φιλιππούπολις	44	Τσουρο-Σεβερίνον (Βλαχία)	21
Πάτραι	42	Καλλίπολις	20
Σέρραι	40	Σταρα-Ζαγορά (Βουλγ.)	20
Βέργα	35	Βόλος	20

B. ΙΤΑΛΙΑ

A. ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Θέσις καὶ σχῆμα. Πρὸς Ν. τῶν κεντρικῶν τῆς Εὐρώπης "Αλπεων καὶ ἐκ σημείου βορειωτέρου τῆς θέσεως τῆς Ρουμανίας ἔκτείνεται ἡ ὑποδημαπόσχημος χερσόνησος τῆς Ιταλίας, ἥτις πρὸς Ν. διὰ τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος διασχίζεται εἰς δύο μικροτέρας, εἰς τὴν πρὸς Ν. Καλαβρίαν καὶ εἰς τὴν ΝΑ. Ἀπονιάν. Πέραν τῆς Καλαβρίας ἔκτείνεται ἡ μεγάλη νήσος Σικελία, μεγαλειτέρα κατά τι τῆς Πελοποννήσου, προσεγγίζουσα τὴν Αφρικὴν εἰς ἀπόστασιν 140 χιλιομ. Ἡ δ' Ἀπονιά προσεγγίζει τὴν Ἑλλην. χερσόνησον κατὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Ὄτραντον.

Σπουδαῖα ἀκρωτήρια. Ή μὲν Ἀπουλία τελευτὴ εἰς τὸ ἀκρωτήριον Αεῦκα, ἡ Καλαθρία εἰς τὸ Σπαρτιβέντορ, τὸ νοτιώτατον τῆς χερσονήσου, τὸ δὲ νοτιώτ. τῆς τε χερσονήσου καὶ Σικελίας εἶνε τὸ Πάναρον τῆς Σικελίας.

Πελάγη, κόλποι πορθμοί. Πελάγη πρὸς τὴν χερσόνησον εἶνε πρὸς Δ. μὲν τὸ Τυρρηνικόν, πρὸς Α. δὲ τὸ Ἀδριατικόν, τὸ Ἰόνιον καὶ τὸ Σικελικόν. Οἱ μεταξὺ τῆς Καλαθρίας καὶ Σικελίας πορθμὸς τῆς Μεσσήνης συνδέει τὸ Τυρρηνικὸν μετὰ τοῦ Σικελικοῦ πελάγους, τοῦ δὲ Ὀιράντον τὸ Ἀδριατικὸν καὶ Ἰόνιον

Ἡ χερσόνησος στερεῖται βαθέων κόλπων· σπουδαιότατοι εἰνεῖν :

Πρὸς Δ.

Πρὸς Α.

Τῆς Γερούης, εἰς τὴν ΒΔ. γωνίαν. Τοῦ Τάραντος, (ΝΑ.).

Τῆς Γαέιας, Νεαπόλεως καὶ Σα Τῆς Βερετίας, (ΒΑ.), λιμνολέρουν.

Θάλασσα μᾶλλον.

Νησοί. Πλὴν τῆς Σικελίας, πρὸς Δ. τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους κεῖνται δύο μεγάλαι νῆσοι, ἡ Σαρδηγία καὶ ἡ πρὸς Β. αὐτῆς Κορσικὴ (π. Κύρνος), χωρίζομεναι διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ἀγ. Βονιφατίου. Περὶ δὲ τὴν Σικελίαν εἶνε καὶ ἄλλαι μικραί, ὡς αἱ Αιπάραι, καὶ Αἴγυοσαι καὶ νοτιώτατα αἱ νῆσοι τῆς Μελίτης (κ. Μάλτα).

Φυσικὴ διάπλασις "Οροὶ καὶ πεδιάδες. Ἡ Ἰταλία φυσικῶς διακρίνεται εἰς τὰ ἔξης τρία μέρη :

1) Τὸ εὐφορώτατον βαθύπεδον τοῦ Πάδου ἡ τὴν Λειμβαρδικὴν πεδίαδα, καταλαμβάνουσαν τὸ βόρ. τῆς Ἰταλίας καὶ ἔχουσαν πρὸς Β. καὶ Δ. οἰκίσκους τῶν "Αλπεων, πρὸς Ν. τὰ ἐκ τῶν "Αλπεων ἐκρυμμένα ὅρη Ἀπέννινα καὶ πρὸς Α. τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, παρ' ὃ τὸ δέλτα τοῦ Πάδου καὶ πλήθος λιμνοθαλασσῶν.

2) Τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον ἡ τὴν τῶν Ἀπεννίνων, ἡς ἀπασαν τὴν ἔκτασιν καταλαμβάνει ἡ ὄρσειρά τῶν Ἀπεννίνων ὄρέων, μέγρι τοῦ πορθμοῦ Μεσσήνης. Διαιροῦνται δὲ εἰς βόρεια, μέσα καὶ νότια. Εἰς τὰ μέσα ὑψώνται ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῶν Ἀπεννίνων Μέγας Βράχος (2.920 μ. ὑψ.) εἰς τὸ ὑψός τοῦ Αἴμου, ἐνθα ζῶσιν ἄγριαι εἴτι αἴγες, ὡς καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ηλινίου. Εἰς δὲ τὰ νότια περιλαμβάνεται καὶ τὸ ἐνεργὸν ἡφαίστειν Βεζούβιος (1.280 μ.).

'Επειδὴ ἡ κυρία σειρὰ τῶν βορ. καὶ μέσων Ἀπεννίνων κεῖται μᾶλ-

ἷον πρὸς τὸ Ἀδριατικόν πέλαγος, πρὸς Δ. αὐτῶν σχηματίζονται τρεῖς εὖφοροι μικραὶ πεδιάδες, ἡ Τοσκανική, ἡ Ῥωμαϊκὴ καὶ ἡ «εὔδαιμων» Καμπανική. Πρὸς Α. δὲ τῶν νοτίων Ἀπεννίνων κεῖται καὶ ἡ Ἀπουλικὴ ἐκτεινομένη καὶ εἰς τὴν ὄμώνυμην χερσόνησον.

3) Τὴν τριγωνικὴν Σικελίαν, ἡς τὰ ὅρη εἶναι συνέχεια τῶν Ἀπεννίνων, ἀποσπασθεῖσαν ἐκ τῆς λοιπῆς χερσονήσου εἰς προστορικοὺς χρόνους εἰς τὰ ἄκρα τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσηνῆς κείνται ἀμφοτέρωθεν ἀπότομοι βράχοι, κινδυνεύοντες παρὰ τοῖς ἀρχαῖς Σκύλλα καὶ Χάρυδης. Τὸ βόρειον τῆς Σικελίας εἶναι ὄρεινόν, πρὸς Ν. δὲ σχηματίζονται κοιλάδες. Τὸ πρὸς Α. ὅρος Αἴτιη εἶναι μεμονωμένον καὶ ἐνεργὸν ἱφαστεῖσον· ἡ κορυφὴ αὐτῆς εἶναι ὑψηλοτέρα σὺ μόνον τῶν Ἀπεννίνων ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ὄρέων τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου (3.300 μ.).

Ποταμοί. Ποταμοὶ εἶναι οἱ ἔξηις :

1) Ἐκβάλλοντες εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

Ο Ἀδίγης καὶ ὁ μέγιστος Πάδος, πηγαζούντες ἐκ τῶν Ἀλπεων καὶ διαρρέοντες τὴν Λαμβαρδικὴν πεδιάδα.

Ο Ρουβίκων καὶ ὁ Αἴφιδος, μικροὶ ποταμοὶ πηγαζούντες ἐκ τῶν Ἀπεννίνων.

2) Εἰς τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος.

Ο Αγρός, διαρρέων τὴν Τοσκανικὴν πεδιάδα. Ο Τίβερις, διαρρέων τὴν Ῥωμαϊκὴν πεδιάδα.

Λίμναι. Η Μείζων καὶ ἡ Κᾶμος, πρὸς Β., μεταξὺ τῶν Ἀλπεων.

Η Περούγια (π. Τρανσιμένη), πρὸς τὴν Ῥωμ. πεδιάδα, παρ' ἡνὶ Ἀννιθίας ἐνίκησε τοὺς Ῥωμαίους τῷ 217 π.χ.

Τὸ κλῖμα. Τὸ μὲν κλῖμα τῆς χερσονήσου καὶ τῶν νήσων εἶναι ὀκεάνειον, ἀλλὰ τὸ βαθύπεδον τοῦ Πάδου ἔχει χειμῶνα ψυχρόν.

Βλάστησις καὶ προιόντα. Η βλάστησις τῆς Ἰταλίας κατέχει ἀρκετὴν ἑκατοσιν 16 %. Τὰ πλεῖστα δὲ τῶν δένδρων εἶναι ἀγάβαι, πάτνις, κυπάρισσοι, ἥλαιαι, μηλέαι καὶ ἄλλα δπωδοφόρα δένδρα. Προτίθοντα δὲ κατ' ἔξοχὴν ἔξαγόμενα εἶναι μέταξα, ἥλαιον, οἴνος δπῶραι, βάμβαξ, κάνναβις, θεῖον (ἐν Σικελίᾳ), μάρμαρα (τῆς πόλ. Καρράρας).

Ζῷα δὲ τρέφονται ἐν τῷ βαθυπέδῳ τοῦ Πάδου πολλά, ιδίως δὲ ἄλλα μαζεῖ ἡ ὀρνιθοτροφία.

Πληθυσμός. Η Ἰταλία είνε πυκνῶς κατοικημένη· οἱ κάτοικοι αὐτῆς, οἱ Ἰταλοί, είνε Ῥωμαϊκής καταγωγῆς, ὁμιλοῦντες τὴν Ἰταλικὴν (ἥτις είνε ἡ Τσεκανικὴ διαλεκτος) καὶ ἔχοντες θρησκείαν τὸ πλεῖστον καθολικὴν χριστιανικήν.

A. ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

[287,000 □ χιλ.—33,000,000 κ.]

Ιστορία. Διὰ μακρῶν πολέμων ἡ ἴσχυρὰ πόλις Ῥώμη π. Χ. εἶχεν ἐνώση ἀπασαν τὴν χερσόνησον ἐθνικῶς. Μετὰ τὴν πτῶσιν αὐτῆς διηρέθη πᾶλιν ἡ Ἰταλία εἰς πολλὰ ἔθνη, ἕως οὗ τῷ 1859 ἡνώθησαν τέλος εἰς ἐν βασιλείσιν, ἐκτὸς τοῦ Ἀγίου Μαρίνου (μικρὰς δημοκρατίας διατελούσσης ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἰταλίας), τοῦ Μορακοῦ (δημοκρατίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας) καὶ τῆς Κορσικῆς (νήσου ἐκχωρηθείσης τῇ Γαλλίᾳ).

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία μετὰ βουλῆς καὶ γερουσίας. Βασιλεὺς είνε ὁ Βίκιῳ Ἐμπαρούηλ δ Γ'. Η Ἰταλία δ' ἔχει καὶ ἔξωτερικὰς κτήσεις ἐν τῇ Ἀφρικῇ (τὴν Ἐρυθράν).

Πολιτικὴ καὶ φυσικὴ διαίρεσις. Πόλεις Η Ἰταλία διαιρείται εἰς 69 ἐπαρχίας, αἵτινες ἀποτελοῦσι 16 γύρων. Αἱ σπουδαιότεραι γύρων μετὰ τῶν πόλεων αὐτῶν είνε-

α'). Έν τῷ ἄνω Ἰταλίᾳ.

- 1) Τὸ **Μεδεμόντιον**, ἐν τῷ δυτ. ἀκρῷ τῆς Λαμβ. πεδιάδος, ἐνθα πόλις τὸ Τουρινον, πρωτ. ἀλλαστε τοῦ βασιλείου (340 χιλ. κ.)¹.
- 2) Η **Λιγυστικὴ** μεταξὺ τῶν Ἀπεννίνων καὶ τοῦ μαγευτικοῦ κόλπου τῆς Γενούης, ἐνθα ἡ Γένονα (Ἴτ. Γένοβα), ἐν λαμπροτάτῃ τοποθεσίᾳ, πατρὶς τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου (235 χιλ. κ.). ΝΑ. αὐτῆς είνε ὁ ναύσταχμος Σπέτσαι.

- 3) Η **Λούμπαρδία** μετὰ τῆς **Βενετίας**, περιλαμβάνουσα τὴν πρὸς Β. τοῦ Πάδου ὁμώνυμον πεδιάδα, γενομένην θέατρον πολλῶν μαχῶν. Πόλεις είνε τὸ Μιλάνον (490 χιλ. κ.), ἔχον μεγάλην βιο-

1. Ο πληθυσμὸς τῶν πόλεων τῆς Ἰταλίας, ὡς καὶ τῆς Ἰσπανίας, λογίζεται μετὰ τῆς περιοχῆς τῶν περιχώρων (κατὰ κοινότητας).

μηχανίαν μετάξης· ἡ μητρόπολις δ' αὐτῆς εἶναι μεγαλοπρεπεστάτη· Ἡ Βρεσκία (70 χιλ. κ.)· ἡ Πανία (πανεπιστημιακὴ πόλις)· ἡ Κρεμῶνα, γνωστὴ διὰ τὰ βιολία της· Μάντονα καὶ Βερώνα, ὅχυραὶ πόλεις· Πάδονα (Παταύιον), ἀνατολικώτερον, μετὰ ἀρχαιοτάτου πανεπιστημίου.

Ἡ δὲ «ώραία» Βενετία (152 χιλ. κ., ἔλλοτε 500 χιλ.), εἶναι φρούριον ἐν λιμνοθαλάσσῃ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ἐκτισμένη ἐπὶ

Ἡ λιμνοθάλασσα τῆς Βενετίας.

3 μεγάλων καὶ 114 μικρῶν νήσων, αἵτινες συγκοινωνοῦσι διὰ γεφυρῶν καὶ διωρύχων· ἔχει λαμπρὰν πλατεῖαν καὶ ναὸν τοῦ Ἅγιου Μάρκου, μέγια νεώριον κτήλ. Ἀλλοτε ἦτο πρωτ. ἴσχυρᾶς δημοκρατίας, ἦτις ἦτο κυρία τῆς Μεσογείου θαλάσσης· σήμερον ὑπάρχει ἐνταῦθα ἑλλην. κοινότης καὶ ἑλλην. ἀρχαιότατον τυπογραφεῖον.

4) Ἡ Αἰγαία, περιλαμβάνουσα τὸ τρίγωνον τὸ μεταξὺ τοῦ Πάδου, Ἀδριατικοῦ πελάγους καὶ Ἀπεννίνων, ὄνομασθεῖσα δ' ἐκ τῆς

Αιγαίνιας όδοι, άγούστης ἐκ τοῦ Ηεδεμοντίου εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Ἐνταῦθα εἶναι ἡ Πλακενία, μικρὰ πόλις. Ἡ Πάρμα (50 χιλ. κ.), ἔχουσα ἐμπόριον μεταξῆς καὶ περιφήμου τυροῦ. Ἡ Μοδένα (65 χιλ. κ.). Ἡ Βολόνη (π. Βονανία), μετὰ πανεπιστημίου (150 χιλ. κ.). Ἡ Φερράρα (88 χιλ. κ.), ἐπὶ βραχίονος τοῦ Πάδου. Ἡ Ράβερνα (65 χιλ. κ.), ἐδρα τῶν τελευταίων ἑξάρχων τοῦ Βυζαντίου Ὀδούλων καὶ Θεόδωρίχου. ΝΔ. δ' αὐτῆς εἶναι τὰ Κανδιανὰ πεδία, ἐνθα ἐγένετο ἡ ὁμώνυμος τῇ πόλει μάχη.

ΝΑ. τῆς Βολόνιας κεῖται ἡ δημοκρατία τοῦ Ἀγίου Μαρίου (59 χιλ. μετὰ 9,000 κατοίκων).

β'. Ἐν τῇ μέσῃ Ἰταλίᾳ.

5) Ἡ Τοσκάνα, μεταξὺ τῶν Ἀπεννίνων καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ὁ μέγιστος αὐτῆς πληθυσμὸς εἶναι παρὰ τὸν Ἀρνον.

Φλωρεντία (205 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ Ἀρνονού, πρωτ. ἄλλοτε τῆς Ἰταλίας. Ἐπὶ Μεδίκων ἦτο ἡ μόνη πόλις τῆς Ἰταλίας τῶν ὥραιών τεχνῶν. Περίφημος καὶ νῦν διὰ τὰ λαμπρὰ τῆς ἀνάκτορα, τοὺς λαμπροὺς ναούς της καὶ τὴν συλλογὴν τῶν καλλιτεχνημάτων. Αιβόργον (100 χιλ. κ.), σπουδαῖα ἐμπορικὴ πόλις μετὰ δύο λιμένων. Πίσα (62 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Ἀρνον, ἐνθα ὁ γνωστὸς κεκλιμένος πύργος.

Ἐν τῇ ΒΔ. γωνίᾳ τῆς χώρας κεῖται τὸ μέγιστον λατομεῖον τῶν λευκῶν μαρμάρων τῆς Καρράρας.

6) Ὁ Ουμβρικόν, περὶ τὴν Τρανσιμένην λίμνην, ἐνθα ἡ πόλις Περούγια (62 χιλ. κ.).

7) Μαρκία, παρὰ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, ἐνθα ἡ πόλις Ἀγάδων (55 χιλ. κ.), μετὰ λαμπροῦ λιμένος.

8) Λάτιον, διατεμνόμενον ὑπὸ τοῦ Τιθέρεως.

Ρώμη («ἡ αἰώνια πόλις», 465 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ 1871 Πάλαι ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ ἑπτὰ κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὅχθην τοῦ Τιθέρεως λόφων, νῦν δὲ περιλαμβάνει καὶ ἑτέρους τέσσαρας, δῶν δύο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς. Τὰ μεγαλοπρεπῆ ἔρειπια τῶν ἀρχαίων αὐτῆς οἰκοδομῶν ὑπενθυμίζουσι τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς μεγαλεῖον. Ἐνταῦθα διακένει ὁ Πάπας ἐν τῷ Βατικανῷ, μεγίστῳ ἀνακτόρῳ. Περίφημος δ' εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Πέτρου καὶ αἱ κατακόμαι τῆς Ρώμης.

Τσίριτα-βένια (δηλ. ἀρχαῖα πόλις), ὀχυρὸς λιμὴν τῆς Ρώμης.

γ). Ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ.

(Πάλαι καλουμένη «Μεγάλη Ἑλλάς», διὰ τὰς πολλὰς Ἑλλην. ἀποικίας).

9) Ἡ «εὐδαιμόνων» **Καυπανία**, ἡ πυκνότερον κατωκημένη χώρα τῆς Ἰταλίας, μετά εὐφοριώτατου ἄλλον ἡραιστειώδους ἐδάφους. Ἔξ ορθέως τοῦ ἐνταύθη ἡραιστείου Βεζουβίου τῷ 47 μ. Χ. ἐκαλύφθησαν διὰ τέφρας καὶ λαβάς αἱ πόλεις Ὡράκλειον, Πομπηία καὶ Σταβία.

Νεάπολις (565 χιλ. ν.), ἡ πολυπληθεστέρα πόλις τοῦ βασιλείου καὶ τὸ μεγαλείτερον πανεπιστήμιον ἔγουσσα, σὺ μακρὰν τοῦ Βεζουβίου, ἐφ' οὗ ἔγει τιθηρόδρομος. Ἡ πρὸς τὸν ὄμώνυμον κόλπον θέσις αὐτῆς

Ἡ Νεάπολις καὶ ὁ Βεζούβιος.

παρέχει τόσα θέλγητρα, ὥστε οἱ Ἰταλοὶ λέγουσιν «ἰδὲ τὴν Νεάπολιν καὶ θετερον ἀπίθανη». Εἶναι ἀποικία Ἑλληνική, καλουμένη ἀλλοτε Παρθενόπη. Πρὸς Ή. αὐτῆς ἔκειτο ἡ ἀρχαιοτάτη ἑλληνικὴ ἀποικία Καπύη.

Πρὸς τοῦ κόλπου δὲ τῆς Νεαπόλεως κείνται αἱ μικραὶ νῆσοι Ἰσχα καὶ Κάπρη.

10) **Απουλία**, περιλαμβ. τὴν ὄμώνυμον χερσόνησον.

Βάριον, ἐμπορικὴ πόλις (78 χιλ. ν.). Βρεττήσιον (ν. Βρίντησι), λαμήν ἐπὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ, δι' οὗ γίνεται ἡ βραχυτέρα συγκατωνωγία

μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος ἢ τῶν ἄλλων ἀνατολικῶν χορῶν καὶ τῆς Ρ.Δ.,
Εὐρώπης.

Οτραντον (π. Ὑδροῦς), πρὸς τὴν εἶσοδον τοῦ ἀδριατικοῦ πελά-
γους, φρεύριον. Τάρας, παρὰ τὸν ὄμώνυμον κόλπον, ἀποικία Σπαρ-
τιατῶν.

11) **Καλαθοία**, ἐν τῇ ὄμωνύ φερεσσονήσῳ, πασχούσῃ ἔκπαλαι
ὑπὸ σειρῶν.

Ρήγιον (κ. Ρέτσο), ὁ μόνος λιμὴν τῆς Καλαθοικῆς παραλίας παρὰ
τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης, ἀρχαία καὶ αὕτη ἑλληνικὴ ἀποικία

δ'). Ἐν ταῖς νήσοις.

12) Η τριγωνικὴ νῆσος **Σικελία** ($3 \frac{1}{2}$ ἑκατ. κατ.), ἐν τῇ ἀρ-
χαῖαι ἑλληνικαὶ ἀποικίαι καὶ ἐν τῇ Βορ. παραλίᾳ ἀρχαιόταται φε-
νικαὶ, ἔχει πρωτ. τὸ

Παλέρμον (π. ὁ Πάνορμος, ὁνομασθεὶς οὔτως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων
ἐκ τοῦ λιμένος αὐτοῦ 310 χιλ. κ.). Μεσσήνη, παρὰ τὸν ὄμώνυμον
πορθμὸν, ἀρχαία ἑλλην. ἀποικία μετὰ μεγίστου καὶ ὀραιοτάτου λι-
μένος (150 χιλ. κ.). Κατάνη (150, χιλ. κ.) εἰς τοὺς πρόπεδας τῆς
Αἴτινης, πρὸς τὴν ἀνατολ. παραλίαν. Συράκουσαι (25 χιλ. κατ.,
ἄλλοτε περὶ τὸ 1 ἑκατ.) ἐπὶ μικρᾶς φερεσσονήσου ἐν τῇ ἀνατολικῇ
παραλίᾳ, πατρὶς τοῦ Ἀρχιμήδους.³ Ακράγας (κ. Τσιρτσέντι), πρὸς τὴν
Ν. Δ. παραλίαν, ἀρχ. ἑλλην. ἀποικία. Μαρσάλα (τὸ παλαιὸν Λιλίθειον,
60 χιλ. κ.), πρὸς τὴν δυτικ. γωνίαν, ἔξαγουσα περίφημον σῖνον.

13) Η νῆσος **Σαρδηνία**, κατά τι μικροτέρα τῆς Σικελίας (800
χιλ. κ.) εἶναι ὀρεινὴ καὶ δασώδης. Τὸ πλεῖστον τοῦ ἐδάφους αὐτῆς
εἶναι ἀκαλλιέργητον, ἀχμαζούσης τῆς κτηνοτροφίας. Εἰς τὰ Ν. Δ. δὲ
ὑπάρχουσιν ἀξιόλογα μεταλλεῖα ἀργυρούχου μελάνθεδου, σιδήρου, ψευ-
δαργύρου καὶ θείου. Πρωτ. εἶναι τῇ Κάλιαρ, πρὸς Ν., ἐν τῷ ἀκρῷ εὐ-
φόρου μὲν πεδιάδος, ἀλλὰ νεστηρᾶς (55 χιλ. κ.).

Η νῆσος **Κορσικὴ** ἀνήκει τῇ Γαλλίᾳ· αἱ δὲ πρὸς Ν. τῆς Σικελίας
νῆσοι τῆς Μελάτης (κ. Μάλτα, 323 $\square$, 200 χ.κ.), τῇ Ἀγγλίᾳ. Αἱ τε-
λευταῖαι αὗται κείνται εἰς ἔξαρτον στρατηγικὴν θέσιν ἐν τῇ Μεσο-
γείῳ θαλάσσῃ καὶ ἔχουσι πρωτ. τὴν ἐν τῇ Ρ.Α. παραλίᾳ τῆς κυρίας
νῆσου Ααβαλέιταν (80 χιλ. κ.), μετὰ φυσικοῦ καὶ βαθέος λιμένος.

Γ'. ΠΥΡΗΝΑΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

I. ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Θέσης καὶ σχήματος. Ἡ χερσόνησος αὕτη ἔκτείνεται ἐκ τῆς Ν.Δ. Μέσης Εύρωπης μέχρι τοῦ δυτικωτάτου καὶ νοτιωτάτου ἥκρου αὐτῆς· ἔχει σχήμα τραπεζίου καὶ μέγεθος ὀλίγον μεγαλείτερον τῆς Ἑλληνικῆς, διπλάσιον δὲ τῆς Ἰταλικῆς. Τὸ νοτιώτατον ἥκρον προσεγγίζει λίαν τὴν Ἀφρικὴν (14 χιλιόμ. εἰς τὸ στενόν. μέρος), ἔνθα σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τοῦ Γιθραλτάρ, ἐνώνων τὴν πρὸς Ἀν. Μεσόγειον θάλασσαν μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὥκεανοῦ

Σπουδαῖα ἀκρωτήρια. Τὸ Μαροκῖον, τὸ βορειότατον τῆς χερσ. καὶ τὸ Φινιστέρον, τὸ βορειεδυτικώτατον. Ἡ Δα-Ρόκα («Βραχῶδες ἀκρωτήριον»), τὸ δυτικώτατον τῆς τε χερσονήσου καὶ τῆς Εὐρώπης τοῦ Ἀγίου Βικεντίου, τὸ νοτιεδυτ. τῆς Τυρίφας, τὸ νοτιώτατον τῆς τε χερσονήσου καὶ τῆς Εύρωπης, καὶ τὸ Κρέουσον, τὸ ἀνατολικώτατον τῆς χερσονήσου.

Κόλποι Ἡ χερσόνησος, δύγνωδης οὖσα, σχηματίζει ἀσημάντους κόλπους. Μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Γαλλίας πρὸς Β. σχηματίζεται ὁ Ονασκωνικὸς κόλπος, πρὸς τὴν Μεσόγειον δὲ ὁ τῆς Βαλεντίας.

Νῆσοι. Νῆσοι ἐν τῇ Μεσογείῳ εἰνε καὶ Βαλεαρίδες, ὡν μεζων ἡ Μαρζόρκα (ἴση τῇ Εὔβοιᾳ) καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Μινόρκα.

Φυσικὴ διάπλασις. **Όροι.** Ἡ Πυρηναϊκὴ χερσόνησος διακρίνεται εἰς τὰς ἑξῆς ὄροσειράς καὶ ὄροπέδια.

1) **Πυρηναῖα καὶ Κανταβρικὰ ὄρη** Καὶ τὰ μὲν Πυρηναῖα ὑψοῦνται εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἡ χερσόνησος συνδέεται μετὰ τῆς Γαλλίας, ἔχοντα πολλὰς διάδοσις ὑψίστη κορυφὴ αὐτῶν εἰνε ἡ Μαλαδέτα (δῆλ. Κατάρατος, 3,400 μ., ὑψηλοτέρα καὶ τῆς Αἴτνης), κειμένη ἐν τῇ Γαλλίᾳ. Τὰ δὲ Κανταβρικὰ συνέχενται μετὰ τῶν Πυρηναίων, ἔκτεινόμενα κατὰ μῆκος τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς χερσονήσου εἰνε ταῦτα χαμηλότερα καὶ διάφορα τῶν πρώτων κατὰ τὴν σύστασιν.

2) Πρὸς Ν. τῶν Κανταβρικῶν ὄρέων ἔκτείνεται τὸ Κασιλιανὸν ὄροπέδιον, ἔνθα εἰς τὸ μέσον ὑψοῦται ἡ Κασιλιανὴ ὄροσειρά (Σιέρρα¹

¹ Δηλ. «Πρίων», ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν κορυφῶν.

δα Ἐστρέλλα, Σιέρρα δε Γουαδαράμα), διαιροῦσα τὸ δροπέδιον εἰς
Βόρειον (Παλαιὰ Καστιλία) καὶ εἰς Νότιον (Νέα Καστιλία).

3) Ἡ Ἀνδαλουσιακὴ ὁροσειρά, ἀρχαιότερη ἀπὸ τοῦ ἀκρωτ. Ἀγ.
Βικεντίου καὶ διευθυνμένη πρὸς Α. Σπευδαιότατον αὐτῆς ὄρος εἶναι
ἡ Σιέρρα Μορένα (δηλ. Μαύρος Πρίων).

4) Τὰ Νότια Ἀνδαλουσιακὰ ὄρη, ὡν πρὸς Ν. ἔξεχει ἡ Σιέρρα Νε-
βάδα (δηλ. Χιενώδης Πρίων), ἔνθα ὁ νοτιώτατος παγῶν τῆς Ι-Μερόπης
εἶναι τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Νοτίου Εύρωπης (3,480 μ.).

Βαθύπεδα. Βαθύπεδα σπουδαῖα εἶναι.

1) Ἡ κοιλάς τοῦ Ἐβρού (ἢ Ἀραγωνικὴ πεδιάς), πρὸς Ν. τῶν
Πυρηναίων.

2) Ἡ Ἀνδαλουσιακὴ πεδιάς, μεταξὺ τῆς Ἀνδαλουσιακῆς ὁροσει-
ρᾶς καὶ τῶν Νοτ. Ἀνδαλουσιακῶν ὄρέων.

Ποταμοί. Παραλλήλως πρὸς τὰς κυρίας ὁροσειράς τῆς χερσο-
νήσου ρέουσιν οἱ ἔξις ποταμοί.

1) Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὥκεανὸν ἐκβάλλουσιν.

Οἱ Δούερος, ἐν τῇ παλαιᾷ Καστιλίᾳ.

Οἱ Τάχος καὶ ὁ Γοιαδιάνας, ἐν τῇ νέῃ Καστιλίᾳ.

Οἱ Γοναδαλκιβῆρος, ἐν τῷ Ἀνδαλουσιακῷ βαθυπέδῳ.

2) Εἰς δὲ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἐκβάλλει ὁ πρὸς Α. διευθυνό-
μενος Ἐβρος, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ κοιλάδι.

"Απαντες οἱ ποταμοί εἶναι ἐν μέρει πλωτοί, ιδίᾳ δ' ὁ Γοναδαλκι-
βῆρος, τρεφόμενος ἐκ τῶν χιύνων τῆς Σιέρρας Νεβάδας.

Γὸ κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς χερσονήσου εἶναι ποικίλον εἰς τὰ πα-
ράλια εἶναι ὥκεανειον καὶ βροχερόν, ἐνῷ εἰς τὰ μεσόγεια εἶναι ἡ πειρω-
τικόν, ὡς τῆς κεντρικῆς Εύρωπης, ἡ δὲ βροχὴ σπανιωτέρα· εἴς τινα
δὲ μέρη ἔνθα τὸ ἔδαφος εἶναι ἀλατοῦχον, ὑπάρχουσι στέππαι (ώς ἐν
Καστιλίᾳ).

Βλάστησις καὶ προϊόντα. Ἡ μεγαλειτέρα βλάστησις εἶναι
εἰς τὸ νότιον μέρος· ἐνταῦθα αὐξάνει ὁ ζακχαροκάλαμος, ἡ βαράνα
καὶ ἄλλα καρποφόρα, ἔχαιρέτως δ' ἡ ἄμπελος καὶ ἡ ἐλαία. Εἰς βό-
ρεια δάση εύδοκιμεῖ ἡ φελλόδρυς.

Εἰς ὅρυκτὰ ἡ χερσόνησος εἶναι πλουσιωτάτη· ἔχει πλοῦτον χαλκοῦ,
αιδήρου, μολύβδου, θόρακογύρου, ἀργύρου, θείου, γυιωνθράκων κτλ.

Η ζωστροφία είνε ἀκμαῖα· τρέφονται κυρίως πρόβατα (ῶν εὐγενεῖς εἰδος ἔχει μαλλίον ἐξ οὗ κατασκευάζονται τὰ λαμπρὰ μερινὰ καλούμενα ὑφάσματα), ἔτι δ' αἶγες, δνοι, ἵπποι (ἰδίως ἐν Ἀνδαλουσίᾳ), ταῦροι κτλ. Εἰς τὰ παρὰ τὸν πορθμὸν δὲ τοῦ Γιβραλτάρ δάση ζῶσι καὶ πίθηκοι.

Ιστορία. "Ενεκα τοῦ πλούτου τῆς χώρας ἀρχαιότατα κατέκησαν ἐνταῦθα ἐμπορικοὶ λαοί, ὡς οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Καρχηδόνιοι. Πραδύτερον κατέκησαν οἱ Ἰβηρες, οἱ Βησιγότθοι καὶ ἄλλοι λαοί, ἔως οὗ κατὰ τὴν 8ην μ. Χ. ἐκατονταετεῖ κατέλαβον τὴν χερσόνησον οἱ Ἀραβες· ἡ ἀκμάσασα ἐνταῦθα δεσποτεῖα τῶν μαύρων ἀφήκειν ἔχυν εἰς τε τὴν γλώσσαν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν κατοίκων. Ο τελευταῖς μαύρος βασιλεὺς τῆς Γρανάδας κατέπεσεν ὅτε ὁ Κολόμβος ἀγενάλυπτε τὴν Ἀμερικήν." Εκτοτε ἡ Ισπανία ἐπὶ μίαν ἐκατονταετεῖ. ἀκμάσε διὰ τῶν πλείστων κτήσεών της ὡς «κράτος εἰς ὃ οὐδέποτε ἔδυεν διλιος», ἀλλὰ σήμερον ἡ ἀκμή της κατέπεσεν ἀπολέσασα ἀπάσας σχεδὸν τὰς κτήσεις της. Εἰς ἀκμὴν ἀλλοτε ἐφθασε καὶ ἡ Πορτογαλία ὡς ναυτικὴ δύναμις, ἥτις μετὰ τῆς Ισπανίας εἶχεν δικυνέμη ἀπάσας τὰς κτήσεις τῆς γῆς.

Πληθυσμός. Οἱ κάτεικαι τῆς χερσονήσου (περὶ τὰ 25 ἑκατομ.) είνει Ισπανοί καὶ Πορτογάλοι, ἀπόγονοι τῶν διαφόρων ἐν τῇ χερσονήσῳ κατοικησάντων λαῶν. Ἀπόγονοι δὲ τῶν ἀρχαίων Ἰθέρων είνει οἱ πρὸς Β. κατοικοῦντες Βάσκοι· θρησκείαν ἔχουσι τὴν καθολικήν, ἀλλ' ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν είνει ταπεινοτάτη· διότι 68 % ἐν Ισπανίᾳ καὶ 46 % ἐν Πορτογαλίᾳ δὲν γινώσκουσιν ἀγάγνωσιν καὶ γραφήν.

B'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

[505,000 □ χιλ.—19,650,000 κ.]

Τὸ βασίλειον τῆς Ισπανίας περιλαμβάνει τὰ $\frac{4}{5}$ τῆς χερσονήσου.

Κύρια ἔξαγόμενα προϊόντα είνει οἶνος, ἔλαιον, δπᾶραι, σίδηρος, μόλυβδος, χαλκὸς καὶ φελλός.

Πολίτευμα. Συνταγματική μοναρχία μετά τη βουλών. Βασιλεὺς είναι ο 'Αλφρόνος ο 13ος.

Η Ισπανία διαιρεῖται εἰς 49 έπαρχίας, ἐν αἷς συμπεριλαμβάνονται καὶ αἱ Κανάριοι νῆσοι τῆς Αφρικῆς. Αἱ μέγισται τῶν χωρῶν αὐτῆς μετά τῶν ἀξιολογωτέρων πόλεων είναι:

- 1) **Ταλικία** (χώρα τῶν ἀρχαίων Γαλατῶν Β.Δ., ἐνθα πόλις τὸ Σανιάγον ("Ἄγιος Ιάκωβος τῆς Κεμποστέλης"), προσκύνημα τοῦ ἀποστόλου Ιακώβου, τοῦ προστάτου τῶν Ισπανῶν.
- 2) **Παλαιὰ Καστιλία**, ἐνθα τὸ Βαλλαδόλιδον (70 χιλ. κ.), ἀλλοτε πρωτ. τοῦ Καστιλιανοῦ καὶ Ισπανικοῦ βασιλείου.

- 3) **Νέα Καστιλία**, ἡ μεγίστη τῶν ἔπαρχιῶν.

Μαδρίτη (540 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Ισπανίας ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Τάχου (Μαντζαρόν), 650 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἔχουσα κλῖμα χθλιν. Τολέδον, ἐν τῷ μέσῳ τῆς χερσονήσου, ἡ ἀρχαία πρωτ. τῆς Ισπανίας.

- 4) **Άνδαλουσία**, ἡ ποταμία χώρα τοῦ Γουαδαλκιβίου.

Κόρδοβα, ἐν τερπνῇ θέσει ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, ἀκμάσασα ἐπὶ 'Αράβων, ἔχουσα νῦν 60 χιλ. κ. Σεβίλλα (δηλ. «θερμὴ πόλις», 150 χιλ. κ.), ἐνθα σφέται τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀραβικὸν ἀνάκτορον 'Αλκαζάρ. "Εγει μέγα ἔργοστάσιον σιγάρων. Κάδιξ (π. Γάδειρα), οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ, ἐμπορικὸς λιμὴν καὶ κύριος ναύσταθμος τῆς Ισπανίας (70 χιλ. κ.). Παρ' αὐτὴν κεῖται τὸ ἀκρωτ. Τραφάλγαρον, γνωστὸν διὰ τὴν νίκην τοῦ "Αγγλου ναυάρχου Νέλσωνος κατὰ τοῦ γαλλικοῦ καὶ ισπανικοῦ στόλου καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ (τῷ 1805).

Ἡ πόλις δὲ καὶ τὸ ὄχυρώτατον φρούριον Γιβελλιάρ (27 χιλ. κ.) παρὰ τὸν ὄμώνυμον πορθμόν, «ἡ κλείσις τῆς Μεσογείου», ἀνήκουσιν εἰς τοὺς "Αγγλους.

- 5) **Γρανάδα**, περιλαμβάνουσα τὴν Σιέρραν Νεβάδαν καὶ τὴν παρὰ ταύτην ἀκτήν· ὑπῆρξε τὸ τελευταῖον 'Αραβικὸν ἐν Ισπανίᾳ βασίλειον.

Ἡ πόλις Γρανάδα (76 χιλ. κ.) κεῖται ἐν ὑψηλῇ κοιλάδι. Ἐν ὑψηλῷ βράχῳ σφέται ἔτι τὸ ἀνάκτορον τῶν 'Αράβων βασιλέων 'Αλάμπρα, φημιζόμενον ἐπὶ μυθῷ λαμπρότητι. Μαλάγα (130 χιλ. κ.),

ἐν τῇ Ν. βραχώδει παραλίᾳ, παράγουσα ἄφθονον οἶνον, Τὸ κλῖμα
αὐτῆς εἶναι ὑγρότατον.

6) **Μουρκία**, Ν. Α. τῆς χερσονήσου, χώρα κατ' ἔξοχὴν καρπο-
φόρος.

Ἡ πόλις Μουρκία (110 χιλ. κ.) ἔχει μεγάλην βιομηχανίαν με-
τάξης. Καρθαγένη (100 χιλ. κ.), πολεμικὸς ναύσταθμος.

7) **Βαλεντία**, πρὸς Αν., παρὰ τὸν ὄμώνυμον κόλπον. Ἡ ὁμώνυ-
μος πόλις Βαλεντία ἔχει βιομηχανίαν μετάξης καὶ ῥιπιδίων (215
χιλ. κ.).

8) **Καταλωνία**, Β. Α., ἡ βιομηχανικωτάτη Ἰσπανικὴ ἐπαρ-
χία. Βαρκελώνη (530 χιλ. κ.), παράλιος ἡ βιομηχανικωτάτη καὶ
ἐμπορικωτάτη πόλις τῆς Ἰσπανίας.

Ἐπὶ τῶν Πυρηναίων κεῖται ἡ μικρὰ δημοκρατία Ἀνδόρρα, ἵση
τὴν ἐπιφάνειαν τῇ νήσῳ Νάζῳ, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας καὶ
Ισπανίας.

9) **Αραγωνία**, κατὰ τὴν παρὰ τὰς ὅχθας τοῦ Ἐβρου πεδιάδα
Σαραγόβσσαν, ἐπὶ τοῦ Ἐβρου, μετὰ φρουρίου (100 χιλ. κ.).

10) Αἱ **Βαλεαρίδες** νῆσοι. Πρωτ. αὐτῶν εἶναι ἡ ὥραία πόλις
Πάλμα (65 χιλ. κ.), ἐπὶ τῆς Μαγιόρκας.

Κτήσεις.

[213,000 □ χιλ. — 29,000 κ.]

Ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Πόλεις καὶ θέσεις τινὲς παρὰ τὴν Μεσόγειον θά-
λασσαν. Παράλιά τινα τῆς Δυτ. Ἀφρικῆς ἐν οἷς καὶ αἱ Κανάριοι νῆσοι.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ

[92.000 □ χιλ.—5,500,000 κ.].

Θέσις. Ἡ Πορτογαλία κατέχει τὴν Ν. Δ. παραλίαν τῆς χερσο-
νήσου, βρεχομένη ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὥκεανου καὶ διαρρεομένη ὑπὸ
τοῦ Δουέρου, Τάχου καὶ Γουαδιάνα.

Ἐμπόριον. Τὸ πλεῖστον τοῦ Πορτογαλ. ἐμπορίου εἶναι εἰς τὰς
χεῖρας τῶν Ἀγγλῶν. Τὰ κύρια δ' ἔξαγόμενα προϊόντα εἶνε οἵτοι
φελλός, χαλκὸς καὶ ζῷα.

Πολίτευμα. Συνταγματική μοραχία μετά βουλῆς καὶ γερουσίας. Βασιλεὺς δ' αὐτῆς εἶναι ὁ Κάρολος δ' Α'.

Πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς 17 ἑπαρχίας. **Πόλεις** δ' ἔχουσαι λόγου εἶναι:

Αισσαβάν (πορτογ. Λισβόα), 360 χιλ. κ., νησικαλικῶς ἐκτειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὅχθης τῶν ἐκθολῶν τοῦ Τάχου, ὅστις ἐνταῦθα εἶναι περὶ τὰ 6 χιλιόμ. εὐρύς· ως ἐκ τῆς θέσεώς της εἶναι ἐμπορικωτάτη. Τῷ 1755 εἴχε καταστραφῆ τελείως ὑπὸ σεισμοῦ.

*Οπόρτον (175 χιλ. κ.). παρὰ τὰς ἐκθολὰς τοῦ Δουέρου, κέντρον τῆς οἰνεμπορίας. Πρότερον ὠνομάζετο Πόρτο-γάλο, ὅθεν τὸ ὄνομα τῆς χώρας. Κοίμβρα, μεσόγειος πόλις πανεπιστημιακή.

Κτήσεις.

[2,100,000 □ χιλ.—7,270,000 κ.]

Αἱ πορτογαλλικαὶ κτήσεις εἶναι δεκαπλάσιαι τῶν Ἰσπανικῶν κατὰ τὴν ἔκτασιν.

- 1) *Ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Αἱ νῆσοι Ἀζόραι, Μαδέρα καὶ τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, παράλιαι χῶραι τῆς νοτίου κυρίως Ἀφρικῆς.
- 2) *Ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Δύο πόλεις τῆς Ἰνδικῆς καὶ τινες νῆσοι.

ΓΑΛΛΙΑ

[Δημοκρατία]

[536.000 □ χιλ.—39,000,000 κ.]

Θέσις καὶ σχῆμα. Ἡ Γαλλία κατέχει τὸ δυτ. μέρος τῆς Μέσης Εὐρώπης. Ν. Δ. συνδέεται διὰ τῶν Πυρηναίων μετὰ τῆς Πυρηναϊκῆς χερσονήσου, ἣς εἶναι ὀλίγον μικροτέρα· ἔχει σχῆμα σχεδὸν πεντάγωνον.

Ορια. Πρὸς Β. ἡ θάλασσα τῆς Μάγχης (ἢ Βρετανική), πρὸς Δ. ὁ Ἀτλαντικὸς ὥκεανός, πρὸς Ν. τὰ Πυρηναῖα καὶ ἡ Μεσόγειος θάλασσα, Ν. Α. αἱ νοτιο-δυτικαὶ Ἀλπεις καὶ Β. Α. ἔτερα χαμηλὰ ὅρη τῆς Μέσης Εὐρώπης.

Χερδόνιδοι καὶ κόλποι. Ἡ Γαλλία ἔχει δύο χερσονήσους Β. Δ., τὴν Βρετανικήν καὶ τὴν Νορμανδικήν. Ἐγει δὲ καὶ κόλπους

τινάς καὶ πολλούς λιμένας. Σπουδαιότατοι κόλποι είναι ὁ τοῦ Ἀγίου Μάλου, μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω γερσονήσων, καὶ ὁ τῆς Αυάρος, ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Νησοί. Ἡ Γαλλία ἔχει μικράς τινας νήσους παρὰ τὰ παράλια. αἱ σπουδαιόταται αὐτῶν είναι αἱ Νορμανδικαί. Ἡ δὲ Ν.Α. κειμένη Κορσικὴ ἀνήκει γεωγραφικῶς τῇ Ἰταλίᾳ.

Φυσικὴ διάπλασις.

1. Υψηλὰ ὄρη. Ταῦτα είναι τὰ Πυρηναῖα καὶ αἱ νοτιοδυτ. Ἀλπεις. Αἱ Ἀλπεις ἐκτείνονται μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας φθάνονται μέχρι τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Σχηματίζουσι δὲ πολλούς ὑψηλούς κλάδους ὃν οἱ πλεῖστοι ἀνήκουσι τῇ Γαλλίᾳ, ώς καὶ ἡ ὑψηλή στη αὐτῶν κορυφῇ Αευκόλῳ ὄρος (Γαλλ. Μπλάνκ, 4,810 μ. ὕψ.) καλυπτόμενον ἀπὸ 2,800 μ. καὶ ἀνω αἰωνίως ὑπὸ πάγων. Διὰ τῶν Ἀλπεων δὲ τούτων διέρχεται ὁ ἀπὸ Γαλλίας εἰς Ἰταλίαν σιδηρόδρομος, διερχόμενος στήραγγα 12 χιλιοφ. μήκους.

2. Μεσαῖα ὄρη. Οἱ Ἰόρας καὶ τὰ Βόσγια, πρὸς τὰ ἀνατ. ὄρεα. Β. Α. δὲ ἐκτείνονται τὰ δασώδη καὶ χαμηλὰ ὄρη Ἄρδεννα, ἐν οἷς καὶ ἡ λοφώδης χώρα Φλανδρία. Χαμηλὴ ὄρεινή σειρὰ ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν Βοσγίων μέχρι τῶν Πυρηναίων ἐν ἡ ὑψοῦνται τὰ ὄρη Χρυσοῦν καὶ αἱ Σεβέναι. Δυτικῶς τῆς σειρᾶς ταύτης κείνται τὰ τρία πρῶτα κάτωθι βαθύπεδα.

3. Βαθύπεδα.

α) Ἡ τριγωνικὴ λεκάνη τοῦ Σηκουάνα, ὁρίζομένη πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς ὄρεινῆς χώρας τῆς Νορμανδίας.

β) Τὸ δυτικὸν βαθύπεδον ἢ τὸ τοῦ Αείγηρος.

γ) Τὸ νότιον βαθύπεδον ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέχρι τῶν Πυρηναίων καὶ τῆς Μεσογείου, πλούσιον κατὰ τὸν οἶνον.

δ) Ἡ κοιλάς τοῦ Ροδανοῦ καὶ Σαώρου, Ν. Α., ὡραιοτάτη καὶ εὔφορωτάτη.

Ποταμοί. Ἡ Γαλλία ἔχει πολλούς ποταμούς οἵτινες πλωτοὶ ὅντες είναι εὐνοϊκώτατοι πρὸς συγκοινωνίαν πρὸς τοῦτο δὲ συντελοῦσι καὶ αἱ πολλαὶ διώρυχες τῆς Γαλλίας. Ἐκ τῶν μεσαίων ὄρέων πηγάζουσιν οἱ ἔξης ποταμοί.

Οἱ Σηκουάνας, ὁ Αείγηρ καὶ ὁ Γαρούρας καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐκ-

θάλλει εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Μάγγης, οἱ δὲ δύο ἔτεροι εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὥκεανόν.

Ἐκ τῶν Ἀλπεων πηγάζει ὁ Ῥοδαρός, πολυύδροτερος τῶν ἄλλων, ἐκβάλλων εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν παραπόταμος δ' αὐτοῦ εἶναι οἱ Σαώνης, πηγάζων ἐκ τῶν Βοσγίων.

Τὸ κλῖμα Πρὸς Νότον τὸ κλῖμα δὲν εἶναι ἀρκούντως εὔκρατός, ἐνῷ εἰς τὸ μέσον καὶ βορρᾶν εἶναι μᾶλλον συγκεφασμένον.

Βλάστησις καὶ προϊόντα. Πρὸς Β. καὶ μέσον ὑπάρχει πλουσία καλλιεργία δημητριακῶν καρπῶν, τεύτλων, ἀμπέλων καὶ δωροφόρων δένδρων. Πρὸς Ν. δὲ ἀμπέλων, δωροφόρων δένδρων, ἔλαιων καὶ μετάξης· κατ' ἐξοχὴν δὲ ἡ Γαλλία εἶναι ἡ μᾶλλον οἰνοφόρος χώρα τῆς γῆς. Ἀκμάζει δὲ προσέτι ἡ πιηνοτροφία, ἡ μελισσοκομία, καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς ἡ ἀλιεία τῶν σαρδιῶν.

Βιομηχανία καὶ ἐμπόριον. Ἡ βιομηχανία τῆς Γαλλίας εἶναι ἀνθηροτάτη· τὰ διαφόρα δὲ τεχνουργήματα τῆς πρωτευούσης εἶναι ἀπαράμιλλα. Καὶ τὸ ἐμπόριον εἶναι σημαντικώτατον· κέντρον δὲ καὶ τούτου εἶναι οἱ Παρίσιοι, ἐξ ὧν διεκλαδίζονται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις πλήθες σιδηροδρόμων. Κατὰ τὸ ἔξαγορμενον ἐμπόριον ἡ Γαλλία κατέγει τὴν τρίτην θέσιν ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Κυριώτατα δὲ τῶν ἔξαγορμένων προϊόντων εἶναι μάλλινα καὶ μετάξινα ὑφάσματα, ἔριον, μέιαξα, οἴνος, δέρματα καὶ παριστικὰ τεχνουργήματα.

Οἱ κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι εἶναι Γάλλοι (37 ἑκατ.) καταγόμενοι ἐκ Γαλατῶν (ἢ Κελτῶν) καὶ Ρωμαίων· γνήσιοι δ' ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Κελτῶν εἶναι οἱ Βρεττανοί (210 χιλ.) ἐν τῇ Βρεττανικῇ χερσονήσῳ. Κατοικουσί δὲ καὶ Βάσκοι (ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ιβήρων), Ἱγαλοί ἐν τῇ Κορσικῇ καὶ τῇ Νικαίᾳ, Ἐλληνές τινες καὶ ἄλλοι ἔνοι. Ἐπικρατεῖ δὲ ἡ καθολικὴ χριστιανικὴ θρησκεία.

Ιστορικά. Οἱ ἀρχαῖοι Γαλάται ἢ Κέλται ὑπετάχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος εἰς τοὺς Ρωμαίους, ὑπέστησαν δ' ἐπιδρομὰς καὶ ὑπὸ Γερμανικῶν φύλων. Εἰς τοὺς νεωτέρους δύμας χρόνους καὶ ἴδιως ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος ἔλαθε μεγίστην ἀκμὴν οὕτως, ὥστε ἐξετίνετο ἡ ισχὺς αὐτῆς μέχρι τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας. Καίτοι δ' ἡ δύναμις αὐτῆς σήμερον κατέπεσε καὶ ἐταπεινώθη κατὰ τὸν τελευταῖον Γαλλογερμανικὸν πόλεμον (1870—71), ἐν τούτοις θεωρεῖται εἰσέτι μία τῶν ἔξι μεγάλων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα αὐτῆς εἶναι δημοκρατία ἀπὸ τοῦ 1870 μετὰ θουλῆς καὶ γερουσίας· ὁ πρόεδρος αὐτῆς ἐκλέγεται κατὰ ἑπταετίαν (νῦν ὁ Λουμπέ).

Διαιρεῖται εἰς 86 νομούς· κυριώταται πόλει κατὰ φυσικὴν διάλ-
ρεσιν εἶναι.

1) Ἐν τῇ λεκάνῃ τοῦ Σηκουάνα.

Παρίσιοι, ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Σηκουάνα, ὅστις ἐνταῦθι εἶναι πλωτός, ἡ πόλις τοῦ συρμοῦ καὶ τῆς πολιτείας. Ἡ μεγάλη αὐτῆς βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ἀκμὴ τῶν ἐπιστημῶν ἐπιφέρουσι τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς καὶ προσδίδουσι πλούτον καὶ λαμ-
πρότητα. Οὕτω οἱ Παρίσιοι εἶναι ἡ μεγίστη πόλις τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης, ἔχουσα πληθυσμὸν 2,700,000 κ. Παρ' αὐτοὺς (Ν.Δ.) κεῖν-
ται αἱ Βερσαλίαι (55 χιλ. κ.) ἔνθα τὰ ἀνάκτορα τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'
μετὰ μεγάλου κήπου.

Ῥουένη (120 χιλ. κ.) ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα, πόλις ἐμπορική. Χάβρη
(130 χιλ. κ.) ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Σηκουάνα, ἐμπορικῶτατος λι-
μὴν πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ὥκεανὸν καὶ ἡ κυρία ἀφετηρία πρὸς τὴν
Ἀμερικήν. Χερβοῦργον, εἰς τὴν Β. ἀκτὴν τῆς Νορμανδικῆς χερ-
σονήσου, λιμὴν πολεμικός. Ἄμενη (90 χιλ. κ.), πατρὸς τοῦ Πέτρου
τοῦ Ἐρημίτου, κήρυκος τῆς πρώτης σταυροφορίας. Λίλη (210 χιλ.
κ.), ἴσχυρὸν φρούριον ἐν τῇ Φλανδρίᾳ. Ῥουβέξη (145 χιλ. κ.), νέα
βιομηχανικὴ πόλις. Καλαί (60 χιλ. κ.) πρὸς τὸν ὄμώνυμον πορθμόν.
Ρῆμοι (110 χιλ. κ.), ἀνατολικῶς τῶν Παρισίων, ὀχυρὸν φρούριον
ἐνταῦθι ἐστέφοντο οἱ ἀρχαῖοι βασιλεῖς τῆς Γαλλίας.

2) Ἐν τῷ δυτικῷ βαθυπέδῳ τοῦ Λειγηρος.

Αὐρηλία (ἢ Ὁρλεάνη 70 χιλ. κ.), εἰς τὸ βορειότατον ἔκρον τοῦ
Λειγηρος, ἐν στρατηγικῇ θέσει· ἔχει σπουδαίαν βιομηχανίαν καὶ ἐμ-
πόριον. Νίντη (130 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ Λίγηρος, ἐμπορικωτάτη. Βρέ-
στη (85 χιλ. κ.), ἐν τῇ Βρεττανικῇ χερσονήσῳ, μέγας πολεμικὸς
λιμὴν. Κλεομόρτων (53 χιλ. κ.), ὑπὸ τὸ Χρυσοῦν ὄρος, ἔνθα συνῆλθε
τῷ 1095 ἡ σύνοδος ἡ ἀποφασίσασα τὴν Α' σταυροφορίαν. Ἀγιος
Στέφανος (150 χιλ. κ.), Ν.Α., παρ' ὃν πλούσια γαιανθρακωρυχεῖα.

2) Ἐν τῷ νοτιῷ βαθυπέδῳ.

Βορδὼ (260 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ μέγρις αὐτῆς Γαρούνα,

κέντρον τῆς οἰνεμπορίας Τολῶσσα (150 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ Γαρούνα καὶ ἐπὶ σημαντικῆς διώρυχος, ἀκμαιοτάτη κατὰ τὸν μεσαιῶνα πόλις. Μομπελλίε (76 χιλ. κ.), περίφημον διὰ τὴν ἴατρικὴν σχολὴν ἐν ἣ ἐσπούδασεν ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς. Νῖμαι (80 χιλ. κ.), βιομηχανικὴ πόλις.

4) Ἐν τῇ κοιλάδι Ῥοδανοῦ — Σαώνου.

Γρειόβλη, ὅχυρὸν παρὰ τὰς Ἀλπεις φρούριον. Λυών (Λούγδουνον, 460 χιλ. κ.), εἰς τὴν συμβολὴν Σαώνου καὶ Ῥοδανοῦ ἐνταῦθα ἀκμάζει ἡ βιομηχανία τῶν μεταξωτῶν ὑφασμάτων. Μασσαλία (490 χιλ. κ.), ἀποικία τῶν Φωκαέων (περὶ τὸ 600 π.Χ.), ἐπὶ ἀσφαλεστάτου λιμένος τῆς Μεσογείου, ἔχουσα ἀκμαιότατον ἐμπόριον. Εἶναι ἡ δευτερεύουσα πόλις τῆς Γαλλίας καὶ ἡ κυρία ἀφετηρία πρὸς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Τουλόν (100 χιλ. κ.), πρὸς Α. τῆς Μασσαλίας, ἔχουσα τὸν μεγαλείτερον πολεμικὸν λιμένα τῆς Μεσογείου. Νίκαια (γαλ. Νίς, 150 χιλ. κ.), θεωρουμένη ὡς κλεις πρὸς τὴν Λιγυστικὴν καὶ φημιζομένη διὰ τὸ γλυκὺν αὐτῆς κλῖμα. Ἀνατ. αὐτῆς κεῖται ἡ μικρὸς ἡγεμονία.

Μονακόν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας (15 χιλ. κ.).

5) Ἐν τῇ πρὸς τὰ Γερμανικὰ ὄρια Αοθαριγγίᾳ.

Νανσή (103 χιλ. κ.), ἀρχαία πρωτ. τῆς Λοθαριγγίας (ἢ Λωραΐνης), ἡς τὸ μεῖζον τμῆμα μετὰ τῆς Ἀλσατίας παρεχωρήθη μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τῇ Γερμανίᾳ.

6) Ἐν τῇ Κορσικῇ.

Ἐν τῇ ὁρεινῇ νήσῳ Κορσικῇ, ἵση περίπου τῇ Κρήτῃ (300 χιλ. κ.), πόλεις εἶναι τὸ Αλάκειον ἐν τῇ Δυτ. ἀκτῇ καὶ ἡ Βασία Β. Α., ἀμφότεραι ἔχουσαι ὅχυροὺς λιμένας.

Κτήσεις.

[11 περ. ἑκατ. πλ. χιλ.—50 ἑκατ. κατ.]

Ἡ Γαλλία ἔχει κτήσεις εἰς ἀπάσας τὰς ἡπείρους.

1) Ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Τὴν Ἀλγερίαν, τὸ Γαλλικὸν Κόγγον, τὴν μεγάλην νῆσον Μαδαγασκάρην κ.τ.λ.

2) Ἐν τῇ Ασίᾳ. Πόλεις τινὰς τοῦ Ἰνδοστάνου χώρας παρὰ τὸν Μέγαν Εἰρηνικὸν Ὡκεανόν.

3) Ἐν τῇ Ἀμερικῇ. Νήσους τινὰς καὶ μέρος τῆς Γουαϊάνης.

4) Ἐν τῇ Ωκεανίᾳ. Νήσους τινάς.

ΜΕΡΟΣ Γ.

ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΤΗΙ Γ' ΤΑΞΕΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΜΕΣΗ ΕΥΡΩΠΗ

I' ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

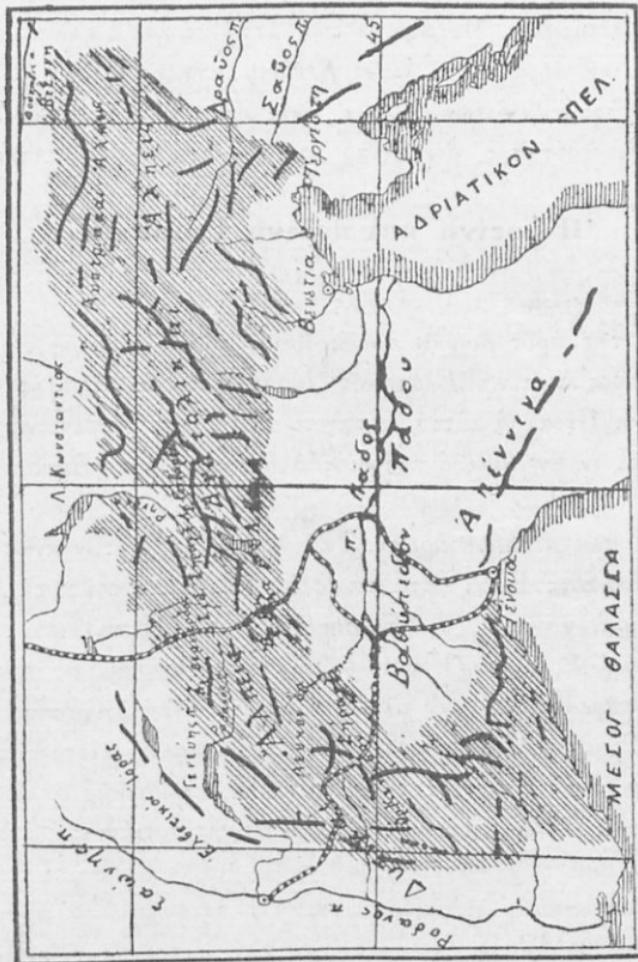
Φυσικὴ διάπλασις. Ἡ Μέση Εύρωπη περιλαμβάνει· 1) τὰς Ἀλπεις καὶ τὴν πρὸς Β. ἀντῶν καταφέρειαν, δηλ. τὴν ὁρεινὴν Γερμανίαν καὶ τὸ Γερμανικὸν βαθύπεδον· 2) τὴν πρὸς Δ. καταφέρειαν, δηλ. τὰ μεσαιαὶ ὅρη τῆς Γαλλίας καὶ τὰ βαθύπεδα αὐτῆς καὶ 3) τὴν Ἀνατ. καταφέρειαν τῶν Ἀλπεων, δηλ. τὸ Οὐγγρικὸν βαθύπεδον καὶ τὰ Καρπάθια ὅρη. Εἰς ταῦτα δύναται νὰ προστεθῇ καὶ τὸ πρὸς Ν. βαθύπεδον τοῦ Πάδου ('Ιταλία).

Αἱ Ἀλπεις.

Τὰ ύψηλότερα ταῦτα ὅρη τῆς Εύρωπης εἰνε μέγα σύστημα ὄρέων κείμενα εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ μεταξὺ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ βορ. πόλου τόξου, καὶ σχηματιζουσιν οὔτως εἰπεῖν τὸν σκελετὸν τῆς Εύρωπης. Πρὸς Ν. ὥριζονται ὑπὸ τοῦ βαθυπέδου τοῦ Πάδου καὶ τῆς Λιγυστικῆς ἀκτῆς· πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς γοιλαδόστοις Ροδανοῦ· πρὸς Β. ὑπὸ τῆς ὁρεινῆς Γερμανίας· καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Οὐγγρικοῦ βαθυπέδου.

Τὸ μῆκος αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀκτῆς τῆς Λιγυστικῆς μέχρι τοῦ Οὐγγρικοῦ βαθυπέδου εἰνε περὶ τὰ 1,000 χιλιόμετρα καὶ σχηματίζει ἡμικύκλιον. Διὰ μεσημβρινῆς γραμμῆς διερχομένης διὰ τῶν λιμνῶν Κωνσταντίας καὶ Κάμον διαιρεοῦνται εἰς δυτικὰς "Ἀλπεις καὶ εἰς ἀνατολικὰς "Ἀλπεις. Υψηλότερα δ' αὐτῶν κόρυφὴ εἰνε τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δυτ. Ἀλπεων ὅρος Αευκόν (Γαλ. Μπλάνη, 4,810 μ.). Εἰς τὰ

ύψηλὰ μέρη τοῦ Λευκοῦ ὄρους κεῖται ἡ «παγωμένη θάλασσα»· καὶ εἰς τὰς ἄλλας δ' ὑψηλὰς κορυφὰς κεῖνται αἰώνιαι χιόνες καὶ πάγοι.
Χαμηλότερον αἱ Ἀλπεις παρουσιάζουσι πλουσίας καὶ ρωμαντικὰς

ΑΙ ΑΛΠΕΙΣ

κοιλάδας, εἰς ᾧ ῥέουσι ποταμοί μετὰ κροτούντων καταρρακτῶν, ὡς ἡ τοῦ Ρήνου μετὰ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ, ἡ τοῦ Ρεδανοῦ, τοῦ Δραΐου, τοῦ Σαύνου κτλ.

Κατὰ μῆκος τῶν κοιλάδων καὶ πρὸς τὰς πύλας ᾧ τῶν ὄρέων ἔκτεινονται ὄδοι χρησιμεύουσται πρὸς συγκοινωνίαν ἀξέιαι λόγου διόδοι εἰνες ἡ τοῦ Ἀγ. Βεργάρδου, ἀνατολ. τοῦ Λευκοῦ ὄρους, καὶ ἡ τοῦ Ἀγ.

Γοτθάρδου, ἔτι ἀνατολικώτερον. Ή πρώτη εἶναι ἐπίσημος διὰ τοὺς σωστικοὺς κύνας τῆς αὐτόθι μονῆς, οἵτινες ἔχρησίμευσον πρὸς σωτηρίαν τῶν πλανωμένων ἐκ τῆς χιόνος πρὶν διατρηθῆ ἡ τοῦ Ἀγ. Γετθάρδου σῆραγξ (15 χιλ. μήκους), δι' ἣς διέρχεται ὁ ἀπὸ Ἰταλίας εἰς Ἐλβετίαν σιδηροδρόμος. Μεταξὺ δὲ τῆς Ἰταλίας καὶ Γαλλίας κεῖται ἡ σιδηροδρομικὴ σῆραγξ τοῦ ὄρους Κερίσου (μήκους 12 χιλ.).

Εἰς κόσμος τῶν ὅρεων τούτων εἶναι καὶ αἱ λίμναι τῶν Ἀλπεων διὰ τῆς δροσερότητος, διαυγείας καὶ τοῦ ὥραίου χρωματισμοῦ των.

·Η ὁρεινὴ καὶ πεδινὴ Γερμανία.

·Η ὁρεινὴ χώρα τῆς Γερμανίας συνίσταται·

1) Ἐκ τῆς πρὸς βορρᾶν προεκτάσεως τῶν Ἀλπεων, εἰς ἣν διαχρίνεται πρὸς Δ. μὲν ὁ Ἐλβετικὸς Ἰόρας, ἐκτεινόμενος πρὸς Α. μέχρι τοῦ Ρήνου. Πέραν δ' αὐτοῦ κεῖται τὸ Σουεβικὸν ὁροπέδιον, ὁ Μέλας Δρυμός, ἐξ οὗ πηγάζει ὁ ποταμὸς Δούναβης, καὶ τὸ Βαναρικὸν ὁροπέδιον.

2) Ἐκ τῶν μεσαίων ὅρεων. Ταῦτα χωρίζονται τῶν ἀνωτέρω διὰ βαθείας κοιλάδος. Εἰναι δὲ ταῦτα ἐξ Α. πρὸς Δ. τὰ ἔξης τὰ Σούδητα (300 χιλιόμ. μήκους), τὸ Ἔρτσον ὄρος (δηλ. Μεταλλικόν, ὁ Βοεμικὸς Δρυμός.Β.Δ. τοῦ Ἔρτσου ὁ θελκτικὸς Θουριγγικὸς Δρυμὸς καὶ τέλος τὸ μεμονωμένον καὶ πλούσιον εἰς μέταλλα Ἀρτσον.

Τὸ δὲ Γερμανικὸν βαθύπεδον κατέχει τὸ βόρειον μέρος τῆς Γερμανίας κλῖνον πρὸς Β. μέχρι τῆς Βορείου ἢ Γερμανικῆς θαλάσσης.

·Υπὸ τοῦ Ἀλβεως ποταμοῦ διατρέπεται εἰς δυτικὸν καὶ ἀνατολικὸν βαθύπεδον. Καὶ τὸ μὲν δυτικὸν βαθύπεδον διαρρεόμενον ὑπὸ τοῦ Ρήνου καὶ ὡλῶν ποταμῶν εἶναι εὐφορώτερον· ἡ ἐπιφάνεια δ' αὐτοῦ παρὰ τὴν Βόρειον θάλασσαν εἶναι τόσον χαμηλή, ὥστε εἰς τινα μέρη εἶναι χαμηλοτέρα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης· οὕτω 3 ἐνταῦθα κόλποι ὁ τῆς Σουδέρης, ὁ Δολλάριης καὶ ὁ Ἰάδης ἐσχηματίσθησαν πρό τινων ἐκαπονταετηρίδων ἐκ πλημμυρήσαντος θαλασσίου ὅδατος· εἰς πολλὰ μέρη κεῖνται ἔλη, ἔτερα δὲ προστατεύονται ἐκ τῆς εἰσροής τοῦ θαλασσίου ὅδατος διὰ κατασκευῆς προχωμάτων.

Τὸ δ' ἀνατολ. βαθύπεδον εἶναι ὑψηλότερον τοῦ ὡλου ὑπὲρ τὰ 160

μέτρα. Ό πρὸς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν αἰγιαλὸς αὐτοῦ εἶνε πλήρης σύρτεων καὶ πλούσιος εἰς δάση πευκῶν, σγηματίζει δὲ ἀνατολικῶς πολλὰς λιμνοθαλάσσας.

Τὸ Οὐγγρικὸν βαθύπεδον καὶ τὰ Καρπάθια.

Πρὸς Ἀν. τῶν Ἀλπεων ἐκτείνεται τὸ Οὐγγρικὸν βαθύπεδον διαρρεόμενον ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως καὶ τὸ μὲν πρὸς Δ. τούτου εἶνε εὐφορώτατον παράγον ἀρθρόνους δημητριακοὺς καρπούς, τὸ δὲ πρὸς Α. γυμνὸν καὶ στεππῶδες. Ολόκληρον τὸ βαθύπεδον περιβάλλεται τοξοειδῶς πρὸς Β. καὶ Ν. Α. ὑπὸ τῆς ὁρεινῆς χώρας τῶν Καρπαθίων, ἣτις διαιρεῖται εἰς τρία συστήματα: 1) εἰς τὴν βόρειον δρεινὴν Οὐγγαρίαν (ἡ ὑψηλ. κορυφὴ 2,630 μ.), 2) εἰς τὸν Καρπαθικὸν Δευμὸν καὶ 3) εἰς τὰς Τρανσυλβανικὰς Ἀλπεις πρὸς Ν. (2,550 μ.). Τὰ Καρπάθια διακρίνονται διὰ τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτῶν δάση, ἀτινα ἀποφέρουσι μεγάλην ξυλείαν, καὶ διὰ τὸ ἔφθονον δρυκτὸν ἄλας¹.

Ποταμοὶ τῆς Μέσης Εὐρώπης.

1) Πρὸς τὸν Εὔξεινον Πόντον.

Ο Δούναβις: (2.900 χιλ. μακρός), πηγαζῶν ἐκ τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ καὶ διαρρέων τὸ Βαναρικόν δροπέδιον, τὸ Οὐγγρικὸν βαθύπεδον καὶ τὸ πρὸς τὴν Ελλην. χερσόνησον ὁμώνυμον τῷ ποταμῷ. Ἐν τῇ Οὐγγαρίᾳ ἔχει πλάτος 300 μέτρων καὶ βάθος 6. Κυριώτατοι παραπόταμοι αὐτοῦ εἶνε.

Αριστερὰ (πηγ. ἐκ τῶν Καρπαθῶν).

Δεξιὰ

Ο πολύτιχθυς Θάϊς	Ο Δραῦνος
Ο Άλούτας	Ο Σαῦνος
Ο Σερέτης	Ο Μοραύνας
Ο Προϊθός	Ο Τίμοκος
	Ο Ισκερός

ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ.

2) Πρὸς τὸ Αδριατικὸν Πέλαγος.

Ο Πάδος, πηγαζῶν ἐκ τῶν Δυτ. Ἀλπεων.

1) Περὶ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ βαθυπ. τοῦ Πάδου ἰδ. σελ. 117 καὶ 105.

Ο 'Αδιγης, πηγάζων ἐκ τῶν 'Ανατ. "Αλπεων.

3) Εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν.

Ο 'Ροδανός, πηγάζων ἐκ τινος παγῶνος τῶν "Αλπεων πρὸς Δ. τοῦ 'Αγ. Γοτθάρδου καὶ δεχόμενος δεξιὰ ἐν τῇ Γαλλίᾳ τὸν Σαώνην.

4) Εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν.

Ο Σκάλδης, βραχὺς ἀλλὰ πολύυδρος, πηγάζων ἐκ τῆς Γαλλικῆς Φλανδρίας.

Ο Μώσας, πηγάζων ἐκ τῶν Βοσγίων.

Ο 'Ρῆνος (1,300 χιλιόμ. μακρός). Πηγάζει ἐκ τῶν "Αλπεων, διαρρέει τὸ δυτικὸν Γερμανικὸν βαθύπεδον καὶ σχηματίζει πρὸς τὰς ἔκβολὰς μέγα δέλτα. Αὕτοι λόγου παραπόταμοι εἶνε ὁ Νέκκαρ καὶ ὁ Mähr, δεξιά.

Ο Οὐδισσονοργις, ἐκ τοῦ Θουριγγικοῦ δρυμοῦ.

Ο "Αλβις, ἐκ τῶν Σουδητίων, δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμους.

5) Εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν.

Ο "Οδερος καὶ ὁ Οὐδιστούλας.

Λίμναι. Αἱ πλεῖσται τῶν λιμνῶν κεῖνται παρὰ τὰς "Αλπεις. Επισημόταται αὐτῶν εἶνε ἡ τῆς Γενεύης, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ 'Ροδανοῦ καὶ ἡ τῆς Κωνσταντίας (Βάδεν), διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ 'Ρήνου μεταξὺ αὐτῶν κεῖνται αἱ μικρότεραι τῆς Ζυρίχης, τῆς Αυκέρης, τῆς Νεσατέλης καὶ αἱ τῆς Ιταλίας Μείζων καὶ Κῦμος. Ἐν τῷ βαθυπέδῳ τῆς Ουγγαρίας εἶνε ἡ Βλαττών, ἡ μεγίστη τῶν λιμνῶν τῆς Μέσης Εὐρώπης.

Τὸ κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Μέσης Εὐρώπης εἶνε ποικίλον· εἰς μὲν τὰς "Αλπεις εἶνε ψυχρόν, ἐν τῷ Δυτ. Γερμανικῷ βαθυπέδῳ εύκρατες (ἔνεκα τοῦ Μεξικανικοῦ ψεύματος), εἰς τὰ ἄλλα δὲ μέρη ἡπειρωτικόν· τὴν μεγίστην μεταβολὴν τῆς θερμοκρασίας ἔχει τὸ Ουγγρικὸν βαθύπεδον, ἐν φερτὸν μὲν χειμῶνα ἐπικρατεῖ δρυμὸν ψυχός, τὸ δὲ θέρος ἀφόρητος καύσων.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Τὰ κράτη τῆς Μέσης Εύρωπης^{1).}

1. ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ

[29,500 □ χιλ.—7.000.000 κ.]

Θέσης. Τὸ μικρὸν τριγωνόσχημον Βέλγιον, ὅπερ κεῖται Β.Α. τῆς Γαλλίας, περιλαμβάνει τὸ πλεῖστον τῶν Ἀρδέννων καὶ τῆς λοφώδους χώρας Φλανδρίας, ὡς καὶ μέρος τοῦ παρὰ τὸν Ρήγον βαθυπέδου· κατέχει μικρὰν παραλίαν τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Σκάλδη καὶ Μόσα.

Προϊόντα. Ό πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι ὁ σίδηρος καὶ οἱ γαιάνθρακες, εύρισκόμενοι ἴδιας παρὰ τὰς κοιλάδας τῶν ἀγωτέρω ποταμῶν, ἔνθα καὶ τὰ μέγιστα μηχανουργεῖα. Ἐξάγει σίδηρον, γαιάνθρακας, μηχανὰς καὶ ςλλα.

Κάτοικοι. Τὸ Βέλγιον εἶναι πυκνότατα κατοικημένον (237 κατ.^{εἰς 1} □ χιλ.) Ἐπικρατοῦντες κάτοικοι (520/εἰνε Φλαμανδοί, γερμανικὴς καταγωγῆς, κατοικοῦντες ἐν τῷ βαθυπέδῳ. Οἱ δὲ λοιποὶ εἶναι Βαλλόνοι, συγγενεῖς πρὸς τοὺς Γάλλους, κατοικοῦντες ἐν τῇ λοφώδει χώρᾳ καὶ ὁμιλοῦντες τὴν Βαλλονικὴν διάλεκτον, συγγενὴ πρὸς τὴν Γαλλικήν. "Απαντες κατὰ τὴν ἐκπαίδευσιν εἶναι λίαν προηγμένοι. Πάντες δὲ σχεδὸν ἔχουσι θρησκείαν τὴν Καθολικὴν Χριστιανικήν.

Ποδίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία μετὰ δύο βουλῶν. Βασιλεὺς δ' εἶναι ὁ Λεοπόλδος ὁ Β'.

Πόλεις. Βρυξέλλαι, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βασιλείου καὶ εἰς τὸ ὅριον τῆς λοφώδους καὶ πεδινῆς χώρας, πρωτ., ἔχουσα 200,000 κ., μετὰ δὲ τῶν προαστείων σχεδὸν τριπλασίους. 3 ὥρας μακρὰν αὐτῆς πρὸς Ν. κεῖται τὸ Βατερλῶ, ἔνθα ἡ ττήθη τῷ 1815 ὁ Μέγας Ναπολέων ὑπὸ τῶν "Αγγλῶν καὶ Πρώσσων." Αντβέρπη ἢ "Αμβέρση, ἐπὶ τοῦ πλωτοῦ ἐνταῦθα Σκάλδη (285 χιλ. κ.), εἰς τῶν μεγίστων ἐμπορικῶν λιμένων τῆς Εύρωπης. Γάνδη (165 χιλ. κ.), ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ Σκάλδη, κέν-

¹⁾ Ἰδεὶ Γαλλίαν ἐν σελ. 117.

τρον τῆς κατασκευῆς βαυδαχίνων ὑφασμάτων 'Οστέοδη, ὁ μόνος ἀξιόλογος ἐπιθαλάσσιος λιμὴν τοῦ Βελγίου. Αυτήν ἡ Λιέγη (160 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ Μώσα, ἡ κυρία πόλις τῶν Βαλλόνων· ὡς ἐκ τοῦ παρ' αὐτὴν πλούτου τοῦ σιδήρου καὶ τῶν γαιανθράκων ἀκράζει ἐν-ταῦθα ἡ μεταλλουργία καὶ ὄπλοποιία.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ

(ἢ ΚΑΤΩ ΧΩΡΩΝ)

[33.000 □ χιλ.—5,500,000 κ.]

Θέσις καὶ ἔκτασις. Η 'Ολλανδία, κειμένη πρὸς Β. τοῦ Βελγίου, κατέχει τὸ πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μώσα καὶ Πάνου Γερμανικὸν βαθύπεδον καὶ ἔξικνεῖται μέχρι τοῦ κόλπου Δολλάρτου. Η ἐπιφάνεια αὐτῆς εἶναι ὀλίγον μεγαλειτέρα τοῦ Βελγίου (τὸ ἥμισυ τῆς Ελλάδος).

Ἐδαφος. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ὅμαλὸν καὶ χαμηλόν, ὡς ἀπαντὸ πρὸς τὴν Βαλτικὴν βαθύπεδον· εἰς 4 δὲ μέρη εἶναι 5 μέτρα χαμηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. 'Ομοίαν χαμηλὴν ἐπιφάνειαν ἔχει καλύψη μεγάλη πλήμυμα, ἐξ ἣς ἐσχηματίσθη ὁ κόλπος τῆς Σουδέρης. Δι' ὃ κατεσκευάσθησαν προσχώματα κατὰ μῆκος τῆς παραλίας ὅπως ἐμποδίζωσι τὴν εἰσροήν τοῦ ὕδατος εἰς τὴν χώραν.

Προϊόντα. Τὰ κύρια τῶν εξαγορένων προϊόντων εἶναι ζῷα, τυρός, βούτυρον, δέγκαια καὶ ἀποικιακά.

Κάτοικοι. Οἱ 'Ολλανδοὶ εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς. Πρὸ τοῦ 1830 ἀπετέλουν μετὰ τοῦ Βελγίου ἐν βασίλειον ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου, ἀποσπασθέντος τοῦ Βελγίου, ἔχουσιν ἴδιον. Διακρίνονται δὲ διὰ τὴν καθαριότητα καὶ τὴν φιλοπονίαν των. Ἐχουσι προαγάγη εἰς μεγάλην ἀκμὴν τό τε ἐμπόριον, συγκοινωνίαν καὶ βιο-μηχανίαν. Κατὰ τὴν θρησκείαν οἱ πλειστοί εἶναι διαμαρτυρόμενοι, ὀλιγώτεροι καθολικοί καὶ ἐλάχιστοι 'Ιουδαῖοι.

Πολιτευμα. Συνιαγματικὴ μοραρχία μετὰ 2 βουλῶν· βασίλισσα δ' εἶναι ἡ Βιλελμίνα.

Πόλεις.¹ 'Αμστελόδαμον ("Αμστερδαμ"), ἐκτισμένον ἐπὶ πασσάλων καὶ διασχιζόμενον ὑπὸ πολυαρθρίμων διωρύχων, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Σουδέρης· βραχεῖα διῶρυς ἔγει ἐκ τούτου πρὸς Δ. εἰς τὴν Βόρειον θά-

1) Ο πληθυσμὸς τῶν πόλεων τῆς 'Ολ. λογίζεται κατὰ καινότητας.

λασσαν ἔχει μέγα έμπόριον, βιομηχανίαν καὶ ὑπὲρ τὰς 550 χιλ. κ.
Χάγη, πρωτ. τοῦ βασιλείου, οὐ μακρὸν τῆς Βορ. θαλάσσης (230
χιλ. κ.). *Roteθάμη* (360 χιλ. κ.), ὁ σπουδαιότατος λιμὴν τῆς
Ολλανδίας. Οὐιρέχτη, παρὰ τὸν Ρήνον (111 χιλ. κ.). *Γρονίγγη*
(71 χιλ. κ.), πρὸς Β.

Αποικίαι.

[2 ἑκατ. π. χιλ.—38 ἑκατ. κατ.].

Αἱ ἀποικίαι τῆς Ολλανδίας εἰνε σπουδαιόταται.

- 1) *'Er Ασία*. Μεγάλαι νῆσοι τοῦ Ινδικοῦ ἀρχιπελάγους.
- 2) *'Er Αδστραλία*. Τυῆμα τῆς μεγάλης νήσου Νέας Γουϊνέας.
- 3) *'Er Αμερικῆ*. Η Ολλανδικὴ Γουαχάνα καὶ νῆσοι τῶν Δυτικῶν Ινδιῶν.

3) ΤΟ Μ. ΔΟΥΚΑΤΟΝ ΤΟΥ ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΥ

[2,600 π. χιλ.—240,000 κατ.]

Τὸ Λουξεμβούργον (δηλ. μικρὸς πύργος), ἵσσον κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν
πρὸς τὸν Έλλην γεμὸν τῆς Αργολίδος, κεῖται Ν. Α. τοῦ Βελγίου
περιλαμβάνον καὶ μέρος τῶν δασωδῶν Αρδέννων.

Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἰνε Γερμανοὶ ὅμιλοις ὄμως τὴν Γαλλικήν.
Σπουδαιότατον φρούριον εἰνε ἡ πρωτ. Λοιξεμβούργον (21 χιλ. κ.).

4) Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

[540 χιλ. π. χιλ.—57 ἑκατ. κατ.].

Θέσις. Η Γερμανία περιλαμβάνει τὴν Βόρ. κατωφέρειαν τῶν
Αλπεων, ἥτοι τὴν ὄρειν τὴν Γερμανικὴν χώραν, καὶ τὸ Γερμαν. βαθύ-
πέδον, οὗτινος τυῆμα πρὸς Δ. κατέχει ἡ Ολλανδία Πρὸς Α. τὸ
βαθύπεδον συνδέεται μετὰ τοῦ βαθυπέδου τῆς Β. Α. Εύρωπης. Η
ἐπιφάνεια αὐτῆς εἰνε ὀκταπλασία τῆς Ελλαδος.

Έδαφος καὶ προϊόντα. Τὸ ἔδαφος τῆς Γερμανίας, μὴ ὃν ἐν
γένει εὔφορον, κατέστη τοῦτο καλλιεργήσιμον διὰ τῆς ἐπιμόνου ἐρ-
γασίας. Παράγει πολλὰ γεωργικὰ προϊόντα (γεώμηλα, βρίζαν, βρώ-
μην, ζηρὰ χόρτα). σπουδαιότατα ὄμως προϊόντα εἰνε ὁ σίδηρος, οἱ
γαλανθρακες, ὡς καὶ ἄλλα μέταλλα.

Κάτοικοι. Οι κάτοικοι τής Γερμανίας είναι Γερμανοί και τινες Σλαύοι· ώς πρὸς δὲ τὴν θρησκείαν τὰ $\frac{2}{3}$ σχεδὸν είναι διαμαρτυρόμενοι, τὸ δὲ $\frac{1}{3}$ καθολικοί· Ἐβραῖοι δὲ κατοικοῦσι περὶ τὰς 585 χιλ. Είναι λαὸς ἀνεπτυγμένος κατὰ τὴν παιδείαν· ἡ Γερμανία ἔχει 20 πανεπιστήμια (ὅσα οὐδεμίᾳ ἄλλη χώρα) καὶ πολλὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτήρια. Ἀχμάζει δὲ τὸ ἐμπόριον αὐτῆς, τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν καὶ ιδίως ὁ κατὰ ξηρὰν στρατός, ὅστις θεωρεῖται ὁ καλλίτερον παντὸς ἄλλου κράτους διωργανωμένος.

Πολιτικὴ κατάστασις. Ἡ Γερμανία είναι αὐτοκρατορία, περιλαμβάνοντα 25 κράτη ἀνεξάρτητα (ἐν σίσ καὶ 3 ἑλεύθεραι πόλεις), συνδεόμενα ὅμοσπονδιακῶς. Πλὴν τούτων ὑπάρχει καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ χώρα Ἀλσατία καὶ Λωρραΐνη, ἀποσπασθεῖσα τῆς Γαλλίας τῷ 1871 καὶ ἀνήκοντα εἰς ἀπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ (Γερμ. Κάιζερ) ἔχει τὴν ἔξουσίαν ύπὸ ἀποφασίζῃ περὶ πολέμου ἢ εἰρήνης τῆς αὐτοκρ. καὶ νὰ κανονίζῃ τὰ στρατιωτικά, τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἀπὸ τοῦ 1888 είναι αὐτοκράτωρ ὁ Γουλιέλμος ὁ Β', ὅστις είναι καὶ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας.

Τὰ 25 κράτη εἶνε·

4 βασίλεια· 6 μεγάλα δουκάτα· 5 δουκάτα· 7 ἡγεμονίαι· 3 ἑλεύθεραι πόλεις (μετὰ μικρὰς περιοχῆς).

ΤΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

α'). Τὸ βασίλειον τῆς Πρωσίας.

[350,000 □ χιλ.—35 ἑκατ. κατ.]

Ἡ Πρωσία περιλαμβάνει τὸ μέγιστον μέρος τῆς Γερμανίας, ώς καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐκτείνεται καθ' ὅλον τὸ Γερμανικὸν βαθύπεδον, περιλαμβάνοντα καὶ τὰ ὅρη Σουδηταίας ώς καὶ ὀρεινόν τι τμῆμα Ν. Δ.

Πόλεις. 1) Πρὸς Ἀν. τοῦ Ἀλβεως.

Βερολίνον (1,900,000 κ.), πρωτ. τοῦ βασιλείου καὶ τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας· κεῖται ἐπὶ τοῦ παραποτάμου τοῦ "Ἀλβεως Σπρέου, ἐν λιμνοθρήθει περιοχῇ. ἔχει ὥραλας οἰκοδομάς, εὑρεῖται καὶ εὐθείας ὁδοὺς καὶ είναι κέντρον τοῦ ἐμπορίου, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τε-

χνῶν. Ποτοδάμη (60 χιλ. κ.), Ν.Δ., ἐπὶ λαμπρᾶς τοποθεσίας, δευτέρα καθέδρα τοῦ βασιλέως. Στέτιτον, ἐπὶ τοῦ Ὀδέρου (220 χιλ.κ.), σπουδαιότατος θαλάσσιος λιμὴν τῆς Πρωσσίας. Κίελον (125 χιλ. κ.) Β.Δ., ὁ κύριος πολεμικὸς λιμὴν τῆς Πρωσσίας. Δάρτσιγ (140 χιλ.κ.), ἐμπορικωτάτη καὶ ὀχυρωτάτη, κειμένη παρὰ βραχίονα τοῦ Οὐεστούλα. Καινιξβέργη (190 χιλ. κ.), εἰς τὴν ἀνατολικωτέραν ἐπαρχίαν, ἔχουσα ὀχυρὸν φρούριον. Βρεσλαύια, ἐπὶ τοῦ Ὀδέρου (425 χιλ. κ.) ἡ δευτερεύουσα τῆς Πρωσσίας καὶ ἐμπορικωτάτη.

2) Πρὸς Δ. τοῦ Ἀλβεως.

Μαγδεμδοῦργον (230 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ Ἀλβεως, κέντρον τῆς ἐκ τεύτλων κατασκευῆς ζαχάρεως. Ἀρρόβερον (240 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς πρὸς τὴν Βόρειον θαλασσαν ὄμωνύμου ἐπαρχίας, ἀλλοτε βασιλείου. Κολωνία (375 χιλ. κ.), ἐν τῇ ἀριστερῷ ὅχθῃ τοῦ Ρήνου, ἐμπορικωτάτη καὶ φημιζομένη διὰ τὸ ἐνταῦθα κατασκευαζόμενον ἀρωματῶδες ὕδωρ. Φραγκφούρτη παρὰ τὸν Μάιν (290 χιλ. κ.), κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῆς Ν.Δ. Πρωσσίας.

β'.-) Τὸ βασίλειον τῆς Βαυαρίας.

[76,000 □ κιλ.—7,200,000 κ.]

Ἡ Βαυαρία, ἡ πατρὶς τοῦ ἀειμνήστου πρώτου βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὀθωνος, εἶνε ὀλίγον μεγαλειτέρα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ πολὺ πολυπληθεστέρα· συνισταται ἐκ δύο τμημάτων, τοῦ μείζονος, ἀποτελουμένου ἐκ τῆς παρὰ τὸν ἄνω Δούναβιν ὁρεινῆς Γερμανίας καὶ τοῦ ἐλάσσονος, κειμένου πρὸς Δ. παρὰ τὸν Ρήνον (Παραρρήνιος Βαυαρία).

Πόλεις. Μόναχον (500 χιλ. κ.), πρωτ., 630 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἔχουσα μεγάλην ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν. Ἀξιωσημείωτοι δ' εἶνε αἱ δύο πινακοθήκαι (περιέχουσαι ἀριστουργήματα τῆς ζωγραφικῆς τέχνης) καὶ ἡ μεγίστη ἐν Γερμανίᾳ βιβλιοθήκη. Αὐγούστα (Γερμ. "Αουξεντοργ, 90 χιλ. κ.), γνωστὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Γερμανίας (Αύγουσταία ὁμολογία). Νυρεμβέργη (265 χιλ. κ.), ἡ ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις τῆς Βαυαρίας.

γ'). Τὸ βασίλειον τῆς Σαξονίας.

[45,000 □ χιλ.—4,200,000 κ.]

Τὸ μικρὸν τοῦτο βασίλειον, τὸ πέμπτον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ πολυπληθέστερον (τὸ πυκνότερον κατιφημένον κράτος τῆς Εύρωπης, 280 κ. εἰς 1 □ χιλ.), κεῖται εἰς τοὺς βορείους κλάδους τοῦ "Ερτσοῦ μέχρι τοῦ βαθυπέδου. Εἶναι πλούσιον εἰς μεταλλεῖα λιθανθράκων, σιδήρου, ἀργύρου, καστιτέρου κ.λ. καὶ ἔχει ἀκμαιοτάτην βιομηχανίαν.

Πόλεις. Διεσδη, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ "Αλβεως, ἐν γαριεστάτῃ τοποθεσίᾳ (480 χιλ. κ. μετὰ τῶν προαστείων). Ἐκ τῆς πόλεως ταῦτης πρὸς Ν. ὑψοῦται τὸ ὁραιότερον μέρος τῆς χώρας καλούμενον ἐνεκα τῶν καλλιονῶν τῆς «Σαξονικὴ Ἐλβετία». Αειρία (460 χιλ.κ.), Β.Δ., πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ κέντρον τῆς ἐν Γερμανίᾳ βιβλιεμπορίας. Χειμάρτη (220 χιλ. κ.) βιομηχανικωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη.

δ'.) Τὸ βασίλειον τῆς Βυστευμέργυνς.

(19,500 □ χιλ.—2,200,000 κατ.)

Ἡ ἡμικυκλιώδης αὔτη χώρα, κατά τι μεγαλειτέρα τῆς Σαξονίας, κεῖται πρὸς Δ. τῆς Βαυαρίας περιλαμβάνουσα μέρος τῆς ποταμίας χώρας τοῦ Δουνάβεως, τοῦ Νέκκαρος καὶ μέρος τοῦ ἀγρίου καὶ καταδρύμου Μέλανος Δρυμοῦ (1150 μ. ὅψ.).

Πρωτ. εἶναι ἡ Στουτγάρδη (180 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ Νέκκαρ, ἔχουσα ἀκμαίαν βιομηχανίαν (ἰδίᾳ τῆς τυπογραφίας) καὶ μέγα ἐμπόριον βιβλίων.

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΔΟΥΚΑΤΑ

α'.) Τὸ μέγα δουκάτον τῆς Βάδης. Τὸ ἐπίμηκες τοῦτο δουκάτον, ἔχον τὴν ἔκτασιν τῆς Σαξονίας, σύχι ὅμως καὶ τὸν πληθυσμὸν ἐκείνης (1,900,000 κ.), ἐκτείνεται δεξιὰ καὶ κατὰ μῆκος τοῦ 'Ρήνου ἀπὸ τῆς λίμνης Κωνσταντίας μέχρι τοῦ Μαΐν. Πρωτ. εἶναι ἡ Καρλσρούη (100 χιλ. κ.), ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας. Μεγαλειτέρα καὶ ἐμπορικωτέρα αὐτῆς εἶναι ἡ Μαρχάιμ (140 χιλ. κ.), ἐν τῇ συμβολῇ τοῦ Νέκκαρ καὶ τοῦ 'Ρήνου.

β').) Τὸ μέγα δουκάτον τῆς "Ἐσσος. Τὸ δουκᾶτον τοῦτο σύγκειται ἐκ δύο τμημάτων· τὸ κυριώτερον κεῖται παρὰ τὸν Ρῆγον καὶ πρὸς Ν. τῆς μετ' αὐτοῦ συμβολῆς τοῦ Μάνη, τὸ δὲ ἔτερον ἐν μέσῳ τῆς ὁρεινῆς Πρωσσίας. Ἐχει τὸ ἥμισυ τῆς ἐπιφανείας τῆς Βαδης καὶ πληθυσμὸν πλέον τοῦ ἑκατομμυρίου. Πρωτ. εἶναι ἡ Δαρμστάτη (73 χιλ. κ.). Εἰς τὴν συμβολὴν δὲ τῶν ἀνωτέρω ποταμῶν τὸ Μάντιντς (Μογγοντία, 85 χιλ. κ.), ἡ πατρὶς τοῦ Γουττεμβεργίου, τοῦ ἐφευρέτου τῆς τυπογραφίας.

γ') καὶ δ').) Τὰ μεγάλα δουκάτα Μακλεμβούργον Σβερίνον καὶ Μακλεμβούργον Στρέλιτσον. Ταῦτα κείγονται παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔχει τὸ μέγεθος τῆς Έλλην. Θεσσαλίας καὶ πρωτ. τὸ Σβερίνον (40 χιλ. κ.), τὸ δὲ πολὺ μικρότερον ὃν ἔχει πρωτ. τὸ Στρέλιτσον (12 χιλ. κ.).

ε').) Τὸ μέγα δουκάτον τοῦ 'Ολδεμβούργου. Τὸ 'Ολδεμβούργον, ἡ πατρὶς τῆς βασιλίσσης τῆς Έλλάδος Ἀμαλίας, κεῖται Β. Δ. παρὰ τὴν Βόρειον θάλασσαν καὶ ἐν μέσῳ τῆς ἐπαρχίας Ἀντισέρου· ἔχει μικρὰν ὄμώνυμον πρωτ.

στ').) Τὸ μέγα δουκάτον τῆς Σαξονικῆς Βαϊμάρης. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μεγάλων τμημάτων καὶ πολλῶν μικρῶν παρὰ τὸν Θουριγγικὸν Δρυμὸν καὶ ἐν τῇ ποταμίᾳ χώρᾳ τοῦ "Αλβεως καὶ τοῦ Οὐέσούργιδος. Πρωτ. ἔχει τὴν Βαϊμάρην (30 χιλ. κ.), περιώνυμον διὰ τὴν ἀλλοτε ἐν αὐτῇ ἀνάπτυξι τῶν γραμμάτων. Ν. Α. δ' αὐτῆς κεῖται ἡ Ιένα (22 χιλ. κ.), δόνομαστή διὰ τὴν παρ' αὐτὴν νίκην τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τῶν Πρώσσων.

ΤΑ ΠΕΝΤΕ ΔΟΥΚΑΤΑ

Ταῦτα, μικροῦ λόγου ἔξια, εἶναι τὰ ἔξην.

- 1) Τὸ δουκᾶτον τῆς Βροντεβίκης.
- 2) Τὸ δουκᾶτον τοῦ Σαξονικοῦ Μάιηνγερ.
- 3) Τὸ δουκᾶτον τοῦ Σαξονικοῦ 'Αλτεμβούργου.
- 4) Τὸ δουκᾶτον τοῦ Σαξονικοῦ Κορβούργου καὶ τῆς Γόθας.
- 5) Τὸ δουκᾶτον τῆς Ἀγχάλτης.

ΑΙ ΤΡΕΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ ΠΟΛΕΙΣ

Αἱ δημοκρατικῶς διοικούμεναι ἐλεύθεραι πόλεις εἶναι αἱ ἔξην.

- 1) Η *Αυβέκκη* (85 χιλ. κ.), παρὰ τὴν Βαλτικήν.
2) Τὸ Ἀμβοῦργον (710 χιλ. κ.), παρὰ τὸν "Αλβίν, ὅστις ἐν ταῦθα πλατύνεται ὡς κόλπος" πόλις ἐμπορικωτάτη.
3) Η *Βρέμη* (165 χιλ. κ.), ἐπὶ τῷ Οὐδεσύργιδος, ἔχουσα ἀκμαίοτάτην ναυτιλίαν καὶ ἐμπόριον.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΧΩΡΑ ΑΛΣΑΤΙΑ ΚΑΙ ΛΩΡΡΑΙΝΗ

[14,500 □ χιλ.—1,720,000 κατ.]

Η χώρα αὕτη προσαρτηθεῖσα τῇ Γερμανίᾳ ἐκ τῆς Γαλλίας μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τῷ 1871, κεῖται πέραν τῆς Σάριστερᾶς δύθης τοῦ Ρήνου, Ν. Δ. τῆς Γερμανίας. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι τὸ Σιρατσοῦργον (δηλ. πύργος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ,) 155 χιλ. κ., ἐπὶ ώραίας πεδιάδος. Μέτι, Β. Δ., ἐν τῇ Λωρραίνῃ, σπουδαῖον φρούριον (60 χιλ. κ.).

Αποικίαι.

Η Γερμανία ἔχει κτήσεις ἐν Ἀφρικῇ, Αύστραλίᾳ καὶ Ωκεανίᾳ.

5) Η ΑΥΣΤΡΟΟΥΓΓΡΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

[Μετὰ τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης, 676 χιλ. □ χιλιόμ.—47 ἑκ. κατ.]

Θέσις. Τὸ διπλοῦν τοῦτο κράτος κατέχει τὸ Ν. Α. μέρος τῆς Μέσης Εὐρώπης ὡς καὶ παράλιον πλευρὰν τῆς Ἑλλην. Χερσονήσου πρὸς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Περιλαμβάνει τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῶν Αλπεων, τὸ Ονυγγρικὸν βαθύπεδον, τὴν Β. Δ.: ὄρειν τὴν χώραν τῆς Βοεμίας καὶ Μορανίας καὶ τὰ Κρεπάθια. Η ἔκτασις δ' αὐτῆς μετὰ τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης εἶγε δεκαπλασία καὶ πλέον τῆς Ἐλαδὸς.

Η Αύστροουγγαρία διαρρέεται κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ Δυναθέων οὐχ ἡττον πρὸς Β. ἔχουσι μέρες τοῦ ἀνω ἢ τῶν οἱ ποταμοὶ "Αλβίς, Οδερός, Οὐδιστοίλας καὶ ὁ Δνείστερος (ποταμὸς τῆς Ρωσίας).

Προϊόντα. Οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς Εὐρώπης εἶναι τέσσαν πλουσία εἰς προϊόντα, ὅσον ἡ Αύστροουγγαρία, ἐπαρκοῦσα καὶ εἰς εὐζωτίαν τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ εἰς ἐξαγωγήν. Τὰ κύρια δὲ τῶν ἐξα-

γομένων προσόντων είνε γαιάνθρακες, σιδηρος καὶ ἄλλα μέταλλα, ζῷα (ἐν τοῖς καὶ Οὐγγρικοὶ ἵπποι), ξύλα, ζάχαρον, δέρματα καὶ διάφορα τεχνουργήματα.

Κάτοικοι. Καίτοι ή Αὐστροσυγγαρία ἔχει μετὰ τὴν Ῥωσίαν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὴν μεγίστην τῶν ἄλλων κρατῶν ἔκτασιν, ἐν τούτοις κατὰ τὸν πληθυσμὸν κατατάσσεται μετὰ τὴν Ῥωσίαν καὶ Γερμανίαν (47 ἑκατ.). Οἱ κάτοικοι δ' αὐτῆς είνε διαφόρων ἔθνικοτήτων, ὅμιλοι οὗτες διαφόρους γλώσσας· ἐπικρατοῦσι δ' αἱ Σλαυηκαὶ φυλαὶ (τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ)· ἐκ τῶν ἄλλων δὲ φυλῶν είναι Γερμανοὶ (τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ πληθ.), Οὐγγροὶ ἢ Magyároi (ἐν τῷ Οὐγγρικῷ βαθυπέδῳ, ἀνήκοντες εἰς τοὺς Μογγολικοὺς λαούς), Ρουμάνοι ἢ Bláχοι, Εβραῖοι, Αθήγγαροί τινες (ῶν πατρὸς θεωροῦνται αἱ Ἰνδίαι), καὶ ἄλλοι.

Κατὰ τὴν θρησκείαν οἱ πλειστοι είνε καθολικοί, οἱ δὲ λοιποὶ διαμαρτυρόμενοι, ὄρθόδοξοι καὶ Ιεροδαΐοι.

Πολιτικὴ κατάστασις. Ἡ Αὐστροσυγγαρία διαιρεῖται εἰς δύο κράτη, εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Αὐστρίας καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῆς Οὐγγαρίας, ἀτινα ἔχουσιν ιδίαν μὲν κυβέρνησιν, ἀλλὰ κοινὸν ἡγεμόνα. Ο νῦν αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκος Ἰωσήφ είνε καὶ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας.

Ἡ μὲν Αὐστρία περιλαμβάνει τὰς πρὸς δυσμάς καὶ βορρᾶν χώρας, ἡ δ' Οὐγγαρία τὰς ἑτέρας.

Πόλεις. 1) Ἐν τῇ Αὐστρίᾳ.

Βιέννη, παρὰ τὴν δεξιὰν ὁχθην τοῦ Δουνάβεως, ἐνθα τελευτῶσιν αἱ πρὸς Ἀνάτ. προεκτάσεις τῶν Ἀλπεων, κατέχουσα οὕτω στρατηγικωτάτην θέσιν (ἡ κλειστὸς τοῦ Δουνάβεως). Εἶνε πρωτ. τῆς αὐτοκρατορίας (1,700,000 κ.), ἔχουσα μέγιστον ἐμπόριον καὶ βιομηχανίαν (κατ' ἔξοχὴν ἐνδυμασιῶν καὶ κομψοτεχνημάτων). Γράτις (δηλ. μικρὸς πύρογος), ἡ μεγίστη ἐπὶ τῶν Ἀλπεων πόλις (140,000 κατ.). Ἰνσβρύκη, ἐν τῷ θελκτικῷ Τυρόλῳ, κειμένω ἐπὶ τῶν Ἀλπεων. Ααϊβάχη (37 χιλ. κ.), γνωστὴ διὰ τὸ αὐτόθι συγκροτηθὲν συνέδριον τὸ ἀποκηρυξαν τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Τεργέστη 135 χιλ. κ.) εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ὁ πρῶτος λιμὴν τοῦ κράτους, ἐνθα κατεικοῦσι καὶ ίκανοι Ἑλληνες. Πόλα (47 χιλ.

κάτ.), ἐπὶ μικρὰς χερσονήσους (τῆς Ἰστρίας), ἔχουσα ὥραιότατον φυ-
σικὸν λιμένα, ἔνθα καὶ ὁ ναύσταθμος τοῦ κράτους.

Πράγα ἐπὶ τοῦ Ἀλβεως (202 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Βοεμίας καὶ
ἐμπορικὴ πόλις. Βρύνη (110 χιλ. κ.), ἐν τῇ Μοραβίᾳ, βιομηχανικὴ
πόλις. Παρ' αὐτὴν κεῖται τὸ Ἀρύστερολιτς, ὄνομαστὸν διὰ τὴν νίκην
τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος κατὰ τῶν αὐτοκρατόρων Αὐστρίας καὶ
Ρωσίας (τῷ 1805). Κρακοβία (93 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Οὐΐστούλαν,
πρωτ. ἡλιότε τῆς Πολωνίας. Λεμβέγη (160 χιλ. κ.), ἐν τῇ πέραν
τῶν Καρπαθίων χώρῃ Γαλικίᾳ, ἐμπορικὴ πόλις.

2) Ἐν τῇ Ούγγαρῳ.

Βουδα-πέστη, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὅχθῶν τοῦ Δουναύους καὶ ἐν τῷ
κέντρῳ τῆς Ούγγαρίας, ἡς εἶναι πρωτ. (720 χιλ. κ.). Σεγεδίν, παρὰ
τὸν Θάσιν, ἡ δευτερεύουσα τῆς Ούγγαρίας (100 χιλ. κ.). Κλαονσεμ-
βούργη (47 χιλ. κ.) καὶ Κρογσάτη (35 χιλ. κ.), ἐν τῇ Τρανσυλβα-
νίᾳ. Ἀγράμη παρὰ τὸν Σαύνον (60 χιλ. κ.) καὶ Φιούμη (40 χιλ. κ.),
ἐν τῷ Αδριατικῷ πελάγει, κύριον ἐπίνειον τῆς Ούγγαρίας.

Ἡ Αὐστρουγγαρία δὲν ἔχει ἀποικίας ¹.

6) Η ΕΛΒΕΤΙΑ

[41,400 □ χιλ.—3,500,000 κ.]

Θέσις. Ἡ Ελβετία περιλαμβάνει τὸ πλεῖστον τῶν Κεντρικῶν
Ἀλπεων, τὸν Ἐλβετικὸν Ἰόραν καὶ τὸ μεταξὺ τῶν ὄρέων τούτων
ὅρεπέδιον. Ἐνταῦθα κείνται αἱ πηγαὶ καὶ μέγα μέρος τῆς ποταμίας
χώρας τῶν ποταμῶν Ῥοδανοῦ καὶ Ῥήνου, ἀπὸ τῆς λίμνης Γενεύης
(Ν.Δ.) μέχρι τῆς Κωνσταντίας (Β. Δ.), ἐξ ἣς ὁ Ῥήγος ἐξερχόμενος
σχηματίζει μέχρι τινὸς τὸ βόρειον ὄριον τῆς Ελβετίας καὶ τῆς Γερ-
μανίας. Τὸ μέγεθος αὐτῆς εἶναι τὰ ^{2/3} τῆς Ελλάδος, ὁ δὲ πληθυ-
σμὸς μεγαλεῖτερος.

Προϊόντα. Ὡς ἐκ τοῦ ὄρεινοῦ αὐτῆς ἐδάφους μέγα μέρος εἶναι
ἀκατάλληλον πρὸς γεωργίαν. Οὐχ ἡττον ἡ χώρα εἶναι χλοερὰ παρά-
γουσα καὶ σῖτον καὶ σίνον καὶ ὀπώρας. Ἡ δὲ κτηνοτροφία, τὸ ἐμπό-

¹ Περὶ Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης ἰδ. σελ. 100.

ρισν καὶ ἡ βιομηχανία εἶνε ἀκμαιότατα. Κύρια ἔξαγόμενα προϊόντα εἶνε μεταξωτά καὶ βαμβάκια ὑφάσματα, ὀφρολόγια καὶ τυρός.

Οἱ κάτοικοι. Οἱ πλεῖστοι εἶνε *Γερμανικῆς* καταγωγῆς, κατοικοῦντες πρὸς Β., ὀδιγώτεροι *Γαλλικῆς*, πρὸς Δ., καὶ τινες *Ιταλικῆς*. Κατὰ τὴν θρησκείαν οἱ πλεῖστοι εἶνε διαμαρτυρόμενοι, οἱ δὲ λοιποὶ καθολικοί.

Πολιτικὴ κατάστασις. Η Ἐλθετία εἶνε δημοκρατικὴ δημοσιοδία, ἀποτελουμένη ἐξ 25 μικρῶν δημοκρατιῶν (ἢ καντονίων) αὐτονόμων καὶ συνδεομένων πρὸς ἀλλήλας ὄμοσπονδιακῶς, ἔχουσῶν δὲ κεντρικὴν κυβέρνησιν ἐδρεύουσαν ἐν *Βέρνη*.

Πόλεις. 1) Ἐν τοῖς Γερμανικοῖς καντονίοις.

Βέρνη, ἐν τῷ Ἐλθετικῷ ὁροπεδίῳ, ἡ ἐδρα τῆς ὄμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως (70 χιλ. κ.). — *Αυκέρνη*, παρὰ τὴν ὄμώνυμον λίμνην (32 χιλ. κ.), ἐν ἀξιοθαύμαστῳ τοποθεσίᾳ, ἣν ἐπισκέπτονται πολυάριθμοι περιηγηταί. *Ζυρίχη*, ἐπὶ τῆς ὄμωνύμου λίμνης, ἡ μεγίστη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις τῆς Ἐλθετίας (170 χιλ. κ.). *Βασιλεία*, ἐν τῇ καμπῇ τοῦ Ρήνου, δι' ἣς ἐξέρχεται τῶν Ἐλθετικῶν ὄρίων, ἐμπορικωτάτη πόλις (120 χιλ. κ.).

2) Ἐν τοῖς Γαλλικοῖς καντονίοις.

Νεσατέλη (δηλ. *Νεόπυργος*), παρὰ τὴν ὄμώνυμον λίμνην (22 χιλ. κ.). *Αωζάνη* (50 χιλ. κ.), ἐν τῇ β. ἀκτῇ τῆς λίμνης *Γενεύης*. *Γενεύη* (110 χιλ. κ.), ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ *Ροδανοῦ* ἐκ τῆς ὄμωνύμου τῇ πόλει λίμνης, ἔχουσα μεγάλην βιομηχανίαν ὥρολογίων καὶ ἄλλων κοσμημάτων καὶ σημαντικὸν ἐμπόριον.

3) Ἐν τῷ *Ιταλικῷ* καντονίῳ (*Τεσσίνῳ*).

Βελλιντζόνα (6 χιλ. κ.), πρωτ. τοῦ θελκτικοῦ τούτου καντονίου.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

Ἡ Βόρειος Εύρωπη περιλαμβάνει τὰς νήσους Μεγάλην Βρεττανίαν καὶ Ἰρλανδίαν καὶ τὰς χερσονήσους Ἰουτλανδικήν, μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων, καὶ Σκαρδινανῆν.

1. ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ ΚΑΙ ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Θέσις. Διαιμελισμός. Αἱ νῆσοι αὗται κείμεναι Β.Δ. τῆς Εὐρώπης, ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὥκεανῳ, χωρίζονται ἀλλήλων διὰ τῆς Ἰρλανδικῆς θαλάσσης. Ἡ κυρία νῆσος Μεγάλη Βρεττανία (τριπλασία τῆς Ἰρλανδίας) χωρίζεται ἀπὸ μὲν τῆς πρὸς Ν. Γαλλίας διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης, προσεγγίζουσα αὐτὴν κατὰ τὸ πορθμὸν τοῦ Καλαί πρὸς Α., μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Γέρμανίας (μετὰ τῆς Ἰουτλανδικῆς χερσονήσου), παρεμπίπτει ἡ Βόρειος ἡ Γερμανικὴ θάλασσα.

Οἱ διαιμελισμὸς τῶν ἀκτῶν αὐτῆς ὄμοιάζει πρὸς τὸν τῆς Ἐλλάδος. Σχηματίζονται 6 κύρια ζεύγη κόλπων κειμένων πρὸς Α. καὶ Δ. ἀπέναντι ἀλλήλων, μεταξὺ δ' αὐτῶν ἔκτείνονται μακραὶ κατὰ τὸ μῆλον καὶ ἡπτὸν χερσόνησοι, ὃν σπουδαιότεραι εἰς τὰ ΝΔ. αἱ ιῆς Ουαλλίας καὶ Κορνουαλλίας. Εἶνε δὲ πρὸς τούτοις καὶ πλουσία ἡ νῆσος φυσικῶν λιμένων.

Οἱ τὸ νοτιώτερον ζεύγος ἀπαρτίζοντες κόλποι εἰνε πρὸς Δ. μὲν ὁ τῆς Βριτόλης μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω χερσονήσων, πρὸς Α. δ' ὁ τοῦ Ταμέσεως.

“Οροὶ καὶ ποταμοί. Τὰ ὄρη τῆς Μεγ. Βρεττανίας, χαμηλὰ ὅντα, κείνται πρὸς δυσμάς, ὡς προτείχισμα κατὰ τῶν κυμάτων τοῦ ὥκεανοῦ. Τὰ πρὸς Βορρᾶν δὲ (ἐν τῇ Σκωτίᾳ) διασχίζονται ὑπὸ ῥηγμάτων βρεχομένων ὑπὸ ποταμῶν καὶ σειρᾶς λιμνῶν. ἐνταῦθα εἶνε ἡ ὑψίστη κορυφὴ τῆς νήσου *Ber-Nefis* (1340 μ.).

“Απαν τὸ νοτιανατολ. τῆς νήσου καταλαμβάνει ἡ μεγάλη Ἀγγλικὴ πεδιάς, εὐφορωτάτη ὡς ἐκ τῆς καλῆς ἀρδεύσεως.

Ἡ νῆσος διατέμνεται ὑπὸ βραχυρρόων ποταμῶν, συνδεομένων δι' ἑκατὸν καὶ πλέον διωρύχων. Οἱ σπουδαιότατοι αὐτῶν εἴνε ὁ Σέβερ-

νος, ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τῆς Βριτόλης καὶ ὁ Τάμεσις, εἰς τὸν ὄμώνυμον

Τῆς δ' Ἰρλανδίας τὰ $\frac{2}{3}$ εἶνε πεδιάς, ἔχουσα πρὸς Β. καὶ Ν. χαμηλὰς ὁροστοιχίας, ὃν ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ Καραντάουλον κεῖται Ν.Δ. Ο σπουδαίότατος δὲ ποταμὸς αὐτῆς Σχάρων ἐκβάλλει εἰς στενὸν πρὸς Δ. κόλπον διερχόμενος διὰ 5 λιμνῶν.

Νησοί μικρότεραι. Ἐκτὸς τῶν περὶ ὅν τὸ λόγος νήσων κείνται ἔτεραι μικρότεραι περὶ τὴν Μεγ. Βρεττανίαν, ιδίας δὲ παρὰ τὴν Σκωτίαν, ὡς αἱ Ἐβρίδες, αἱ Ορκάδες καὶ βορειότατα αἱ Σχετλανδίκαι.

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῶν νήσων εἶνε ὠκεάνειον, μετριαζόμενον ἦτοι ψύχους τοῦ χειμῶνος ὑπὸ τοῦ θαλασσίου Μεζικανικοῦ φεύματος· εἶνε ὅμως ὑγρότατον καὶ βροχερώτατον ὀλόκληρον τὴν χώραν καλύπτουσι διὰ πυκνῆς ὄμίχλης οἱ ὠκεάνειοι ἄνεμοι συγνότατα καὶ κατ' αὐτὸ τὸ θέρος.

Προϊόντα, βιομηχανία, ἐμπόριον. Η Μεγ. Βρεττανία ἔχει μέγαν πλοῦτον μετάλλων καὶ γαιανθράκων. Ο πλοῦτος εὗτος καὶ ἡ ἀφθονία τῶν λιμένων συνετέλεσαν κυρίως εἰς τὸ νὰ λάβῃ ἡ χώρα τὴν μεγίστην ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ὃν κατέχει σήμερον τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ. Μεγίστην δ' ἀνάπτυξιν ἔχει καὶ ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία.

Τὰ ἔξαγόμενα προϊόντα εἶνε βαμβακερὰ καὶ μόλλιτα ὄφασματα, γαιάνθρακες (ὅν προμηθεύεται καὶ ἡ Ἐλλάς), σίδηρος καὶ μηχαναί.

Κάτοικοι καὶ θρησκεία. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν, οἱ "Αγγλοι, εἶνε γερμανικῆς καταγωγῆς, πλήν τινων Κελτῶν ἐν τῇ Σκωτίᾳ, Οὐαλλίᾳ καὶ τῇ Ἰρλανδίᾳ. Θρησκεία δ' ἐπικρατεῖ ἡ Ἐπισκοπικὴ (κλαδὸς τῶν διαμαρτυρομένων) εἰς τὴν Σκωτίαν ὅμως ἐπικρατεῖ ἡ πρεσβυτεριανὴ καὶ εἰς τὴν Ἰρλανδίαν ἡ καθολική.

Τὸ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΡΛΑΝΔΙΑΣ

[315 κιλ. □ 212.—43 ἑκατ. κατ.]

Τὸ βασίλειον τοῦτο ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἀνωτέρω νήσων, ἔχει πολλὰς αἰμεγάλας κτήσεις εἰς ἀπάσας τὰς ἡπείρους, οὗτως ὥστε κα-

θίσταται ἡ μεγαλειτέρα ἐπικράτεια τῆς γῆς, περιλαμβάνουσα 29 ἑκατομ. Πχιλ., δηλ. τὸ $\frac{1}{4}$ περίπου τῆς γηίνης ξηρᾶς, ὡς καὶ τὸ $\frac{1}{4}$ τῶν ἀνθρώπων (400 ἑκατ.).

Πολιτεύμα καὶ δύναμις. Τὸ πολίτευμα εἶχε συνταγματικὴ μονοροχία μετὰ διπλῆς βουλῆς. Θεωρεῖται δὲ τὸ κράτος ὡς ισχυρότατη ναυτικὴ δύναμις ἔχουσα τὸν μέγιστον πολεμικὸν στόλον τοῦ κόσμου (480 μεγάλα πλοῖα καὶ ἄλλα τόσα σχεδὸν μικρότερα). Βασιλεὺς νῦν εἶναι ὁ Ἐδονάρδος δ' Ζ'.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία διαιρεῖται εἰς τὴν πρὸς N. Ἀγγλίαν καὶ Οὐαλλίαν καὶ εἰς τὴν πρὸς B. Σκωτίαν. Πόλεις δ' εἶναι·

1) Ἐν τῇ N.A. Ἀγγλίᾳ.

Τὸ **Λονδίνον** πρωτ., ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὅχθῶν τοῦ Ταμέσεως, ἡ μεγίστη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις τοῦ κόσμου (4,600,000 κατ. καὶ μετὰ τῶν προσαστείων περὶ τὰ $6\frac{1}{2}$). Ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι τῆς πόλεως Οὔεστμάνσιερ κείνται τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα καὶ τὰ μεγαλοπρεπέστατα σίκοδομάματα. Ὡς κέντρον δὲ τῶν ἐπιστημῶν τῆς χώρας ἔχει 2 ἀνωτάτας σχολάς, 30 ἐπιστημονικὰς ἑταιρείας, τὸ πλουσιώτερον τοῦ κόσμου Βρεττανικὸν μουσεῖον κ.τ.λ. Τὸ σπουδαιότατον τῶν προσαστείων εἶναι τὸ Γρήγορονίτς, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὅχθης τοῦ Ταμέσεως, ἐνθα τὸ περίφημον ἀστεροσκοπεῖον δι' οὗ διέρχεται ὁ κατὰ τοὺς Ἀγγλούς πρῶτος μεσημβρινὸς τῆς γῆς. Κανιαβρυγία, ἕδρα τοῦ πρώτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀγγλίας. Λόβερ, παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Καλαί, δι' οὗ ἡ διεκπεραίωσις πρὸς τὴν Γαλλίαν. Πορτομούθη (195 χιλ. κ.), καὶ Πλυμούθη (115 χιλ. κ.), πόλεμικοὶ λιμένες ἐν τῇ θαλάσσῃ τῆς Μάγχης.

2) Ἐν τῇ Οὐαλλίᾳ καὶ Μέση Ἀγγλίᾳ.

Βρισιόλη (340 χιλ. κ.), εἰς τὸν ὄμώνυμον κόλπον, ἐμπορικωτάτη. Κάρδιφ (170 χιλ. κ.), ἐν τῇ Οὐαλλίᾳ, ἔχουσα ἐμπορικὸν λιμένα ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Βριστόλης, ἐξ οὗ ἡ σπουδαιοτάτη ἐξαγωγὴ τῶν γαιανθράκων. Ὁξφόρδη, ὥραιοτάτη πόλις μετ' ἀρχαιοτάτου πανεπιστημίου. Βιρμαγγάμη (530 χιλ. κ.) καὶ Νοτιγχάμη (240 χιλ. κατ.), βιομηχανικώταται.

2) Ἐν τῇ Βορείῳ Ἀγγλίᾳ.

Αιθερπούλη (700 χιλ. κάτ.), ή μετά τὸ Λονδίνον ἐμπορικωτάτη τῆς Εὐρώπης πόλις, ἔχουσα ὡς κατ' ἔξοχὴν ἐμπόρευμα τὴν ἀγορὰν βαμβακος καὶ τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς ἔξαγωγῆς τῆς Μεγ. Βρεττανίας. *Μάγχεστερ* καὶ *Σαλφόρδη* (όμοιοι 770 χιλ. κ.), ἔνθα ἡ μεγίστη βαμβακουργία τοῦ κόσμου. *Σχεφφίλδη* (420 χιλ. κ.), περίφημος διὰ τὰ χαλύβδινα μηχανήματά της. *Νιουκάστελ* (δηλ. Νεόκαστρον, 220 χιλ. κάτ.); ἔχουσα μεγίστην ἔξαγωγὴν γαιανθράκων.

4) Ἐν τῇ Σκωτίᾳ.

'*Εδιμβανογον* (μετὰ τοῦ ἐπινείου αὐτοῦ Λείθης 420 χιλ. κάτ.), ἐκτιμένον ἐπὶ 3 λόφων ἀποτόμως διασχιζομένων καὶ συνδεομένων διὰ γεφυρῶν. Ἐκ τῆς Λείθης διήκει πρὸς τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν τοῦ αὐτοῦ κόλπου μία τῶν μακροτέρων γεφυρῶν τοῦ κόσμου (2,400 μ. μακρά). *Γλασκώβη* (760 χιλ. κ.), πρὸς Δ., ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη πόλις. *Δούνδη* (160 χιλ.), πρὸς Β. τοῦ 'Εδιμβούργου, ἔχουσα ἐπὶ τοῦ παρ' αὐτὴν κόλπου τὴν μεγίστην γέφυραν τῆς γῆς (3,300 μέτρ.). *Ηέρθη* πρωτ. ἄλλοτε τοῦ Σκωτικοῦ κοάτους.

5) Ἐν τῇ Ιρλανδίᾳ.

Δουβλίνον, πρωτ. τῆς νήσου, ἐν τῇ Ιρλανδικῇ θαλάσσῃ, πόλις ἐμπορική (375 χιλ. κάτ. μετὰ τῶν προσαστείων). *Βελφάστη*, πρὸς Β. (350 χιλ. κ.), δι πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς νήσου.

'Ἐν τῶν πρὸς Δ. τῆς Ιρλανδίας νησίδων *Βαλεντίας* καὶ *Βαιερβίλης* φέρονται τὰ τηλεγραφικὰ καλώδια διὰ τοῦ 'Ατλαντικοῦ πρὸς τὴν Νέαν Γῆν ('Αμερικὴν).

2. Η ΙΟΥΤΛΑΝΔΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ καὶ αἱ παρ' αὐτὴν νῆσοι

Θέσις, πορθμοί. Πρὸς Β. τῶν ἐκθελῶν τοῦ "Αλθεως ἐκτείνεται ἡ μικρὴ Ιουτλανδικὴ χερσόνησος, εἰς τὸ αὐτὸν γεωγραφικὸν πλάτος εἰς ὅ καὶ ἡ Σκωτίᾳ προσεγγίζουσα τὴν Σκανδιναυϊκὴν χερσόνησον, σχηματίζει μετ' αὐτῆς τοὺς πορθμοὺς Σκαγεράκην Β.Δ. καὶ Κατιγάτην Β. Α., οἵτινες συνδέουσι τὴν Βόρειον θάλασσαν μετὰ τῆς Βαλτικῆς. Πρὸς Α. δὲ τῆς Ιουτλανδῆς μέχρι τυῦ νοτίου ὥρου τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου ἐκτείνονται αἱ Δανικαὶ νῆσοι (Φινία, Σηλανδία καὶ ἄλλαι), κατέχουσαι τὴν κλεῖδα τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης.

Τὸ ἔδαφος. Η Ἰουτλανδικὴ χερσόνησος μετὰ τῆς Πρωσίας συνεχομένη εἶναι καὶ αὐτὴ ὅμαλὴ πεδιάς, φέρουσα χαμηλήν τινα λοφοσειράν. Καὶ αἱ νῆσοι εἶναι χαμηλαὶ καὶ ἐντελῶς ἐπίπεδοι, εὐφορώταται δὲ καὶ ὑπὸ δασῶν κεκαλυμμέναι.

Τὰ παράλια ὅμως τῆς χερσονήσου εἶναι ἀμμώδη καὶ ἀλίμενα, ιδίως τὰ δυτικά, ἀτινα καλύπτονται ὑπὸ τελμάτων καὶ εἶναι ἐπικίνδυνα εἰς τοὺς ναυτιλούμενους· ἔτι δὲ ἐπικίνδυναν εἶναι τὸ βόρειον ἐπίπεδον ἀκρωτήριον εἰς ὁ καταλήγει ἡ χερσόνησος, τὸ Σκάγενον, ὅπερ προχωρεῖ εἰς τὴν θάλασσαν ἀνὰ 15 ἑτη περὶ τὸ 1 χιλιόμ.

Κλῖμα καὶ προϊόντα. Τὸ κλῖμα τῆς χώρας εἶναι ὠκεανείον· ἔξαγομενα δὲ προϊόντα εἶναι κτηνοτροφικά, ὡς βούτυρον, κρέατα ἀλίπαστα καὶ ζῷα.

Κάτοικοι καὶ θρησκεία. Οἱ Δανοὶ εἶναι συγγενεῖς τῶν Σκανδιναῦων, ἀνηκόντων πάντων εἰς τοὺς Γερμανικοὺς λαούς. Θρησκείαν δ' ἔχουσι τὴν τῶν διαμαρτυρούμενων.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΑΝΙΜΑΡΚΙΑΣ

[Ἄνευ τῶν ἀπωτέρω χωρῶν 38 1]2 □ χιλ.—2 1]2 ἑκατ. κάτ.]

Τὸ βασίλειον τῆς Δανιμαρκίας ἀποτελεῖται ἐκ τῆς Ἰουτλανδικῆς χερσονήσου (πλὴν νοτίου τινὸς τυμήματος ἀποσπασθέντος ἀπ' αὐτῆς ὑπὸ τῆς Γερμανίας συνεπείᾳ ἀτυχοῦς πολέμου τῷ 1864) καὶ τῶν παρ' αὐτὴν νήσων. Προσέτι δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἀπωτέρω κειμένων νήσων Φαρόων καὶ Ἰσλανδίας.

Πολιτεύμα. Συνιαγματικὴ μοναρχία. Βασιλεὺς δ' αὐτῆς εἶναι ὁ Χριστιανὸς δ' Θ', πατήρ τοῦ βασιλέως τῆς Ἐλλάδος.

Πόλεις. Πρωτ. τοῦ βασιλέου εἶναι ἡ Κοπεγχάγη ἐπὶ τῆς Σηλανδίας καὶ ἀπέναντι τῆς Σουηδίας, ἔνθα ὁ πορθμὸς Σούνδης (480 χιλ. μετὰ τῶν προστείων). Εἶναι πόλις ὄχυρά, ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανική. Ἐπὶ τῆς Φινίας εἶναι ἡ Ὀδένση (41 χιλ. κ.), ἐν δὲ τῇ Ἰουτλανδίᾳ ἡ Ἀαρχούση (52 χιλ. κ.) καὶ ἡ Ααιβόρη (32 χιλ. κ.), ἐμπορικαὶ πόλεις.

Αἱ νῆσοι Φαρόαι (δηλ. νῆσοι προβάτων, 1,300 □ χιλ., 15 χιλ. κ.), κείνται πρὸς Β. τῆς Σκωτίας καὶ εἶναι βραχώδεις καὶ ψυχραί.

Η δὲ Ισλανδία (δηλ. χώρα τοῦ πάγου, 105,000 □ χιλ., 80,000

κατ.) κεῖται Β.Δ τῶν Φαρόων πρὸς τὸν πολείκὸν κύκλον, 300 χιλιόμ. μακρὰν τῆς Γροιλανδίας. Τριπλασία σχεδὸν οὖσα τῆς κυρίως Δανίας εἶνε ἀραιότατα κατωκημένη ἐκ τε τοῦ γυμνοῦ ὄρεινοῦ ἐδάφους αὐτῆς καὶ τοῦ ψυχροτάτου κλίματος. Τὰ ἡφαιστειώδη αὐτῆς ὅρη καλύπτονται ὑπὸ βράχων, χιόνων καὶ πάγων. Ἐκ τῶν 29 ἐνεργῶν ἡφαιστειῶν τὸ σπουδαιότερον εἶνε τὸ πρὸς Ν. "Εκλα (1560 μ.). Εἰς ἀπασαν δὲ τὴν νῆσον ἀναπηδῶσι θερμαὶ πηγαὶ «αἱ Γκεύσιρ», εἰς ὄψις 66 μέτρων πολλάκις (ἴδ. εἰκόνα ἐν σελ. 16).

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ζῶσιν ἐκ τῆς θήρας πτηνῶν, τῆς κτηνοτροφίας καὶ τῆς ἀλιείας. Πρωτ. εἶνε ἡ 'Ρεκιαβίη Ν.Δ. μετὰ 8,000 κ.

Κτησις τῆς Δανίας εἶνε καὶ ἡ πρὸς Β. τῆς Ἀμερικῆς μεγίστη νῆσος Γροιλλανδία (12 χιλ. κ., καὶ τινες τῶν Ἀντιλλῶν. Ίδ. Βόρ. Ἀμερικήν).

3) ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

775,000 □ χιλ.—712 ἑκατ. κ.]

Θέσις καὶ ἔκτασις. Ἀκριβῶς πρὸς Β. τῆς Ἀττικῆς καὶ εἰς τὸ βορειότατον ἀκρον τῆς Εύρωπης κεῖται τὸ Βόρειον ἀκρωτήριον (71⁰ γεωγρ. πλάτ.). Ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἔκτείνεται Ν. Δ. μέχρι τοῦ πορθμοῦ τῆς Σούνδης (4 χιλ. πλάτους) ἡ Σκανδιναυϊκὴ χερσόνησος, ἡ μεγίστη τῆς Εύρωπης (δωδεκαπλασία τῆς Ἑλλάδος).

Πελάγη, ἀκταί. Ή χερσόνησος αὕτη συνδέεται Β.Α. μετὰ τοῦ κορμοῦ τῆς Β.Α. Εύρωπης, ἀφ' ἣς νοτιώτερον χωρίζεται ὑπὸ τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου καὶ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης. Πρὸς τὰ Ν.Δ. προσεγγίζει τὴν Ἰσυτλάνδην κατὰ τοὺς πορθμοὺς Σκαγεράκην καὶ Κατεγάτην, πρὸς Δ. δὲ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὥκεανοῦ. Ή δυτικὴ αὕτη παραλία εἶνε ἀξιοσημείωτος διὰ τὰς ἀποκρήμνους καὶ βαθέως διεσχισμένας ἀκτὰς αὐτῆς καλουμένας «φιόρδας» καὶ τὴν παρ' αὐτὰς κειμένην πληθὺν νήσων. Σπουδαιόταται αὐτῶν εἶνε αἱ Λοφόται (Β.Δ.).

Φυσικὴ διάπλασις. Κατὰ μῆκος τῆς χερσονήσου καὶ πρὸς τὴν διεσχισμένην. δυτ. ἀκτὴν ἔκτείνεται ἡ πληρῆς παγώνων ὄρεινη χώρα τῆς Σκανδιναυϊκῆς χερσονήσου, φερούσης πολλὰς ὄψηλάς κορυφάς. Καὶ πρὸς Β. μὲν φέρει χαμηλὰ μόνον ὄροπέδια πρὸς Ν. δ' ὄψουνται μέχρις 1,500 μ., ἐκαταπίπτοντα ἀποτόμως πρὸς τὴν δυτ.

ἀκτήν πολλαχοῦ ἀπὸ ὕψους πλέον τῶν 1000 μ. Διαιροῦνται εἰς βόρεια, μέσα καὶ τοιοδυτικὰ Σκανδινανίκα ὄρη, ἔχοντα ὕψιστην χορφὴν 2,600 μ.

Τὸ N.A. ἡμισυ τῆς χερσογήσου εἶναι πεδινόν, κλιμακοειδῶς ταπεινούμενον πρὸς τὴν θάλασσαν· ἐνταῦθα ύρεούσι πολλοὶ ποταμοὶ σχηματίζοντες πολλοὺς καταρράκτας καὶ διαρρέοντες πληθὺν λιμνῶν.

«Φιόδδαι» τῆς Νορβηγίας.

Ποταμοί καὶ λίμναι. Σπουδαιότατοι τῶν ποταμῶν εἶναι ὁ Γλόριμ-ρος, ἐκβάλλων εἰς τὸν Σκανδεράκην, ὁ Γιόρια "Ελφης"¹ εἰς τὸν Κατεγάτην καὶ ὁ Δάλ-Ελφης, πρὸς τὴν Βαλτικήν. Τῶν δὲ λιμνῶν αἱ μέρισται εἶναι ἡ Βενέρη, ἡ οἵτορρει ὁ Γιότα-Ελφης, ἡ Βετέρη καὶ ἡ Μαλάρη, ἥπιες συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Βαλτικῆς.

Κλιμα Τὸ κλίμα ὀνταλόγως τοῦ βορείου πλάτους εἶναι γλυκό, δὲ λιγώτερον πρὸς ὀντασλάς, πλειότερον δὲ ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν ὄχτῃ.

¹ "Ελφης (Elf) σημαίνει ποταμός.

Προϊόντα καὶ ἐμπόριον. Ή χερσόνησος εἶναι δασώδης καὶ πλουσία εἰς σιδηροφ. εἰς δὲ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀκμάζει ἡ ἀλιεία. Ή κατάληλος πρὸς ναυσιπλοῖαν ἀκτή, ὁ πλοῦτος τῆς ξυλείας καὶ τῶν ἵχθυων, ἡ πυκνὴ συγκοινωνία διὰ διωρύγων καὶ σιδηροδρόμων συνετέλεσαν πρὸς τὴν μεγάλην τοῦ ἐμπορικοῦ αὐτῆς ναυτικοῦ.

Πληθυσμὸς καὶ Θοποσκεία. Οἱ Σουηδοὶ καὶ Νορβηγοὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν Σκανδιναυϊκὴν φυλήν, ἥτις ἀνήκει εἰς τοὺς γερμανικοὺς λαούς πρὸς Β. κατοικοῦσι Λάπωνες καὶ Φίννοι (ὑπὲρ τὰς 60 χιλ.), Σινικοὶ λαοί. Θοποσκείαν δ' οἱ κάτοικοι ἔχουσι τὴν τῶν διαμαρτυρομένων.

Διαίρεσις. Ή χερσόνησος διαιρεῖται εἰς τὴν πρὸς Α. Σουηδίαν (τὰ 4/7 τῆς χερσον.) καὶ εἰς τὴν πρὸς Β. καὶ Δ. Νορβηγίαν (τὰ 3/7).

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΣΟΥΗΔΙΑΣ (450,000 □ χιλ.—5,250,000 κατ.)

Ἐξαγόμενα προϊόντα. Ξυλεία, βούτυρον, σιδηρος, ἰχθύες κ. τ. λ.

Ποδίτευμα. Συνταγματικὴ μοναρχία μετὰ δύο βουλῶν. Βασιλεὺς δ' εἶναι ὁ 'Οσκάρ δ Β', ὅστις εἶναι βασιλεὺς καὶ τῆς Νορβηγίας.

Πόλεις. Στοκχόλμη (315 χιλ. κ.), πρωτ., ἐπὶ ὠραίας θέσεως κατὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Μαϊλάρης μετὰ τῆς Βαλτικῆς, ἐκτισμένη ἐν μέρει καὶ ἐπὶ νησίδων τῆς λίμνης, δι' ὃ καλεῖται καὶ «βόρειος Ἐνετία». Εἶναι πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη. Οὐψάλα, Β. Δ. (24 χιλ. κ.). Καλσκρόνα (26 χιλ. κ.), πρὸς Ν., ἐνθα ὁ κύριος ναύσταθμος τῆς Σουηδίας. Μάλμαι (68 χιλ. κ.), λιμὴν παρὰ τὸν πορθ. τῆς Σουηδίας καὶ ἀπέναντι τῆς Κοπεγχάγης. Γοτεμβορόγον (135 χιλ. κ.), ἐν τῷ Καττεγάτῃ, ὁ δεύτερος ἐμπορικὸς λιμὴν τοῦ χρότους.

Εἰς τὴν Σουηδίαν ἀνήκει καὶ ἡ ἐν τῇ Βαλτικῇ νῆσος Γοτλάνδη (3,150 □' χ., 53 χιλ. κ.).

Η ΝΟΡΒΗΓΙΑ

[325.000 □ χιλ.—2,250,000 κ.]

Προϊόντα καὶ ἐμπόριον. Η Νορβηγία ἔξαγει ἰχθὺς καὶ ἄλλα

ζῷα, ξυλείαν καὶ ξύλινα σκεύη. Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν αὐτῆς κατέχει τὴν τρίτην θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τὴν χωρητικότητα τῶν πλοίων της, τὴν τετάρτην δὲ κατὰ τὸν ἀριθμόν.

Ποδίτευμα. Ἡ Νορβηγία ἔχει πολίτευμα συνταγματικὴν μοναρχίαν ὡς βασιλεὺς αὐτῆς εἶναι ὁ καὶ τῆς Σουηδίας, ἔχει δὲ οἵμως ίδίαν βουλὴν καὶ κυβέρνησιν.

Πόλεις. Χριστιανία (230 χιλ. κ.), ἐν ὁμωνύμῳ φιόρδῃ τοῦ Σκαγεράκη, πρωτ. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς δὲ ἀκτῆς εἶναι αἱ ἑξής.

Βεργένη (75 χιλ. κ.), ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς Νορβηγικὸς λιμὴν τῶν ἰχθύων (ἰδίως φεγγῶν καὶ βακαλάων), Τρονδγέμη (40 χιλ. κ.), ἐμπορικὸς λιμὴν. Χαμμερφίσιη, πρὸς Β., ἐπὶ νήσου, ὁ βορειότατος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς γῆς. Ἡ πολικὴ νῦν ἐνταῦθα διαρκεῖ 4 μῆνας καὶ 8 ἡμέρας (ἀπὸ τῆς 16 Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 21 Φεβρουαρίου).

ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Θερια, θάλασσαι καὶ κόλποι. Ἀπαν τὸ Β. Α. τμῆμα τῆς Εύρωπης, ἀπὸ 45° μέχρι 70° γεωγραφικοῦ πλάτους περιλαμβάνει τὴν Εύρωπαϊκὴν Ρωσίαν, οὖσαν βαθύπεδον. Ν. Δ. ὄριζεται ἐκ τῆς λοιπῆς Εύρωπης διὰ τοῦ Γερμανικοῦ βαθυπέδου, τῶν Καρπαθίων καὶ τοῦ Προύθου. Πρὸς Β. βρέχεται ὑπὸ τοῦ βορείου παγωμένου Ωκεανοῦ, ἔνθα σχηματίζεται ἡ Λευκὴ θάλασσα, Β. Δ. ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς θαλασσῆς, ἔνθα οἱ κόλποι Βοσπός, Φιννικὸς καὶ τῆς Ρίγης. Πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου, ἐν φ. ἡ Ἀζοφικὴ θάλασσα, καὶ ὑπὸ τῆς Κασπίας θαλασσῆς.

Φυσικὴ διάπλασις. Τὸ βαθύπεδον τοῦτο σχηματίζει πέριξ τὰς ἑξής ἑξάρσεις τοῦ ἐδάφους.

1) Τὰ Ονδάλια ὅρη, ἀτιναχ χωρίζουσι τὴν Εύρωπην ἀπὸ τὴν Ἀσίαν ἔχουσι μέγα μῆκος (230) καὶ ἐκτείνονται καὶ εἰς τὴν πρὸς Β. νῆσον Νοβάγιαν Ζέμλαν (δηλ. Νέαν Γῆν). Πρὸς Β. μὲν εἶναι γυμνὰ ἔνθα καὶ ἡ ψίστη κορυφὴ (1660 μ.), πρὸς Ν. δὲ εἶναι δασώδη καὶ διακλαδίζονται εἰς χαμηλοὺς κλάδους.

2) Τὰ Ταυρικὰ ὅρη, ἐν τῇ πρὸς Ν. Κριμαϊκῇ χερσονήσῳ, συνέχειαν ἀποτελοῦντα τοῦ Ἀσιατικοῦ ὄρους Καυκάσου χωρίζονται δ' ἀπὸ

τούτου διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Κέρτες (τοῦ πάλαι Κυμαερίου Βοσπόρου), ὅστις εἶνε ἡ εἰσοδος τῆς Ἀζοφικῆς (π. Μαιώτιδος λίμνης).

3) Τὰ Καρπάθια, ἀνήκοντα κυρίως εἰς τὴν Αὐστροουγγαρίαν.

4) Ἡ Φιννιανδία, ὑψηλὴ τριγωνικὴ χώρα μεταξὺ τῶν κόλπων Βοθνικοῦ καὶ Φιννικοῦ καὶ τοῦ Βορ. παγωμ. Ὦκεανοῦ. Καλύπτεται ὑπὸ τοιαύτης πλοκῆς ποταμῶν, καταρρακτῶν, λιμνῶν, ὡς καὶ δασῶν, βράχων, ἐλῶν καὶ πάγων, ὅσον οὐδεμίᾳ ἄλλο χώρα.

5) Ἡ χερσόνησος Κόλα, μεταξὺ τοῦ Βορ. παγωμ.. ὥκεανοῦ καὶ τῆς Λευκῆς θαλάσσης· ὑψοῦται ἐνω τῶν 1000 μ., Β. Α. δ' ἔχει ἀλιείαν ἀπείρων ἵχθυών.

Ποταμοί καὶ λίμναι. Καθ ὅλον τὸ Ρωσσικὸν βαθύπεδον ῥέουσι πολλοὶ μεγάλοι καὶ πλωτοὶ ποταμοί, ἔχοντες τὰς πηγάς των πλησίον ἄλλήλων σύτως, ὡστε διὰ τῶν πρὸς ἄλλήλους διωρύχων αἱ ἀπέναντι θάλασσαι ἐνοῦνται.

1) Εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν ἐκβάλλουσιν.

Οἱ πολυέχθυες Οὐραλῆς καὶ Βόλγας (δηλ. Μέγας). Ὁ Βόλγας εἶνε ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Εὐρώπης, σχηματίζων εἰς τὰς ἐκβολὰς του μέγιστον δέλτα.

2) Εἰς τὸν Εὔζεινον πόντον.

Οἱ Δάρνη (δηλ. ποταμός, π. Τάνατος). Οἱ Δνείπερος (π. Βορυσθένης). Οἱ Δνείστερος, πηγαζῶν ἐκ τῶν Καρπαθίων.

3) Εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν.

Οἱ Δύνας· ὁ Νέβας, βραχὺς ἀλλὰ πολύύδρος, ἐκρέων ἐκ τῆς μεγίστης λίμνης τῆς Εὐρώπης Ααδόγας καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Φιννικὸν κόλπον· ἡ Λαδόγα δὲ δέχεται τὰ δύτατα τῆς Ὄνεγας λίμνης δι' ἄλλου ποταμοῦ.

4) Εἰς τὸν Βόρ. παγωμένον Ὦκεανόν.

Οἱ Δούνας καὶ ὁ Πεισχώρας (ὅστις πηγαζεῖ ἐκ τῶν Οὐραλίων).

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς χώρας ταύτης ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως εἶνε ποικίλον. Μικρὸν βόρειον τμῆμα ἀνήκει εἰς τὴν ψυχρὰν ζώνην, τὸ δ' ἔτερον αὐτῆς εἰς τὴν εὔκρατον, ὅπερ ὅμως ἔχει κλῖμα ἡπειρωτικόν, ψυχρότατον τὸν χειμῶνα καὶ θερμὸν τὸ θέρος ὡς τῆς Μέσης Εὐρώπης.

Ἐδαφος καὶ προϊόντα. Τὸ ἔδαφος δύναται νὰ διακριθῇ εἰς 3 τυχήματα.

1) Τὸ τυμῆμα τῶν Τουρδοῶν, (δηλ. ἐλωδῶν πεδιάδων), κατὰ μῆκος τοῦ παγωμ. ὠκεανοῦ, μεταβαλλομένων τὸν χειμῶνα εἰς ἔκτασεις πάγων σύτως, ὅστε μετὰ τῶν πάγων τοῦ ὠκεανοῦ καθίσταται ἡ παραλία δυσδιάκριτος (διάρκεια χειμῶνος 8-9 μῆνες).

2) Τὸ δασῶδες τυμῆμα, κατέχον τὸ μέσον τῆς χώρας.

3) Τὸ καλλιεργημένον καὶ τὸ στεππῶδες, πρὸς Ν. Τὸ καλλιεργημένον ἔκτείνεται ἀπὸ τῶν ὄριων τῆς μέσης Εὐρώπης μέχρι τοῦ Δόνου, καὶ εἶναι τὸ καὶ ἔξοχὴν καρποφόρον μέρος, ἀποφέρον ἔφθονον καὶ ἐκλεκτὸν σῖτον, λίνον κτλ. Τὸ δὲ στεππῶδες κεῖται παρὰ τὴν Κασπίαν.

Τὸν μέγιστον μεταλλικὸν πλούτον ἔχουσι τὰ Οὐράλια, πρωτίστως σίδηρον, ἔτι δὲ χαλκὸν (ὅστις εὑρίσκεται καὶ ἄλλαχοῦ), χρυσόν, πλάτυνα, ἄργυρον κτλ. Ζῷα ζῶσιν ἐν τοῖς δάσεσι ἄρκτοι καὶ λίνοι, πρὸς Ν. δὲ ἀλώπεκες. Κατοικίδια δὲ ζῷα πλήν τῶν τῆς Αἰλῆς Εὐρώπης εἶναι τάρανδοι καὶ Ν. Α. κάμηλοι. 'Ακμάζει δὲ ἐν τῷ Βόλγῳ καὶ Οὐράλῃ ἡ ἀλειά ιχθύων (ἔξι ὣν παρασκευάζεται καὶ τὸ μαῦρον χαράρισμα).

Κύρια ἔξαγόμενα προϊόντα εἶναι σιτηρά (τὸ ἥμισυ τῶν παραγομένων, ὃν προμηθεύεται καὶ ἡ Ἑλλάς), λίνον, σπέρματα λίνου, ξύλα, πετρέλαιον, φά.

Πληθυσμὸς καὶ θρησκεία. Τὰ $\frac{3}{4}$ τῶν κατοίκων ἀνήκουσιν εἰς τὴν Σλαυεύην ὁμοεθνίαν, κατοικοῦσι δὲ καὶ Γερμανοί, "Ρουμάνοι, "Ελληνες (παρὰ τὴν Ἀζοφικὴν κυρίως καὶ τὸν Εὐζεινον πόντον). Ἐκ τῶν Ἀσιατικῶν λαῶν κατοικοῦσιν Ἰουδαῖοι καὶ ἄλλοι μογγολικῆς καταγωγῆς (Φίννοι, Κιργίσιοι, Τάταροι, Κοζάνοι, Καλμουκοί καὶ ἄλλοι). Ἐπικρατεῖ δὲ ἡ δρυθόδοξος χριστιανικὴ θρησκεία.

Η ΡΩΣΣΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

[22 1]2 ἑκατ. □ χιλ.—130 ἑκατ κάτ.

'Εν τῇ Εὐρώπῃ 5 1]3 ἑκ. □ χιλ.—106 ἑκ. κ.]

"Απασαὶ ἡ Ῥωσσικὴ αὐτοκρατορία ἔχει ἔκτασιν διπλασίαν καὶ πλέον τῆς Εὐρώπης καὶ $6\frac{1}{2}$ ἑκατ. □ χιλ. μικροτέραν τῆς τοῦ Βρετανικοῦ κράτους, μόλις ὅμως τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν κατοίκων ἔκείνου. Καίτοι δὲ ἡ ἐν Εὐρώπῃ Ῥωσσία εἶναι μικροτέρα τῆς ἐν Ἀσίᾳ, ἐν τούτοις ἐξ

τῶν 130 ἐκ. τὸ 106 κατοικουσιν ἐν τῇ πρώτῃ. Ἐχει μέγαν στρατὸν καὶ στόλον, θεωρεῖται δὲ ἵσχυροτάτη δύναμις.

Πολίτευμα. Μοναρχία ἀπόλυτος. Αὐτοκράτωρ νῦν εἶναι ὁ Νικόλαος δὲ Β'.

Πολιτικὴ διαιρεσίς. Ἡ Ρωσσία διαιρεῖται εἰς κυβερνεῖα, ὧν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ρωσσίᾳ 60. Ἐτερα δὲ 8 ἀποτελοῦσι τὸ μέγα δουκάτον τῆς Φιννλανδίας, ἔχον ιδίαν βουλὴν καὶ διοίκησιν.

Πόλεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσσίας

Πετρούπολις (1,500,000 κ.), παρὰ τὸ βάθος τοῦ Φιννικοῦ κόλπου καὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νέδα, θεμελιωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πέτρου τοῦ μεγάλου (τῷ 1703) εἶναι πρωτ. τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις αὐτῆς. Παρὰ ταῦτην κείνται μεγαλοπρεπή καὶ τερπνὰ ἀνάκτορα αὐτοκρατόρων.

Κρονστάτη, ἐπὶ νησίδος τοῦ Φιννικοῦ κόλπου, πολεμικὸς λιμὴν τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἐμπορικός. Ἐλογκρόση (102 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Φιννλανδίας. **Ρίγα,** ἐπὶ τοῦ Δύνα καὶ οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ (285 χιλ. κ.), ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη. **Βίλνα,** νοτιότερον (155 χιλ. κ.). **Βαρσοβία** (640 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ ποτ. Οὐρστούλα καὶ ἐν τῇ ἄλλοτε ἐλευθέρᾳ χώρᾳ Πολωνίᾳ. Κέντρον σιδηροδρόμων. **Μόσχα** (ἢ Μόσκοβα), ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας, ἀρχαία πρωτ. τῆς Ρωσσίας, ἔχουσα τὴν μεγίστην βιομηχανίαν τῆς χώρας, μέγαν ἀριθμὸν ἐκκλησιῶν (450) καὶ ὑπὲρ τὸ ἐν ἑκατ. κατ. **Νίσιν-** **Νοβγορόδ,** ἔχουσα 95 χιλ. κ., σίτινες ὅμιλοι ἐν ταῖς κατὰ θέρος ἐμπορικαῖς πανηγύρεσιν ἀνέρχονται εἰς 300 χιλ. **Αρχάγγελος,** ἐν ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Δουΐνχ, ὁ βορειότερος τῶν διὰ σιδηροδρόμου συγδεομένων λιμένων. (**Ἡ** μικρότερα ἡμέρα ἐνταῦθα εἶναι 3 ὥραι καὶ 12 λεπτα). **Καζάν,** ἐπὶ τοῦ Βόλγα (130 χιλ. κ.). **Αστραχάν** (115 χιλ. κ.), εἰς τὸ δέλτα τοῦ Βόλγα, κεντρικὸς σταθμὸς τῶν εἰς Περσίαν διὰ τῆς Κασπίας πλεόντων ἀτμοπλοίων καὶ τῆς ἀλιείας.

Κίεβον, ἐπὶ τοῦ Δνειπέρου (250 χιλ. κ.), ἡ ιερὰ πόλις τῶν Ρώσσων. **Πουλάβα,** ιστορικὴ πόλις (νίκη τοῦ Μεγ. Πέτρου κατὰ τοῦ Καρόλου τοῦ IB' τῇ 1709). **Χαρκόβη** (175 χιλ. κ.). **Κισνόβιον** (110 χιλ.), ἐν τῇ Βεσσαραβίᾳ. **Οδησσός** (κ. Οδέσσα), ἐν τῷ Εὔξεινῷ, ἡ πρώτη ἐν αὐτῷ ἐμπορικὴ πόλις (405 χιλ. κ.). **Νικολάεφ**

(92 χιλ. κ.), πολεμικὸς λιμνήν. Τοῦγάνιον (52 χιλ. κ.), ἐν τῇ Ἀζοφικῇ, ἐμπορικωτάτη, ἔξαγουσα πολὺν σῖτον.

Ἐν τῇ Κριμαίᾳ κυριώταται πόλεις εἶναι ἡ Συμφερόπολις, πρωτ., καὶ ἡ Σεβαστούπολις, σπουδαῖος πολεμικὸς λιμνήν.

II. ΑΣΙΑ

[44 □ ἑκατ. χιλ. — 810 ἑκατ. κατ.]

Θέσις καὶ ἔκτασις. Ὡκεανοί. Ἡ μεγίστη τῆς γῆς αὕτη ἥπειρος ($41/2$ φορὰς μεγαλειτέρα τῆς Εὐρώπης καὶ διπλασία τὸν πληθυσμὸν) κεῖται N.A. ταύτης ἔκτεινομένη καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ πλάτος τοῦ Βορείου καὶ Ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου· πρὸς Α. προσεγγίζει τὴν Ἀμερικήν, ἀφ' ἣς χωρίζεται διὰ τοῦ Βεριγγέου πορθμοῦ· πρὸς Δ. χωρίζεται ἀπὸ τῆς Εὐρώπης διὰ τῶν Οὐραλίων ὄρέων, τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ πρὸς τὸν Καύκασον ποταμοῦ Μάντζ. N.Δ. συνδέεται μετὰ τῆς Ἀφρικῆς διὰ τοῦ Ισθμοῦ τοῦ Σουέζ (120 χιλ. πλάτους), N. A. δὲ προσεγγίζει τὴν Αὔστραλięν διὰ σειρᾶς νήσων.

Ωκεανοί περιθρέχοντες τὴν Ἀσίαν εἶναι πρὸς B. ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανός, πρὸς A. ὁ Μέγας ελαρηγκὸς ὠκεανός καὶ πρὸς N. ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανός. Μεταξὺ δὲ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης βρέχουσι παράλια τιναὶ ἡ Μεσόγειος θάλασσα καὶ ὁ Εὔξεινος πόντος.

Διαμελισμὸς τῆς ἡπείρου. Νῆσοι. Ἡ Ἀσία διαμελίζεται πανταχόθεν σχηματίζουσα τὰς μεγαλειτέρας χερσονήσους, ὡς καὶ ἡ Εὐρώπη, πρὸς N., ἦτοι τὴν Ἀραβικήν, τὴν ἐντεῦθεν Ἰνδικήν καὶ τὴν πέραν τοῦ Γάγγου Ἰνδικήν, παρ' ἣν τὸ πλούσιον Ἰνδικὸν ἀρχιπέλαγος. Πρὸς A.άι σπουδαιότεραι εἶναι ἡ Κορέα καὶ ἡ Καμτσιάτικα, παρ' ἃς σειρὰς νήσων (αἱ Ἰαπωνιαι). Πρὸς Δ. δὲ ἡ Μικρὰ Ἀσία.

Διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Θρόνοι. Μία μεγάλη δρεινὴ ζώνη ἔκτεινεται ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Αἰγαίου, πλατυνομένη πρὸς A., μέχρι τοῦ Ειρηνικοῦ ὠκεανοῦ· πανταχόθεν σχεδὸν περικλείεται ὑπὸ ὑψηλῶν σειρῶν ὄρέων. Διατρέπεται δ' εἰς δύο· εἰς τὸ μεγαλείτερον καὶ ὑψηλότερον ὑψίπεδον τῆς πέραν Ἀσίας (πρὸς A.) καὶ εἰς τὸ μικρότερον καὶ χαμηλότερον τῆς ἐντεῦθεν Ἀσίας (πρὸς Δ.).

1. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον ὑψίπεδον τὴν νότιον πλευρὰν σχηματίζει ἡ ὁροσειρά τῶν Ἰμαλαῖων, τῶν ἐχόντων τὰς ὑψίστας κορυφὰς τῆς γῆς· παραλλήλως πρὸς ταῦτα βορειότερον ἔκτείνεται ἡ ὁροσειρά Κορακονορούμ. Πρὸς Δ. κεῖται ἡ τραχεῖα καὶ ὑψηλὴ χώρα Παμίρ καὶ πρὸς Β. περιβάλλουσι τὸ ὑψίπεδον τὰ ὅρη Τιεσχάνια, Ἀλιάσια, Δανδρικά, Σιγκάνια καὶ αἱ Κινέζικαι Ἀλπεις. Ν. Α. δὲ κεῖται τὸ σύστημα τῶν ὄρέων τῆς πέραν Ἰνδικῆς.

2. Τὸ τῆς δυτικῆς Ἀσίας ὑψίπεδον συγδέεται μετὰ τοῦ ἑτέρου διὰ τοῦ Ἰνδοκούχου, προεκτάσεως τοῦ Κορακονορούμ. Τὸ μεῖζον ἀνατολικὸν τμῆμα καλεῖται ὑψίπεδον τοῦ Ἰράν, τὸ δὲ δυτικώτερον ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ὄρεινῶν χωρῶν τῆς Ἀρμενίας, τοῦ Καυκάσου, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας.

Βαθύπεδα. Τὸ 1/4 ἀπάστης τῆς Ἀσίας κατέχει τὸ πρὸς Β. Σιβηρικὸν βαθύπεδον μεθ' οὐ συνάπτεται καὶ τὸ περὶ τὴν Ἀράλην λίμνην βαθύπεδον, τοῦ Τουράν. Τοία ἔτι ἔξια λόγου βαθύπεδα σχηματίζονται παρὰ τοὺς ὠκεαγούς, κοιτίδες ἀρχαίων καὶ μεγάλων λαῶν· τὸ Σινικόν, εἰς τὸ ἀνατολ. ἕκρον τοῦ ἀνατολ. ὑψίπεδου· τὸ Ἰνδοστανικόν, πρὸς Ν. τῶν Ἰμαλαῖων καὶ τὸ Μεσοποταμικὸν (τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος), Ν. Δ. τοῦ Ἰράν.

Ποταμοί. Τοὺς ποταμοὺς τῆς Ἀσίας διακρίνομεν· 1) εἰς ἥπειρωπικούς, δηλ. μὴ ἔχοντας ἐκβολὴν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀλλ' ἢ ἐκβάλλοντας εἰς λίμνην ἢ καὶ καταπινομένους ὑπὸ τῆς ἔρημου· 2) ποταμοὺς ἐκβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐξ ὧν τινες πηγαζοῦσι κατὰ ζεύγη καὶ ὀλίγον πρὸ τῶν ἐκβολῶν των ἔνοῦνται (δίδυμοι ποταμοί). Οἱ σπουδαιότεροι εἰνεὶ οἱ ἔξι·

9 πρὸς Ν. Μεκόγη, Μενάμη, Σαλβένης, Ἰραβάδης, Γάγγης—Βραμπούτρας, Ἰνδός, Εὐφράτης—Τίγρης.

2 πρὸς Δ. Ἀμούν καὶ Σύρο (ἐκβάλλ. εἰς τὴν Ἀράλην λίμνην).

3 πρὸς Β. Ὁβης, Ιενεσσένης καὶ Λένας.

3 πρὸς Α. Ἀμούρ, Χοαγχώ καὶ Γιαγγιτσεκγιάγγη.

Λίμναι. Αἱ πρὸς τὴν Εὔρωπην λίμναι Κασπία καὶ Ἀράλη εἰνεῖ μέγισται ἀλμυραὶ λίμναι τῆς γῆς. Ἡ μεγίστη Κασπία ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους αὐτῆς ὀνομάζεται θάλασσα. "Ετεραι λίμναι εἰνεὶ ἡ Βαλχάση καὶ Βαϊκάλη ἐν Σιβηρίᾳ καὶ ἔλλαι μικρότεραι.

Κλῖμα ή 'Ασία, ως έκτεινομένη εἰς 3 διαφόρους ζώνας, ἔχει ποικίλον κλίμα. Πρὸς Β. εἶναι ψυχρότατον τὸ πλεῖστον τῆς μέσης 'Ασίας: ἔχει κλῖμα ἡπειρωτικὸν καὶ ξηρόν· παρὰ τὴν Μεσόγειον καὶ εἰς τὰ 3 νότια βαθύπεδα εὐκρατόν καὶ εἰς τὰς νοτίους χερσονήσους τὸ πλεῖστον θερμὸν καὶ υγρόν.

Κάτοικοι. Η 'Ασία, θεωρουμένη ως πατρὶς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἶναι ἡ πολυπληθεστέρα τῆς γῆς, ως ἐκ τῆς ἐκτάσεως τῆς, δευτέρα δὲ κατὰ τὴν πυκνότητα (18 κατ. ἀνὰ 1 □ χιλ.). Οἱ κάτοικοι αὐτῆς (810 ἑκατ.) ἀνήκουσι τὸ πλεῖστον εἰς τὴν Κιτρίνην ἢ Μογγολικήν φυλήν, εἰς ἣν περιλαμβάνονται καὶ οἱ Τοῦρκοι (ώς καὶ οἱ Ἐνδριανοὶ Οὔγγροι καὶ Λάζιονες). Ν. Δ. κατοικοῦσι λευκοί καὶ Ν. Α. Μολαῖοι.

Θρησκεία. Εκ τῶν κατοίκων τὰ 660 ἑκατ. εἶναι ὄπαδοὶ τοῦ Κομφουνίου, τοῦ Βράχμα καὶ τοῦ Βοΐδα: 130 ἑκατ. εἶναι Μωαμεθανοί, 10 ἑκατ. Χριστιανοί καὶ 1 $\frac{1}{2}$ ἑκατ. Ιουδαῖοι.

ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΣ ΑΣΙΑ

1. ΑΣΙΑΤΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

[1,700,000 □ χιλ.—1,700,0000 κατ.].

Χθονι. Η 'Ασιατικὴ Τουρκία περιλαμβάνει: 1) τὴν Μικρὰν 'Ασίαν· 2) τὸ περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος μέρος τῆς 'Αρμενίας· 3) τὴν παρὰ τὸν κάτω δόν τοῦ Τίγρητος καὶ Ευφράτου πεδινὴν χώραν· 4) τὴν Συρίαν καὶ Παλαιστίνην καὶ 5) ἀκτάς τινας τῆς 'Αραβικῆς χερσονήσου, πρὸς Α. παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον καὶ πρὸς Δ. παρὰ τὴν 'Ερυθρὰν θαλασσαν.

Κάτοικοι καὶ Θρησκεία.

1) Μωαμεθανοὶ ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶναι οἱ Τοῦρκοι (11 ἑκατ. περίπου), οἱ νομάδες Τονροκομάνοι, οἱ Κοῦρδοι (ἐν μέρει χριστιανοί) καὶ οἱ "Αραβεῖς".

'Ιδιαζόσαν μονοθεϊστικὴν θρησκείαν ἔχουσιν οἱ ἐν τῷ Λιβάνῳ τῆς Συρίας Δροῦσοι.

2) Χριστιανοί οἱ 'Αρμένοι, οἱ "Ελληνες (περὶ τὰ 3 ἑκατ., κατοι-

κοῦντες ἴδιας εἰς τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας), οἱ Σύριοι, οἱ Μαρωνῖται (ἐν τῷ βορ. Λιβανῷ τῆς Συρίας).

3) Ιουδαῖοι καὶ 4) Ἀθίγγαροι.

Διαίρεσις. Ἡ Τουρκία, ως γνωστόν, διαιρεῖται πολιτικῶς εἰς βιλαέτια· ήμεις ἀχολουθοῦμεν τὴν φυσικὴν διαιρεσιν.

α'). Ἡ Μικρὰ Ἀσία.

Θέσις καὶ διαμελισμός. Ἡ τὸ μέγεθος τῆς Ἰσπανίας ἔχουσα χερσόνησος Μικρὰ Ἀσία (κοινῶς Ἀνατολὴ) ἐκτείνεται εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρων τῆς Ἀσίας ἐν σχήματι ὁρθογωνίου τετραγώνου, προσεγγίζουσα τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν Βόσπορον καὶ Ἐλλήσποντον. Πρὸς Β. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ τῆς Προποντίδος, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης· καὶ αἱ μὲν πρὸς Β. καὶ Ν. ἀκταὶ ὀλίγον ὑπὸ τῆς θαλάσσης διαμελίζονται, ἡ δὲ δυτικὴ εἶναι πολυκολποτάτη καὶ πλεῖσται νῆσοι πρόκεινται (Σποράδες). Τὸ δυτικώτ. ἄκρωτ. εἶναι τὸ Λεκτὸν (κ. Μπαμπά).

Κόλποι. Ἐν τῇ Προποντίδι κόλπος εἶναι ὁ Ἀστακηνὸς (κ. τῆς Νικομηδίας). Ἐν τῷ Αἰγαίῳ σπουδαιότατοι ὁ Ἀδραμυτηνός, ὁ Ἔρμαῖος (κ. τῆς Σμύρνης) καὶ ὁ Κεραμεικὸς (κ. τῆς Κῶ). Ἐν δὲ τῇ Μεσογείῳ ὁ Παμφύλιος (κ. τῆς Ἀτταλείας) καὶ ὁ Ἰσσικὸς (κ. τῆς Ἀλεξανδρέττας).

Οοφοι καὶ πεδιάδες. Τὸ μέσον τῆς ὑψηλῆς ταύτης χώρας ἔχει ὅψος 800—1200 μ. καὶ περιστοιχίζεται πρὸς Β., Α. καὶ Ν. ὑπὸ σειρᾶς ὄρέων. Ἡ πρὸς Ν. σειρὰ καλεῖται Ταῦρος, ἡ πρὸς Α. δὲ Ἀρτίαντας πρὸ τοῦ Ἀντιταύρου ὑψοῦται τὸ ἐσθεσμένον ἡφαίστειον Ἀργαῖος (3,850 μ. ὅψ.). τὸ ὑψιστὸν τῶν ὄρέων τῆς χερσονήσου.

Πρὸς δυσμάς τοῦ ὄροπεδίου ἐκτείνονται παράλληλοι κλάδοι μέχρι τοῦ Αἰγαίου, ὃν προεκτάσεις εἶναι αἱ προκείμεναι νῆσοι. Εἰς τοὺς κλάδους τούτους περιλαμβάνονται τὰ ὄρη Μυσικὸς Ὀλυμπος, Ἰδη, Σίπινλος, Τμῶλος, Μυκάλη, καὶ ἄλλα· μεταξὺ δὲ τῶν κλάδων τούτων κείνται εὐφορώταται πεδιάδες.

Λίμναι καὶ ποταμοί. Τμῆμά τι τοῦ μέσου ὄροπεδίου, σύτινος τὰ βόρατα δὲν εύρισκουσι διέξοδον, εἶναι πληῆρες ἀλμυρῶν λιμνῶν καὶ

ετεππῶν. Ἀλμυρὸς εἶνε καὶ ὁ πρὸς Β. εἰς τὸν Εὐξείνον πόντον ἐκ
βάλλων ποταμός "Αλνς (νῦν Κιζίλ ίοράκ, δηλ. ἐρυθρὸς ποταμός.)
Δυτικώτ. αὐτοῦ ἐκβάλλει ὁ Σογγάριος. Εἰς τὴν Προποντίδα ὁ μικρὸς
ποτ. *Γρανικός*, γνωστὸς διὰ τὴν παρ' αὐτὸν νίκην τοῦ Μεγ. Ἀλεξάν-
δρου (334 π. Χ.)

Εἰς τὸ Αἴγαιον πέλαγος διὰ τῶν εὐφορωτάτων πεδιάδων διερχόμε-
νοι ἐκβάλλουσιν ὁ *Σκάμανδρος* (πηγάζων ἐκ τῆς "Ιδης") ὁ *"Ερμός*,
δεχόμενος τὸν γνωστὸν χρυσορρόαν *Πακτωλόν* ὁ *Μαιάνδρος* (νῦν
Μένδερες).

Εἰς τὸν Παμφύλιον κάλπον ἐκβάλλει ὁ μικρὸς ποτ. *Ενδρυμέδων*,
παρ' ὃν ὁ Κίμων ἐνίκησε διὰ τοὺς Πέρσας (465 π. Χ.), καὶ παρὰ τὸν
Ἴσσικὸν ὁ *Κύδνος*, ἐνῷ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος λουσθεὶς εἶχεν ἀσθενήση.

Ιστορικά. Ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶνε σπουδαία ἐν τῇ Ἑλλην. ιστο-
ρίᾳ, διότι ἐν τῇ δυτ. αὐτῆς παραλίᾳ ἐκτίσθησαν σπουδαιόταται *Ἐλ-
ληνικαὶ πόλεις ἀκμάσασαι εἰς τε τὸ ἐμπόριον, τὴν ποίησιν ("Ομηρος),
τὴν Φιλοσοφίαν (Θαλής καὶ ἄλλοι) καὶ τὴν ιστοριογραφίαν (*Ἡρόδοτος
κ.λ.π.*)*. Ἐπὶ Μεγ. Ἀλεξανδρου ὁ *Ἐλληνισμὸς* εἶχεν ἐξαπλωθῆ εἰς
ὅλην τὴν χερσόνησον μετὰ τὸν θάνατον δ' αὐτοῦ ἰδρύθησαν μικρὰ
αὐτοτελῆ βασίλεια, ἥτινα τέλος ὑπεδουλώθησαν εἰς τὸ *Τρωμαϊκὸν
κράτος*. Ἐπὶ τῆς Βυζαντιακῆς τέλος αὐτοκρατορίας ἡ Μ. Ἀσία ἦτο
σπουδαιότατον τμῆμα καὶ προπύργιον αὐτῆς κατὰ τῶν βαρθαρικῶν
ἐπιδρομῶν, ἔως οὗ ὑπέκυψε περὶ τὸ 1400 εἰς τοὺς Τούρκους· ἡ ἄλλοτε
ἐνταῦθα ἀκμὴ τοῦ *Ἐλληνισμοῦ* καὶ τοῦ *Χριστιανισμοῦ* ὑπὸ τὴν
διοίκησιν τούτων κατέπεσε καὶ ἡ καλλίστη αὕτη χώρα κεῖται νῦν
ἐν θλιβερῷ καταστάσει καταπτώσεως.

Πληθυσμός. Οὐ νῦν πληθυσμὸς τῆς χερσονήσου μετὰ τῶν νή-
σων ἀνέρχεται εἰς 9 ἑκατ. καὶ διω, ἀποτελούμενος ἐκ *Τούρκων* καὶ
Ἐλλήνων. Οἱ *Ἐλληνες* κυρίως κατοικοῦσιν εἰς τὰ παράλια καὶ τὰς νή-
σους καὶ ἔχουσι καθ' ὅλοκληραν σχεδὸν τὸ ἐμπόριον εἰς τὰς χεῖρας των.

Πόλεις.

1) Παρὰ τὸν Εὐξείνον πόντον καὶ τὴν Προποντίδα (ἐνθα δι πάλαι
χῶραι **Πόντος, Παφλαγονία καὶ Βιθυνία**).

Τραπεζοῦς (35 χιλ. κ.), ἐνθα ἐγένετο ἡ ἀφίξις τῶν μυρίων ὑπὸ^{τοὺς} τὸν Ξενοφῶντα. Εχρημάτισε καθέδρα *Βυζαντιακῆς* αὐτοκρατορίας

ἀπὸ τοῦ 1204—1461, ἔχει δὲ σήμερον ἀξιόλογον ἐμπόριον μεταξὺ Εύρωπης καὶ Περσίας. *Κερασοῦς* (11 χιλ. κ.), ἡ πατρὶς τῆς κεράσου. *Αμιάδς* (κ. Σαμψοῦς, 17 χιλ. κ.), ἐμπορικὴ πόλις. *Σινώπη* (13 χιλ. κ.), παρ' ἣν ὁχυρὸς λιμήν. *Ηράκλεια* ἡ *Ποντική*, νῦν μὲν ἀσημος, πάλαι ὅμως σπουδαιοτάτη ἀποικία τῶν Μεγαρέων. *Χρυσόπολις* (κ. Σκούταρι), ἀπέναντι τῆς Κωνσταντίνου πόλεως, προάστειον καὶ νεκροταφεῖον αὐτῆς (100 χιλ. κ.). *Χαλκηδὼν* (τουρκ. Κατήκιος), πλησίον τῆς Χρυσοπόλεως, ἔνθα συνήλθεν ἡ Δ' οἰκουμενικὴ σύνοδος. *Νικομήδεια* (25 χιλ. κατ.), ἐν τῷ ὄμωνύμῳ κόλπῳ, ἔνθα ἐβαπτίσθη καὶ ἀπέθανεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος. *Νίκαια*, Ν. Δ. τῆς προηγουμένης (5 χιλ. κ.), ἔνθα συνήλθε τῷ 325 ἡ πρώτη οἰκουμενικὴ σύνοδος καὶ τῷ 787 ἡ ἑδόμην διετέλεσε δὲ καὶ καθέδρα Βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας (1204—1261). *Προῦσα*, ἐν ὥραιῃ πεδιάδι, πρὸς τοὺς βορ. πρόποδας τοῦ μεγαλοπρεποῦς Μυσικοῦ Ὀλύμπου. Διετέλεσεν ἔδρα τῶν Βιθυνῶν βασιλέων καὶ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα πρωτ. τοῦ Τουρκικοῦ κράτους.⁷ Εἶχει καλὴν βιομηχανίαν ταπήτων καὶ μεταξίνων ὑφασμάτων (77 χιλ. κ.). *Αρτάκη*, ἐν τῇ Προποντίδι, παρ' ἣν ἡ ἀρχαία Κύζικος.

2) Παρὰ τὸν Ἐλλήσποντον καὶ τὸ Αἰγαίον ἔνθα καὶ πάλαι χῶραι
Τρωάς, Μυσία, Λυδία καὶ Καρία.

Αάρμακος καὶ *Ἄρβυδος*, παρὰ τὸν Ἐλλήσποντον ἐκ τῆς Ἀβύδου ὁ Ξέρξης ἔζευξε τὸν Ἐλλήσποντον. *Δαρδανέλλια* (15 χιλ. κ.), ἐξ ἣς ὡνομάσθη κοινῶς ὁ Ἐλλήσποντος πρὸς Ν. αὐτῶν ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις *Τροία*. *Αδραμμύον* (16 χιλ. κ.), παρὰ τὸν ὄμωνυμον κόλπον. *Κυδωνίαι* (κ. Αἰθαλί), κατοικούμεναι ὑφ' Ἐλλήνων (25 χιλ. κατ.). *Πέργαμον* (23 χιλ. κ.), πρωτ. ἄλλοτε ὄμωνύμου βασιλείου (μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου). πολλὰ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀκμῆς αὐτῆς μετεκομίσθησαν πρὸ ἐτῶν τινων εἰς Βερολίνον. *Μαγνησία*, ὑπὸ τὸ Σίπυλον (36 χιλ. κ.). *Φώκαια* (παλαιὰ καὶ νέα), πρὸς τὴν εἰσόδον τοῦ Ἐρμαίου κόλπου, ἡ μητρόπολις τῆς Μασσαλίας,

Σμύρνη (210 χιλ. κ.), εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἐρμαίου κόλπου, ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς ἀνατολῆς⁸ ἔχει δὲ καὶ βιομηχανίαν ἀνεπτυγμένην καὶ ὡραῖα προάστεια. Ἐκ τῶν κατοίκων οἱ πλεῖστοι εἰνες Ἐλληνες καὶ πολλοὶ Εύρωπαιοι. Πρὸς Α. αὐτῆς καὶ πρὸς τοὺς πρόποδας

τοῦ Τμώλου ἔκειτο ἡ ἀλλοτε πλουσιωτάτη πρωτ. τῆς Λυδίας Σάρδεις· νῦν εἶναι μικρὸν χωρίον (τουκ. Σάρτ).

Κλαζομεναὶ (νῦν Βουρλαχ) καὶ Κρήνη (νῦν Τσεσμές), ἐπὶ μικρᾶς χερσονήσου πρὸς Δ. τῆς Σμύρνης. Ἐν τῷ λιμένι τῆς Κρήνης ἐπυρπολήθη τῷ 1770 ὁ Τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τοῦ Ῥωσσικοῦ. Νέα Ἔφεσος (10 χιλ. κ.), παρὰ τὴν ἀρχαῖαν Ἔφεσον, γνωστὴν διὰ τὸν περιώνυμον αὐτῆς ναὸν τὸν καέντα ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου. Πρὸς Ν. αὐτῆς ἔκειτο καὶ ἡ σπουδαιοτάτη τῶν πάλαι Ἑλληνίδων πόλεων Μίλητος, μητρόπολις πολυαριθμῶν ἀποικιῶν καὶ πατρὶς τῶν πρώτων φιλοσόφων. Τράλλεις (νῦν Ἀϊδίνιον), πρὸς Α. τῆς Ἔφέσου (36 χιλ. κ.), πατρὶς τοῦ ἀρχιτέκτονος τῆς Ἀγ. Σοφίας Ἀνθεμίου. Ἀλικαρνασσός (τουρκ. Μπουντρούμ), ἐν τῷ Κεραμεικῷ κόλπῳ, ἡ πατρὶς τοῦ Ἡροδότου.

3) Παρὰ τὴν Μεσόγειον ἔνθα αἱ πάλαι χῶραι **Λυκία, Παυψιλία καὶ Κιλικία.**

Ἄτταλεια (25 χιλ. κ.), εἰς τὸν ὄμώνυμον κόλπον. Ταρσός, ἐπὶ τοῦ Κύδνου (17 χιλ. κ.), πατρὶς τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Ἄδαρα, Β. Α. τῆς Ταρσοῦ (45 χιλ. κατ.). Μερσίνα, ἐπίνειον τῆς Ταρσοῦ καὶ τῶν Ἀδάνων.

Νίκαιος. Ηρακλεία οὖσα

4) Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὁροπεδίῳ, ἔνθα πάλαι ἡ **Φρουγία, ἡ Γαλατία, ἡ Λυκαονία καὶ ἡ Καππαδοκία.**

Κοτυάειον (κ. Κιοντάχεια, 25 χιλ. κ.). Ἀγκυρα (30 χιλ. κ.), εὐτῇ χώρᾳ τῶν Γαλατῶν συνδεομένη τὸ τῶν Κυδωνιῶν διὰ σιδηροδρόμου· εἶναι ὀνεμαστὴ διὰ τὸ ἐκλεκτὸν ἔριον τῶν αἰγῶν τῆς καὶ τὸ Ἀγκυραγὸν μνημεῖον. Παρ' αὐτὴν ὁ Ταμερλάνος τῷ 1402 ἐνίκησε τὸν σουλτάνον Βαγιαζήτ. Ἰκόνιον, ἐν τῇ παλαιᾷ Λυκαονίᾳ (45 χιλ. κατ.), πρωτ. τοῦ Τουρκικοῦ κράτους κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Σταυροφοριῶν. Καισάρεια (72 χιλ. κ.), ἐν τῇ παλ. Καππαδοκίᾳ, πατρὶς τοῦ Ἀγ. Βασιλείου. Ν. Δ. αὐτῆς ἔκειτο τὸ πάλαι ἡ Ναζιανζός, πατρὶς τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Σεβάστεια, Β. Α., ἐπὶ τοῦ Ἀλυος (43 χιλ. κ.). Ἀμάσεια (30 χιλ. κ.), ἡ πατρὶς τοῦ γεωγράφου Στράβωνος.

Αἱ νῦν δοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Προκόπηνησος (κ. Μαρμαρᾶς), ἐν τῇ Προποντίδι, ἔχουσα λαμπρὰ μάρμαρα.

Τένεδος (6 χιλ. κ.), ἀπέναντι τῆς Τροίας καὶ πρὸ τοῦ Ἐλληνόποντου.

Λέσβος, πρὸ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου, ἡ μεγίστη τῶν ἐν τῷ Αἰγαϊῳ νήσων τῆς Μ. Ἀσίας, τὸ $\frac{1}{2}$ τῆς Εύβοιας ἀλλ' ἵστη πρὸς ἔκεινην κατὰ τὸν πληθυσμὸν (110 χιλ. κ.). Εἶναι ὡραιοτάτη καὶ εὐφοριώτατη, πατρὶς δὲ τῆς διασήμου ποιητρίας Σαπφοῦς· ἔχει 5 πόλεις καὶ πολλὰς κωμοπόλεις, πρωτ. δὲ τὴν Μυτιλήνην (25 χιλ. κ.), μεταξὺ δύο λιμένων.

Μεταξὺ τῆς Λέσβου καὶ τῶν Κυδωνιῶν κεῖνται τὰ Μοσχονήσια, 32 τὸν ἀριθμὸν (πάλαι Ἐκατόνησοι) νοτιότερον δ' αἱ Ἀργανοῦσαι, γνωσταὶ διὰ τὴν πάρ' αὐτὰς νίκην τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν τῷ 406 π. χ.

Χίος (70 χιλ. κ.), εὐφοριώτατη νῆσος, παράγουσα μεταξὺ πολλῶν ἄλλων καὶ μαστίχην. Πολυάριθμος ἄλλοτε οὖσα καὶ ἀκμαῖα κατὰ τὸ ἐμπόριον κατεστράφη τῷ 1822 ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ τῆς γνωστῆς σφαγῆς· ὁ τῷ 1881 δὲ γενόμενος ἐνταῦθα φθερὸς σεισμὸς συνεπλήρωσε τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων καταστροφὴν. Εἶναι πατρὶς τοῦ ἀσιδίμου Ἀδαμαντίου, Κερκῆ καὶ, τοῦ ἐθνικοῦ ἐνεργέτου, Ἀνδρέου Συγγροῦ. Ή ὄμώνυμος πρωτ. κεῖται ἀπέναντι τῆς Κρήνης (18 χιλ. κ.).

Ψαρά, Β. Δ τῆς Χίου, νῆσος μικρὰ καὶ πετρώδης, ἀλλ' ἔνδοξος ἐν τῇ ἱστορίᾳ διὰ τοὺς κατὰ θάλασσαν ἡρωίκους ἀγώνας τῶν τέκνων αὐτῆς καὶ τὴν καταστροφὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων· εἶναι πατρὶς τοῦ Κανάρη.

Ίκαροι, πρὸς Ν. τῆς Χίου (6 χιλ. κ.), ἐπιμήκης, τραχεῖα καὶ κατάδρυμος νῆσος.

Σάμος, ἀκτικὸν τοῦ ἀκρωτ. τῆς Μυκάλτης (κατά τι μεγαλειτέρα τῆς Νάξου, 55 χιλ. κ.). Εὔφορος καὶ ἐμπορικὴ νῆσος, πατρὶς τοῦ φιλοσόφου Πυθαγόρου καὶ τοῦ τυράννου Πολυκράτους. Ἀπὸ τοῦ 1832 ἀποτελεῖ ἡγεμονίαν φόρου ὑποτελῆ εἰς τὴν Τουρκίαν, διοικούμενη ὑπὸ ἡγεμόνων χριστιανῶν, ὅστις διορίζεται ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. Πρωτ. εἶναι τὸ Βαθύ, ἐν τῷ μυχῷ μεγάλου καὶ ἀσφαλοῦς λιμένος.

Πάτμος, τραχυτάτη νησίς (4 χιλ. κ.), ἀλλ' ὀνομαστή, διότι ἐνταῦθα ὁ εὐαγγελιστὴς Ιωάννης εἶδε τὴν ἀποκάλυψιν.

Αέρος, εὐφορος νησίς (5 χιλ. κ.).

Κάλυμνος, μετά 13 χιλ. κ. ναυτικῶν καὶ σποργγαλιέων.

Κῶς, πρὸ τοῦ Κεραμεικοῦ, ἵση τῇ Λευκάδῃ καὶ εὔφορος (10 χιλ. κ.), πατρὶς τοῦ μεγίστου ἀρχαίου ιατροῦ Ἰπποκράτους.

Σύμη, πρὸ τοῦ Δωρικοῦ κόλπου, πετρώδης νῆσος μετὰ 10 χιλ. κ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ σποργγαλιέαν.

Ρόδος, εἰς τὴν Ν.Δ. γωνίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μεγάλη καὶ εὔφορος νῆσος (35 χιλ. κατ.). Ἡ σπουδαία θέσις ἡνὶ κατέχει εἴχε καταστήση αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχαιότητα σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον καὶ ναυτικὴν δύναμιν ἀξιόλογον. Ἐν τῇ παλαιᾷ πρωτ. τῇ κειμένῃ Β.Α. τῆς νῆσου ἴστατο πρὸς τὴν εἰσόδον τοῦ λιμένος ὁ «Κολοσσός» τῆς Ρόδου (45 μ. βψ.), ἐν ἐκ τῶν ἐπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου. Καὶ ἡ νῦν δὲ ἔτι πρωτ. Ρόδος (20 χιλ. κ.) ἔχει τὸν κυριώτατον πολεμικὸν ναύσταθμον τῆς Τουρκίας.

Κάρολαθος καὶ Κάσος, μεταξὺ τῆς Ρόδου καὶ Κρήτης, ὄρεινατ καὶ τραχεῖαι νῆσοι.

Κύπρος, Ν. Δ. τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου, ἡ μεγίστη τῶν Ἑλληνικῶν νήσων, μεγαλειτέρα καὶ τῆς Κρήτης (9,600 π. χιλ.), ἀλλὰ πληθυσμὸν ἔχουσα μικρότερον (240 χιλ. κ.). Πρὸς Β. καὶ Ν. εἶνε ὄρεινή, ἐν γένει δὲ εὔφορος, παραγουσα σὸν ἔξαιρετον, μέταξαν, βάμβακα, ὄπωρας κτλ. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦτο εὐφοριώτητη καὶ πολυάνθρωπος ὑπὸ τοὺς Τούρκους ὅμως εἴχε καταπέση εἰς ἥδενδρον καὶ πενιχρὸν χώραν· ἥδη ὅμως ἀπὸ τοῦ 1878 παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις πληρώνει εἰς τὴν Τουρκίαν ἐτήσιον φόρον, καὶ διοικεῖται ὑπὸ Ἀγγλου ἀρμοστοῦ.

Πρωτ. αὐτῆς εἶνε ἡ ἐν τῷ μέσῳ κειμένη Αευκωσία, ώραία πόλις μετὰ 17 χιλ. κ. Ἀλλαὶ δὲ ἔξιατ λόγου πόλεις ἐν τῇ νοτίῳ παραλίᾳ εἶνε ἡ Αάρονας (τὸ ἀρχαῖον Κίτιον, ὅπερ πολιορκῶν ὁ Κίμων ἀπέθανε), ἡ Αεμησὸς ἐν μαγευτικῇ θέσει καὶ ἡ Νέα Πάφος, παρὰ τὴν παλαιὰν καὶ μεγάλην Πάφον, ἐν ἣ ἦτο ὁ ἐπίσημος ναὸς τῆς Παφίας Ἀφροδίτης.

β'). Τὸ Ἀρμενικὸν ὄροπέδιον.

Φυσικὴ διάπλασις. Τὸ ὑπὸ πολλῶν ὄροσειρῶν διασχιζόμενον ὄροπέδιον τοῦτο ἔχει ὑψιστὸν ὅρος τὸ κωνοειδὲς Ἀραράτ (5,160 μ.), οὗ ἡ λάμπουσα πάντοτε ἐκ τῆς χιόνος κορυφὴ προκαλεῖ τὸν θαυμα-

σμὸν τῶν ἀνθρώπων. Ἐνταῦθα περιέχονται αἱ πηγαὶ τοῦ Τίγρη^{τε} καὶ τοῦ Εὐφράτου, ὡς καὶ αἱ ἀλυραῖ λίμναι Βάνη καὶ Οὐρμία.

Κάτοικοι. Οἱ ἐμπορικοὶ καὶ διὰ τὴν ἑλευθερίαν τῶν ἔργαζόμενοι Ἀρμένιοι εἰνεὶ Ἀρίας καταγωγῆς, πάντες σχεδὸν χριστιανοὶ ὁρθόδοξοι ἀλλ' αἵρετικοὶ (μονοφυσῖται), ἔχοντες ἴδιον πατριάρχην κατὰ τοὺς τελευταῖους χρόνους ὑπέστησαν φρικώδεις καταδιώξεις ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ Κούρδων. Οἱ Κοῦρδοι δ' οὗτοι, ἀπόγονοι τῶν Ἀσσυρίων, κατοικοῦσιν εἰς τὰς πρὸς Ν. κατωφερείας τοῦ ὁροπεδίου, καλουμένης τῆς χώρας ταύτης Κουρδιστάν.

Πολιτ. κατάστασις. Ἡ Ἀρμενία εἶνε διηρημένη μεταξὺ τῆς Τουρκίας, Ρωσίας καὶ Περσίας καὶ τὰ τρία ταῦτα τμήματα συμπληπτουσιν εἰς τὸ Ἀραράτ. Τὸ περιέχον τὰς πηγὰς τῶν ποταμῶν καὶ τὸ περὶ τὴν Βάνην Ν. Δ. τμῆμα εἶνε κτήσις τῆς Τουρκίας καλούμενη Ἀρμενία καὶ Κουρδιστάν ($2\frac{1}{2}$ ἑκατ. χ.), τὸ πρὸς Β. τοῦ Ἀραράτ τῆς Ρωσίας καὶ τὰ περὶ τὴν Οὐρμίαν τῆς Περσίας.

Πρωτ. τῆς Τουρκ. Ἀρμενίας εἶνε ἡ Ἐρζερούμ (40 χιλ. χ.), ὁ σπουδαιότατος σταθμὸς τῶν καραβανίων μεταξὺ τῆς Περσίας καὶ τῆς Τραπεζοῦντος.

γ') Αἱ παρὰ τὸν ροῦν τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος χώραι.

Πρὸ τῆς ἔξόδου τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος ἐκ τοῦ Ἀρμενικοῦ ὁροπεδίου, ὁ πρῶτος πλησιάζει εἰς ἀπόστασιν μόνον 4 χιλιομ. τὴν δυτικωτάτην πηγὴν τοῦ Τίγρητος. Ἀπομακρυνόμενοι δ' ἀκολούθως ἐν τῇ πεδιάδι πλησιάζουσι πάλιν ἀλλήλους καὶ σχηματίζουσιν οὕτω τὴν χώραν Μεροποταμίαν ('Αραβ. 'Αλ-τσεζίρα, δηλ. νῆσος). Κατὰ τὴν κατωτέρω πάλιν ἀπομάκρυνσιν σχηματίζεται μεταξὺ αὐτῶν ἡ παλαιὰ Βαβυλωνία (νῦν Ἰράκ—'Αραβί), διασχιζόμενη ὑπὸ μεγάλης διώρυχος. Ὁ ἐνόμιμος δὲ τέλος ᾧδης τῶν ποταμῶν, ὁ Πασιτύρης τῶν ἀρχαίων (νῦν Σαττ-ελ—'Αράβ), ἐκβάλλει εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον.

Πόλεις. 1) Ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ.

Μοσούλη (65 χιλ. χ.), παρὰ τὸν Τίγρην, ὀνομαστὴ διὰ τὰ λεπτὰ αὐτῆς ὑφάσματα τὰ καλούμενα μουσελίναι. Ἐπὶ τῆς πέραν δ' ὅχθης τοῦ Τίγρητος, ἐν τῷ χωρίῳ Νιμρούδ, κείνται τὰ ἐρείπια

πάλαι πρωτευούσας τῆς Ἀσσυρίας *Ninevī*, Ν. Α. δ' αὐτῆς τὰ ινγάμηλα, ἐνθα ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τὸ τρίτον τοὺς Πέρης τῷ 331 π. Χ.

2) Ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ:

Βαγδάτιον, παρὰ τὸν Τίγρην, μεγάλη ἄλλοτε πρωτ. τῶν Ἀράβων καλιφῶν, ἐφ' ὃν ἦτο ἡ μεγίστη πόλις τοῦ κόσμου (τότε 2 ἑκατ. κατ., νῦν δὲ 145 χιλ.) Ν.Α. αὐτοῦ κεῖνται τὰ ἔρεπτα τῆς Σελευκείας καὶ τῆς πλουσίας Κτησιφῶντος, νοτιώτερον δὲ τῆς Βαβυλῶνος, κειμένης ἑκατέρῳθεν τοῦ Εύφρατου. Ἡ Βαβυλὼν (δηλ. πύλη Θεοῦ) ἦτο ἀρχαιοτάτη καὶ μεγίστη πόλις τῆς Ἀσίας, σφήζουσα ἔτι τὰ ἔρεπτα τοῦ πύργου τῆς Βαβυλῶνος καὶ τῶν κρεμαστῶν κήπων αὐτῆς.

Βάσρα ἡ Βάσσορα (20 χιλ.κ.), παρὰ τὸν Σαττ-ελ-Ἀράβη, ὁ κύριος λιμὴν τοῦ Περσικοῦ κόλπου,

δ'). Ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη.

Θέσις. Ἡ Συρία εἶναι στενὸν ἐξ ἀσθεστολίθου ὅροπέδιον μεταξὺ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῆς Συρικο-αραβικῆς ἑρήμου· τὸ μῆκος αὐτῆς ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἰστικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ ἴσθμου τοῦ Σουέζ.

Φυσικὴ διάπλασις. Ποταμοί. Παραλλήλως τῇ ἀκτῇ κείνται τὰ ὄρη Αἰβαρος (δηλ. λευκὸν ὄρος) καὶ Ἀρτιλίβαρος, μεθ' οὓς συνδέεται ὁ θιλοειδῆς Ἐρμών (2,760 μ.). Τὸ μεταξὺ τοῦ Λιβάνου καὶ τῶν δύο ὄχλων ὅρέων στενὸν ἐκτείνεται πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν. ὁ δύο κοιλάδες· καὶ εἰς μὲν τὴν βόρειον κοιλάδα ἔρει ὁ ποτ. Ὁρόντης, πρὸς δὲ τὴν νότιον τὴν καλυμμένην «Γώρ» ὁ Ἰορδάνης, ὃστις ἐκβάλλει εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν.

Διαίρεσις. Τὸ βόρειον μείζον τμῆμα καλεῖται Συρία ἐν στενωτέρῃ σημασίᾳ, τὸ δὲ ἔλαττον νότιον Παλαιστίνη, ἥτις δι' ἡμέρας τοὺς χριστιανοὺς εἶναι τιμιωτάτη καὶ σπουδαιοτάτη.

I. **Ἡ Συρία. Κάτοικοι.** Ἡ Συρία κατοικεῖται ὑπὸ Σύρων καὶ Ἀράβων μωαμεθανῶν. Ἐν δὲ τῷ Λιβάνῳ, ὃστις δὲν ἔχει πλέον τοὺς ὑμνηθέντας κέδρους του, κατὰ δὲ τοὺς πρόποδας μόνον καρποφόρα δένδρα, κατοικοῦσιν οἱ Δροῦσοι καὶ οἱ αἱρετικοὶ χριστιανοὶ *Μαρωνῖαι*, διοικούμενοι ὑπὸ Ἰδίου ήγεμονος ἐκλεγομένου ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου (διοίκησις Λιβάνου)

Πόλεις. Ἀντιόχεια (κ. Ἀντάκια), ἐν τῷ κάτω Ὁρόντῃ, ἀλλοτε ἐπίσημος μετὰ 700 χιλ. κ., νῦν δὲ ἔχουσα 44 χιλ. Ἐνταῦθα τὸ πρῶτον οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ ὡνυμάσθησαν χριστικοῖς. Πατρὶς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χριστοστόμου. Χαλέπιον, ἀκμάζουσα ἐμπορικὴ πόλις (130 χιλ. κ.). Ἐπίνειον αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰστικῷ εἰναι ἡ Αἰεξανδρέττα. Δαμασκὸς (140 χιλ. κ.), πρωτ. τῆς Συρίας, ἐν μέσῳ πλουσιωτάτων κήπων, ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις. Εἶναι δὲ τὴν πατρὶς τῶν δαμασκήνων. Πρὸς Α. αὐτῆς ἔκτεινεται ἡ ἔρημος, ἐν ᾧ ἀξέια λόγου ἡ ὄχσης Τούδημορού, ἡ παλαιὰ Παλμύρα, ἥτις ὑπῆρξεν ἔδρα τῆς βασιλισσῆς Ζηνοβίας.

Ἐν τῇ στενῇ παραλίᾳ πρὸς Δ. τοῦ Λιβάνου, ἔνθα ἡ πάλαι **Φοινίκη**, κεῖνται.

Ἡ Τρίπολις καὶ σπουδαιωτέρα αὐτῆς ἡ Βυρητός (Μπερούτ, 120 χιλ. κ.), συνδεομένη μετὰ τῆς Δαμασκοῦ διὰ σιδηροδρόμου. Αἱ δὲ ἀλλοτε περιώνυμαι πόλεις τῶν Φοινίκων, ἡ πλουσιωτάτη Σιδών καὶ ἡ δύχυρωτάτη Τύρος εἶναι σήμερον ἀσημαι πολιγύναι.

2. Η Παλαιστίνη [25 π χιλ. — 700 χιλ. κατ.] Ἡ οερὰ αὐτηγώρα καλούμενη ἐν τῇ Παλ. Διαθήκη καὶ Χαραὰν (γῆ τῆς ἐπαγγελίας) ἔχει ἔκτασιν δισηνά Πελοπόννησος μετὰ τῆς Ἀττικῆς. Καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς ἐκ τῶν προπόδων τοῦ Ἐρυθροῦ μέχρι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης διήκει βαθὺ Κύπρος, τὸ βαθύτατον τῆς γῆς. Τὸ μεῖζον τοῦ ιζηματος τούτου διατρέχει ὁ ὄρμητικὸς καὶ θελός Ιεροδάνης. Ο ποταμὸς εὗτος πηγάζων ἐκ τοῦ Ἐρυθροῦ διαρρέει τὴν ὥραίαν καὶ ἐχθυσθριθῇ λιμνην Γεννησαρὲτ (θάλασσα τῆς Τιβεριάδος ἡ τῆς Γαλιλαίας), κειμένην εἰς βάθος 208 μ. ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐντεῦθεν διαρρέων μετὰ πολλῶν ἐλιγμῶν τὴν βαθεῖαν καὶ θερμὴν κοιλάδα Γώρῳ ἐκβάλλει εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν κειμένην εἰς 394 μ. βάθ. Ονομάζεται δὲ αὕτη εὔτω διότι ἔνεκα τοῦ λίαν ἀλμυροῦ ὄδατός της οὐδὲν ζῷον ἢ φυτὸν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ.

Τὰ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ιεροδάνου κατέχουσι κλαδοὶ τοῦ Ἐρυθροῦ καὶ Ἀντιλιβάνου ὡς καὶ ἡ Συρικο-αραβικὴ ἔρημος. Τὸ πρὸς δυσμάχες δὲ ὀμοιάζει πρὸς στέγην τὸ βορειότ. κατέχει ἡ ὑψηλὴ χώρα Γαλιλαία μετὰ τοῦ ὄρους Θαβώρ (560 μ.)¹, ἐφ' οὐ μετεμορφώθη ὁ Ἰησοῦς. Νοτιώτερον ὑψοῦται τὸ δικόρυφον Κάρμηλος (550 μ.)².

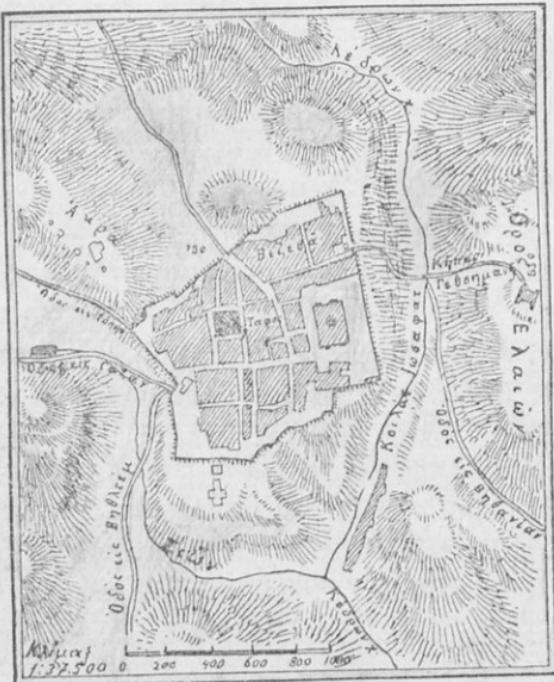
1. Ἔθρ. σημαίνει ὄρος. 2. Ἔθρ. σημ. δενδρῶν.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι εἰνε Ἀραβῖς, Τοῦρκοι, Εὐρωπαῖοι καὶ Ιουδαῖοι (περὶ τὰς 65 χιλ.), ἐπικρατοῦσα δὲ γλώσσα ἡ Ἀραβική.

Διαίρεσις. Η Παλαιστίνη διαιρεῖται εἰς 4 χώρας, ὃν αἱ 3 πρὸς Δ. τοῦ Ἰορδάνου ἡ Γαλιλaea πρὸς Β., ἡ Σαμάρεια ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἡ Ἰουδαία πρὸς Ν. Η πρὸς Α. δὲ τοῦ ποταμοῦ καλεῖται Περαία.

Πόλεις. 1) Ἐν τῇ Γαλιλαιᾳ.

Ναζαρέτ, πρὸς Β. τοῦ Θαβώρ, ἔνθα δείκνυται ἡ σίκλα τῶν γονέων τοῦ Κ. ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς (περὶ τὰς 10 χιλ.) εἰνε τὸ πλεῖστὸν Ἀραβῖς χριστιανοί. Τιβεριάς, πολίχνη παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ. Εἰς τὴν βόρ. ὅχθην τῆς λίμνης ἔκειτο ἡ Καπερ-

Ιερονσαλήμ.

ναούμ, ἔνθα διέμενεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὸν παιδικὸν του βίον. *Ακκα (π. Ἀκρη), φρούριον παρὰ τὴν Μεσόγειον.

2) Ἐν τῇ Σαμαρείᾳ.

Σιχέμ (νῦν Ναζλούς, δηλ. Νεάπολις), ἡ ἀλλατε πρωτ. τοῦ βασι-

λείου τοῦ Ἰερατῆλ καὶ μετὰ ταῦτα τῶν Σαμαρειτῶν. Σαμάρεια, νῦν μικρὸν χωρίον.

3) Ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.

Ιερουσαλήμ, ἀπέγουσα 25 χιλιόμ. ἐκ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης καὶ εἰς ἀπόλυτον ὅψος 750 μ. Ἡ πρωτ. αὖτη τῆς Παλαιστίνης εἶναι σπουδαιοτάτη διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἐνεκα τῶν ἐνταῦθα γενομένων παθῶν τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ παναγίου Αὐτοῦ τάφου τὸ ἱερὸν προσκύνημα. Κατοίκους νῦν ἔχει 52 χιλ., τὸ πλεῖστον Ἰουδαίους. Ολίγα μέτρα πρὸς Α. αὐτῆς ὑψοῦται τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν (818 μ.), εἰς οὗ τὰς ἀνατολ. κλιτούς ἔκειτο ἡ Βηθανία.

Βηθλεὲμ (δηλ. οἶκος τοῦ ἀρτου), 7 χιλιόμ. πρὸς Ν. τῆς Ιερουσαλήμ καὶ μετὰ 7 χιλ. κ., πάντων χριστιανῶν Ἀράβων. Παρὰ ταύτην δείκνυται τὸ σπήλαιον ἐν φύσεινήθη ὁ Ἰησοῦς. Ξεβρών, νοτιώτ. (8 χιλ. κ.). **Ιεριχώ**, 20 χιλιόμ. ἐκ τῆς Ιερουσαλήμ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἰορδάνου, ἐλεεινὸν νῦν χωρίον.

Ἰόπη (νῦν Γιάφα), ἐπίνειον τῆς Ιερουσαλήμ ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Γάζα, ἐν εὐφόρῳ παρὰ τὴν Μεσόγειον τόπῳ, ἡ ἄλλοτε πρωτ. τῶν Φιλισταίων.

4) Ἐν τῇ Περαίᾳ.

Βηθσαϊδᾶ, παρὰ τὸν εἰσρουν τοῦ Ἰορδάνου εἰς τὴν Γεννησαρέτ, πατρὸς τῶν ἀποστόλων Πέτρου, Ἀνδρέου καὶ Φιλίππου.

2. ΑΡΑΒΙΑ ΚΑΙ ΣΙΝΑΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

[3 ἑκατ. π. χιλ. — 412 περ. ἑκατ. κατ.]

Φέσις. Ἡ Ἀραβία, κειμένη πρὸς Ν. τῆς Συρικο-αραβικῆς ἐρήμου, εἶναι ἡ μεγίστη χερσόνησος τῆς Ασίας· ἐκτείνεται μεταξὺ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου· πρὸς Ν. ἔχει τὸν κόλπον τοῦ Ἀδει, συνδεόμενον μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς διὰ τοῦ πορθμοῦ Βαθ-ἐλ Μανδέο.¹

Φυσ. διάπλασις. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ὑψηλὸν ὄροπέδιον πληῆρες ἐρήμων, τρέφοντας τοὺς ὄνομαστοὺς Ἀραβικοὺς ἵππους καὶ τὰς δρυμαδας καμήλους. Ν. Δ. καταπίπτει εἰς τὴν πεδινὴν καὶ εὐφορον **Υεμένην**, τὴν πατρίδα τοῦ καφὲ (π. Ευδαίμων Ἀραβία).

1. Δηλ. «πύλη τῶν δακρύων».

Κάτοικοι. Εἰς τὸ ὄροπέδιον κατοικοῦσιν οἱ ἐλεύθεροι Βεδούΐνοι (δηλ. τέκνα τῆς ἑρήμου), διάγοντες ληστρικὸν βίον. Οἱ δὲ ἐν τῇ δυτ. ἀκτῇ μετὰ τῆς Τεμένης ως καὶ παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον κατοικοῦντες Ἀραβεῖς εἶναι ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν.

Πόλεις. 1) Πρὸς τὴν Δυτικὴν καὶ Νότιον ἀκτήν.

Μέκκα, ἡ «μήτηρ τῶν πόλεων» (60 χιλ. κ.), ιερὰ πόλις τῶν Μωάμεθινῶν ἔνεκα τῆς ἐνταῦθα γεννήσεως τοῦ Μωάμεθ. Ἐπίνειον ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ εἶναι εἶναι ἡ Λέσσα. **Μεδίρα** (48 χιλ. κ.), πρὸς τὰ ὅρια τῆς ἑρήμου, ἔτερος ιερὸς τόπος, ἔνθι καὶ ὁ τάφος τοῦ Μωάμεθ. **Μόκκα,** ἐν τῇ Τεμένη, ὀνομαστὴ διὰ τὴν ἔξαγωγὴν τοῦ καφφέ. Σάρα (58 χιλ. κ.), ἐπὶ ὄροπεδίον ὅψους 2,000 μ. Ἀδεν, εἰς τὸ Ν. Δ. ἀκρον τῆς χερσονήσου, ἀγγλικὴ ἀποικία (43 χιλ. κ.), μετὰ ὀχυροῦ ἐλευθέρου λιμένος καὶ μικρᾶς περιοχῆς. Εἶναι ἰσχυρὰ στρατηγικὴ θέσις δεσπόζουσα τῆς πρὸς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἀνατ. Ἀραβικὴν διελεύσεως τῶν πλοίων.

2) Ἐν τῇ Νοτιοανατολ. ἀκτῇ, ἔνθι τὸ ἐλεύθερον σουλτανᾶτον **Ουμάν** Μασκάτη (30 χιλ. κ.), ἐμπορικὸς λιμὴν μετὰ περιοχῆς πληρούσας φοινίκων.

Μεταξὺ τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς κεῖται καὶ ἡ **Σιναϊκὴ χερσός - νησος**, ἡς τὸ νῦν καλούμενον ὄρος τοῦ Μωϋσέως (2250 μ. ὅψ.) εἶναι ὀνομαστὸν ἐν τῇ Παλαιᾳ Διαθήκῃ. Πολιτειῶς ἡ Σιν. χερσόνησος ἀνήκει τῇ Αἰγύπτῳ.

3. ΤΟ ΟΡΟΠΕΔΙΟΝ ΙΠΑΝ

Ορια. Τὸ ὄροπέδιον τοῦτο, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Ἀραράτ καὶ ἐξικνούμενον μέχρι τοῦ Ἰνδοκούχου, ἔχει ὅρια πρὸς Β. τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ τὸ Τουρκικὸν βαθύπεδον πρὸς Ν. τὸν Περσικὸν κόλπον καὶ τὸν Ἰγδικὸν ὥκεανόν πρὸς Δ. τὸν Τίγρην καὶ πρὸς Α. τὰ Σουλεϊμάνια ὅρη.

Φυσ. διάπλασις. Η ὑψηλοτέρα ὁροσειρὰ ἐκτείνεται πρὸς Β., ἔχουσα τὸ ὄρος Ἐλβούρς μετὰ τοῦ γιγαντίου ἡφαιστείου Δεμαρέντου (5,900 μ. ὅψ.), νοτιώτερον δὲ περιέχει καὶ ἄλλας σειρὰς χαμηλοτέρας, ως καὶ πεδία στεππώδη καὶ ἀλατούχους λίμνας.

Πολιτ. διαίρεσις. Τὰ Ἰράν διαιρεῖται εἰς 3 κράτη:

α'). Τὸ Περσικὸν κράτος (*Δυτικὸν Ἰράρ, 8/12 τοῦ ὅλου.*)
[1,650,000 π.χιλ.—9 ἑκατ. ἑκατ., ὡν τὰ 2 1/2 ἑκατ. νομάδες].

Κάτοικοι καὶ θρησκεία. Οἱ Πέρσαι εἶνε ἀπόγονοι τῶν ἀρχαὶων Περσῶν καὶ Μῆδων μετ' ἀναμίζεως καὶ ξένων λαῶν τὸ δέκατον ὅμιλος τῶν κατοίκων εἰνέ φυλαῖ τουρκικοῦ γένους, ζῶσαι νομαδικὸν βίον. Πάντες κατὰ τὴν θρησκείαν εἶνε Σχῖται (κλάδος τοῦ Μωαμεθανισμοῦ),

Πολιτευμα. Δεσποτικὴ μοιαρχία ὑπὸ τὸν καλούμενον μονάρχην Σάχην.

Πόλεις. Τεχεράνη (280 χιλ. κ.), Ν. Δ. τοῦ Δεμαθέντου, πρωτ. καὶ ὁχυρά. Ἰσπαχάνη (70 χιλ. κ.), μεγίστη ἄλλοτε πρωτ. τῆς Περσίας. Σιράζ, πρὸς Ν., ἐν καταφύτῳ κειλάδι, περιώνυμος διὰ τὰ ἥρδα της. Β. Α. αὐτῆς κεῖνται τὰ λαμπρὰ ἔρειπια τῆς Περσεπόλεως καὶ τῶν Πασαργαδῶν. Μεσχένδη (60 χιλ. κ.), παρὰ τὸ Ἰνδοκούχον, κύριον ἐμπορικὸν κέντρον μετὰ τῆς Μέσης Ἀσίας. Ταυρίς (200 χιλ. κ.), ἐν τῇ Περσικῇ Ἀρμενίᾳ, σπουδαῖα ἐμπορικὴ καὶ στρατηγικὴ θέσις.

6'. Ἀφγανιστᾶν (*B.A. Ἰράρ, 3/12 τοῦ ὅλου.*)

(π. Δραγγιανὴ καὶ Ἀραχωσία).

[560,000 π.χιλ.—5 ἑκατ. κατ. περ.]

Η σημαντικὴ ὑπὸ πολεμικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἔπεψιν χώρα αὕτη κατοικεῖται ὑπὸ Ἀφγανῶν, οἵτινες ὡς καὶ οἱ Πέρσαι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Ἀρίους λαούς. Ἀποτελεῖ ἡγεμονίαν ὑπὸ τὸν «Ἐμίρην».

Πόλεις. Καβούλη (60 χιλ. κ.), ἐπὶ κοιλάδος συνδεούσης τὸ Ἰράν μετὰ τῶν Ἰνδῶν, σπουδαῖα ἐμπορικὴ πόλις. Καρδαχάρη, συνδεομένη δι' Ἀγγλικοῦ σιδηροδρόμου μετὰ τῶν Ἰνδῶν, μεθ' ὑπερβολῆς 2,200 μ. ὅψους. Χεράιη, Β. Δ., ἀκμαζούσα ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις.

Εἰς τὰς νετίκας κλιτῦς τοῦ Ἰνδοκούχου κεῖται ἡ χώρα Καφιριστᾶν (δηλ. χώρα τῶν ἀπίστων), κατοικουμένη ὑπὸ ἔθνικῶν λαῶν ψιλῷ δινόματι ὑπαγομένων τῷ Ἐμίρῃ.

γ'). **Βαλούτχιστάν** (Ν. Α. Ἰράν, 4/12 τοῦ ὅλου.)
(π. Γεδρωσία.)

[315,000 π. χιλ.—400,000 κ.]

Η χώρα αὕτη ἀπτεται πρὸς Ν. τοῦ Ἰνδικοῦ ὥκεανοῦ καὶ περικαμβάνει τὴν ἔρημιν Γεδρωσίαν, δι' ἣς διήλθεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐπιστρέφων ἐκ τῶν Ἰνδῶν. Οἱ Βαλούτισχοι ἀνήκουσιν ὡσαύτως εἰς τοὺς Ἀρίστους λαούς, ὃν οἱ διάφοροι ἀρχηγοὶ ὑπακούουσιν ἐφ' ὃσον ἀρέσκονται εἰς τὸν «Χάνην» τῆς πόλεως Κελάτης. Νῦν ὁ Χάνης εἶναι ὑποτελὴς εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

4. ΑΙ ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΙΝΔΙΑΙ

Θέσις καὶ φυσικὴ διάπλασις. Η χώρα αὕτη κεῖται εἰς τὸ μέσον τῆς Νοτίου Ἀσίας ἀπὸ τῶν Ἰμαλαίων ὄρέων μέχρι τοῦ ἀκρωτ. Κομορίου, τοῦ νοτιωτάτου τῆς ἐντεῦθεν Ἰνδικῆς χερσονήσου. Συνισταται δ' ἐκ 3 μεγάλων μερῶν ἀτινα εἴνε.

1) Τὰ Ἰμαλάϊα ὄρη (δηλ. κατοικία τῶν χιόνων), ἐκτεινόμενα μεταξὺ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ Βραμαπούτρα καὶ ὑψοῦντα χιονοσκεπεῖς κορυφάς, ὃν τὸ Ἐβέρεστον εἶναι ἡ ὑψίστη τῆς γῆς (8,830 μ.).

2) Τὸ βαθύπεδον Ἰνδοσιάν (δηλ. χώρα τῶν Ἰνδῶν), ὅπερ πρὸς τοὺς ποταμοὺς Γάγγην καὶ Βραμαπούτραν εἶναι εὐφορώτατον, πρὸς δὲ τὸν Ἰνδὸν τὸ πλεῖστον στεππῶδες ἡ ἔρημος. Οἱ διαρρέοντες τὸ βαθύπεδον ποταμοὶ σύτοι πηγάζουσιν ἐκ τῶν Ἰμαλαίων. Καὶ ὁ μὲν Γάγγης καὶ ὁ Βραμαπούτρας (υἱὸς τοῦ Βράμα) ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Βεγγαλικὸν κόλπον ἐνσύμενοι πρὸ τῶν ἐκβολῶν καὶ σχηματίζοντες τὸ μέγιστον τῆς γῆς δέλτα· ὁ δὲ Ἰνδὸς (ἴσος τῷ Βόλγῳ) ἔρει πρὸς Δ. καὶ δέχεται 5 μεγάλους παραποτάμους κατὰ τὴν Β. Δ. γωνίαν τῆς χώρας, καλούμενης ἐκ τούτου Πανδσχάρ (δηλ. Πενταποταμία).

3) Η τριγωνικὴ ἐντεῦθεν Ἰνδικὴ χερσόνησος ἡ Δεκάν (δηλ. Νοτία), ἥτις εἶναι ὁροπέδιον ἔχον πρὸς Α. καὶ πρὸς Δ. δύο σειρὰς τῶν Γαταίων ὄρέων πρὸς Ν. δὲ τὸ ὑψίστον τῆς χερσονήσου ὄρος Καρδαμοῦμον (2,700 μ.).

Προϊόντα. Αἱ Ἰνδίαι εἶναι ἡ πρώτη χώρα τῆς γῆς κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν προϊόντων. Κύρια εἶναι τὰ ἔξης: σρυζά,

ζακχαροκάλαμον, τέιον, ἵνδικὰ κάρυα, ἵνδικόν, ἵνδοπέπερι, κυνάμωμον, βάμβαξ, δηπιον (ἐξαγόμενον ἐκ μηκώνων), βανάραι. Πλεῖστα δὲ ζῷα ζῶσιν, ως ἐλέφαντες, τίγρεις, λέοντες, πίθηκοι, ταύροι, δρυθες (ῶν πατρίς αἱ Ἰνδίαι), κροκόδειλοι, δρεις κ.λ.π.

Πληθυσμός. Οἱ κατοικοι (περὶ τὰ 285 ἑκατ.) κατὰ τὸ πλεῖστον εἰνες Ἰνδοί, οἱ ἀρχαιότατοι τῶν Ἀρίων λαῶν, ἔχοντες θρησκείαν τὸν Βραχμανισμόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μωαμεθανισμὸς εἶναι διαδεδομένος (περὶ τὰ 57 ἑκατ.), ὀλιγώτερον δὲ ὁ Βουδδισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμός.

Πολιτ. κατάστασις. Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς διὰ θαλάσσης ὄδου εἰς τὰς Ἰνδίας ὑπὸ τοῦ Βάσκου δε-Γάμα (1498) διαφέροντας κατέλαβον μέρη τῆς χώρας ταύτης (Πορτογάλλοι, Ὀλλανδοί, Γάλλοι καὶ Ἀγγλοί). Τὸ πλεῖστον σήμερον εἴναι Ἀγγλικαὶ κτήσεις, αἵτινες μετὰ τῶν ἐν ταῖς πέραν Ἰνδίαις τοιούτων ἀποτελοῦσι τὴν αὐτοκρατορίαν τῶν Βρετανικῶν Ἰνδιῶν, ὑπὸ Ἀγγλον ἀντιθασιλέα (300 ἑκατ. κ.).

Πόλεις. 1) Ἐν τῷ Ἰνδοστάνῳ.

Ααχόρη (205 χιλ. κ.), ἐν τῇ Πανδσχάζῃ Δελή, ἡ ἄλλοτε λαμπρὰ ἔδρα τοῦ Μεγάλου Μογγόλου (ἄλλοτε 2 ἑκατ., νῦν 210 χιλ. κ.)- Ἀλλαχαβάδη (170 χιλ. κ.) καὶ Βεναρέση (210 χιλ. κ.), ἐπὶ τοῦ Γάγγου· ἡ Βεναρέση εἴναι ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Βραχμάνων καὶ Φακιρῶν. Καλκοῦτα, «τὸ Ἰνδικὸν Λευδῖνον», ἐν τῷ μεγάλῳ δέλτᾳ καὶ τῇ χώρᾳ Βεγγάλη. Εἴναι εὐρωπαϊκὴ πόλις ὥραξια καὶ ἐμπορικωτάτη, πρωτ. τῶν Βρετταν. κτήσεων, ἔχουσα περὶ τὰς 850 χιλ. κ. (ἐν οἷς καὶ τινες Ἐλληνες).

1) Ἐν τῷ Δεκάνῳ.

Βομβάη, ἐπὶ νησιδίου κατὰ τὴν δυτ. παραλίαν, ἡ βιομηχανικωτάτην πόλις τῶν Ἰνδιῶν (780 χιλ. κ.) Γόα, ἐπὶ τῆς αὐτῆς παραλίας, πρωτ. τῶν ὀλίγων πορτογαλ. κτήσεων. Μαδράση, ἐπὶ τῆς ἀνατ. παραλίας, ἐμπορικωτάτη (510 χιλ. κ.). Πονδισερή, ἐπὶ τῆς αὐτῆς παραλίας, πρωτ. τῶν Γαλλικῶν κτήσεων.

Χαϊδαραβάδη (450 χιλ. κ.), πόλις τοῦ ὑποτελοῦς κράτους τοῦ Νιζάμου. Ἐν τῷ κράτει τούτῳ κεῖται ἡ κώμη Ἐλώρα, παρ' ἣν κεῖται βραχῶδες ὄρος λελαξευμένον εἰς ἀναριθμήτους Ἰνδικοὺς ναούς).

N. A. τοῦ Δεκάνων κεῖται ἡ νῆσος Κεϋλάνη (δηλ. νῆσος τῶν λεόν-

των), ίση τῇ Ἐλλάδι κατὰ τὴν ἔκτασιν (3,700,000 χ.), συνδεσμένη μετὰ τῆς χερσονήσου διὰ φυσικῆς γεφύρας, ἐν μέρει κοραλλιογενοῦς. Παρὰ ταύτην ἀλιεύονται μαργαρῖται. Πρωτ. Κολόμβον (130 χιλ. χ.).

5. ΑΙ ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΓΑΓΓΟΥ ΙΝΔΙΑΙ

Θέσις καὶ φυσικὴ διάπλασις. Ἡ πέραν τοῦ Γάγγου Ἰνδικὴ χερσόνησος (τριπλασία καὶ πλέον τῆς Σκανδιναվικῆς) διαιρεῖται εἰς 2 διὰ τοῦ κόλπου Σιάμ, καὶ διὰ τῆς μακροτέρας ἐξ αὐτῶν, τῆς Μαλάκκας, προσεγγίζει τὸν Ἰσημερινόν τὸ ἀκρωτήριον ταύτης Βουρροῦ εἶναι τὸ νοτιωτάτον τῆς Ἀσίας. Τὸ ἐδαφος τῆς χώρας εἶναι ὑψηλόν, διασχιζόμενον ὑπὸ σειρῶν ὄρέων ἐκτεινομένων ἐκ τῶν Ἰμαλαΐων καὶ ἐκ τῶν νοτίων ὄρέων τῆς Κίνας. Διαιρέεται δ' ὑπὸ τῶν μεγάλων ποταμῶν Μενόγγη, Μενάμ, Σαλβέτη καὶ Ἰροβάδη.

Προϊόντα. Ἡ χώρα εἶναι πλουσία εἰς μέταλλα, εἰς παραγωγὴν δρύζης, πολύτιμος δὲ διὰ τὸ πρὸς ναυπηγίαν κατάλληλον ξύλον αὐτῆς *χτίκη*.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι εἶναι Μαλαιοκινέζοι, διαιρούμενοι εἰς Βιρμᾶνας, Σιαμαίους καὶ Ἀνιαμαίους. Θρησκείαν δ' ἔχουσι τὸν Βούδισμόν.

Πολιτικὴ διαιρεσίς. Ἡ χερσόνησος διαιρεῖται: 1) εἰς τὰς πέραν Βρεττανικὰς κτήσεις, πρὸς Δ., ἐν αἷς καὶ τὸ νότιον μέρος τῆς χερσονήσου Μαλάκκας ($16 \frac{1}{2}$ ἑκατ. χ.), 2) τὸ βασίλειον τοῦ Σιάμ, ἐν τῷ μέσῳ ($5 \frac{1}{2}$ ἑκατ. χ.) καὶ 3) τὰς Γαλλικὰς κτήσεις (18 ἑκατ. χ.), Β.Α.

Πόλεις. 1) Ἐν ταῖς Βρεττανικαῖς κτήσεσι.

Μανδαλάγη, ἐπὶ τοῦ Ἰραθάδη (185 χιλ. χ.), ἐν τῷ ἀλλοτε ἐλευθέρῳ κράτει τῆς «Βιρμανίας». Ραγκούνη, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ (235 χιλ. χ.), λιμὴν τῆς ὁρύζης. Σιγκαπούρη (δηλ. «πόλις τῶν λεόντων»), ἐπὶ νησῖδος κατά τὸ ἔλαφοντας τῆς χερσονήσου Μαλάκκας μετὰ 200 χιλ. χ., τῶν πλείστων Κινέζων.

2) Ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Σιάμ.

Βαγκόνη, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ Μενάμ, διασχιζόμενη ὑπὸ πολλῶν διωρύχων. «Απασκει σχεδὸν αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἶναι ἐκτισμέ-

ναι ἐπὶ πασσάλων ἢ φέρονται ἐπὶ σχεδιῶν. Εἶνε πρωτ. τοῦ βασιλείου μετὰ 600 χιλ. κ. (ῶν οἱ ἡμίσεις Κινέζοι) καὶ μεγίστου ἐμπορίου, ἀπαντός σχεδὸν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Κινέζων.

3) Ἐν ταῖς Γαλλικαῖς κτήσεσι (ἐν αἷς αἱ χώραι **Κοχιγκίνα, Τογγίνον** καὶ τὰ ὑπὸ τὴν Γαλλικὴν προστασίαν βασίλεια **Ἀνάμην** καὶ **Καμβόδοσχα**).

Σαΐγγόνη, πρωτ. τῶν Γαλλικῶν κτήσεων, παρὰ τὸ δέλτα τοῦ Μεσογύγη (51 χιλ. κ.). Χολόνη (130 χιλ. κ.). Χανοῦ (105 χιλ. κ.) ἐν τῷ Τογγίνῳ.

6. ΤΟ ΠΕΡΑΝ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ

ἘΓΓΡΑΦΑ ΤΟ ΜΑΛΑΪΚΟΝ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ

Θέσις καὶ φυσ. διάπλασις. Τὸ πολυπληθέστατον τοῦτο ἀρχιπέλαγος τῆς γῆς κατέχει τὴν Ν. Α. περιφέρειαν τῆς Ἀσίας· ἀπασαὶ αἱ νῆσοι εἶναι δρειναὶ καὶ ἡφαιστειογενεῖς.

Πληθυσμός. Οἱ κάτοικοι (ὑπὲρ τὰ 45 ἑκατομ.), ἀνήκουσι τῷ πλειστοῦ εἰς τὴν Μαλαικήν φυλὴν ἢ τὴν τῶν Παπούων πιστεύουσι τὸν Βούδαν καὶ εἶναι ἐπιτήδειοι ναυτικοί.

Φυσικὴ διαίρεσις. Τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν Ἰνδῶν διαιρεῖται εἰς 4 κυρία ἀθροίσματα, οἵτινα εἴνε:

- 1) Αἱ 4 μεγάλαι Σουνδαῖαι νῆσοι.
- 2) Αἱ μικραὶ Σουνδαῖαι νῆσοι.
- 3) Αἱ Μολοῦκαι.
- 4) Αἱ Φιλιππῖναι (βορειότεραι τῶν ἄλλων).

Ἐκ τούτων τὰ μὲν 3 πρῶτα ἀθροίσματα ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Ὁλανδούς (πλὴν μέρους τῆς ἐν ταῖς μικραῖς Σουνδαῖαις Τιμώρης, ὅπερ ἀνήκει εἰς τοὺς Πορτογάλλους), αἱ δὲ Φιλιππῖναι εἰς τὰς Ἕνωμένας πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς (πρότερον εἰς τὴν Ἰσπανίαν).

- 1) Αἱ 4 μεγάλαι Σουνδαῖαι εἴνε.

Ἡ Σουνδάρα, ἔξαπλασία καὶ πλέον τῆς Ἑλλάδος, ἵστη δὲ τὸν πληθυσμόν, παράλιηλος τῇ γερσονήσῳ Μαλάκκᾳ. Οἱ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κατοικοῦντες Βάτται (Μαλαϊοί) εἴνε εἰσέτι ἐλεύθεροι. Ἡ κυρία αὐτῆς πόλις Παλεμβάγη (55 χιλ. κ.), κεῖται Ν. Α.

·Η Ἰάβα, διπλασία τῆς Ἑλλάδος, ἡ μάλιστα ἡφαιστειώδης νῆσος τῆς γῆς (46 μεγάλα ἡφαιστεῖα, τὰ πλεῖστα ἐν ἐνεργείᾳ) ἔχει καταπληκτικὴν φυτείαν καὶ μεγίστην παραγωγὴν δρύζης, καφφὲ καὶ ζαχαροκαλάμου. Εἶναι δὲ πυκνότατα κατωφλημένη (29 ἑκατ. κ.) καὶ ἔχει πόλεις τὴν Βαιαβίαν Β. Δ. (120 χιλ. κ.), πρωτ. τῶν Ὀλλανδικῶν κτήσεων, τὴν Σουραβάγιαν (150 χιλ. κ.) καὶ τὴν Σουρακάρταρ (110 χιλ. κ.).

·Η Βόρεος, ἡ τρίτη κατὰ τὸ μέγεθος νῆσος τῆς γῆς (ἰση τῇ Σκανδιναυϊκῇ χερσονήσῳ, $1\frac{1}{2}$ ἑκ. κ.) εἶναι πλουσία εἰς μέταλλα καὶ ξυλείαν. Μέρος αὐτῆς ἀνήκει εἰς τοὺς Ἀγγλούς.

·Η Σελεύη, συνισταμένη ἐκ 4 ὁρεινῶν χερσονήσων.

2) Αἱ μικραὶ Σουνδαῖαι νῆσοι (ἐξ Α. πρὸς Δ.) εἶνε.

·Η Τιμώρη, ἡ Φλωρίς, ἡ Σουμβάβα, ἡ πλουσία εἰς κασσίτερον Αομβόκη καὶ ἡ Βάλη.

3) Αἱ Μολοῦκαι (ἢ νῆσοι τῶν ἀρωμάτων), πρὸς Α. τῆς Σελεύης κείμεναι, εἶνε ἡ πατρὶς τῶν γαρυφάλλων καὶ μασχοκαρύων.

4) Αἱ Φιλιππῖαι τέλος κείνται πρὸς Β. τῶν Μολούκων (7 ἑκ. κ.). Έν τῇ μεγίστῃ Λουζῶν κείται ἡ πρωτ. Μανίη (350 χιλ. κ.). Ν. Δ. δ' αὐτῶν κείνται καὶ αἱ μικραὶ Σολοῦαι νῆσοι.

Β'. ΜΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

1. Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

[11 ἑκατ. π. χιλ.—300 ἑκ. κατ.]

Θέσις καὶ φυσικὴ διάπλασις. Ποταμοί. Ή ἀπέραντος αὐτη ἀυτοκρατορία, μεγαλειτέρα τῆς Εύρωπης κατὰ τὴν ἔκτασιν, ὅλιγον δὲ ὑπολειπομένη κατὰ τὸν πληθυσμόν, κείται πρὸς Β. ἀμφοτέρων τῶν Ἰνδῶν καὶ καταλαμβάνει ὅπαν σχεδὸν τὸ ἀνατ. ὑψίπεδον τῆς Ἀσίας μετὰ τοῦ εὐφόρου πρὸς Α. Σινικοῦ βαθυπέδου.

Οἱ δύο μεγάλοι ποταμοὶ τῆς χώρας Χοαγχὼ (δηλ. Κίτρινος ποταμὸς) καὶ Γιαγγιτσεκάγγ (δηλ. Κυανοῦς) διαρρέουσι τὴν πεδιάδα καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν εὐφοριατάτην. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλαὶ διώρυχες, ὃν ἡ μεγίστη ἡ καλουμένη Αὐτοκρατορικὴ γωρεῖ ἐκ Β. πρὸς Ν. καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς πεδιάδος.

Προιόντα καὶ βιομηχανία. Έκ τῶν πολλῶν παραγομένων

ἐνταῦθα προϊόντων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουσιν ἡ μέταξα καὶ τὸ τέιον· καίτοι δὲ τὸ ἐμπόριον ἀνέκαθεν ἀπέκλεισν πρὸς ξένας γώρας, ἐν τούτοις ἡνοίχθη τοῦτο ἐσχάτως διὰ καταλήψεως τῶν κυριωτέρων λιμένων αὐτῆς ὑπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Ἀκράζει δὲ τὰ μέγιστα ἡ βιομηχανία μεταξωτῶν καὶ βαμβακίνων ὑφασμάτων, ἀγγείων ἐκ πορσελάνης καὶ ἄλλων ποικίλων τεχνουργημάτων.

Οἱ κάτοικοι Οἱ Κινέζοι εἰνε ἀρχαιότατος Μογγολικὸς λαός, ὃστις πολὺ πρὸ τῶν Εὐρωπαίων εἶχεν ἀναπτυχθῆ, γινώσκοντες τὴν πυρίτιδα, τὴν ναυτικὴν πυξίδα, τὸν χάρτην καὶ τὴν τυπογραφίαν. Ἐλλοις ἔκτοτε ἐμειναν στάσιμοι ἀποκρούοντες τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν.

Θρησκεία. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἰνε ἡ φιλοσοφικὴ διδασκαλία τοῦ Κομφουνίου. Οὐχ ἡττον καὶ ὁ Βουδδισμὸς καὶ ὁ Ἰσλαμισμὸς ἔχουσι πολλοὺς ὑπαδούς. Ὁ ἀνώτατος ἱερεὺς εἰνε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας.

Διαίρεσις τῆς χώρας. Ἡ αὐτοκρατορία διαιρεῖται: 1) εἰς τὴν κυρίως *Kían*, ἥτις περιλαμβάνει τὸ N. A. τμῆμα ὡς καὶ τὴν νῆσον Χαϊνάνην. 2) Εἰς τὴν *Mantzouqían*, B. A., ἣς πολλὰ στρατηγικὰ σημεῖα κατέχονται ὑπὸ τῆς Ρωσίας. 3) Εἰς τὴν *Moγγολían*, πρὸς B., ἐνθα ἡ μεγάλη ἔρημος *Kóbis*. 4) Εἰς τὴν *Tsoonggáqían* καὶ τὸ *Anatolikón Tounguestíán*, B. Δ. καὶ 5) εἰς τὴν Θιβετίαν, κειμένην πρὸς τὰ Ἰμαλάία.

Πόλεις. 1) Ἐν τῇ κυρίως Κίνᾳ (ἐνθα ὁ πληθυσμὸς πυκνύτατος).

Πρὸς βορρᾶν.

Πεκίνον, εἰς τὸ B. ἀκρον τῆς μεγάλης πεδιάδος, μετὰ ὡραίων πέριξ ἐπαύλεων (περὶ τὸ 1 ἑκατ. πιθανῶς κατ. ¹⁾). Τὸ Πεκίνον ἡδης συνεδέθη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς Εὐρώπης, διερχομένου διὰ τῆς Σιήνηρίας. Ἀπὸ Παρισίων ὁ σιδηρόδρομος φθάνει ἐνταῦθα εἰς 22 ἡμέρας. *Tiencín-sír*, ἐπίνειον τοῦ Πεκίνου, ἐνθα πολλοὶ ξένοι (750 χιλ. κ.).

Παρὸ τὸν Κυανοῦν ποταμόν.

Σαγκάη (620 χιλ. κ.), οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ, κύριον κέντρον τοῦ σινοευρωπαϊκοῦ ἐμπορίου. *Naykín*, ἐπὶ τοῦ ποτα-

1.) Κατά τινας μόνον 500 χιλ.

μοῦ, γνωστὴ διὰ τὰ βαριότερὰ αὐτῆς ὑφάσματα (250 χιλ. π.).
Χαγκάου, ἐνδοτέρῳ καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ (870 χιλ. π.).

Παράλιοι εἰς τὸν Ὡκεανόν.

Χαν-τσέου (700 χιλ. π.) καὶ Φου-τσέου (630 χιλ. π.), ἐλεύθεροι τοῖς Εὐρωπαίοις λιμένες. Καρτάν, πρὸς Ν., ἡ ἐμπορικωτάτη πόλις τῶν Κινέζων (880 χιλ. π.).

2) Ἐν τῇ Μαντζούρᾳ.

Μοῦκδεν, πρωτ. (170; χιλ. π.).

3) Ἐν τῷ Ἀνατολ. Τούρκεστάν.

Κασγάρα, πρωτ.

4) Ἐν τῇ Θιβετίᾳ (ἐνθα ἔστι τοῦ Βουδδισμοῦ).

Λάσσα (δηλ. τόπος Θεοῦ), ἐνθα ἡ ἔδρα τοῦ Δαλάϊ-λάμα, τοῦ πνευματικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἀρχοντος τῆς Θιβετίας, ἐξαρτωμένου ὅμως ἐκ τῆς Κίνας. Παρ' αὐτὴν ὁ μέγας ναὸς τοῦ Λάμα περιέχει 10,000 δωμάτια.

2. Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΡΕΑΣ

[220,000 □ χιλ.—6,000,000 κατ.]

Θέσις, ἔδαφος καὶ προϊόντα. Ή αὐτοκρατορία τῆς Κορέας κατέχει τὴν ὄμώνυμον χερσόνησον, κειμένην μεταξὺ τῆς Κιτρίνης καὶ Ιαπωνικῆς θαλάσσης καὶ ἔχουσαν κατὰ τὴν φυσ. διαπλασινή γάλην ὄμοιότητα πρὸς τὴν Ιταλικήν. Τὸ ἔδαφος περικλείει χρυσὸν καὶ σίδηρον. Εξάγει δὲ χρυσόν, ὄρυζαν, κυάμους, δέρματα κ.τ.λ.

Κάτοικοι καὶ πόλεις. Οἱ κάτοικοι εἰνες συγγενεῖς τῶν Κινέζων καὶ Ιαπώνων. Πρωτ. αὐτῆς εἰνες ἡ Σεούλη, ἐν γραφικῇ τοποθεσίᾳ (200 χιλ. π.). Ο λιψήν δὲ Χεμούλπον εἰνες ἀνοικτὸς εἰς τοὺς ζένους.

3. Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ

[417,000 □ χιλ. — 49 ἑκατ. κατ.]

Θέσις. καὶ φυσ. διάπλασις. Ή ἐκ τῶν Ιαπωνικῶν νήσων συγκειμένη αὐτοκρατορία αὕτη χωρίζεται ἐκ τῆς λαϊκῆς Ἀσίας διὰ τῆς θυελλώδους Ιαπωνικῆς θαλάσσης. Αἱ νῆσοι αὗται ἐκτείνονται μέχρι τῆς γερσον. Καμποτιάτκας εἰνε δ' ὀρειναὶ καὶ ήφαιστειώδεις, πή-

γχουσαι ἐκ συνεχῶν σεισμῶν (ἄνω τῶν 500 κατ' ἔτος.) Ἐν τῇ μεγίστῃ νήσῳ, τῇ Νιπόνῃ, κεῖται τὸ ἡφαίστειον Φουσιγιάμας, τὸ ὑψηλόν τῶν δρέων τοῦ ἀρχιπελάσγους.

Κλῖμα καὶ προϊόντα. Τὸ κλῖμα εἶνε ὠκεάνειον, γλυκύτερον τῆς ἀπέναντι ἡπείρου· ἡ δὲ βλάστησις θαυμασία, παράγουσα πολλὴν θρησκαν καὶ τέλον πλὴν τούτων ἔξαγεται καὶ μέιαξα, γαιάρθρακες, καλκὸς καὶ πυρεῖα. Τὸ ἐμπόριον εἶνε ἀνοικτὸν εἰς τοὺς ζέλους, οὓς ἐντιθέτως πρὸς τοὺς Σινᾶς οἱ Ἱάπωνες ἔχουσιν ὡς παραδίειγμα εἰς τὴν διοίκησιν, τὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν στρατιωτικὴν διοργάνωσιν τῆς γῆρας κ.τ.λ.

Οἱ κάτοικοι. Οἱ Ἱάπωνες εἶνε Μογγολικῆς καταγωγῆς καὶ συγγενεῖς τῶν Κινέζων, μετοικήσαντες ἐκ τῆς στερεᾶς καὶ ύποτάξαντες τοὺς ἀρχαίους κατοίκους αὐτῆς· λέιψαντα τῶν κατοίκων τούτων εἶνε οἱ Άινοι, κάτοικοι τῶν νήσων Ιεσοῦς, Κουριλῶν καὶ Σαχαλίνης· ὡς ἐγκαλπωθέντες δὲ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν ἔχουσιν οἱ Ἱάπωνες μεγάλως προσδεύση εἰς τὰς τέχνας, ἐπιστήμας, συγκοινωνίαν κ.τ.λ.

Θρησκείαν ἔχουσι τὸν Βουδδισμὸν ἢ τὸν ἀρχαῖον Σινιονασμόν· ἥρξατο δὲ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς νὰ προσελκύῃ ὄπαδούς.

Αἱ νῆσοι τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ αὐτοκρατορία περιλαμβάνει τὰς ἔξης νήσους· 1) Τὰς ἀνηκούσας εἰς τὰς παλαιὰς κτήσεις Νιπόνην, Κιουσζοῦ καὶ Σικόκην· 2) Τὰς νέας κτήσεις Υεσώ καὶ Κονράλας πρὸς Β καὶ τὴν ὡραίαν Φορμόζαν (πορτογ. Ταϊβάνη). Πρὸς Ν.

Πόλεις. 1) Ἐν τῇ Νιπόνῃ.

Τόκιον (πρότ. Ιεδό), πρωτ. (σχεδὸν $1\frac{1}{2}$ ἑκατ.). Ἐπίνειον αὐτοῦ εἰνὴ νέα πόλις Ιοκοχάμα (200 χιλ. κ.). Κιότον, ἡ ἀλλοτε πρωτ. "0 χιλ. κ.), Οσάκα (830 χιλ. κ.), μετὰ μεγίστης βιομηχανίας.

2) Ἐν τῇ Κιουσζοῦ.

Ιαγασάκη, μετὰ λαμπροῦ λιμένος (110 χιλ. κ.)

ΒΟΡΕΙΟΣ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

ἡ ΑΣΙΑΤΙΚΗ ΡΩΣΣΙΑ

[16,000,000 □ χιλ.—24 ἑκατ. κατ.]

Ασιατικὴ Ρωσσία, τὰ $\frac{2}{3}$ ἀπόστος τῆς ἡπείρου, περιλαμ-

θάνει φυσικῶς τὰς ἔξης χώρας 1) τὴν Σιβηρίαν καὶ τὴν χώραν τοῦ Ἀμούρ. 2) τὸ βαθύπεδεν Τουράν καὶ 3) τὴν Κανκοσταν μετὰ τῆς Ρωσσικῆς Ἀρμενίας.

Ι. Σιβηρία καὶ χώρα τοῦ Ἀμούρ.

Θέσις. Ἡ ψυχρὸς Σιβηρία, μεγαλειτέρα τῆς Εὐρώπης, ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Ἀράλης λίμνης μέχρι τοῦ Βεριγγέου πορθμοῦ καὶ εἰν N. Δ. μὲν βαθύπεδος, B. A. δ' ὁρεινή.

Τὸ **ἔδαφος ποταμοῖ**. Τὸ Σιβηρικὸν βαθύπεδον N. Δ. μὲν εἶναι στεππῶδες, πληρες ζώων. Πρὸς B. τῶν στεππῶν ἐκτείνονται μεγάλα δάση, βορειότατα δ' ὑπάρχεισι «τοῦνδραι¹», αἵτινες σχεδὸν πάντες κείνται ὑπὸ τὰς γιγάντας. Εἰς τὴν ὁρεινὴν δὲ Σιβηρίαν ἀνήκει καὶ ἡ ἥραιστειωδῆς καὶ πλήρης ἄρκτων χερσόνησος Κομιταία, ἵστη πρὸς τὴν Ἰταλικήν.

Τρεῖς δὲ μεγάλοι ποταμοὶ ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Βόρ. παγωμένον ωκεανόν· 1) Ὁ Οβ^s 2) Ὁ Ιερεσένης, οὗ μέγας πάραπόταμος (ό Ἀγκάρας) διέρχεται διὰ τῆς μακρᾶς καὶ βαθυτάτης τῶν λιμνῶν τῆς γῆς Βαικάλης (1375 ψ. βάθ.), καὶ 3) ὁ Αέρας. Ο δὲ πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν ωκεανὸν ἐκβάλλων πολύτιχθυς Ἀμούρος κεῖται εἰς τὴν ὁρεινοτάτην ὅμως νησιῶν χώραν, εἰς τὴν ἀνήκει καὶ ἡ μακρὰ νῆσος Σαχαλίνη.

Προϊόντα. Τὸ πλεῖστον τῆς χώρας εἶναι ἀκατάλληλον πρὸς γεωργίαν. Ο πλοῦτος ὅμως τῆς χώρας συνισταται εἰς ἔιλείαν, γατάρθρακας, χρυσόν, ἀργυρόν, σίδηρον, μόλυβδον, χαλκόν καὶ ιδίᾳ εἰς γεαφίτηρ.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι, μόλις περὶ τὰ 6 ἐκατομ., ἀποτελοῦνται κατὰ τὰ $\frac{9}{10}$ ἐκ Ρώσων ἀποίκων ἢ ἔξορίστων. Οἱ δὲ ιθαγενεῖς λαοὶ εἰναι Μογγολικῆς φυλῆς ζῶντες βίον ὡς ποιμένες, κυνηγοὶ ἢ ἀλιεῖς.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Η Σιβηρία, ἡτις διαιρεῖται εἰς 4 γενικὰ κυβερνεῖα, ἔχει τὰς ἔξης σπουδαίας πόλεις.

Τόμσκη, ἐπὶ παραποτάμου τοῦ "Οβη, δι' ἣς διέρχεται ὁ σιβηρικὸς σιδηρόδρομος (53 χιλ. κ.). Ιρκούτσκη, ἐπὶ τοῦ ἐκ τῆς Βαικάλης ἔξει γομένου Ἀγκάρα, ἔχουσα σπουδαίότατον ἐμπόριον μετὰ τῆς Κίνας.

1) Ἰδὲ Εύρωπαϊκὴν Ρωσσίαν.

(52 χιλ. κ.). Βλαδιβοσιόκη, πρὸς τὴν Ἰαπωνικὴν θάλασσαν, ἔνθα ναύσταθμος τῆς Ῥωσίας.¹⁾ Ο λιμὴν αὐτῆς ἐπὶ 4—5 μῆνας τοῦ ἔτους διατελεῖ πεπηγώς. Ο σιβηρικὸς σιδηρόδρομος ἐκ Παρισίων μέχρις αὐτῆς φθάνει εἰς 18 ἡμέρας.

2. Τουράν (ἢ Δυτικὸν Τουρκεστάν).

Θέσις καὶ φυσικὴ διάπλασις. Τὸ βαθύπεδον Τουράν ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν Δυτ. ἄκρων τοῦ Παμίρ μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης. Πρὸς Β. συνδέεται μετὰ τοῦ Σιβηρικοῦ βαθυπέδου καὶ πρὸς Ν. ὥριζεται ὑπὸ τοῦ Ἰράν. Τὸ πλεῖστον τοῦ ἐδάφους εἶναι στεππῶδες καὶ ἕρημον, εὔφορον μόνον παρὰ τοὺς ποταμούς. ἔνθα ἀρδευόμεναι δάσεις μετὰ ὑπωρευόρων δένδρων.

Τύπατα. Εἰς τὴν Ἀράλην λίμνην ἐκβάλλουσιν οἱ ποταμοὶ Ἀμού (π. Ὡξεῖς) καὶ Σύρ (π. Ιαζάρτης). Ἡ μεγίστη αὕτη λίμνη τῆς γῆς μετὰ τὴν Κασπίαν εἶναι ἀβαθεστάτη²⁾ ἢ δὲ Κασπία θαλάσσα, ἡς ἡ ἐπιφάνεια κεῖται 26 μέτρα ὑπὸ τὴν τῆς θαλάσσης, σὺν τῷ χρόνῳ συμικρύνεται κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν³⁾.

Πληθυσμός. Τὸ Τουράν εἶναι ἡ κοιτίς τῶν Τουρκικῶν λαῶν ἢ Ταιάρων, εἰς οὓς ἀνήκουσιν οἱ Οὖσβέκοι καὶ οἱ νομάδες Τουρκομάνοι καὶ Κιργήσοι. Διετέλεσαν κατὰ τὴν 18ην ἑκατονταετηρίδα ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τῆς Ηερσίας καὶ ἦδη ἀπὸ τοῦ 1881 ὑπετάγησαν εἰς τὴν Ῥωσίαν.

‘Ρωσικὴ κεντρικὴ Ἀσία.

[8 ἑκατ. κατ.].

1. Ἐν τῷ Τουράν αἱ ἄμεσαι κτήσεις τῆς Ῥωσίας ἀποτελοῦσι 2 κυβερνεῖα· τὸ Τουρκεστάν καὶ τὸ τῶν Κιργησίων σιεππᾶν· τὸ Τουρκεστάν περιλαμβάνει τὰ παρὰ τὸν Ἀμού καὶ Σύρ εὐφορα μέρη τοῦ Τουράν, ὡς καὶ τὰς δυτ. διακλαδώσεις τῶν Τιεσγανίων ὁρέων. Πρωτ. αὐτοῦ εἶναι ἡ Τασχένδη (157 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Σύρ. Πρὸς Ν. κείται ἡ Σαμαρκάνδη (55 χιλ. κ.), ἡ ἡλλοτε. περιώνυμος πρωτ. τοῦ Τιμούρ, τοῦ βασιλέως τοῦ τότε Μογγολικοῦ Κράτους. Μέχρι τῆς Σαμαρκάνδης φθάνει Ῥωσικὸς σιδηρόδρομος.

1) Εἰς τὸ διάστημα τῆς ληξίσης ἑκατονταετηρίδος ἀπώλεσε 10,000 □ χιλ.

2. Ἡγεμονίαι ἐν τῷ βραχυπέδῳ ἔξαρτώμεναι ἐκ τῆς Ρωσσίας εἰνε·
α') Τὸ Εμιράτον τῆς **Βουχάρας**, παρὰ τὸν ἄνω καὶ μέσον ρέον
τοῦ Ἀμροῦ μετά ὀμωνύμου πρωτ. (70 χιλ. κ.) τὸ Χανᾶτον τῆς
Χίβας κατὰ τὸν κάτω ρέον τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ, μετὰ ὀμωνύμου
ἀσαύτως πρωτ., ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὅχθῃ τοῦ ποταμοῦ (30 χιλ. κ.).

3. Καυκασία καὶ Ρωσσικὴ Αρμενία.

Θέσις, φυσικὴ διάπλασις καὶ ποταμοί. Η Καυκασία κεῖται μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου. Διατέμνεται διαγωνίως ὑπὸ τοῦ ὄρους Κανάσου, οὗ ὑψίστη κορυφὴ εἰνε τὸ ἡφαίστειον Ἐλβρούς (5,640 μ.). Πρὸς Β. τοῦ ὄρους εἰνε βαθύ πεδονεύφορώτατον, πλὴν τοῦ παρὰ τὴν Κασπίαν, ὅπερ εἰνε στεππῶδες. Ἐκ τῆς Εὐρώπης Ρωσσίας χωρίζεται διὰ τοῦ εἰς τὴν Κασπίαν ἐκβάλλοντος Μάρνης. Πρὸς Ν. δὲ τοῦ ὄρους (Τηρεκάσπιος Ἀσία) ἡ γώρα εἰνε ὀρεινὴ καὶ δασώδης. Ἐνταῦθα ἔσουσιν οἱ ποταμοὶ Κούρη (π. Κούρος) καὶ Ἄρας (π. Ἀράξης), οἵτινες ἐνοῦνται παρὰ τὴν Κασπίαν, εἰς τὴν ἐκβάλλοντος Εἰς τὸν Εὐξείνον δὲ πόντον ἐκβάλλει ὁ μικρὸς ποταμὸς Ρίων (π. Φάσις), ἐν τῇ πάλαι γώρᾳ τῆς Κολχίδος.

Προϊόντα. Η γώρα ἔχει πετρόλαιον καὶ ἄλλα ποικίλα προϊόντα. Θεωρεῖται δὲ ὡς πατρίς τῆς ἀμπέλου καὶ ἄλλων διωρῶν.

Κάτοικοι. Η Καυκασία ἔχει τοιαύτην ποικιλίαν ιθαγενῶν λαῶν, ὥστε τὸν Καύκασον καλοῦσιν «ὅρος τῶν 100 γλωσσῶν». δύνανται ὅμως νῦν συνενωθῶσιν εἰς 5 συστήματα λαῶν, ὃν ἔχει λόγου εἰνε οἱ Τσερκέσοι (ἢ Κιρκάσιοι) πρὸς Β καὶ οἱ Γεωργιαῖοι ἐν τῇ ὑπερρασπίᾳ Ἀσίᾳ. Κατοικοῦσιν ὅμως καὶ Ρωσσοί καὶ εἰς τὰ παράλια "Ελληνές τινες. Επικρατεῖσα θρησκεία εἰνε ἡ ὁρθόδοξος.

Ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ δὲ κατοικοῦσιν Αρμένιοι.

Πόλεις. Εν τῇ Καυκασίᾳ καὶ Ρωσσικῇ Αρμενίᾳ, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἐν γενικὸν κυβερνεῖσαν (9,300,000 κατ.), πόλεις ἔχουσι λόγου εἰνε:

1) Παρὰ τὸν Καύκασον.

Τιρκλής, ἐπὶ τοῦ Κούρη, πρωτ., πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανικωτάτη (160 χιλ. κ.). Βακοῦ, πρὸς τὴν Κασπίαν (113 χιλ. κ.), παρὰ τὴν ἀφθονοὶ πηγαὶ πετρελαῖσιν.

Πολλωχού δὲ τὸ ἔδαφος πέριξ αὐτῆς εἶνε διεσχισμένον, ἀναδίδον
ἀερίου ἀναφλέξιμον· τοῦτο ἐγέννησεν ἐνταῦθα τὴν πυρολατρείαν.

Πότι, ἐμπορική πόλις ἐν τῷ Εὔξεινῳ.

2) Εἰς τὰ ὅρη τῆς Ἀρμενίας

Βαιούμ (δηλ. Βαθὺς λιμνή¹⁾), ὁχυρὸν φρούριον παρὰ τὸν Εὔξεινον
καὶ σπουδαιότατος ἐμπορικὸς λιμνήν. Κάρος, ὁχυρὰ στρατηγικὴ θέσις.
Ἐριβάρη, εἰς ὄψος 1000 μ. Παρὰ ταύτην ἡ μονὴ Ἐτσχιμαδίν,
ἔδρα τοῦ πατριάρχου τῶν Ἀρμενίων.

III. ΑΦΡΙΚΗ

[30 ἑκατ. πχιλ.—180 ἑκατ. κατ.].

Θέσις καὶ ἔκτασις. Ἡ Ἀφρικὴ εἶνε ἡ τρίτη κατὰ τὴν ἐπιφά-
νειαν καὶ τὸν πληθυσμὸν ἥπειρος, τριπλασίᾳ δὲ τῆς Εὐρώπης κατὰ
τὸ μέγεθος. Κειμένη πρὸς Ν. τῆς Μεσογείου θαλάσσης περιβάλλεται
ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὥκεανοῦ πρὸς Δ. καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ πρὸς Α., σε-
τινες συμπίπτουσι πρὸς τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριον τῆς Ἀφρικῆς, τὸ
τῆς Βελούης. Ἡ ἥπειρος διατέμνεται ὑπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ.

Διαμελισμὸς τῆς ἥπειρου· σπουδαῖα ἄκρα. Ἡ Ἀ-
φρικὴ εἶνε ἥπειρος ὄγκωδης, σχηματίζουσα μέγαν κόλπον Ν.Δ., τὸν
τῆς Γούνεας. Ἐπειδὴ δ' ἐλάχιστα διαμελίζεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης,
δὲν σχηματίζονται χερσόνησοι μόλις ὡς τοιαῦται δύνανται νὰ δια-
κριθῶσι τὸ πρὸς Β. ὑψίπεδον τῆς Βερβερίας καὶ ἡ πρὸς Α. Σομάλη,
ἥτις τελευτὴ εἰς τὸ ἀγαπολικώτατον τῆς Ἀφρικῆς ἀκρωτ. εἶνε τὸ Πράσινον.
Τὸ δυτικώτατον δ' ἀκρωτ. εἶνε τὸ Πράσινον.

Διάπλασις τοῦ ἔδαφους. Τὸ πλεῖστον τῆς ἥπειρου εἶνε
ὑψηλὸν ὄροπέδιον περιέχον ὑψηλὰς σειρὰς ὄρεων, ὃν δύο σπουδαιότα-
ται: 1) ἡ παρὰ τὸν Ἰνδικὸν ὥκεανὸν ἐν τῇ Ἰσημερινῇ Ἀφρικῇ, ἐνθα
τὸ ὄψιστον ὅρος τῆς Ἡπείρου Κιλιμάντζαρος (6.000 μ.). Αὕτη πρὸς

1.) Ὑπὸ τὸ Ἑλλην. τοῦτο ὄνομα ἦτο γνωστὴ ἡ πόλις ὡς ἀποικία ἐλλη-
νικὴ (500 π. Χ.).

Βορράν συνδέεται μετά τῶν Ἀβησσινιακῶν Ἀλπεων· 2) ἡ τῆς Βερβερίας ἔνθα ὁ Ἀτλας. Πρὸς Ν. τῆς Βερβερίας τὸ δροπέδιον ταπεινοῦται ὀλίγον εἰς τὴν καλουμένην ἔρημον Σαχάραν. Τὸ πρὸς Ν. δὲ αὐτῆς μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας ποικιλλούμενον δροπέδιον καλεῖται Σουδάν. Τὸ τῆς Νοτίου δὲ τέλος Ἀφρικῆς δροπέδιον καταπίπτει κατὰ βαθμῖδας πρὸς τοὺς ὥκεανοὺς σχηματίζον παράκτια πεδία.

Ποταμοὶ καὶ λίμναι. Ἐνῷ ἡ βρό. Ἀφρικὴ στερεῖται σχεδὸν ὑδάτων, ἀφθονίᾳ τοιούτων εἶναι ἐν τῇ μέσῃ Ἀφρικῆ. Ἔννέα μεγάλαι λίμναι κεῖνται ἐνταῦθα, ὡν αἱ ὄκτω χρησιμεύουσιν ὡς τροφὴ τῶν τριῶν μεγάλων ποταμῶν Νεῖλου, Κόγκου καὶ Ζαμβέζη. Εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἐκβάλλει.

ὁ Νεῖλος, ὅστις κατ’ ἀρχὰς πηγάζει ἐκ τῆς μεγίστης τῶν λιμνῶν Βικτωρίας (ἴσης τῇ Ἑλλάδι κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν), δέχεται δὲ κατωτέρω ἐκ τῆς λίμνης Ἀλβέρτου καὶ ἄλλην πηγήν περατέρω ἔρχονται οἱ καταρράκται τοῦ Νείλου καὶ τέλος δέχεται ἐκ δεξιῶν τὸν λεγόμενον Θαλάδη ποταμόν, κατερχόμενον ἐκ τῶν ὄρέων τῆς Ἀβησσηνίας. Διαρρέων τέλος τὴν εὐδαίμονα Αἰγυπτον σχηματίζει πρὸς τὰς ἐκβολὰς μέγα δέλτα διὰ δύο κυρίων στομάτων. Τὸ μῆκος αὐτοῦ, ἀρχομένου ἐκ τοῦ Ἰσημερινοῦ, καταλαμβάνει τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ μέχρι τοῦ Βορ. Πόλου τόξου.

Εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὥκεανὸν ἐκβάλλει·

οἱ Ζαμβέζης (δηλ. ποταμὸς ἰχθύων), σχηματίζων καὶ σύτος ἀμμῶδες δέλτα πρὸ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μοζαμβίκης.

Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὥκεανόν·

1) ὁ Ὁράγγης, γνωστὸς ἐκ τῆς παρὰ τοῦτον ἀποικίας τῶν Ὀλλανδῶν.

2) ὁ Κόγγος (δηλ. βέλος), βραχύτερος, ἀλλὰ πολυυδρότερος τοῦ Νείλου.

3) ὁ Νίγηρ (δηλ. ποταμός), πηγάζων ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ Σουδάνου

4) καὶ 5) δὲ Γαμβίας καὶ ὁ Σενεγάλης, μικρότεροι τῶν προηγουμένων, παρὰ τὸ Πράσινον ἀκρωτήριον.

Αἱ μέγισται δὲ τῶν λιμνῶν τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἡ Βικτωρία, ἡ μαρτυροτάτη Ταγαρίκα, ἡ Ννάσσα καὶ ἐν τῷ Σουδάνῳ ἡ Τσάδα.

Τὸ κλῖμα καὶ ἡ βλάστησις. Τὸ κλῖμα τῆς Ἀφρικῆς εἶ-

τροπικόν· καὶ ἐνῷ γενικῶς πίπτει ἀφθονος βροχή, εἰς μέρη τινὰ οὐδόλως βρέχει (ώς ἐν Σαχάρᾳ καὶ ἐν περιοχῇ τινι ἀρκτικῶς τοῦ Ὀραγγη). Ός ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῶν ποταμῶν ἡ βλάστησις, ιδίως ἐν τῇ Ἰσημερινῇ Ἀφρικῇ, εἶναι πυκνή, περιέχουσα καὶ ωφέλιμα δένδρα. Τὸ μέγιστον πάντων εἶναι τὸ βαοβάβ, ἔχον περίμετρον ἑνίστε 50 μέτρων.

Τὰ ζῷα. Ἀφθονωτάτη ζώων εἶναι ὡσαύτως ἡ Ἰσημερινὴ Ἀφρική, ιδίως παχιδέρμων καὶ μηρυκαστικῶν· ἐπίσης ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς πιθήκων, λεόντων, δαιμῶν καὶ ἄλλων ἀγρίων ζώων.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀφρικῆς ὑπὸλογίζονται περὶ τὰ 180 ἑκατ. Ως ἀρχαιότατοι θεωροῦνται οἱ Βουσμανοὶ καὶ ὁ Οττενιόττος, ἐν τῇ Νοτ. Ἀφρικῇ. Ιθαγενεῖς ὡσαύτως εἶναι οἱ Χαμῖται (Αἰγύπτιοι καὶ Βέρβεροι) καὶ οἱ Νιγρῆται κατοικοῦντες ἐν τῇ Βορ. καὶ Μέσῃ Ἀφρικῇ. Ἀποικοι δὲ λαοὶ εἶναι οἱ ἐν τῇ νήσῳ Μαδαγασκάρῃ Χόβαι (Μαλαϊκῆς φυλῆς), οἱ Ἀραβεῖς καὶ ἐσχάτως οἱ Εὐρωπαῖοι, στίνες ἀνέρχονται περὶ τὰ 3 ἑκατ.

Θρησκεία. Πρὸς μὲν τὸν Ἀτλαντικὸν ὥκεανὸν ἐπικρατοῦσι φυγεῖς θρησκεῖαι, πρὸς δὲ τὴν Μεσόγειον ὁ Μωαμεθανισμός· ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ τῇ Ἀθηνοσηνίᾳ ἐπικρατεῖ ὁ χριστιανισμός. Χριστιανικὸς πληθυσμὸς εἶναι καὶ ἐν τῷ Νοτιώτερῷ τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐν τῇ Μαδαγασκάρῃ.

1. Η ΠΟΤΑΜΙΑ ΧΩΡΑ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

Ἡ μεγίστη αὕτη ποταμία χώρα περιλαμβάνει· α') τὴν ἐν τῇ Ἰσημερινῇ Ἀφρικῇ περιοχὴν τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου· β') τὴν ὄρειν τὴν χώραν τῆς Ἀβησσηνίας· γ') τὸ Σουδάν τοῦ Νείλου μετά τῆς Νουβίας· καὶ δ') τὴν Αἴγυπτον.

α') Ἡ ἐν τῇ Ἰσημερινῇ Ἀφρικῇ περιοχὴ τοῦ Νείλου περιέχει τὰς ἐνταῦθα λίμνας (εἰς ὅψος 1000—1400 μ.), περιβαλλομένας ὑπὸ ἡφαιστειαδῶν ὄρέων, ὃν ὕψιστον ἡ Κερία (5,600 μ.). Κατοικεῖται ὑπὸ Νιγρητῶν πολεμικῶν, ἔχόντων καὶ πολεμικὸν στόλον ἐν τῇ Βικτωρίᾳ. Νῦν ἡ χώρα τὸ πλεῖστον εἶναι ὑπὸ Ἀγγλικὴν προστασίαν.

β') Ἡ ἀλπεία Ἀβησσηνία («Ἀφρικανικὴ Ἐλεύθερία»), ἀνατολ. τοῦ Νείλου, ἔχει ὑψηλὰς κορυφὰς (μέχρι 4,600 μ.) καλυπτομένας ὑπὸ χιόνων. Αἱ κρημνώδεις κατωφέρειαι τῶν ὄρέων τούτων καθιστῶσι

τὴν χώραν ἀπόρθητον. Σπουδαιότατα ἔξαγόμενα προϊόντα εἶνε καρφές, χρυσός καὶ ἐλεφαντόδοντος. Οἱ ὑπομέλανες Ἀβησσοῖνοι εἶνε χριστιανοὶ ἔχοντες ὑποτεταγμένους καὶ τοὺς Ν. Α. κατοικοῦντας Γάλλας.

· **Η αὐτοκρατορία τῆς Ἀβνισσηνίας** (π. Αἰθιοπία) περιλαμβάνει περὶ τὰ 8 ἑκατ. κατ. ὑπὸ τὸν αὐτοκράτ. Μενείην «τὸν βασιλέα τῶν βασιλέων», μὴ ἔχοντα σταθερὰν πρωτεύουσαν. Νῦν πρωτ. εἶνε ἡ Ἀδδίς— Ἀλάμ, μεγίστη δὲ ἡ Ἀδδίς— Ἀβαβα (50-80 χιλ. κ.). Πρὸς Α. τῆς Ἀβησσηνίας μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης κεῖται ἡ χαμηλὴ καὶ θερμοτάτη Ἐρυθραία, ἔνθα ὁ σπουδαῖος λιμὴν Μασαύα ('Ιταλικὴ ἀποικία).

γ') Τὸ πλήρες βλαστήσεως καὶ θηρίων ἀλλὰ καὶ σιτοφόρων **Σουδάν τοῦ Νείλου** εἶνε τὸ πρὸς τὸν Νείλον ἀποκλίνον μέγα Σουδανικὸν ὄροπέδιον. Πρὸς Β. καὶ Δ. ἔχει πολλὰ μέρη στεππώδη, ἔνθα αἱ περιοχαὶ τῶν ὀάσεων Σεινάρ καὶ Κορδοφάρ.

Η δὲ **Νουβία** ἔρχεται ἀπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ Θολώδους μετὰ τοῦ Νείλου, ἔνθα ἡ πόλις Χαρτούμ. Ἐντεῦθεν διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Νείλου ἐν σχήματι S μέχρι τῆς Αἰγύπτου.

Αἱ δύο αὗται χῶραι, ἀνήκουσαι μέχρι τινὸς εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἴχον ἀποσπασθῆ τῷ 1882 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὡς προφήτου θεωρουμένου Μαχδῆ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ. Σήμερον δύμας οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Ἀγγλοί ἦγωσαν πάλιν αὗτὰς μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ κράτους.

δ') Η δὲ **Αἴγυπτος** κεῖται πρὸς Β. τῆς Νουβίας μέχρι τῆς Μεσογείου καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης μέχρι τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς, διαρρεόμενον ὑπὸ τοῦ Νείλου, εἶναι πεδινὸν καὶ εὐφορώτατον, ιδίᾳ δὲ κατὰ τὸ δέλτα τοῦ ποταμοῦ.

Τὰ σπουδαιότατα ἔξαγόμενα προϊόντα εἶνε βάμβαξ καὶ σπόροι βάμβακος, ζακχαροκάλαμον, κύαμοι, ἀραβικὸν κόρμι κ.τ.λ.

Ο πληθυσμὸς αὐτῆς (περὶ τὰ 10 ἑκατ.) εἶνε πυκνότατος εἰς τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν μέρη. Τὸ πλεῖστον κατοικεῖται ὑπὸ τῶν μωαμεθανῶν Φελλάχων, ἀπογόνων τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων. Γνησιώτεροι δύμας ἀπόγονοι τούτων εἶνε οἱ ὀλιγάριθμοι αἱρετικοὶ χριστιανοὶ Κόπται. Κατοικοῦσι προσέτει Βεδούΐνοις (Ἄραβες) καὶ Εὐρωπαῖοι, ἐν οἷς καὶ περὶ τὰς 50 χιλ. Ἐλληνες.

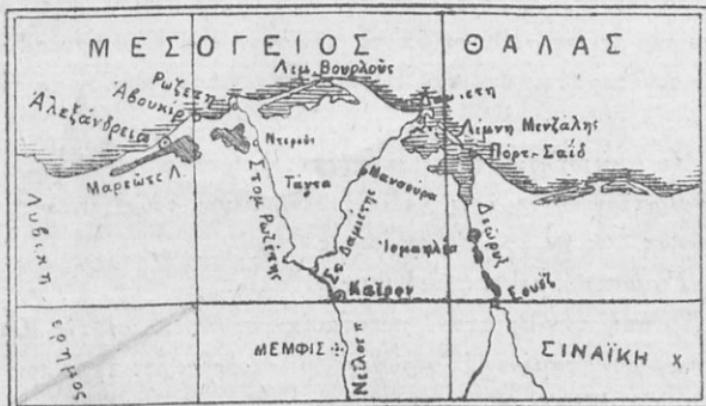
Η ἐπίσημος ἐν τῇ ιστορίᾳ διὰ τὸν ἀρχαιότατον αὐτῆς πολιτι-

την Αίγυπτος σήμερον θεωρεῖται κράτος φόρου ύποτελές εἰς τὴν Τουρκίαν ύπὸ ἀντιβασιλέα ἔχοντα τὸν τίτλον τοῦ Κεδίβου. Πράγματα δῆμως κατέχεται ύπὸ τῶν Ἀγγλῶν, οἵτινες ἐποπτεύουσι τὴν διοίκησιν καὶ τὰ οἰκονομικὰ αὐτῆς.

Φυσικὴ διαίρεσις καὶ πόλεις. Ἡ Αἴγυπτος φυσικῶς διαιρεῖται εἰς ἄνω καὶ κάτω Αἴγυπτον.

1) Ἐν τῇ ἄνω Αἰγύπτῳ κεῖνται τὰ ἐρείπια τῶν ἑκατομπύλων Θηβῶν, ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ὅχθαις τοῦ ποταμοῦ· πλησίον ταύτης κεῖται τὸ Αοῦξορ. Ἡ μεγίστη δὲ ἐνταῦθα πόλις εἶναι ἡ Ἀσιούνη (42 χιλ. κατοίκους).

2) Ἐν τῇ κάτω Αἰγύπτῳ κεῖται τὸ Κάΐρον, ἡ μεγίστη πόλις τῆς Ἀφρικῆς (575 χιλ. κ.), παρὰ τὴν δεξιὰν ὅχθην τοῦ Νείλου. Παρὰ

Γεωγραφικὸς πίναξ τῆς Κάτω Αἰγύπτου.

τοῦτο κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας καθέδρας τῶν Φαραώ Μέμφιδος καὶ αἱ 40 πυραμίδες, τάφοι τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων βασιλέων, ὧν ὑψίστη ἡ τοῦ Χέοπος (νῦν ἔτι 147 μ. ὕψ.)

Πρὸς Δ. τοῦ δέλτα κεῖται ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἥτις κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου κατέστη ἐπ' αὐτοῦ καὶ τῶν Πτολεμαίων κέντρον τῶν ἐπιστημῶν καὶ περιώνυμος διὰ τὴν βιβλιοθήκην της. Σήμερον εἶνε ὁ κυριώτατος λιμὴν τῆς βρο. Ἀφρικῆς (320 χιλ. κ.). Σιούνη (42 χιλ. κ.) Πορτ-Σαΐδ (42 χιλ. κ.), ἐπὶ τῆς βορείου εἰσόδου τῆς διώρυχος τοῦ Σουέζ, καὶ Σουέζ (17 χιλ. κ.), ἐν τῇ πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν

έξιδιφ. Δαμιέτη καὶ Ῥοζέττη, παρὰ τὰ δύο κύρια στόματα τοῦ Νείλου. "Επεραι δ' ἔξιται λόγου πόλεις ἐν τῷ δέλτα εἰναι ἡ Τάντα, γνωστὴ διὰ τὰς μεγάλας πανηγύρεις αὐτῆς (58 χιλ. κ.), τὸ Ζαγαζίκιον καὶ ἡ Μαρσούρα ἀνὰ 36 χιλ. κ.

2. ΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΝΔΙΚΟΝ ΩΚΕΑΝΟΝ ΧΩΡΑΙ ΚΑΙ Η ΚΑΠΛΑΝΔΗ

α'.) Αἱ θερμαι· καὶ νοσηραι· παρὰ τὸν Ἰνδικὸν ωκεανὸν χῶραι, ἀπὸ τοῦ ἀκρωτ. Γουαδαρφουΐου μέχρι τῆς εἰς τὸ νύτιον ἄκρων τῆς Ἀφρικῆς Καπλάνδης, ὅρίζονται ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ ὁροπεδίου τῆς Ἀφρικῆς διὰ σειρᾶς στεππῶν. Ἐνταῦθα τὸ πλεῖστον εἰναι Εὔρωπαϊκαι κτήσεις καὶ ἐν σουλτανᾶτον ὑπὸ τὴν Βρεττανικὴν προστασίαν κατὰ τὴν ἑξῆς σειράν.

- 1) Ἰταλικὴ κτήσις, ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Σομάλης.
- 2) Βρεττανικὴ κτήσις, ἔξικνουμένη μέχρι τοῦ Νείλου καὶ τῆς Βικτωρίας, εἰς ἣν ἔγει σιδηρόδρομος.
- 3) Γερμανική, μέχρι τοῦ Κιλιμαντζάρου.
- 4) Τὸ ὑπὸ τὴν Βρετταν. προστασίαν σουλτανᾶτον τῆς **Ζαντζιάραρης**, συνιστάμενον ἐκ νήσων· ἡ ὁμώνυμος πρωτ. ἔχει χριστον λιμένα καὶ 100 χιλ. κ.

5) Πορτογαλική, περιλαμβάνουσα τὰς χώρας **Μοζαμβίκην** καὶ **Σοφάλαν**, ἔνθα καὶ ὁ σπουδαιότατος λιμὴν τῆς Δελαγόας. Ἡ ἐν τῷ ὁροπεδίῳ δὲ χώρα ἀπὸ τοῦ Ζαχμέζη μέχρι τῆς Καπλάνδης κατοικεῖται ὑπὸ Κάφρων καὶ Βουσμανῶν. Ἐνταῦθα κείνται ἡ **Νότιος Ἀφρικανικὴ δημοκρατία** (πρότερον τοῦ Τράνσοαλ) καὶ ἡ δημοκρατία τῆς **Οράγγης**, ἰδρυθεῖσαι ὑπὸ Ολλανδῶν ἀποίκων (Βόερς) καὶ προσαρτηθεῖσαι νῦν εἰς τὰς ἀποικίας τῆς Μεγ. Βρεττανίας. Τῆς μὲν πρώτης πρωτ. εἰναι ἡ Πραιτωρία, (μεγίστη δὲ ἡ Ἰωννερούργη, 100 χιλ. κ.), τῆς δὲ Ὁράγγης ἡ Μπλεμφοντάϊν. Ο πληθυσμὸς δὲ ἀμφοτέρων τῶν δημοκρατιῶν εἰναι 1,800,000 κ.

β'.) Ἡ δὲ εὔφορος καὶ χρυσοφόρος **Καπλάνδη** (δηλ. χώρα τοῦ

άκρωτηρίου), περιλαμβάνει τὴν νοτιωτάτην γωνίαν τῆς Ἀττικῆς ἀρχομένην ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Δελαγόας διὰ τῆς εύφορου χώρας Νατάλης. Είναι ἀποικία Βρεττανική (21^η έκ. κ.), ἡς πρωτ. εἶναι ἡ Καπάσουν (δηλ. πόλις τοῦ ἀκρωτηρίου) μετὰ σπουδαίου λιμένος καὶ 52 χιλ. κατ.

3. ΑΙ ΠΡΩΣ ΤΟΝ ΑΤΛΑΝΤΙΚΩΝ ΩΚΕΑΝΟΝ ΧΩΡΑΙ

α'. Νότιος ἡ Κάτω Γουΐνεα.

Ἡ ἀπὸ τοῦ Ὁράγγη ποταμοῦ παραλία εἶναι μέχρι τινὸς ἄνυδρος καὶ ἀμμώδης. Ἐκεῖθεν ἡ μέχρι τοῦ βάθους τοῦ κόλπου τῆς Γουΐνεας φθάνουσα χώρα καλεῖται **Νότιος Γουΐνεα**.

Πολιτικὴ κατάστασις.

- 1.) **Γερμανικὴ κτήσις**, ἀπὸ τοῦ Ὁράγγη μέχρι τοῦ ποταμοῦ Κουνένε.
- 2.) **Πορτογαλλική**, περιλαμβάνουσα τὰς καταδρύμους τῆς Γουΐνεας χώρας **Αγκόλαν** καὶ **Βεγγέλαν**. Κύριος λιμὴν ἐν τῇ Ἀγκόλᾳ εἶναι ὁ **Άγιος Παῦλος** τῆς Λοάνδης.
- 3.) Τὸ ὑπὸ τὴν Βελγικὴν προστασίαν **κράτος τοῦ Κόγκου** (19 περίπου ἑκατ.)., ἐκτεινόμενον κατὰ τὴν ποταμίαν χώραν τοῦ Κόγκου μέχρι τῆς λίμνης Ταγανίκας. Ἐξάγει ἀφθονον ἐλαστικὸν κόμμι, ἐλαφαντόδοντα, φοινικέλαιον, καφρὲ καὶ ἄλλα, ἔχει δὲ πρωτ. τὴν **Βόμαν**.
- 4.) **Τὸ Γαλλικὸν Κόγκον**, ἐκατέρωθεν τοῦ Ἰσημερινοῦ (10 ἑκατ. κατ.).

β') **Βόρειος ἡ Ανω Γουΐνεα.**

Καθ' ὅλην τὴν βόρ. παραλίαν τοῦ κόλπου τῆς Γουΐνεας ἐκτείνεται πεδίον θερμὸν καὶ πλήρες ἐλῶν μέχρι τοῦ Σουδανικοῦ πρὸς Β. ὄροπεδίου. Κατοικεῖται ὑπὸ Νιγρητῶν ἀπασαὶ ἡ παραλία εἶναι κτήσις διαφόρων Εὐρωπαίων ἐχόντων πολυάριθμα ἐμπορεῖα ἐλεφαντόδοντος, πεπέρεως, χρυσοκόνεως καὶ ἰδίᾳ φοινικελαίου. Εἰς τὸ δυτ. μέρος κεῖται ἡ ἐλευθέρα δημοκρατία τῶν μαύρων, ἡ **Λιθερία**, ἡ οὐθεῖσα ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν Αμερικανῶν ἀπελευθερωθέντων δούλων.

γ') Σενεγαμβία

Απέναντι τῶν νήσων τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου καὶ παρὰ τοὺς ποταμοὺς Σενεγάλην καὶ Γαμβίαν μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ ἐνω Νίγηρος κεῖται ἡ ὥσπερ θερμὴ καὶ νοσώδης διὰ τοὺς Εὐρωπαίους **Σενεγαμβία**, κατοικουμένη ὑπὸ Νιγρητῶν, τὸ πλεῖστον μωαμεθανῶν εἶναι χώρα λίαν εὔφορος παράγουσα τὸ ἀραβικὸν κόμμα (ἐκ τῶν πρὸς B. τοῦ Σενεγάλη ἀκαπιῶν), τὸ καρυδέλαιον, σιτηρὸν κ.τ.λ.

Κτήσεις ἐνταῦθα ἔχουσιν οἱ Πορτογάλλοι, "Αγγλοι καὶ Ιδίως οἱ Γάλλοι, ὃν σπουδαῖα πόλις εἶναι ὁ "Άγιος Λουδοβίκος.

4. ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΝΙΓΗΡΑ ΚΑΙ ΤΣΑΔΑΝ Σ Ο Υ Δ Α Ν

Ἡ πρὸς A. τῆς Σενεγαμβίας αὖτη μεσόγειος Ἀφρικὴ εἶνε πλουσία ἐκ τῶν τροπικῶν βροχῶν. Πρὸς A. τοῦ μέσου Νίγηρος μέχρι τοῦ Κορδοφάν κατοικοῦσι Νιγρητικοὶ λαοὶ μωαμεθανοί, οἵτινες σχηματίζουσιν ἀνεξάρτητά τινα σουλτανᾶτα, τὰ καλούμενα **Χαουσσαΐα** κράτη. Παρὰ τὸν Νίγηρα δ' εἶνε σπουδαῖαι κτήσεις.

1) Βρετανική, καλουμένη **Νιγροτία** (24 ἑκ. n.), ἐνθα ἡ μεγάλη πόλις **Γιάκοβα** (150 χιλ. n.).

2) Γερμανική, κατέχουσα τὸ πρὸς τὴν ἐνω Γουινέαν **Τογό**.

3) Γαλλική, καθ' ὅλον τὸ ΒΔ. τμῆμα ἐνταῦθα κεῖται ἡ πόλις **Τομβουκού** κατὰ τὸ βόρ. τόξον τοῦ Νίγηρος καὶ εἰς τὸ κράσπεδον τῆς μεγάλης ἐρήμου **Σαχάρας**. Ἐντεῦθεν πέντε ὄδοι καραβανῶν ἀγουσι διὰ τῆς ἐρήμου.

5. Η ΣΑΧΑΡΧΑ (δηλ. ἐρημος).

Θέσις. Ἡ μεγίστη αὖτη ἐρημος τῆς γῆς ἀρχεται ὑψουμένη ἀπὸ τῆς ἀμμώδους παραλίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τελευτὴ παρὰ τὴν Δ. ὅγην τοῦ Νείλου ποταμοῦ. Τὸ μικρότερον πρὸς A. μέρος δνομαζεται Λιβυκὴ ἐρημος, συνεχομένη μετὰ τῆς Νουβικῆς αὖτη δὲ συνεχίζεται καὶ πέραν τοῦ Νείλου μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Τὸ ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἀπὸ τὸ ἀμυῶδες μεταβαίνει εἰς τὸ πετρῶδες καὶ χαλικῶδες ἢ σκληρὸν ἀργιλῶδες. Διασχίζεται δ' ἐν τῷ μέσῳ ὑπὸ σειρᾶς ὄρέων, ἀτινα φέρουσι δάσον τινὰ καὶ λειμῶνας.

Κλῖμα καὶ προιόντα. Τὸ κλῖμα αὐτῆς εἶναι ἡπειρωτικὸν καὶ ὑγιεινόν, στερεῖται ὅμως βροχῶν ἐν τούτοις αἱ σπάνιαι καταιγίδες καὶ ἡ νυκτερινὴ δρόσος διατηροῦσιν ὑπὸ τὸ ἔδαφος ὕδατά τινα· ἀναθρύουσι δὲ ταῦτα εἰς χαμηλὰ μέρη τῆς ἑρήμου, καθιστῶντα εὑφορα τοπία (ὅσσεις), ἔνθα εὐδοκιμοῦσι φοίνικες, ὁπωροφόρα δένδρα καὶ ὄλλα.

Κάτοικοι. Οἱ ἐν ταῖς ὁξεσι πληθυσμὸς (2—3 ἑκατ.) συνίσταται· 1) ἐν Βεδονίνων ('Αράβων) πρὸς Δ. καὶ πρὸς Α. 2) ἐκ τῶν Βερβέρων Τοναρέκων καὶ Τεδά, ἐν τῷ μέσῳ.

Πολιτικὴ κατάστασις. Μέγιστον τμῆμα τῆς Δυτ. Σαχάρας ἀνήκει εἰς τοὺς Γάλλους, οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ ἐπεκτείνωσι τὰς κτήσεις των πρὸς τὴν λίμνην Τσάδαν, πρὸς ἣν ἀπὸ τῆς Τριπόλεως ἔργοι οἱ σπουδαιοτέρα γραμμὴ τῶν καραβανίων, τῶν πλοίων τούτων τῆς ἑρήμου.

6. ΑΙ ΒΟΡΕΙΑΙ ΧΩΡΑΙ

Αἱ πρὸς τὸν πορθμ. τοῦ Γιθραλτάρ καὶ Μεσόγειον θάλασσαν χωρὶ σχηματίζουσι δύο διάφορα ύψιπεδα τὸ τῆς Βερβερίας καὶ τὸ τῆς Βάρκας, μεταξὺ δ' αὐτῶν τὴν χαμηλὴν χῶραν τῆς Τριπόλεως.

α.) Τὸ δροπέδιον τῆς Βερβερίας περιλαμβάνει τὸ χιονοσκεπὲς δῆμος "Ατλαντια (4,700 μ.) καὶ κατοικεῖται ὑπὸ Βερβέρων (ἀρχαίων Χαμιτικῶν κατοίκων), 'Αράβων καὶ Μαύρων

β. Διατρέπεται πολιτικῶς εἰς 3 κράτη.

1.) Τὸ σουλτανάτον Μαρόκκων (περὶ τὰ 8 ἑκατ.), τὸ τελευταῖον λειψανὸν τῆς ἀλλοτε καθ' ὅλην τὴν βόρειον 'Αφρικὴν 'Αραβοκρατίας. Χώρα βιομηχανική, γνωστὴ ἐκ τῶν Μαροκκινῶν δερμάτων, ὡς καὶ ἐκ τῶν καλυμμάτων τῆς κεφαλῆς τῶν κληθέντων «φεσίων» ἐκ τῆς ἐνταῦθα πόλεως Φές (150 χιλ. κ.). Έτέρα πόλις εἶναι τὸ Μαρόκκον (50 χιλ. κ.), ἐπὶ εὐφόροι παρὰ τὸν "Ατλαντα δροπεδίον.

5 πόλεις ἐνταῦθα ἀνήκουσι τῇ 'Ισπανίᾳ, ὡν σπουδαιόταται αἱ παρὰ τὸ Γιθραλτάρ Τάγγερ καὶ Σέοντα.

2.) Ἡ Γαλλικὴ ἀποικία 'Αλγερία (π. Νουμιδία, 4,800,000 κ.).

Τὸ ἄλλοτε πειρατικὸν τοῦτο κράτος κατελήφθη ἀπὸ τοῦ 1830 ὑπὸ τῆς Γαλλίας. Περιέχει ἀξιόλογα μέταλλα καὶ ἔχει ἔξαγωγὴν σῖνου, σιτηρῶν, ζῴων κ.λ.π. Πρωτ. τὸ Ἀλγέριον (95 χιλ. κ.), ἕτεραι δὲ πόλεις τὸ ὘ρὰν (80 χιλ. κ.) πρὸς Δ. καὶ ἡ ὄχυρὰ Κονσταντία (50 χιλ. κ.) πρὸς Α.

3. Τὸ ὑπὸ τὴν Γαλλικὴν προστασίαν κράτος τῆς Τύνιδος (1,900,000 κ.) κεῖται εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ ὁροπεδίου, ἔνθα ἄλλοτε ἡ περίφημος Φοινικικὴ ἀποικία Καρχηδόν. Πρωτ. ἡ Τύνις (170 χιλ. κ.), ἔχουσα ἐπίνειον τὴν Γολέταν.

3'.) Ἡ Τούρκος κεῖται παρὰ τοὺς «Σύρτεις» καλουμένους κόλπους τῆς Μεσογείου ἀποτελεῖ δὲ μετὰ τῶν πρὸς Ν. ὀάσεων τοῦ Φεζαλίου βιλαέτιον Τουρκικὸν (1 ἑκατ. κ.) καὶ ἔχει ὄμώνυμον πρωτ. σπουδαίαν, ἔνεκα τῆς ἐντεῦθεν πρὸς τὸ Σουδάν ἀφετηρίας (διὰ τῆς Σαχάρας).

γ'.-) Τὸ χερσονησοειδὲς ὁροπέδιον τῆς Βάρκας (1 ἑκατ. κ.), ἀπέναντι τῆς Πελοποννήσου, περικλείεται ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ τῆς Μεσογείου καὶ ἀφ' ἑπέρου ὑπὸ τῆς ἑρήμου. Ἐνταῦθα πάλαι ἥκμαζεν ἡ ἐκ πέντε πόλεων Δωρικὴ ἀποικία Πεντάπολις, ἐν αἷς σπουδαία Κυρήνη. Σήμερον ἀποτελεῖ τὸ Τουρκικὸν μούτεσαρίφιον τῆς Βεγγάζης, οὗ ἡ ὄμώνυμος πρωτ. κεῖται ἐν τῇ μεγάλῃ Σύρτει.

7. ΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗΝ ΝΗΣΟΙ

α'.) Ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὥκεανῳ·

1) Ἡ Σοκότρα, παρὰ τὸ Γουαρδαφούϊον, ἡ πατρὶς τῆς ἀρίστης ἀλόνης ('Αγγλική).

2) Αἱ Σεσέλαι, νοτιώτερον, κατοικούμεναι ὑπὸ ἀλιέων ('Αγγλ.).

3) Ἡ Μαδαγασκάρη, ἡ τετάρτη κατὰ τὸ μέγεθος νῆσος τῆς γῆς, ἵση τῇ Πυρηναϊκῇ χερσονήσῳ, ἀπέναντι τῆς Μαζαρεΐκης. Ὑψηλὴ νῆσος, ὡς ἡ νότ. Ἀφρική, ἐκτείνει παραλλήλως τῇ ἀνατολ. ἀκτῇ ὁρεινὴν σειρὰν κολπουμένην εἰς ὥραίους λιμένας. Κάτοικοι αὐτῆς εἰνεῖ οἱ Σακαλάφοι καὶ οἱ μαλαϊκῆς καταγωγῆς Χόβαι, ἀποικοὶ ἐκ τῆς Ν. Α. Ἀσίας, ὃν πολλοὶ ἐγένοντο χριστιανοί. Νῦν ἡ νῆσος εἰνεῖ ἀποικία Γαλλικὴ (2,700,000 κ.), πρωτεύουσαν δὲ ἔχει τὸ Ταραράριβον (50,000 χιλ. κ.).

4) Αἱ Μασκαρέναι, ἀνατ. τῆς Μαδαγασκάρης, ἐν αἷς ὁ *Μαυρίκιος* (Αγγλ.) καὶ ἡ *Ερωσίς* (Γαλλ.).

5'.) Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὥκεανῷ.

1) Ἡ Ἀγία Ἐλένη, ἵση τῇ Ἐλλην. Σκοπέλῳ, γνωστὴ διὰ τὴν ἐνταῦθα ἔξορίαν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Α' τῷ 1821 (Αγγλ.).

2) Αἱ νῆσοι τῆς Γουϊνέας, ἐν τῷ ὄμβωνύμῳ κόλπῳ, 4 τὸν ἀριθμόν, ἀνήκουσαι 2 τῇ Ἰσπανίᾳ καὶ 2 τῇ Πορτογαλίᾳ.

3) Αἱ νῆσοι τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, δρειναι καὶ ἔηραι (Πορτ.).

4) Αἱ Κανάριοι νῆσοι, εὐφορβώταται, πατρὸς τῶν Καναρίων πτηνῶν. Ἡ μεγίστη Τειερίφη ἔχει τὸ ἡφαίστειον *Πίκο-δε-Τέϋδον* (3,720 μ.). Ἐκ τῆς μικρᾶς δὲ Φέρου ἤρχοντο πρότερον οἱ γεωγράφοι τῆς ἀριθμήσεως τῶν ἀνὰ τοὺς διαφόρους τόπους μεσημβριῶν (Ισπ.).

5) Ἡ Μαδέρα, παράγουσα τὸν δρυμὸν ὄμβωνυμον οἶνον καὶ ἀφθονον *Ζακχαροκάλαμον* (Πορτ.).

6) Αἱ εὔφοροι *Ἄζόραι*, βιορεισδυτικώταται, νῆσοι Πορτογαλικαί.

IV. ΑΜΕΡΙΚΗ

(38 $\frac{1}{2}$ ἑκατ. η χιλ.—150 ἑκατ κατ.).

I. ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Θέσις καὶ ἔκτασις. Ἡ δευτέρα κατὰ τὸ μέγεθος αὗτη ἡπειρος ἔχει τὸ μέγιστον μῆκος πασῶν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Διαιρεῖται εἰς δύο ἵσας σχεδὸν ἡπέριους μικροτέρας, τριγωνοειδεῖς, τὴν *Βόρειον Αμερικὴν* καὶ τὴν *Νότιον*, συνδεομένας διὰ τοῦ *Ισθμοῦ* τοῦ Παναμᾶ (πλάτους 45 χιλιομ.).

Πρὸς Β. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Βορ. Παγωμένου ὥκεανοῦ, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Μεγάλου ἢ Εἰρηνικοῦ ὥκεανοῦ.

Διαμελισμὸς τῆς Ηπείρου. Χερσόνησοι καὶ νῆσοι. Ἡ μὲν Νότιος Αμερικὴ δὲν σχηματίζει χερσονήσους ἢ δὲ Βόρειος

έχει τινάς, ών 4 σπουδαιόταταί εν τῷ Ἀτλαντικῷ· ἡ Ααβραδώρ,
ἡ Νέα Σκωτία, ἡ Φλωρίς καὶ ἡ Ὑουκατάνη· δύο δὲ εἰς τῷ Μεγάλῳ
ώκεανῳ, ἡ Κάιο Καλλιφορνία καὶ ἡ Ἀλάσκα.

Σειρὰ νήσων τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἀρχομένων πρὸς Ν. τῆς Φλωρίδος
διαιροῦσι τὸν μεταξὺ τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς ωκεανὸν εἰς
δύο θαλάσσας, τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ καὶ τὴν Καραϊβικὴν θάλασσαν.
Ἄλλας νήσους ἔχει ἡ Βόρειος Ἀμερικά, ιδίᾳ ἐν τῷ Βορ. Παγωμένῳ
ώκεανῳ, τὸ Ἀρκτικὸν ἀρχιπέλαγος, ὅπερ περιβάλλει τὸν μέγαν κόλ-
πον Οὐδσώνειον καὶ σχηματίζει μετὰ τῆς βορειοτάτης Γροιλανδίας
τὸν Βαφίνειον κόλπον. Νοτιώτατα δὲ κεῖται ἡ νήσος Γῆ οὖν Πυρός.

Εσχάτα ἀκρωτήρια. Τὸ Μούρχιζον, τὸ βορειότατον. Τὸ
Χώρν, τὸ νοτιώτατον, ἐν νησιδίῳ τῆς Γῆς τοῦ Πυρός. Τὸ τοῦ
Πρίγκηπος τῆς Οναλίας, τὸ δυτικότατον, ἐν τῇ Ἀλάσκα, σχηματί-
ζον μετὰ τῆς ἀπέναντι Ἀσίας τὸν Βερίγγειον πορθμὸν (100 χιλ.
πλάτ.).

Διάπλασις τοῦ ἐδάφους. **Οροί** καὶ **όροπέδια.** Καθ'
ὅλην τὴν δυτικὴν πλευρὰν ἐκτείνεται μακρότατον σύστημα ὄρέων,
περιλαμβάνον ὑψηλὴν χώραν μετὰ πολλῶν ἡφαιστείων καὶ κρύπτον
πλῆθος μετάλλων. Καλοῦνται γενικῶς Κορδιλλέραι (δηλ. ἀλύσεις),
ἀλλὰ διακρίνονται ως ἔξης:

1) Τὰ ὅρη τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, σχηματίζοντα δύο ὑψηλὰς χώ-
ρας. Ἡ βορεία τούτων πρὸς Α. μὲν περιέχει πληθὺν λιμνῶν, πρὸς
Δ. δὲ παραλλήλους ὄροσειράς. Ἡ ὑψίστη κορυφὴ τῆς Βορ. Ἀμερι-
κῆς κεῖται ἐν τῇ Ἀλάσκα (Μάκ Κλίκεϋ, 6,237 μ. ὕψ.).

2) Τὰ ὅρη τῆς Μέσης Ἀμερικῆς, ἀρχόμενα παρὰ τὴν Ὑουκατά-
νην· πρὸ τοῦ ἰσθμοῦ ταπεινοῦνται καὶ περικλείουσι τὴν λίμνην Νι-
καρχίγουσαν.

3) Τὰ ὅρη τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, καλούμενα "Ανδεις, ἢ ἀπλῶς
Κορδιλλέραι, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ καὶ τελευτῶντα
εἰς τὸ νότιον ἄκρον, ἔνθα ὁ Μαγελλάνειος πορθμός. Ἡ κορυφὴ ἐν-
ταῦθα Ἀκογκάγγονον εἶναι ἡ ὑψίστη τῆς Ἀμερικῆς (7,000 μ.), ὁ
κῶνς δὲ Κοιοπάξιον τὸ μέγιστον τῶν ἡφαιστείων τῆς γῆς (5,900μ.),
κείμενος ἐν τῇ ἡφαιστειώδει χώρᾳ τοῦ ἴσημερινοῦ.

'Εκτὸς τοῦ συστήματος τούτου μεμονωμένα ὅρη εἶναι τὰ Ἀλλεγά-

νεια, ἐν τῇ Βορ. Ἀμερικῇ, καὶ ἐν τῇ Νοτίῳ αἱ ὑψηλαὶ χῶραι τῆς Γουαϊάνης καὶ Βραζιλίας.

Βαθύπεδα. Τὰ βαθύπεδα τῆς Ἀμερικῆς, καταλαμβάνοντα τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, εἰναι τὰ ἔξης 5, ὡν τὰ 2 πρῶτα ἐν τῇ Βρετανίᾳ :

1) Τὸ βόρειον βαθύπεδον, περιέχον πολυύδρους ποταμοὺς καὶ λίμνας.

2) Ἡ κοιλάς τοῦ Μισσισσιπῆ ποταμοῦ.

3) Ἡ λάρος (δηλ. πεδιάς) τοῦ Ορεινόκου ποταμοῦ.

4) Ἡ πεδιάς τοῦ Αμαζονίου ποταμοῦ.

5) Ἡ πάμπας (δηλ. πεδιάς τοῦ Ρίο-δε-λα-Πλάτα, ἡ νοτιωτάτη πασῶν, περίφημος διὰ τὰ δάση καὶ τοὺς λειμῶνάς της.

Τὰ ὄδατα. "Απαντατὰ ὄδατα τῶν ἀνωτέρω βαθυπέδων ἐκβαλλουσιν εἰς τὸν Ἀτλαντικόν. Λίμναι καὶ ποταμοί κατατασσόμενοι κατὰ τὰ ἀνωτέρω βαθύπεδα εἰνε·

1) Αἱ 5 Καναδαῖαι λίμναι τοῦ Βορ. βαθυπέδου, συγδεόμεναι πρὸς ἀλλήλας διὰ τοῦ ῥοῦ τοῦ Ἀγίου Λαυρεντίου· ἡ μεγίστη αὐτῶν, ἡ Ἀνω λίμνη, εἶναι μεγαλειτέρα τῆς Ἐλλάδος κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἡ μεγίστη γλυκεῖα λίμνη τῆς γῆς· πρὸς τὴν τελευταίαν λίμνην (τὴν Όντάριον) κατερχόμενος ὁ ποταμὸς καταπίπτει ἀπὸ ὅψους 50 μ., σχηματίζων τὸν μέγιστον καταρράκτην τοῦ κόσμου, τὸν Νιαγάραν.

2) Ὁ Μισσισσιπῆς (δηλ. Μέγας ποταμός), ὁ μακρότατος τῆς γῆς (6,700 χιλ. μήκ.), δεχόμενος πλείστους παραποτάμους ὡν 55 πλωτοὺς (μέγιστος ὁ Μισσουρῆς).

3) Ὁ Ορεινός (δηλ. ὄδος), κατὰ τι βραχύτερος τοῦ Δουνά-θεως· περιγράφει τὴν ὑψηλὴν Γουαϊάναν καὶ σχηματίζει μέγα δέλτα εἰς τὰς ἐκβολάς.

4) Ὁ Αμαζόνιος, ὁ πολυυδρότατος τῆς γῆς· τὸ ἐκ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ σχηματιζόμενον ἐν τῷ ὠκεανῷ ῥεῦμα διακρίνεται εἰς ἀπόστασιν 700 περίπου χιλιομέτρων.

5) Ὁ Ρίο-δε-λα-Πλάτας (δηλ. ἀργυρορόδας), ἔχων πλατυτάτην ἐκβολὴν (40 ἔως 300 χιλιομ. πλάτους).

Μέγας ποταμὸς εἶναι καὶ ὁ εἰς τὸν Βόρ. Παγαμένον ὠκεανὸν ἐκ-

θάλλων *Μακένζης*, δεχόμενος τὰ θύατα πολλῶν ἐν τῷ βορ. ὄροπεδίῳ λιμνῶν.

Τὸ κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Ἀμερικῆς εἶνε ποικιλώτατον· ψυχρότατον πρὸς τὸ Β. καὶ Ν., θερμότατον ἐν τῷ μέσῳ καὶ εὔκρατον ἐν τοῖς μεταξὺ τόποις.

Βλάστησις καὶ ζώα Τὴν πυκνοτάτην βλάστησιν πασῶν τῶν ἡπείρων ἔχει ἡ Νότ. Ἀμερική, ιδίως ἐν τῇ τροπικῇ χώρᾳ τοῦ Ἀμαζονίου. Ἐκ τῶν ποικίλων αὐτῆς δένδρων τὸ ὑψίστον εἶνε ὁ φοῖνιξ (60-65 μ. ὅψ.), τὸ δὲ πλουσιώτατον τὸ ζακχαροκάλαμον. Ἐκ δὲ τῶν ιδιαζόντων μεγάλων ζώων ἀναφέρομεν τὸν παχύδερμον *Τάπιρον*, τὸν *Πούμαν* (ἀμερικανικὸς λέων), τὸν *Ιαγουάριον* (ἀμερικ. τίγρις), τὴν λάμαν, τοὺς βρυχωμένους πιθήκους καὶ τὰς φαιάς ἄρκτους.

Πληθυσμός. Τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων τῆς Ἀμερικῆς (150 ἑκατ.) εἶνε ἄποικοι *Εὐρωπαῖοι* (ιδίᾳ Ἀγγλοί). Οἱ δὲ λοιποὶ εἶνε *Νιγρῆται*, μετενεγχθέντες ἄλλοτε ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ώς δοῦλοι, διατελοῦντες δῆμως νῦν ἐν ἐλευθερίᾳ, ἢ θιαγενεῖς καλούμενοι *Ινδιάνοι*. Ἐκ τῆς ἀναμικεώς δὲ τῶν λαῶν τούτων παρήγθησαν μικτοὶ λαοὶ ἔχοντες διάφορα ὄνόματα (*Μουλᾶτται* κ. ἄ.).

II. ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

1. Η ΔΑΝΙΚΗ ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

Η ΓΡΟΙΛΑΝΔΙΑ

Ἡ κατάψυχρος Γροιλανδία εἶνε ἡ μεγίστη νῆσος τῆς γῆς, τριπλασία τῆς Σκανδιναվικῆς χερσονήσου· τὸ βορειότατον αὐτῆς ἄκρον ἀπέχει τοῦ πόλου $8\frac{1}{2}$ μόνον μοίρας. Ἡ νῆσος εἶνε ὀρεινὴ καὶ βραχώδης, γνωστὴ μόνον κατὰ τὰ παράλια, διότι τὸ ἐσωτερικὸν καλύπτεται αἰώνιως ὑπὸ πάγων.

Οἱ κατοίκοι αὐτῆς (περὶ τὰς 12 χιλ.) εἶνε *Ἐσκιμῶοι*, ὁ βορειότατος καὶ ὁ πλησιέστερος πρὸς τοὺς πόλους κατοικῶν λαός, ζῶντες ἐκ τῆς ἀλιείας· ἔτι δὲ καὶ *Δανοί* τινες ἄποικοι.

2. ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗ

Αὕτη περιλαμβάνει τὸ βορειότατον μέρος τῆς Βορ. Ἀμερικῆς ἐν ϕ καὶ αἱ χερσόνησοι Λαβραδὼρ καὶ Σκωτίᾳ, τὸ κατάψυχρον βόρ. δρυχιπέλαιος καὶ ἡ νῆσος Νέα Γῆ. Πλὴν τῆς Νέας Γῆς τὸ ἔτερον τμῆμα ἀποτελεῖ τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Καναδᾶ, ὅτις ἔχει ἐκτάσεις παγοσκεπεῖς καὶ ἀκατοικήτους. Τὸ μᾶλλον κατωφημένον μέρος εἶνε τὸ Ν. Δ., παρὰ τὰς λίμνας καὶ τὸν "Ἄγιον Λαυρέντιον" ($5 \frac{1}{2}$ ἑκατ. χ., κυρίως Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι).

Ἐμπόριον καὶ προϊόντα. Τὸ ἐμπόριον τοῦ Καναδᾶ εἶνε ἀκμαίότατον (ὑπερβάλλεται μόνον ὑπὸ τῆς Ἄγγλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν). Κύρια ἔξαγόμενα προϊόντα εἶνε ξύλα, δρυκτά, ζῷα, βούτυρον, τυρός, ἰχθῦς καὶ σιρόα.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τοῦ Καναδᾶ εἶνε δημοκρατικὸν διμοσπονδιακόν.

Πόλεις. Αἱ κυριώτεραι ἐνταῦθα ἐμπορικαὶ πόλεις εἶνε· ἡ *Montreal* (270 χιλ. χ.), ἡ κυρία ἔδρα τοῦ Καναδαίου ἐμπορίου, ἡ *Ottawa* (60 χιλ. χ.) καὶ τὸ *Tooronto* (210 χιλ. χ.).

Ἡ δὲ νῆσος Νέα Γῆ (διπλασία σχεδὸν τῆς Ελλάδος) κεῖται Ν.Α. τῆς Λαθραδὼρ καὶ ἔχει μέγαν πλοῦτον ἰχθύων. 45.

3. ΑΙ ΗΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ἢ ἀπλῶς Ἀμερικὴ

[91]2 ἑκατ. □ χιλ.—80 ἑκατ. κατ.]

Θέσης καὶ ἔκτασις. Ἡ ἵση πρὸς τὴν Εὐρώπην αὕτη χώρα περιλαμβάνει τὴν πλουσίαν χώραν τοῦ Μισισσιπῆ καὶ τὰς πέραν αὐτῆς χώρας μέχρις ἀμφοτέρων τῶν ωκεανῶν· ἔτι δὲ τὴν κατάψυχρον χερσόνησον Ἀλάσκαν, κειμένην ἐν τῷ Β. Δ. ἄκρῳ τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ μεγίστη φυτεία, τὸ κάλλιστον κλῖμα καὶ τὸ σπουδαιότατον μέρος κατὰ τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν κατοίκων εἶνε τὸ παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν ωκεανόν.

Ιστορία. Ἀπὸ τοῦ 1620 ἥρχισαν οἱ Ἄγγλοι νὰ ἴδρυωσιν ἐνταῦθα παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν ἀποικίας. Αὗται αὐξηθεῖσαι ἀπετέλε-

σαν 13 πολιτείας, αἵτινες μετά δύταετη πόλεμον κατά τῆς μητροπόλεως αὐτῶν Ἀγγλίας ἐγένοντο ἀνεξάρτητοι (τῷ 1783). Ἐκτὸτε ηὐξήθησαν τὰ δρια τούτων διὰ τοῦ σχηματισμοῦ νέων πολιτειῶν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Μισσισσιπῆ καὶ πέραν ἔτι αὐτῆς, ἐν ταῖς δρειναῖς χώραις Οὐτάχη καὶ Καλλιφορνία.

Ἐμπόριον καὶ προϊόντα. Τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ. Κύρια ἔξαγορ., προϊόντα εἰνε βάμβαξ, δημητριακοὶ καρποί, κρέας, πετρέλαιον, σιδηρᾶ ἀντικείμενα, ξυλεία, κάπνος, δέρματα καὶ ζῷα.

Πληθυσμός. Ἀνάπτυξις. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ηὔξησεν ἐσχάτως καταπληκτικῶς. Σύγκειται δ' ἐξ Εὐρωπαίων ἀποικιῶν (ἐν σίς καὶ "Ελληνες") καὶ τινῶν Ἰνδιάνων. "Απαντες δ' οἱ κλάδοι τοῦ πολιτισμοῦ εἶνε λίαν ἀγεπτυγμένοι.

Πολ. κατάστασις. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι σύγκεινται ἐκ 45 δημοκρατικῶν πολιτειῶν, 1 οὐδετέρας πολιτείας καὶ ἐκ 5 διαμερισμάτων ἀραιῶν κατωκημένων (ῶν ἐν ἡ Ἀλάσκα). Διοικοῦνται δ' ὑπὸ προέδρου διαμένοντος ἐν τῇ οὐδετέρᾳ πολιτείᾳ (Κολομβίᾳ).

Πόλεις. 1) Πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν ὥκεανὸν (ἐκ B. πρὸς N.)

Βοστώνη (600 χιλ. κ.), βιομηχανικωτάτη καὶ ἡ δευτέρα ἐμπορικὴ πόλις τοῦ κράτους. **Νέα Υόρκη,** ἡτις συνίσταται: 1) ἐκ τῆς ἐπὶ νήσου κειμένης κυρίως Νέας Υόρκης 2) τῆς ἀπέναντι αὐτῆς κειμένης Βρούκλινης, συνδεομένης μετὰ τῆς πρώτης διὰ γεφύρας, καὶ 3) ἐξ ἄλλων μικροτέρων προστείων (3,750,000 κατ.). Εἶνε ἡ μεγίστη καὶ ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις τῆς Ἀμερικῆς, ἡ πρώτη δὲ τοῦ κόσμου κατὰ τὸ ἐμπόριον τῶν δερμάτων.

Φιλαδέλφεια (1,400,000 κ.), ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Βαλτιμόρη (540 χιλ. κ.), σπουδαία βιομηχανικὴ πόλις. Βάσιγκτων (280 χιλ. κ.), ἐν τῷ οὐδετέρῳ διαμερίσματι, ἔδρα τοῦ προέδρου τῆς ὁμοσπονδίας.

2) Παρὰ τὰς Καναδαῖς λίμνας.

Σικάγο (1,900,000 κ.), ἔχον μέγα ἐμπόριον σιτηρῶν καὶ τεταρτογενέων χοιρείων κρεάτων. Βούφαλον (400 χιλ. κ.), παρὰ τὸν Νιαγάραν, οὗ τὸ ὄδωρο χρησιμοποιεῖται ώς κινητήρις δύναμις διαφόρων μηχανῶν.

μακρινή

3) Ἐπὶ τοῦ Μισσισσεπῆ.

Ἄγιος Αουδοβῖκος (Σὰν Λουΐ, 620 χιλ. κ.), ἐμπορικὸς σταθμός.
Νέα Ὀρλεάνη (300 χιλ. κ.). ἔνθα τὸ μέγιστον ἐμπόριον τοῦ βάμ-
βακος.

Η Νέα Υόρκη.

4) Ἐν τῇ χρυσοφόρῳ Καλλιφορνίᾳ.

Ἄγιος Φραγκίσκος. (360 χιλ. κ.). ὁ κυριώτατος λιμὴν τοῦ Ειρη-
νικοῦ.

4. ΜΕΞΙΚΟΝ

(2 έκατ. □ χιλ.—14 έκατ κατ.).

Θέσις. Τὸ Μεξικὸν περιλαμβάνει τὴν πρὸς Ν. τῶν Ἡνωμένων
πολιτειῶν ὑψηλὴν καὶ ἡφαιστειώδη χώραν καὶ τὰς κατὰ τὰ ῥέα
αὐτῆς χερσονήσους Κάτω Καλλιφορνίαν καὶ Υουκατάνην.

13

Προϊόντα. Πολύπιμα μέταλλα, καφές, ίνες ἀγαθῶν, ξύλα.

Πληθυσμός. Εὐρωπαῖοι, Μιγάδες, Ἰνδιάνοι.

Πολιτ. κατάστασις. Ή χώρα αὕτη ἔλλοτε ἀνήκουσα τῇ Ἰσπανίᾳ, νῦν ἀποτελεῖ δῆμοκρατικὴν ὁμοσπονδίαν.

Πόλεις. Μεξικόν, πρωτ. (350 χιλ. κ.), κείμενον εἰς ὅψος 2, 200 μ., πόλις ὡραιοτάτη. Πουέρτα (95 χιλ.κ.), Ν.Α., πόλις βιομήχανος. Γουαδαλαγιάρα (150 χιλ. κ.). Βερακρούζη, λιμὴν ἐπὶ τῆς ἀνατολικ. παραλίας (180 χιλ. κ.).

ΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΙ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

[4. ἑκατ κατ.]

Αἱ δῆμοκρατίαι αὕτινες κείνται ἐν τῇ στενῇ καὶ εὐφύρῳ γεφύρᾳ μεταξὺ τῆς Βορ. καὶ Νοτ. Ἀμερικῆς εἶνε αἱ ἔξης.

1) **Γουατεμάλα** 2) **Σαλβαδώρ** 3) **Θονδούρας** 4) **Νικαράγουα** 5) **Κοστα—Ρίκα** (δηλ. πλουσία ἀκτή) καὶ 6) **Παναμᾶς.**

Ἐξάγουσι καουτσούκ, ζάκχαρον, κακάον, Ἰνδικόν, καπνόν, δέρματα καὶ μέταλλα.

Αἱ μέγισται: δὲ πόλεις εἶνε αἱ πρωτ. τῶν 2 πρώτων δῆμοκρατιῶν, Γουατεμάλα (72 χιλ. κ.) καὶ Ἀγιος Σαλβαδώρ (50 χιλ. κ.).

6. ΑΙ ΔΥΤΙΚΑΙ ΙΝΔΙΑΙ

Θέσις καὶ προϊόντα. Αἱ παρὰ τὴν Φλωρίδα ἀρχόμεναι νῆσοι καὶ φθάνουσαι πρὸ τῆς ἀκτῆς τῆς Νοτ. Ἀμερικῆς καλοῦνται Διγκαὶ Ἰνδίαι. Εἶνε νῆσοι τὸ πλεῖστον ἡφαιστειώδεις καὶ γονυμώταται. Τὸ πλεῖστον τῶν προϊόντων συνίσταται εἰς ζάκχαρον, καφὲ καὶ καπνόν.

Φυσ διαίρεσις. Αἱ δυτικαὶ Ἰνδίαι διαιροῦνται 1) εἰς τὰς 4 μεγάλας Ἀντίλλας, 2) τὰς μικρὰς Ἀντίλλας καὶ 3) τὰς Βαχαμαίας.

Πολ. κατάστασις. Πλὴν τῆς νῆσου Ἀΐτης, μιᾶς τῶν μεγάλων Ἀντίλλων ἀποτελούσης δύο ἀνεξαρτήτους δῆμοκρατίας, αἱ ἄλλαι ἀνήκουσιν εἰς Εὐρωπαϊκὰ κράτη ἢ εἰς τὰς Ἡνωμένας πολιτείας.

1) Αἱ μεγάλαι Ἀντίλλαι εἶνε·

α') ἡ Κούβα, ἵση τῇ Ἰταλικῇ χερσονήσῳ κατὰ τὸ μῆκος, ἡ μεγ-

στη καὶ ἡ πρώτη κατὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ ζακχάρου καὶ τῶν ἐκλεκτῶν καπνῶν καὶ σιγαρέττων (κ. πούρων, 1.600.000 κ.) Οὕτα ἔλλοτε κτήσις τῶν Ἰσπανῶν, σήμερον ἀποτελεῖ δημοκρατίαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἕνωμένων πολιτειῶν. Πρωτ. αὐτῆς εἶναι ἡ Ἀβάνα (270 χιλ. κ.), ἡ σπουδαιοτέρα πόλις τῶν Δυτ. Ἰνδῶν, καὶ ἔτερα σπουδαῖα τὸ Σαρτιᾶγον (46 χιλ. κ.).

6') Ἡ Ἰαμάικα, κατά τι μεγαλειτέρα τῆς Κύπρου ('Αγγλική).

γ') Ἡ Ἀττιη, κατά τι μεγαλειτέρα τῆς Ἐλλάδος μετὰ τῆς Κρήτης ὁμοῦ. "Απα; σχεδὸν ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς (1.720.000 χιλ. κ.) συνίσταται ἐξ θαγγεών (Νιγρητῶν καὶ Μουλάττων)· διαιρεῖται εἰς τὰς δημοκρατίας τοῦ Ἁγίου Λομέγγου καὶ τῆς Ἀττῆς.

δ') Τὸ Πορτορίκον (δηλ. πλούσιος λαμήν), ἡ ἀνατολικώτερα τῶν 4 Ἀντιλλῶν, ἵση τῇ Κύπρῳ (960. χιλ. κ.). Εἶναι αὐτόνομες, ἀλλ' ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἕνωμένων πολιτειῶν.

2) Αἱ μικραὶ Ἀντίλλαι, ἀνατολικώτερον τῶν μεγάλων, εἶναι εὐφορώταται καὶ διανεμημέναι ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν, Γάλλων, Ὀλλανδῶν καὶ Δανῶν. Αἱ μέγισται αὐτῶν, ἡ Γουαδελούπα καὶ ἡ σεισμοπαθὴς Μαρουνίκα (τὸ $\frac{1}{2}$ τῆς Εὐθοίας) εἶναι Γαλλικαί.

3) Αἱ βορειόταται ἀγγλικαὶ Βαχαμαῖαι εἶναι πολυάριθμοι, ὡν κατοικοῦνται μόνον 20. Εἰς μίαν τῶν νήσων τούτων, τὴν καλουμένην ὑπὸ τῶν Ἰνδιάνων Γουαναχάνην, ἀπεβιβάσθη τὸ πρῶτον ὁ Κολόμβος κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς (12 Οκτωβρίου 1492), ὃνομάσας αὐτὴν "Άγιον Σωτῆρα.

5 ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

[41 ἑκατ. κ.]

Ἡ νότιος Ἀμερικὴ ἀποτελεῖται ἐκ 10 δημοκρατιῶν καὶ μιᾶς ἀποικιακῆς Εὐρωπαϊκῆς χώρας, τῆς Γουαϊάνης. Καὶ αἱ 9 μὲν τῶν δημοκρατιῶν ἦσαν ἔλλοτε Ἰσπανικαὶ ἀποικίαι, ἐξ οὗ φέρουσι καὶ Ἰσπανικὰ ὄνόματα, ἡ δὲ μεγάλη δημοκρατικὴ πολιτεία τῆς Βραζιλίας ἦτο Πορτογαλλική.

α') Αἱ ἔλλοτε Ἰσπανικαὶ 9 δημοκρατίαι ἐκτεινόμεναι ἐκ τῆς Καραβικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ισθμοῦ τοῦ Παναμᾶ μέχρι τοῦ νοτιοτάτου

άκρου τῆς Ἀμερικῆς, εἶναι πλούσιαι εἰς προϊόντα (ζάχαρον, καφέ, κακάον, δέρματα, χρυσὸν καὶ ὄλλα μέταλλα).

1) **Βενεζουέλα** (δηλ. Μικρὰ Βενετία,¹ περὶ τὰ 2 $\frac{1}{2}$ ἑκατ. κατ.). Κεῖται ἀμφοτέρωθεν τοῦ Ὁρινόκου καὶ ἔχει πρωτ. τὴν ὥραίν *Καράκασαν* (70 χιλ. κ.), ἣς ἐπίνειον ἡ *Αα-Γουάρα*.

2) **Κολομβία.** Κεῖται εἰς τὴν Β. Δ. γωνίαν πρὸς τὸν ἴσθμὸν τοῦ Παναμᾶ (4 ἑκατ. κ.) πόλεις ἔχει τὴν *Βογοτάν* (120 χιλ. κατ.) πρωτ., ἐπὶ ὁροπεδίου ὅψους 2,600 μ., παρὰ δὲ τὸν ἴσθμὸν τὴν ὁμώνυμον *Παναμᾶν*.

3) **Ἐσκουαδώρ** (δηλ. Ἰσημερίνος, 1,200,000 κ.) ὄνομαζομένη οὕτω ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της. Ἐνταῦθα κεῖνται αἱ κορυφαὶ τῶν "Ανδεων *Κιμβόρασον* καὶ *Κοτοπάξιον*. Πρωτεύουσα ταύτης εἶναι τὸ *Κίτιον* (80 χιλ. κ.), ἐπὶ κλιτύος ἡφαιστείου.

4) **Περού** (ἡ Περουβία, περὶ τὰ 5 ἑκατ. κ. ὅν πολλοὶ Ἰνδιάνοι). Κεῖται ἐκατέρωθεν τῶν "Ανδεων καὶ ἔχει πρωτ. τὴν πρὸς τὸν Μέγαν ὀκεανὸν *Λίμαν* (120 χιλ. κ.) μετὰ τοῦ ἀρχαιοτάτου Ἀμερικανικοῦ πανεπιστημίου. Ἐπὶ τῶν "Ανδεων, μεταξὺ τῆς Περοῦ καὶ Βολιβίας, κεῖται ἡ ὑψηλοτάτη λίμνη τῆς γῆς *Τιτικάκα* (3,840 μ. ὅψ.). διαπλεομένη ὑπὸ πολλῶν ἀτμοπλοίων.

5) **Βολιβία** (2 ἑκατ. κ.), Ν. Α. τῆς Περοῦ· εἶναι χώρα χρυσοφόρος ἔχουσα πόλεις ἀξιολόγους τὴν *Λα-Πάζην* (δηλ. ἡ Είρηνη, 6 χιλ. κ.), καὶ τὴν *Σούκρην*.

6) **Χιλὴ** (3,200,000 κ.). Αὕτη ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Περοῦ, καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς παραλίας, μέχρι τοῦ νοτιωτάτου ἄκρου Χώρων. Ἡ Χιλὴ εἶναι πλούσια εἰς μέταλλα ἔχουσα καὶ σιδηρόδρομον ὅγοντα ὑπὲρ τὰς "Ανδεις εἰς τὸ Βουένος" *Αἴρες* (τῆς Ἀργεντινῆς). Ἡ πρωτ. αὐτῆς *Σαρτιάγον* (300 χιλ. κ.), εἶναι ἡ μεγίστη τῆς Ν. Δ. Ἀμερικῆς, τὸ δὲ *Βαλπαραΐσον* (140 χιλ. κ.), ὁ σπουδαιότατος ἐμπορικὸς λιμήν.

7) **Ἀργεντινὴ** (5,200,000 κ.). Αὕτη κεῖται πρὸς Α. τῶν "Ανδεων, ἐν τῇ εὐφόρῳ πεδιάδι («Πάμπας») τοῦ Ρίο-δε-λα-Πλάτα, ἐνθα *ζωστικόν* πολυάριθμα κτήνη. Εἰς τὴν πρὸς Ν. ψυχρὰν χώραν ἥτις καλεῖται

1. Οὕτω ὄνομάσθη ὑπὸ τῶν πρώτων ἐρευνητῶν ἐκ πόλεως τῶν Ἰνδιάνων, ἣν εὔρον ἐκτισμένην ἐν τινὶ αὐτόθι λίμνῃ ἐπὶ τῶν πολλῶν πασσάλων.

Παταγωνία καὶ ἡς ἡ δυτικὴ ἀκτὴ ἀνήκει τῇ Χιλῆ κατοικουσιν οἱ ὑψηλοὶ Παταγόνες. Μεταξὺ τῆς χώρας ταύτης καὶ τῆς νήσου Γῆς τοῦ Πυρὸς σχηματίζεται ὁ Μαγελάνιος πορθμός, φέρων τὸ ὄνομα τοῦ ἀνακαλύψαντος καὶ διαπλεύσαντος τὸ πρῶτον αὐτὸν πορτογάλης Μαγελάνου.

Πρωτ. τῆς δημοκρατίας εἶναι ἡ Βουένος "Αἴρες (δηλ. εὔαυρος), πρὸς τὴν πλατεῖαν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ, πόλις ἀκμαιοτάτη μετὰ (900 χιλ. κ.).

8) **Μαραγουάν** (640 χιλ. κ.) Ἡ μεσόγειος αὕτη δημοκρατία κεῖται ἐπὶ εὐφόρου πεδιάδος παρὰ τὸν Ρίο δε-λα-πλάτα καὶ εἶναι προσιτὴ καὶ εἰς πλοῖα διὰ τῶν πλωτῶν ποταμῶν της. Πρωτ. Ἀσουρούων.

9) **Ούρουγουάν** (960 χιλ. κ.). Αὕτη κεῖται μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Ούρουγουάνη καὶ τῆς θαλασσῆς, ἔχει δὲ πρωτ. τὸ Μοιτεβίδεον (200 χιλ. κ.) ἐπὶ τοῦ Ρίο-δε-λα-πλάτα.

β). Αἱ ἡνωμέναι πολιτεῖαι τῆς Βραζιλίας (16 ἑκ. κ.)

Θέσις. Τὸ μέγα τοῦτο κράτος καταλαμβάνει τὸ ἥμισυ τῆς Νοτίου Αμερικῆς καὶ περιέχει τὴν ὁρεινὴν χώραν τῆς Βραζιλίας καὶ τὴν μεγάλην ποταμίαν χώραν τοῦ Αμαζονίου.

Προϊόντα. Ἡ λίαν εὔφορος αὕτη χώρα ἔξαγει καφέν, ζάχαρον, βάμβακα, ἐλαστικόν κόρμι, ξύλον πρὸς βαφήν (βραζιλόξυλον)· ἔτι δὲ πλατίναν, ἀδάμαντας κ.λ.π.

Ηληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς συνίσταται ἐξ Ἰριδιάνων, Νιγερ-τῶν, μιγάδων καὶ λευκῶν (πορτογαλ. καταγωγῆς)

Πόλεις. Ρίον Ιανέρον (δηλ. ποταμὸς τοῦ Ιανουαρίου¹), πρωτ. καὶ πρῶτος λιμὴν τῆς χώρας (700 χιλ. κ.)· εἶναι δ' ὁ λιμὴν τῆς πόλεως ταύτης εἰς τῶν μεγίστων καὶ ώραιοτάτων τῆς γῆς. Βαχία (230 χιλ. κ.) καὶ Περνημβρόκον (120 χιλ. κ.), ἐμπορικώτατοι λιμένες "Αγ. Παῦλος (260 χιλ. κ.).

γ). Ἡ δ' ἀποικιακὴ χώρα **Γουαϊάνα** κεῖται πρὸς Α. τῆς ποταμίας χώρας τοῦ Ὀρινόκου καὶ εἶναι τὸ πλεῖστον δρυπέδιον δασῶδες. Τὰ παρόλια εἶναι εὐφορώτατα, ἀλλ' ἡ ἀφθονωτάτη βροχὴ καὶ ὑγρασία καθιστῶσι τὸ κλῖμα νοσηρόν. Εἶναι διαχνεμημένη ὑπὸ τῆς Αγγλίας (πρὸς Δ.), τῆς Ολλανδίας (ἐν τῷ μέσῳ) καὶ τῆς Γαλλίας πρὸς Α.

1. 'Εκ τοῦ μηνὸς καθ' ὁ ἔφθασεν ἐνταῦθα τῷ 1501 ὁ Βεσπούκιος.

V. ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΝΗΣΙΑ

[9 έκατ. □ χιλ.—7 έκατ. κατ.]

I. ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ.

Φυσ. διαίρεσις. Τὸ ἐσγάτως γνωσθὲν τοῦτο μέρος τῆς γῆς καὶ τὸ μικρότερον τῶν ἄλλων κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν συνισταται· α) ἐκ τῆς πρὸς Α. τοῦ Ἰνδικοῦ ὥκεανου ἡπείρου Αὐστραλίας μετὰ τῆς νήσου Τασμανίας· β) ἐκ τοῦ περὶ τὴν Αὔστραλιαν ἀρχιπελάγους· καὶ γ) ἐκ τῶν μικρῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νήσων, τῶν διεσπαρμένων ἐν τῷ Μεγάλῳ Εἰρηνικῷ ὥκεανῷ καὶ ἐπὶ τῶν 2 ἡμισφαιρίων τῆς γῆς.

α). Αὐστραλία.

Θέσις. φυσ. διάπλασις. Η Αὐστραλία, κειμένη εἰς τὸ Νότ. ἡμισφαιρίων μεταξὺ τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ τοῦ Μεγάλου ὥκεανου, ἐλάχι στα διαμελίζεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Πρὸς Β. ἐκτείνεται ἡ μεγίστη χερσόνησος Ὑόρκη, ἣτις προσεγγίζει κατὰ τὸν πορθ. Τόρρες τὴν Νέαν Γουϊνέαν καὶ σχηματίζει πρὸς Δ. τὸν κόλπον τῆς Καρπενταρίας.

Η Αὐστραλία εἶνε ἡ χαμηλοτάτη τῶν ἡπείρων, διασχιζομένη ὑπὸ μεμονωμένων τινῶν ὁρέων, ὃν τὰ ὑψηλότερα ἐκτείνονται εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς (Αὐστραλιακαὶ Ἀλπεις ὡν ὑψίστη κορυφὴ εἶνε 2.240 μ.) Παρὰ τὰ ὅρη ταῦτα εἶνε τὰ μᾶλλον εὐφορώτατα μέρη τὰ δ' ἄλλα, καὶ ἴδιως τὰ Ν. Δ., ἐλλείψει βροχῆς εἶνε τὸ πλεῖστον ἔρημα καὶ στεππώδη, καταλληλα πρὸς κτηνοτροφίαν.

Τὰ ὄντα. Ἐπειδὴ ἡ βροχὴ συνήθως πίπτει εἰς τὸ Ν. Α. μέρος, διὰ τοῦτο ἐνταῦθα μόνον ἀπαντᾶται ποταμὸς ἄξιος λόγου, ὁ Μουρραλίς. Αἱ λίμναι δ' εἶνε ἀλμυραὶ καὶ ἐλώδεις, ἀποξηρανόμεναι πολλάκις.

Βλάστησις καὶ ζῷα. Ιδιάζουσα εἶνε ἡ βλάστησις τῆς Αὐστραλίας, θαμνώδης κυρίως. Υπάρχει ὅμως καὶ τροπικὴ βλάστησις ἐν ᾧ ὁ 100 μέτ. ὑψηλὸς εὐκάλυπτος, τὸ κομιόδενδρον καὶ πρὸς γιγάντιον καλαμινὸν καλαθίον ὅμοιαζουσα καζοναρίνη. Καὶ τὰ ζῷα δ' αὐτῆς εἶνε περιέργα, ὡς τὸ μαρσυποφόρον καγκουρώ, ὁ δρυιθόρυγχος, τὰ πτηνὰ μέλαστικύνος, λύρα κ.τ.λ.

Προϊόντα. Τὸ πλεῖστον τῶν ἔξαγομένων προϊόντων συνισταται

εἰς βάμβακα, λίπη, δέρματα καὶ κρέατα. Ἐγειρεῖται δὲ μέγιστα ὄρυχεῖα γαιανθράκων, ψλατος, χαλκοῦ καὶ χρυσοῦ· θεωρεῖται ἡ Αὐστραλία ὡς ἡ πλουσιωτάτη γρυποφόρος χώρα τῆς γῆς.

Οἱ κάτοικοι. Οἱ ιθαγενεῖς χαλκόχροες Αὐστραλοί εἶναι σήμερον ἐλάχιστοι (περὶ τοὺς 100 χιλ.). Ὁ κύριος πληθυσμὸς (4 $\frac{1}{2}$ ἑκατ.) συνίσταται ἐξ Εὐρωπαίων καὶ ὀλίγων ἀποίκων Κινέζων.

6) Τὸ περὶ τὴν Αὐστραλίαν ἀρχιπέλαγος.

Τοῦτο περιλαμβάνει τὰς ἔξης σπουδαίας νήσους.

1) Τὴν πρὸς Β. τῆς ἡπείρου νήσον *Néar Gouinéar* τὴν δευτέραν κατὰ τὸ μέγεθος νήσον τῆς γῆς καὶ πατρίδα τῶν παραδησίων πτηνῶν (περὶ τὸ 1 ἑκατ. κατ.).

2) Τὰς νήσους *Solomoniōs*.

3) Τὰς ἡ αιστειώδεις *Néas Eβρίδας*.

4) Τὴν *Néar Kalēdoītar*, καὶ

5) Τὴν *Néar Zηλανδίαv*, (870 χιλ. κ.) ἥτις συνίσταται ἐκ 2 μεγάλων ὄρεινῶν νήσων, ἔχουσῶν τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῆς Ιταλίας (ἐνεστραμμένον ὅμως).

Οἱ κάτοικοι τοῦ ἀρχιπελάγους πλὴν τῆς Νέας Ζηλανδίας, εἶναι οἱ μελανόχροες καὶ ἄγριοι *Παποῦαι*.

γ) Αἱ νῆσοι τῆς Πολυνησίας.

Αὗται κεῖνται ἐν τῇ θερμῇ ζώνῃ τῶν ἀντιπόδων ἡμῶν ὥσπερ δάσεις ἐν τῷ ἀπειρῷ ὠκεανῷ. Εἶνε δὲ τὸ πλεῖστον κοραλλιογενεῖς νήσοι (χαμηλαί) ἢ ὑφαιστειογενεῖς (ύψηλαί), μετ' ἀγρίων ὑφαιστείων, ἵσοϋψῶν ταῖς "Ἀλπεσι".

Παράγουσι ποικίλα προϊόντα μεταφερόμενα καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὃν ἴδιαζοντα εἶναι ὁ κοκκοφοινิก καὶ τὸ ἀρτόδενδρον. Ὁ πληθυσμὸς δ' αὐτῶν ὡς καὶ τῆς Νέας Ζηλανδίας συνίσταται ἐκ διαφόρων πελυνησιακῶν φύλων, συγγενῶν πρὸς τοὺς Μαλαιόους.

Τὰ σπουδαιότατα συμπλέγματα εἶνε.

1) Αἱ *Μαριάραι* καὶ *Καρολīναι* πρὸς Α. τῶν Φιλιππίνων.

2) Τόγκα, Σαμόαι καὶ *Πομοιοῦ* ἢ χθαμαλοὶ νῆσοι, πρὸς Ν. τοῦ Ισημερινοῦ.

3) Αἱ 12 *Χαβαῖαι*, αἱ βορειανατολικώταται πασῶν, πρὸς τὴν Αμερικήν.

2. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Η Αύστραλια μετά της Τασμανίας και της Νέας Ζηλανδίας είναι κτήσις Αγγλική διαιρουμένη εἰς 7 έπαρχιας, ών αἱ 2 περιλαμβάνουσιν ἐκατέραν τῶν νήσων. Αἱ μέγισται πόλεις τῆς Αύστραλιας είναι ἡ Μελβούρνη Ν. Α. (503 χιλ. κ.), ἡ εὐλίμενος Σύδνευ (510 χιλ. κ.), ἐπὶ τῆς Α. παραλίας καὶ ἡ Ἀδελαΐς (166 χιλ. κ.) ἐπὶ τῆς νοτίου παραλίας.

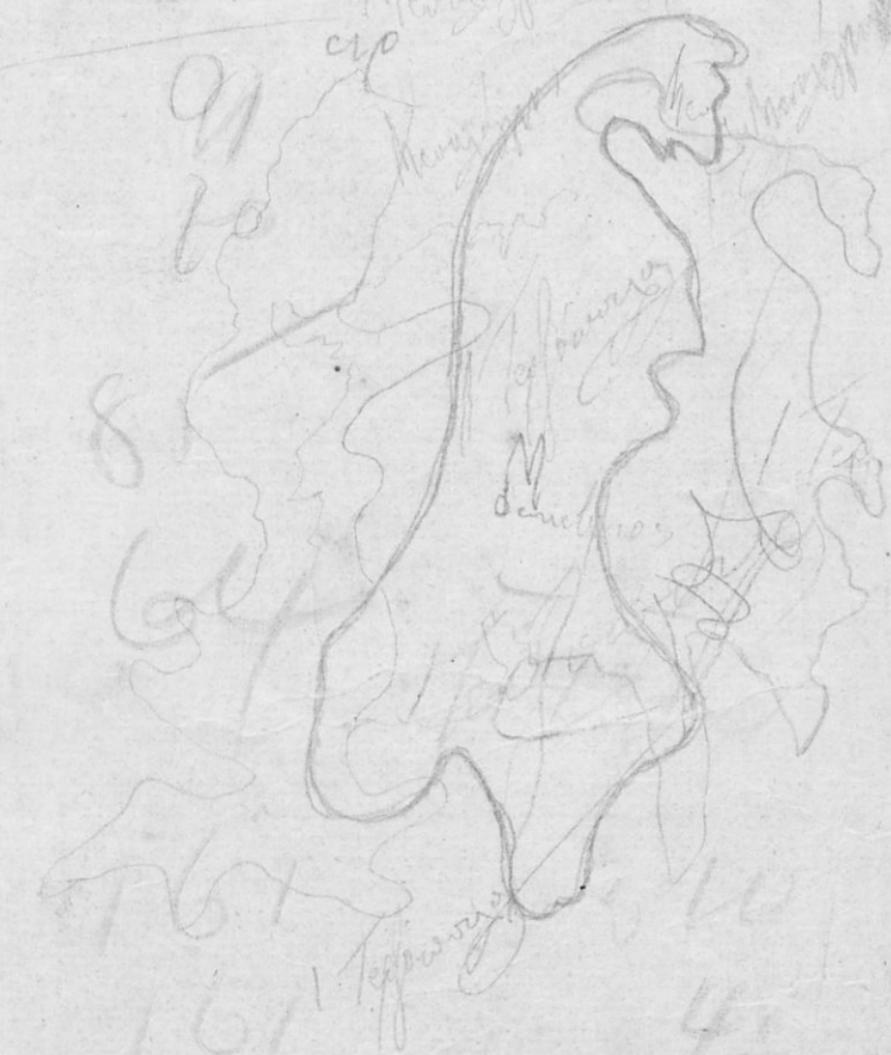
Αγγλικαὶ ὥστας κτήσιες είναι τὸ πλεῖστον τῆς Νέας Γουϊρέας καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Σολομῶντος.

Γαλλικαὶ είναι αἱ νῆσοι Νέα Καληδονία, Πομοτοῦ καὶ τινες ἔλλας. Γερμανικαὶ είναι αἱ Μαριάραι, αἱ Καρολīναι, αἱ Νέαι Ἐβρīδες καὶ τὸ πλεῖστον τῶν Σαμῶν.

Αἱ Τόγκα είναι βασίλειον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγ. Βρεττανίας· αἱ δὲ Χαραῖαι ὑπὸ τοῦ 1898 ἐκουσίως προσηγρήθησαν εἰς τὰς Ἕνωμένας πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

Συγκριτικὸς πίναξ τῶν μεγίστων πόλεων τῆς γῆς ἔχουσῶν ἄνω τῶν 500 χιλ. κ.

Πόλεις	Kάτ. κατὰ κλιμάδας	Πόλεις	Kάτ. κατὰ κλιμάδας
Δονδίνον	4.600	Διβερπούλη (Μεγ. Βρεττ.)	700
Νέα Υόρκη	3.750	Χαν-τσέου (Κίνα)	700
Παρίσιοι	2.700	Πίον-Ιανεῖρον (Βραζιλία)	700
Βερολīνον	1.900	Βαρθολία (Ρωσ.)	640
Σικᾶγον ('Αμερική)	1.900	Φου-τσέου (Κίνα)	630
Βιέννην	1.700	Σαγκάνη (Κίνα)	620
Πετρούπολις	1.500	"Αγ. Λουδοβίκος ('Αμερ.)	620
Τόκιον	1.500	Βαγκόκη (Σιάμ)	600
Φιλαδέλφεια ('Αμερ.)	1.400	Βοστώνη ('Αμερ.)	600
Κωνσταντίνοπολις	1.110	Κάιρον (Αἴγ.)	575
Μόσχα	1.050	Νεάπολις ('Ιταλ.)	565
Πεκίνον	1.000	Μάγκεστερ (Μεγ. Βρεττ.)	555
Βουένος-'Ατρες ('Αργεντ.)	900	'Αμστελόδαμον ('Ολλανδ.)	550
Καντών (Κίνα)	880	Βαλτιμόρη ('Αμερ.)	540
Χαγκάου (Κίνα)	870	Μαδρίτη ('Ισπαν.)	540
Καλκοῦτα ('Ινδίαι)	850	Βαρκελώνη ('Ισπαν.)	530
'Οσάκα ('Ιαπων.)	825	Βιρμιγχάμην (Μεγ. Βρεττ.)	530
Βομβάη ('Ινδ.)	780	Μαδράση ('Ινδ.)	510
Γλασκώδην (Μεγ. Βρεττ.)	760	Σύνδενη (Αύστραλ.)	510
Τιεν-τσίν (Κίνα)	750	Μελβούρνη (Αύστρ.)	503
Βουδαπέστη (Ούγγαρ.)	720	Σοῦ-τσέου (Κίνα)	500
'Αμβούργον [Γερμ.]	710	Μόναχον (Γερμ.)	500

Καρδίτσας

Λάρισα

Φλώρινα

Καρδίτσας

Επαρχία Λάρισας

Ηράκλειο

Μακεδονία

159

